

ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΟΛΟΣ Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΑΓΟΡΑΖΕΙ
ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΑΖΕΙ
ΤΑ ΩΡΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ
ΣΤΟΥ

Σ Π Ε Τ Σ Ι Α Λ Η

ΟΔΟΣ ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ 11Α

ΓΙΑΤΙ Είναι βέβαιος δια την ήγγυημένην ποιότητα, την τελείαν και καλλιτεχνικήν έργασίαν και τὰς λογικάς τιμάς.

Η ΛΑΜΑ ΞΥΡΙΣΜΑΤΟΣ

Leresche

(ΛΕΡΕΣ)

Ζητεί τη σύγκριση με οιαδήποτε άλλην λάμαν. Χαϊδεύει ξυρίζοντας.

ΠΟΛΕΙΤΑΙ ΠΑΝΤΟΥ

9 ΒΡΑΒΕΙΑ, ΧΡΥΣΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

Π. ΑΜΗΡΑΣ

ΕΥΠΟΛΙΔΟΣ 14

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 5

ΤΟΜΟΣ Γ'. — ΑΡΙΘ. 35

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1928

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑ: ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΟΥ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΥ
Δ. ΜΟΡΤΣΟΥ: ΔΙΣΤΑΓΜΟΙ
Α. ΚΥΡΙΑΖΗ: ΒΑΛΕ ΝΑ ΠΙΟΥΜΕ
Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: Η ΠΡΟΝΟΥΜΑΔΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΙΩΣΦ ΕΛΙΓΙΑ: ΖΑΧΡΕ
Β. ΧΑΝΙΩΤΗ: ΑΓΑΠΗ
ΕΛΙΝ ΠΕΛΙΝ: ΟΛΟΜΟΝΑΧΗ
Ε. ΦΟΡΖΑΝΟ: ΓΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗΑ
Ε. ΧΟΦΜΑΝ: Η ΔΟΝΑ ΑΝΝΑ
Φ. ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΥ: ΧΕΙΜΩΝΑΣ
GR. DELEDDA: ΓΙΑΤΙ ΑΜΑΡΤΗΣΕ

Τ. ΜΠΑΡΛΑ: Η ΓΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
TR. BERNARD: Ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ
Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: ΠΩΣ ΠΟΜΠΕΥΟΥΝ ΟΙ ΛΑΟΙ
Α. ΒΕΑΚΗ: ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ
M. ΒΑΡΙΝΓ: ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΤΑΦΟ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Στοχασμοί — Λόγια και Πράγματα — Τὰ βιβλία —
Είκοσιες Τέχνες — Ξένη πνευματική ζωή — Περιο-
δικά κι' εφημερίδες — Γράμματα πρὸς τὴ σύνταξη
— Ἀλληλογραφία.

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΟΥ ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΥ

Δυὸ μῆνες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὴν ἡμέ-
ρα ἐκείνη. Δυὸ μῆνες, πὺ φαίνονταν
δυὸ χρόνια στὴν Ἀκριβή.
Κι' ἔγινε τόσος λόγος, πέ-
ρασε τόσος κόσμος ἀπὸ τὸ
σπίτι τους· οἱ εφημερίδες
ἔγραφαν ἡμέρες γιὰ τὸν
καταχραστή, χωρὶς ὅμως
ν' ἀνακατέψουν καθόλου
τὸνομά της. Ἦταν γυ-
ναϊκά του, ναί, τὸ ἀναφέ-
ρανε ξερὰ ξερά: ἡ σύζυ-
γός του, κόρη τῆς οἰκογε-
νείας Ἀλούζου, «εὐκατα-
στάτου ἄλλωστε»... ἀλλὰ
κανένας δεσμὸς δὲν τὴν ἔ-
κωνε τώρα μετ' τὸν
ἄνθρωπον αὐτόν.
Κι' εἶχαν παρθῆ
ἀπὸ μιὰ τέτοια μα-
νιακῆ, βία, ἀγά-
πη, πὺ νίκησε ὅλα
τὰ πατριὰ ἐμπό-
δια—ὁ πατέρας της
δὲν ἤθελε μετ' κα-
νέναν τρόπο. Ἔ-
νας ὑπάλληλος! Ἀ-
κοῦς ἐκεῖ νὰ πάθῃ
ἕναν ὑπάλληλο, μ' ἕναν ξερὸ μισθό... Κι' ἔ-

πλαθαν τόσα ὄνειρα γιὰ τὸ μέλλον! Καὶ
τώρα τῆς φαίνονταν κάτι περισσότερο ἀπὸ
ξένος. Τὸν μισοῦσε, τὸν ἔβριζε. Τὸ ἴδιο
ἔκανε κι' ἡ μητέρα της κι' ὁ πατέρας της.
— Τί τὸν ἠθέλες, παιδί μου, τί τὸν ἠ-
θέλες, τὸν καταχραστή, τὸ λωποδύτη, συχ-
νόλεγε ἡ μητέρα της. Γυναῖκες ξέρουν νὰ
πέρονουνε μοναχὰ καὶ πῶς θὰ τις ζήσου-
νε δὲν λογαριάζουνε...
Ὁ πατέρας της πάλι μετ' τὴ σιωπῆ του
ἔμοιαζε σὰ νὰ ἐπεδοκίμαζε τὰ λόγια αὐτὰ
ἢ σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε ἄφωνα, ὅτι εἶχε δίκην
τότε, πὺ προσπαθοῦσε μετ' κάθε τρόπο νὰ
ματαιώσῃ τὸ γάμο.
Καὶ μόνο ὁ ἀδελφός, μόνο ὁ λιγόλογος
καὶ μετρημένος Κίμων ἐναντιωνόταν σ' ὅ-
λες αὐτὲς τὶς σχέσεις καὶ συχνὰ τὰβάζε με-
τ' τὴ μητέρα του:
— Βρίζεις ἕναν νε-
κρό... εἶναι ντροπῆ.
Ἀκοῦς; Τὸν σκότω-
σε αὐτὴ...
Δὲ ντρέπεσαι, δὲ ντρέ-
πεσαι πούτ' ἀκούσῃς...
Νὰ τ' ἀκούσῃ καὶ κα-
νεὶς παραῶ. Γιατὶ
τὸν σκότωσε αὐτὴ; Δὲ
μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ...
— Αὐτὴ τὸν ἀνάγκασε νὰ κλέψῃ, νὰ

γίνη καταχραστής, μὲ τὴ διαγωγή της!

—Γιὰ κάνε μου τὴ χάρη, φώναζε τώρα ἡ Ἀκριβὴ μ' ἕναν τρόπο αὐθαδέικο, στὸν ἀδελφό της. Ἔτσι θέλω ἐγὼ τὸν σκότωσα, ναί... Θὲς τίποτα τώρα; Δὲν τὸν ἐπιασα ἀπὸ τὸ λαιμό, νὰ μὲ πάρη...

—Πάλι καλὰ πού τὸ ἀναγνωρίζεις, μουρμούριζε ὁ Κίμων.

—Σὺ ὅμως, σὲ παρακαλῶ πολύ, ἔλεγε τώρα ἡ Ἀκριβὴ ἐνῶ τὰ μάτια της μικραίνουν, πένοντας μιὰ εἰρωνικὴ ἔκφραση, νὰ μὴν ἀνακατεύεσαι στὶς δουλειές τὶς δικές μου. Τί λόγος! Φρόντισε ἢ φροντίξει γιὰ τὸ μέλλον μου, βλέπεις, ὁ κύριος κι' ἐνδιαφέρεται. Μόνο γιὰ παρατηρήσεις εἶμαστε. Ἄσε με ἤσυχη, σὲ παρακαλῶ...

—Μὰ γιὰ στάσου, παιδί μου, νὰ μιλήσωμε λογικά, πρόσθετε ἡ μητέρα. Τοῦ εἶπε ἡ ἀδελφή σου νὰ πάρη αὐτοκίνητο, τοῦ εἶπε ἡ ἀδελφή σου νὰ κάνη στὸ σπίτι ἐπίπλωση *parquetterie*, ν' ἀγοράση χρυσαφικά ἀξίας...

—Δὲ λέω πὼς τοῦ εἶπε... Ἔστω, παραδέχομαι πὼς δὲν τοῦ εἶπε. Ἄλλ' ὅταν ἐκείνος τάφερνε δὲν τοῦλεγε, πού βγαίνουν, ἀπὸ ποῦ—καταλαβαίνεις—ἀπὸ ποῦ βγαίνουν αὐτὰ ὅλα; Ἀπὸ τὸ μισθό; Ὅχι βέβαια...

—Μοῦλεγε πὼς τοῦ τᾶδινε ὁ θεϊός του, ὁ μεγαλέμπορος, φώναζε ἡ Ἀκριβὴ, ἐνῶ ἡ φωνή της ἔπερνε ἕναν ψιλὸν ἀντιπαθητικὸ τόνο.

—Ἄκουσε δῶ, μητέρα, θυμᾶσαι τὴ βραδιά, πού πήγαμε στὸ θέατρο, ἄρχισε ὁ Κίμων.

—...τὴ μόνη βραδιά πού μ' ἔβγαλε ἔξω ὁ ζηλιάρης, τὸν ἔκοψε ἡ Ἀκριβὴ.

—...κι' ἦρθε ὁ λόγος γιὰ τὴν τουαλέττα τῆς πρωταγωνίστριας. Θυμᾶσαι τί γύρισε καὶ τοῦ εἶπε ἡ κόρη σου, μπροστά σ' ὅλους μας κι' ἦταν καὶ ξένοι ἄνθρωποι; Μπούχτισα ἀπὸ τὶς πολλὲς τουαλέττες πού μου κάνεις. Πές μου τώρα, σὲ παρακαλῶ, τὰ λέει αὐτὰ μιὰ γυναίκα πού ἀγαπάει τὸν ἄντρα της:

—Νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου, δὲν μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ ξεροκαβουρδίζεται μ' ἕνα φόρεμα. Ἔτσι; ἀποκρίθηκε ἡ μητέρα.

—Ἔ, τότε δὲν τὸν ἀγαπάει, γιὰ τὴν ἄν τὸν ἀγαποῦσε καὶ συμμερίζοταν τὴ θέση του θὰ ζοῦσε σὲ μιὰ κάμαρη μαζί του. Ναί, σὲ μιὰ κάμαρη... Ἀὐτὸ θὰ πῆ ἀγάπη; θυσία. Καὶ νὰ φορᾷ καὶ ντρολίνο φουστάνι ἀκόμη.

—Μεθαύριο νὰ τὰ κάνης αὐτὰ στὴ γυναίκα σου, τοῦ εἶπε ἡ Ἀκριβὴ. Μὴ μᾶς σκοτίζεις τώρα δάσκαλε.

—Ὅσο θυμᾶμαι... ὅσο θυμᾶμαι τὴ στιγμή πού τὸν εἶδα μὲ ματωμένο κεφάλι, καὶ παραλυμένο κορμὶ στὸ γραφεῖο του, νὰ τὸν κρατᾶνε στὰ χέρια οἱ συνάδελφοί του,—πρόσθεσε ὁ Κίμων μ' ἕνα βαθὴν τόνο φωνῆς, σὰ νὰ μιλοῦσε μόνος του—καὶ νὰ τὸν κατεβάζουνε στὸ αὐτοκίνητο, δὲν μπορῶ νὰ τὸν ξεχάσω ποτέ. Ἦταν τόσο καλὸ παιδί ὁ ἄμοιρος!

—Ἄμ τι καλὸ παιδί, πού ἔψηνε τὸ ψάρι στὰ χεῖλη τῆς ἀδελφῆς σου. Ξέχασες τί γινόταν κάθε μέρα ὅλα μοῦ τᾶλεγε τὸ κορίτσι; γιὰ τὴ βγῆκες στὸ παράθυρο, γιὰ εἶσαι χαρούμενη, μήπως πέρασε κανεὶς; μήπως εἶδες κανένα; Κι' ἔπειτα ξέχασες πού τῆς ἔλεγε, πὼς ἂν πέθαινε καμμιά φορὰ καὶ προαισθανόταν τὸ θάνατό του, θὰ σκότωνε αὐτὴν πρώτα, γιὰ τὴ ζήλενε... Ἄν λοιπὸν τὴν ἡμέρα πού σκοτώθηκε στὸ γραφεῖο, δὲν τὸν περίμενε ὁ ἐνωματάρχης νὰ πᾶνε στὸν εἰσαγγελέα, ἐμένα δὲ μοῦ βγάξεις τὴν ιδέα, πὼς θὰ ξεμπερδεύε τὴν ἀδελφή σου πρώτα κι' ἔπειτα τὸν ἑαυτό του. Κι' ἔτσι θὰ τοὺς κλαίγαμε καὶ τοὺς δυὸ τώρα.

—Τὸ παιδί ἦταν φιλότιμο, μητέρα. Ἄκουγε λοιπὸν τὸν πατέρα, πού μὲ τὶς τρελλοφαντασίες τοῦ ἔλεγε ἀδιάκοπα στὴν Ἀκριβὴ: δὲ θὰ μπορέση, νὰ σὲ ζήση, θὰ περνᾶτε στερημένη ζωὴ, θὰ ξεροκαβουρδίζεστε... καὶ προσπάθησε νὰ σᾶς ικανοποιήσῃ ὅλους, κλέβοντας!

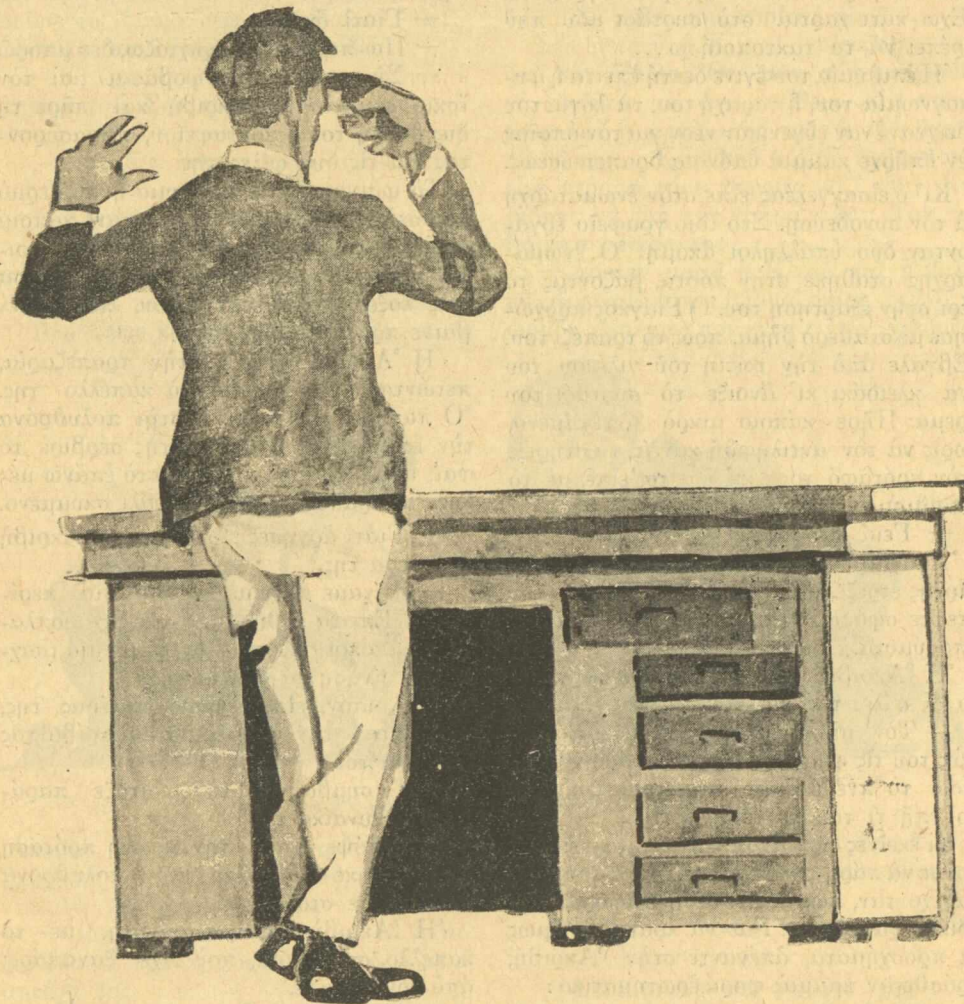
Πᾶρτε, φᾶτε, γλεντήστε... νὰ ἐπιπλα, νὰ αὐτοκίνητα, νὰ λεφτά!...

—Σὺ παιδί μου, εἶσαι ἀνισόροπος, τοῦ εἶπε τώρα ἡ Ἀκριβὴ, σηκώνοντας τὸ πιτάκι τῶν μαλλιῶν, πού ἔπεφτε στὰ μάτια της. Καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Ὁ Κίμων στάθηκε λίγες στιγμὲς σκεπτικός. Ἐπειτα σήκωσε τὰ μάτια του καὶ κοίταξε ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Τὸ φθινόπωρο εἶχε γυμνώσει τὰ κλαριά τοῦ δέντρου, πού ἔφθαναν ὡς τὰ τζάμια κι' οἱ ἄφυλλες βέρογες του εἶχαν πάρει μιὰ ἔκφραση ἐρημιᾶς, ἐγκατάλειψης... Ἡ μορφὴ τοῦ σκοτωμένου τοῦ ἦρθε τώρα στὸ νοῦ. Πόσο μελαγχολικὸ ἦταν τὸ γέλιο του!.. Ναί, τὸ θυμᾶται, σὰ νὰ τὸν βλέπη ξανά ὁ Κίμων μπροστά του... Θυμᾶται

τὴν ἡμέρα, πού εἶχαν πάει ἐκδρομὴ ὅλοι, λίγο πρὶν παντρευθῆ ἡ ἀδελφή του. Τὰ πεύκα μύριζαν δυνατὰ κι' ὁ δλογάλανος

γινόταν ἀναιδὲς κι' ἄλλες πάλι, ἔμοιαζε σὰ νὰ συγκροτοῦσε στὰ ἐλαφρὰ βαμμένα χεῖλη της, τὴν ἐπιφώνηση: «οὔφ βλάκα!»

— ΓΕΙΑ ΣΑΣ ΠΑΙΔΙΑ

πρωῖνὸς οὐρανὸς τρεμόλαμπε χαρούμενος, ἐνῶ τὰ τόξα τῶν ταξιδιάρικων πουλιῶν μαύριζαν ψηλὰ στὸ γαλάζιο χάος. Κι' ἐκεῖνος παρακολουθοῦσε ὁ ἄμοιρος κάθε κίνηση, κάθε λόγο, ἐκεῖνης πού θὰ ἔκανε σὲ λίγο γυναίκα του. Τὴν κοίταζε κατὰματα, τῆς ἔδινε νὰ πιῆ ἀπὸ τὸ ἴδιο ποτήρι πού ἔπινε αὐτός. Ἄλλ' ἡ Ἀκριβὴ, εἶχε πάντα ἕνα ὕφος χαϊδεμένου παιδιοῦ—πού πλήττει, ἀηδιάζει ἀπὸ ὅσα γίνονται γύρω του—ὦ, ναί αὐτὸ τὸβλεπε καθαρὰ ὁ Κίμων. Πολλὲς φορὲς τὸ ὕφος αὐτὸ

Ἄλλὰ νά, στοὺς δυὸ μῆνες ἡ Ἀκριβὴ τὰ εἶχε ξεχάσει ὅλα. Ναί, δυὸ μῆνες σωστοὶ πέρασαν ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού σκοτώθηκε στὸ γραφεῖο του, ὁ Γιάγκος. Ἡ κατάχρηση ἀνακαλύφθηκε τυχαῖα, ἀπὸ μιὰ ἀπόδειξη, πού δὲ συμφωνοῦσε μὲ τὸ στέλεχος κι' ὁ ἐπιθεωρητὴς πῆγε κατευθεῖαν στὸν εἰσαγγελέα. Ὁ εἰσαγγελεὺς ἔστειλε ἕναν ἐνωματάρχη καὶ κάλεσε τὸ Γιάγκο. Ὅταν τοῦ ἔδειξε τὴν πλαστογραφημένη ἀπόδειξη, ὁ Γιάγκος κιτρίνισε, τὴν πῆρε μηχανικά στὰ χέρια του κι' ἔπειτα εἶπε:

—Εἶμαι στὴ διάθεσή σας, κύριε εἰσαγγελεῦ... Θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μ' ἀφήσετε νὰ γυρίσω μιὰ στιγμή στὸ γραφεῖο. Ἐχὼ κάτι χαρτιά στὸ συρτάρι μου πού πρέπει νὰ τὰ τακτοποιήσω...

Ἡ ἐπιθυμία του ἔγινε δεκτή· ἔπειτα ἡ φυσιογνωμία του, ἡ ταραχή του, τὰ λόγια του ἔδειχναν ἕναν εὐγενικὸν νέον, γιὰ τὸν ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε καμμιά ὑπόνοια δραπετεύσεως.

Κι' ὁ εἰσαγγελεὺς εἶπε στὸν ἐνωματάρχη νὰ τὸν συνοδεύσῃ. Στὸ ἴδιο γραφεῖο ἐργάζονταν δύο ὑπάλληλοι ἀκόμη. Ὁ ἐνωματάρχη στάθηκε στὴν πόρτα, βάζοντας τὸ χέρι στὴν ἐξάρτησή του. Ὁ Γιάγκος προχώρησε μὲ σταθερὸ βῆμα, πρὸς τὸ τραπέζι του. Ἐβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ γιλέκου του ἕνα κλειδάκι κι' ἀνοίξε τὸ συρτάρι του ἤρεμα. Πῆρε κάποιον μικρὸ ἀντικείμενο, χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθῆ κανεὶς, τὸ στήριξε στὸν κρόταφό του κι' ἔπειτα εἶπε μὲ τὸ συνηθισμένον του ὕφος στοὺς ἄλλους:

— Γειά σας παιδιά!

Ἀκούσθηκε ὁ ξερὸς κρότος, ὁ ἐνωματάρχη ἔτρεξε, μὰ τὸ λιγερὸ σῶμα τοῦ νέου ἔπερτε σφαδάζοντας, πάνω στὸ τραπέζι, μπρούμυτα.

Ἡ Ἀκριβή, ἅμα τῆς ἔκαναν τώρα λόγο οἱ φίλες τῆς γιὰ τὸν Γιάγκο ἔλεγε:

— Τὸν μισῶ, ναι τὸν μισῶ. Ἐσχισα ὅλες του τὶς φωτογραφίες. Θὰ πάω νὰ καλέσω τὸ πνεῦμα του, στὸ τραπέζι νὰ μοῦ πῆ τί τᾶκανε τόσα λεπτά!

Κι' ἐκεῖνες σὴναιναν καὶ καμμιά δὲν τολμοῦσε νὰ πάρῃ τὸ μέρος τῆς. Μέσα τους παραδέχονταν, πὼς αὐτὴ στάθηκε ἀφορμὴ τοῦ ἀδικίου χαμοῦ του. Γιὰ νὰ κρατοῦνε ὁμως τὰ προσήματα, ἀπέναντι στὴν Ἀκριβή, πρόσθεταν καμμιά φορὰ, ἐρωτηματικά:

— Ἦταν ζηλιάρης πολὺ ὁ μακαρίτης ἔ;

— Δὲ μὲ πῆρε καὶ μ' ἔκλεισε στοὺς τέσσερες τοίχους; Τὰ ξεχάσατε; Μὴ βγῆς στὸ παράθυρο... Μὴ φορᾶς αὐτὸ τὸ φόρεμα μὲ τὰ κοντὰ μανίκια... Πῶ-πῶ, ζωὴ ἦταν αὐτὴ;

Ἐνα ἀπόγευμα ὁμως ἡ πιὸ στενὴ τῆς φίλη ἡ Κλειώ, τῆς εἶπε:

— Κάθε ἄντρας, καὶ μὲν, ἔχει τὶς ἰδιοτροπίες του. Δὲ βαριέσαι. Ἐπρεπε νὰ κάνης καὶ στραβὰ μάτια.

Ἡ Ἀκριβή τὴν κοίταξε λοξὰ κι' ἔξαφνα πρότεινε:

— Πᾶμε ὡς τὸ νεκροταφεῖο; Τὸν ἔχουν στὸν οἰκογενειακὸ τάφο τοῦ θεῖου του.

Μποροῦμε νὰ τὸν ἰδοῦμε, ἂν θέλετε.

— Καὶ βαστάει ἡ καρδιά σου; τὴ ρώτησε ἡ Κλειώ.

— Γιατί ὄχι;

— Πῶ-πῶ, ἐγὼ ἀνατριχιάζω, δὲν μπορῶ

— Σὺ παιδί μου, φοβᾶσαι καὶ τὸν ἴσκιο σου, εἶπε ἡ Ἀκριβή καὶ πῆρε τὴ διεύθυνση τοῦ νεκροταφεῖου, παρασύροντας καὶ τὶς δύο φίλες τῆς.

Τὸ φθινοπωρινὸ ἀπόγευμα ἦταν θερμὸ καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα ἀπλωνόταν κάποια ἀόριστη μυροπονή, σὰν προμήνημα ἀνοιξης. Πέρα ἡ θάλασσα ἀντιφέγγιζε, μέσα στις λοξὲς ἀχτίνες τοῦ ἡλιου, πού κατέβαινε πρὸς τὴ δύση του.

Ἡ Ἀκριβή μπῆκε στὴν τραπεζαρία, πετώντας στὸν καναπέ τὸ καπέλλο τῆς. Ὁ πατέρας τῆς διάβαζε στὴν πολυθρόνα τὴν ἐφημερίδα, ἡ μητέρα τῆς σέρβιζε τὸ φαί, ἐνῶ ὁ Κίμων καθόταν στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ τραπεζιοῦ, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο.

— Γιατί ἄργησες; ρώτησε τὴν Ἀκριβή ἡ μητέρα τῆς.

— Εἶχαμε πάει μὲ τὰ κορίτσια περὶπατο. Ἐπειτα καθήσαμε στὸ ζαχαροπλαστεῖο, ἀποκρίθηκε, τινάζοντας μὲ μιὰ τσακπίνικη κίνηση τὰ μαλλιά τῆς.

— Δοιπόν, εἶπε τώρα ὁ πατέρας τῆς, ἀφήνοντας τὴν ἐφημερίδα καὶ τρίβοντας τὰ χέρια του.

— Τί συμβαίνει; τὸν κοίταξε παράξενα ἡ γυναίκα του.

— Ἀπόψε ἔχομε τὴν πρώτη πρόταση. — σηκώθηκε τώρα ἀπὸ τὴν πολυθρόνα καὶ κάθησε στὸ τραπέζι.

Ἡ Ἀκριβή στάθηκε ἀκίνητη, μὲ τὸ καπέλλο στὰ χέρια, πού εἶχε ξαναπάρει ἀπὸ τὸν καναπέ.

— Δὲ σὲ καταλαβαίνω, ξαναεἶπε ἡ γυναίκα του.

Στὸ μεταξὺ ὁ Κίμων σήκωσε τὸ κεφάλι του. Τὰ μάτια του γυάλιζαν καὶ τὰ μάγουλά του ἦταν ξαναμμένα.

— Ὁ κ. Παροσόγλου ζητάει τὴν κόρη μας.

Αὐτὸ εἶναι νέτα-σκέτα εἶπε ὁ πατέρας τῆς Ἀκριβῆς, στηρίζοντας τὴν πετσέτα στὸ γιλέκο του.

— Μμ, αὐτὸς ὁ γέρος, ἔκανε μὲ νάζι μικροῦ παιδιοῦ, ἡ Ἀκριβή καὶ διεύθυνθηκε στὴν κάμαρή τῆς, μὲ χαρούμενη ὄψη.

— Τὴ φορὰ τούτη θ' ἀποφασίσω ἐγὼ, ἄλλαξε τώρα τόνο φωνῆς ὁ πατέρας.

Ὁ Κίμων κοίταζε ἀκίνητος τὰ χουσανθῆμα, πού εἶχαν ἀρχίσει νὰ μαραίνονται στὸ ἀνθογυάλι. Κι' ἔτσι ὅπως τὰ χτυποῦσε τὸ ἄσπρο φῶς τοῦ γυαλιοῦ, ἀντιφέγγιζαν σὰν ἀσημένιες λουρίδες.

— Τί ἔχεις σὺ ἀπόψε; τὸν ρώτησε ἡ μητέρα του. Σὰν πολὺ κόκκινος μοῦ φαίνεσαι.

— Ναί, ἔχω λίγο πυρετό, ἀποκρίθηκε ὁ Κίμων.

— Τότε νὰ μὴ φᾶς.

— Μπᾶ, δὲν ἔχεις τίποτε, τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του, πιάνοντας τὸ χέρι του. Πιὲ λίγο κρασί καὶ θὰ σιάξῃ τὸ κέφι σου.

Τώρα εἶχε καθῆσει στὸ τραπέζι καὶ ἡ

— Καὶ τί θέλατε ἐκεῖ;

— Νὰ κατέβῃκα ἐγὼ κάτω, στὸν οἰκογενειακὸ του τάφο, γιὰ νὰ τὸν ἰδῶ.

— Σὲ καλὸ σου, κορίτσι μου.

Στὸ μεταξὺ ὁ Κίμων κοίταζε καὶ τὶς δύο σὰν ἔξαλλος. Θεέ μου, πὼς μποροῦσε νὰ διηγητῆ μὲ τόση ἀπάθεια, κάτι παρόμοιο καὶ ἡ μητέρα τῆς νὰ τὴν ἀκούῃ ἀδιάφορα... Κατέβηκε νὰ ἰδῇ ἐκεῖνον πού εἶχε περάσει τόσες στιγμὲς μαζί του; Κατέβηκε νὰ ἰδῇ τὸν ἄντρα τῆς; Τὸν πεθαμένον ἄντρα τῆς;

— Λοιπὸν μαμὰ ἡ Κλειώ καὶ ἡ Φίλιτσα ἔμειναν πάνω, θαυμάζοντας ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο ἄγαλμα πού εἶναι στὸ νεκροτα-

— Ἡ ΣΥ ΘΑ ΜΕΙΝΗΣ ΕΔΩ ΜΕΣΑ Ἡ ΕΓΩ

Ἀκριβή, φορώντας μιὰ τριανταφυλλιά βαμβακερὴ ρόμπα τοῦ σπιτιοῦ, μὲ μεγάλο ντεκολτέ καὶ κοντὰ μανίκια.

— Ἰδρωμένη ἀπὸ τὸ δρόμο τὰ πέταξες ὅλα κι' ἔβαλες αὐτὸ μόνο; τῆς εἶπε ἡ μητέρα τῆς.

— Ἀμ τί μὲ πέρασες, ὑποχόνδρια σὰν τὸ γυιό σου, πού ὅλο φυλάγεται κι' ὅλο ἄρρωστος εἶναι; ἔκανε εὐθύμα ἡ Ἀκριβή.

Εἶχαν ἀποφάει πιά, ὁ πατέρας τῆς ξαναπῆρε τὴν ἐφημερίδα, ἐνῶ ὁ Κίμων ἔξακολουθοῦσε νὰ μένῃ στὴ θέση του, μὲ σκυμμένο κεφάλι. Ἐξαφνα ἡ Ἀκριβή, πού ξεφύλλιζε ἕνα περιοδικό, εἶπε:

— Ἀλήθεια ξεχάσα, μαμὰ. Ξέρεις πού πήγαμε τ' ἀπόγευμα; Ἄν τὸ βρῆς.

— Ποῦ; ρώτησε ἡ μητέρα τῆς συνοφρυωμένη

— Στὸ νεκροταφεῖο. Στὸν τάφο τοῦ Γιάγκου.

φεῖο. Κι' ἐγὼ κατέβηκα. Δὲν ἔχει ἀλλάξει καὶ πολὺ. Μόνο τὰ μάτια του καθὼς τὸν ξεσκέπασα μοῦ φάνηκαν...

— Ξέρεις τί εἶσαι; τινάχτηκε κιτριλίζοντας ὁ Κίμων τώρα.

— Σοῦστριψε; τὸν ρώτησε χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπὸ τὴ θέση τῆς ἡ Ἀκριβή. Τί ἔπαθε αὐτός; πρόσθεσε κοιτάζοντας τὰ ἀγοιμένα λαμπερὰ μάτια τοῦ ἀδελφοῦ τῆς.

Ἡ μητέρα τὸν κοίταξε ἀνήσυχτα.

— Εἶσαι πόρνη... ναι... πόρνη!... Ἡ σὺ θὰ μείνης ἐδῶ μέσα ἢ ἐγὼ...

Καὶ βγῆκε ἀπὸ τὴν τραπεζαρία ὀρηγτικά, παρασύροντας δύο πιάτα ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ.

Τὰ πιάτα ἔγιναν θρύψαλα, καθὼς ἔπεσαν στὸ πάτωμα κι' ὁ Κίμων ἔφυγε σὰν τρελλός, ἔφυγε σὰ νὰ ἔσπαζε κάθε δεσμὸς μ' ἐκεῖνον, πού δὲν ἄκουγαν, πού δὲν ἔνοιωθαν τὸ παράπονο τοῦ σκοτωμένου.

ΔΙΣΤΑΓΜΟΙ

—Μοῦ μήνυες : «Τὸ θέλω νὰ σὲ δῶ.»
Μὰ τρέμω νὰ βοεθῶ πάλι σιμά σου,
ἐκείνη τὴ βαρειά, πυρὴ ματιά σου
ἀπάνω μου ξανὰ πῶς θὰ δεχτῶ ;

Θὲ νάμαι μήπως πάλι τὸ δειλὸ
κορίτσι, σὰν καὶ τότε, πὺν στοχάσου !
δὲν εἴξενρα νὰ βρῶ στήν ἀγκαλιά σου
τοῦ πόθου τὸ γλυκὸ ξεδρασμό !

Περνοῦν οἱ μέρες κ' ὄλο σὲ θυμᾶμαι :
Ἦσουν σὰ μιὰ λαμπάδα πυρωμένη
ζ' ἢ θύμησή σου ἀκόμα μὲ θερμαίνει.

Ναρθῶ κοντά σου νὰ σὲ δῶ ; Φοβᾶμαι !
Τώρα μὲς στῆς ζωῆς τὸ μεσημέρι
τίς μαστοριές τοῦ χρόνου ποῖς τίς ξαίρει !

ΔΩΡΑ ΜΟΑΤΣΟΥ

ΒΑΛΕ ΝΑ ΤΟ ΠΙΟΥΜΕ

Βάλε νὰ τὸ πιούμε ἀπόψε
τὸ κρασί στὸ χρυσὸ τάσι
καὶ τ' ἀφράτο μῆλο κόψε.
Κι ἄς θυμᾶται ὁ νοῦς νὰ τρέμει,
παρμύθι στήν ἀνέμη,
τὴ ζωὴ πῶχει περάσει.

Τὸ χυνόπωρο κ' ἂν πῆρε
τὸ στεγνὸ λουλούδι, ὡς τόσο
στήν καρδιά μου ἀπάνω γείρε
μὲ τ' ἀχνόγελο σ' ἀχείλη.
Μ' ἔναν ὄμιμον Ἀπρίλη
νὰ σὲ ξαναστεφανώσω.

Κι ὁ χειμῶνας κ' ἂ θὰ φτάσει,
μὴ σὲ μέλει γιὰ τὸ χιόνι.
Κέρρα τὸ κρασί στὸ τάσι
μὲ χαρούμενο τὸ χέρι,
ζ' εἴν' ὁ πόνος πὺν ὄλο ξέρει
τὴ ζωὴ μας νὰ στοιχιώνει.

Τι κ' ἂν μέριξε σακάτη
στὴ γωνιά ὁ καιρὸς, μολύβι ;
Τῆς καρδιάς μου κλειδοκράτη

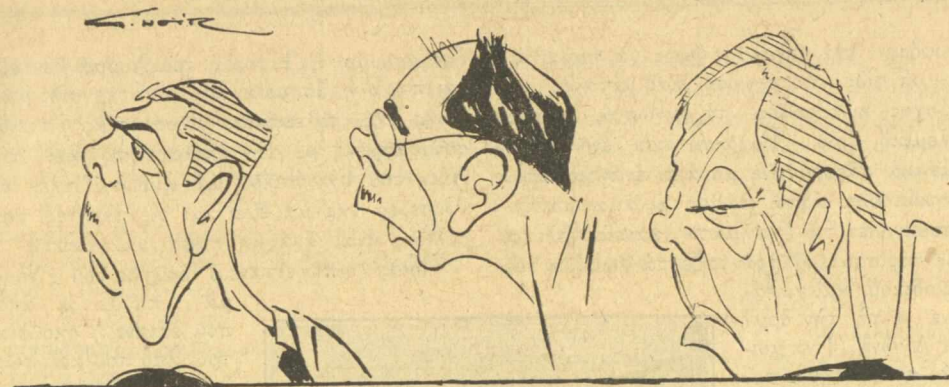
τὴν ἀγάπη σου ἔχω τάξει
κι ὅποιος κ' ὄσο νὰ κοιτάξει,
δὲ θὰ ἰδεῖ ποτὲ τι κρύβει.

Μοναχὰ μιὰ τέτοιαν ὄραν
θὰ τὰ λέω κρυφὰ γιὰ σένα,
σὰν κελιάδι μεσ' στὴ μύρα,
τὰ λογάκια γιὰ τὰ ταίρια.
στὰ ματάκια σου τ' ἀστέρια,
πὺν τὰ διάβασα γραμμένα.

Μοναχὰ γιὰ σένα ἀγάλη
θὰ τὰ λέω καὶ στόμα-στόμα,
στὸ χοντρὸ ὁ χειμῶνας σάλι
καθὼς κ' ὄλο μᾶς τυλίγει,
μὲ τὴ δύναμη τὴ λίγη,
πὺν ὁ καιρὸς μ' ἀφήνει ἀκόμα.

Βάλε νὰ τὸ πιούμε ἀπόψε
τὸ κρασί στὸ χρυσὸ τάσι.
Κι ἂν κανεὶς χτυπήσει κόψε
τὴν ἀνέμη μεσ' στὸ γύρο,
μὲ τὰ λόγια σου νὰ γύρω,
πρὶν ὁ Χάρος νὰ προφτάσει.

ΑΘ. Γ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

ΤΟ ΤΡΙΟ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ», (1819-1920) ΟΤΑΝ ΤΟΝ ΕΒΓΑΖΕ Η ΕΚΔ. ΕΤΑΙΡΙΑ «ΤΥΠΟΣ»,
ΠΑΝΟΣ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΙΜΩΝ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
(Γελοιογραφία Γ. Μανουλάκου-Νουά)

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ», ΓΙΑΤΙ ΠΡΑΦΕΤΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ Η ΠΡΟΝΟΥΜΑΔΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Όταν πρωτοσταμάτησε ὁ «Νουμάς» ὑστερ' ἀπὸ δεκαπεντάχρονη φωτεινὴ διαδρομὴ, τὸ Μᾶη τοῦ 1917, ὁ Διευθυντὴς του στὸν **Ἐπίλογο** πὺν δημοσίεψε καὶ σὲ μιὰ γωνίτσα τοῦ φύλλου (ἀριθ. 609) μᾶς ἔταξε ὅτι μέσα στὴ χρονιά ἐκείνη θὰ τύπωνε τὰ **Ἱστορικά** τοῦ Νουμά, «πῶς βγήκε καὶ γιὰτὶ βγήκε τὸ περιοδικό, ἀπὸ ποῖους ὑποστηρίχθηκε, ἀπὸ ποῖους πολεμήθηκε καὶ γιὰτὶ, ποιοὶ λόγοι τὸν ἀναγκάσανε νὰ σταματήσει κ.τ.λ. κ.τ.λ.». Τὸ βιβλίο πὺν θὰ γινότανε δέκα περίπου τυπογραφικὰ φύλλα, θάτανε πλουτισμένο μὲ ἀνέκδοτα, ἐπιστολές, συμβόλαια καὶ μὲ ὅλα τὰ καθέκαστα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσης τοῦ περιοδικοῦ. Τιμὴ του δραχ. 3 πὺν σὲ ὅσους εἶχανε προπληρώσει τὴ συνδρομὴ θὰ στελνότανε χάρισμα.

Ἀπὸ τότε, ὡς τὴν τραγικὴ στιγμὴ πὺν ἔκλεισε τὰ μάτια του ὁ Ἰδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ, περάσανε κοντὰ δέκα χρόνια, τὸ ἀνάγγελε πάλι στὰ «Φιλολογικά του πορτραῖτα»*, πὺς ἢ Ἱστορία τοῦ «Νουμά» εἶτανε νὰ γραφτῆ, μὰ οὔτε στὰ χαρτιά του πὺν ξεφυλλίσουμε βρισκεται τίποτα σχετικὸ, οὔτε κανένα προσχέδιο πὺν νὰ

δείχνη τὴ διάθεση ἐκείνης τῆς δουλειᾶς ὑπάρχει.

Χωρὶς νὰ θέλω νὰ ὑποστηρίξω πῶς ἢ ἀναγγελία νὰ γραφτῆ ἢ Ἱστορία τοῦ Νουμά, φάνταζε σὰν ἕνας μπαμπούλας γιὰ νὰ σκιάζει μερικοὺς **«ραβδῆδες»** τῶν Γραμμάτων, πὺν μὲ χίλιους δυὸ τρόπους, ὑπουλά καὶ συμπεροντολογικά, εἶχανε ἀσχημονήσει στὴ ράχη τοῦ περιοδικοῦ, νομίζω ὡστόσο πῶς ὁ Ἰδρυτὴς του, καλοκάγαθος κατὰ βάθος, δὲν τ' ἀποφάσιζε νὰ καταπιαστῆ καὶ νὰ γράψῃ τὰ Ἱστορικά τοῦ Νουμά, μὴ θέλοντας νὰ θίξῃ πρόσωπα πὺν, ὅσο νᾶναι, τοῦ εἶτανε **σεβαστὰ** καὶ τοὺς χρωστοῦσε κάποια εὐγνωμοσύνη.

Ἀκόμα στὸν ἀριθ. 609, στὸ τέλος τοῦ «Ἐπίλογου» βροντοφωνοῦσε πῶς «Ἐξχωριστὰ εὐγνωμονεῖ τὸ μεγάλο Ἑλληνα ΨΥΧΑΡΗ—ἔτσι μὲ κεφαλαῖα—πὺν μὰ τὴν ἀλήθεια καὶ μ' ὅλη τὴν ἀντίρρηση πὺν μπορεῖ νάχη κανένας κρίνοντάς τον ὡς **ἀνθρώπο** κ' ὡς **χαραχτήρα**, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τοῦ ἐκφράσῃ ἀπεριόριστη εὐγνωμοσύνη γιὰτὶ αὐτὸς μὲ τὸ **Ταξίδι** του ἀπὸ τὰ 1888 μᾶς εἶπε τὴν ἀλήθεια τὴ ζωντανὴ καὶ μᾶς ὠδήγησε στὸ μονοπάτι πὺν ἀδιάκοποι κ' ἀπανωτοὶ εἰκοσάχρονοι ἀγῶνες, τὸ πλατύνανε σὲ λαμπρὴ δημοσίαι

* Μᾶης τοῦ 1922, σελ. 125, 138, 139.

λεωφόρο». Θα μπορούσε όμως να παραβλέψη—κι' ως τότε—όσο και νάτανε καλόψυχος κι αγαθός, τή γνωστή χυδαία πολεμική του Ψυχάρη, που ενώ φαινομενικά στρεφότανε μονάχα ενάντια στον Ταγκόπουλο, κατά βάθος κι άμα τά φιλοκοσινίσει τά ζητήματα κανείς, βλέπει πώς περισσότερο τράνταζε τά θεμέλια του περιοδικού, και χαλάρωνε αυτή τήν όρμη του Άγωνα. Ένα μοιραίο σταμάτημα του «Νουμά» θα μές όδηγούσε (όπως δά και μές ώδήγησε) σέ μιá γλωσσική άναρχία, όπου μερικοί καταφερτζήδες των Γραμμάτων θα βγαίνανε στον άφρό.

Άς είναι. Αυτά θα τά εξετάσουμε και θα τά δούμε στον καιρούς, άμα προχωρήσουμε κανονικά στην εξέλιξη αυτής τής ιστορίας. Σήμερα τó ζήτημα που έπείγει, είναι νά γραφτῆ, γιατί κανένας δέν κατέχει του κύκλου τά γυρίσματα, ούτε συμβόλαιο έχει κάνει με τó Θεό για νά ξαίρη έσαμε πότε του μέλεται νά ζήση. Και πρέπει νά γραφτῆ, όσο έχω τά μάτια μου κ' έχώ άνοιχτά, πρώτα πρώτα για νά δικαιωθῆ ό κατασυκοφαντημένος εκείνος άνθρωπος, που...θησαύριζε, για πολλούς, σέ βάρος τής ιδέας! Και πρέπει νά γραφτῆ όχι για νά βγούνε τά προσωπικά μας στή φόρα—θα λογάριάζα τόν έαυτό μου τρισευτυχισμένο άν μπορούσα νά τά προσπεράσω κι ούτε κών νά τούς ρίξω ματιά—μά για νά δούμε άκόμα με πόση πίστη και πόση άφοσίωση δουλέψανε οί πρώτοι Απόστολοι του Δημοτικισμού, πιστεύοντας σέ μιάν άφρημένη, όπως νομιζότανε, στην αρχή ιδέα, που πήρε γρήγορα και σάρκα και όστῶ.

Όπως νά τῆ δούμε κι όπως νά τή

εξετάσουμε, ή Ιστορία του Νουμά δέν είναι παρῆ ή Ιστορία τής Λογοτεχνικής μας ζωής τής τελευταίας εικοσαετίας, στενά συνυφασμένη με τήν επικράτηση και τή Νίκη του Γλωσσικού μας άγώνα. Έχει τις θλιβερές της μῆ έχει και τις τερπνές της σελίδες. Και άνάγκη πάσα νά γραφτῆ.

Ποιός λοιπόν είτανε ό ιδρυτής του «Νουμά», ποῦθε κι από που έπιανε ή σκούφια του, από που και πώς ροβόλησε μέσα στον Παράδεισο του Λογιωτατισμού για νά φέρη τέτοιαν άναστάτωση και νά ματώση με τó καμουτσί του καλοθρεμμένα καπούλια, που είχανε στρογγυλοκαθίσει στο τραπέζι του «Κέρνα με για νά πιῶ, κι όλα είναι δικά μας!»

Νά, κάτι που μου φαίνεται πώς πρωτεύει, άφου για νά γνωρίσουμε ένα έργο στά καθέκαστά του, χρειάζεται παράπλευρα κ' ή ζωή του Ανθρώπου. Σοφοί δά κριτικοί τó έχουνε κάνει άξιωμα τής Τέχνης.

Ό ήρωϊσμός που όλοφάνερα υπήρχε στην ψυχή του Δημ. Π. Ταγκόπουλου, δέν είναι

καθόλου άσχετος με τήν παράδοση τής γενιάς του. Τό γενεαλογικό μας δέντρο, που ριζώνεται στην καρδιά τής Γορτυνίας, μέσα στην μπαρουτοκαπνισμένη, και πόσες φορές στην Έποχή του Μεγάλου Έθνικου Άγώνα, πυρπολημένη **Βυτίνα**, αφήνει ανάμεσα στά δεντροκλάδια του ν' άσημολάμπη τó σπαθί και τó ντουφέκι του Δημητράκη Ταγκόπουλου, παππού του πατέρα μου, συναγωνιστῆ του γέρο-Κολοκοτρώνη, του Πλαπούτα, του Πετιμεζά και προσωπικού φίλου του πρώτου Κυβερνήτη τής Ελλάδας Καποδίστρια.

Στήν ανέκδοτη άλληλογραφία του, που

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ», ΠΑΝΑΓ. ΚΑΙ ΠΟΥΛΥΞΕΝΗ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

κρατάω στά χέρια μου*, και που άριστά ιστορικά της έγγραφα υπάρχουνε στά Άρχεία του Κράτους—ένα-δυό μάλιστα είχε τήν καλωσύνη νά ξεθάψῃ ό κ. Βλαχογιάννης και νά μές τῆ δώση—καταφάινεται όλη ή δράση του φιλογερόψυχου εκείνου πατριώτη, του μορφωμένου συνάμα ιδεολόγου, που μετῆ τῆ λήξη του Άγώνος τόσο ή ιδιαίτερη πατριδα του όσο και τó άρτισύστατο Κράτος, τόν άνέβασε άνταμείβοντάς τον σέ άνωτερα άξιώματα. Η Γραμματεία τής Επικρατείας, κατ' έντολή του Καποδίστρια, του έκοβε, διορίζοντάς τον Διοικητή Καλαμάτας και Νησιού (8 Ιουνίου 1830, άρ.διατ. 1647), μηνιαίο άντιστάθμισμα «**200 φαίνικας**» κ' οί φίλοι του και συμπολεμιστές του είχαν πάντα έναν καλό λόγο νά ποῦνε. Σημαντικό είναι τó πιστοποιητικό του Στρατηγού Δ. Πλαπούτα, που τó παραθέτω και στό πρωτόγραφο. χαριτωμένο καθώς είναι σέ σύνταξη και όρθογραφία.

«Πιστοποιούμεν ότι ό κ. Δημήτριος Νταγκόπουλος τής κωμοπόλεως Βυτίνας τής Γόρτυνος (Τάγκας, Ντάγκας, και Νταγκόπουλος, είναι γνωστό τ' όνομά μας στή Γορτυνία, όπου ένας θρύλος τó καθιέρωσε αναφέροντας ότι κάποιος από τούς καλύτερους ισχυριζότανε πώς άμα χρωστάει αυτός πληρώνει **τάγκα—τάγκα**, μετρημένο τόν παρῆ) εύρεθείς εις τόν ιερόν άγώνα τής Πατρίδος, από τά 1821 μέχρι του 1828 έτους, όπλαρχηγός τής Πατρίδος του, έστάθη εις όλας τās κατά του έχθρου γενομένης μάχας, και όλας τās έκστρατείας και πολιορκήσεις Τριπόλεως και Κορίνθου

* Χρονολογείται από τά 1819 ως τά τέλη του 1846.

και Δερβενάκι επί Δράμακλη και επί του Ίμβραχίμ και Δραμπέλαν και Τρίκορφα και Διάσελον Άλωνισταίνης, δείξας προθυμίαν και ζήλον, θυσιάσας έν ταῦτώ ικανήν χρηματικὴν ποσότητα εις τροφάς και πολεμοφόδια στρατιωτών. Χάριν των τοσούτων εκδουλεύσεων του δίδεται τó παρόν ίνα του χρησιμεύση όπου άνήκει.

Έν Αθήναις τῆ 20 Ιουνίου 1836.

Δ. Πλαπούτας

Σά νάναί όμως ριζικό τής γενιάς μας — χιλιοκατατρεγμένης σ' αυτό τó ζήτημα — τó έφτακέφαλο τέρας, ή μικρόψυχη **πολιτική** έχωσε τά νύχια της μέσα στις σάρκες του άγωνιστῆ μας προγόνου για νά τότε κατασπαράξῃ στῆς τελευταίες του στιγμές.

Μεταφέρω έδω ένα άρθριδιο τής έφημ. «**Αιών**» (έτος Στ. αριθ. 558, 6 Σ)βρίου 1844) σχετικό με τῆ γενικότερη δράση του πρώτου Δημητρίου Ταγκόπουλου όσο και και με τήν αρχική πηγή τής κακοτυχίας που λές και συνεχίζεται από

παππού σέ παιδί και σ' έγγόνι..

«Τις ό κ. Δ. Ταγκόπουλος—έρωτῶ ή Σύνταξη τής εφημερίδας—ό παρῆ του άντεθνικου Υπουργείου Μαυροκορδάτου παραγκωνισθείς τής υπηρεσίας ως οικονομικός έπίτροπος Καλαβρύτων και μέχρι σήμερα διατελών έν άπραξία κι' έν πλήρει δυστυχία μέχρις άμηχανίας; Ό Έλληνας εκείνος, όστις και πριν μηθείς τῆ τής προπαρσκευῆς του πολέμου, συνετέλεσεν οὐκ όλίγον εις τήν εὐόδωσιν του μεγάλου τής Έλλ. Παλιγγενεσίας έργου, και από του 1821 μέχρι του Άπριλίου του 1844 υπηρέτησε πολυειδώς τήν Πατριδα ως Έφορος και Γενικός Έπίτροπος, ως Έπαρχος και Γενικός Φροντιστής, ως πληρεξούσιος και μέ-

Πιστοποιούμεν ότι ο κ. Δημήτριος Νταγκόπουλος τής κωμοπόλεως Βυτίνας τής Γόρτυνος (Τάγκας, Ντάγκας, και Νταγκόπουλος, είναι γνωστό τ' όνομά μας στή Γορτυνία, όπου ένας θρύλος τó καθιέρωσε αναφέροντας ότι κάποιος από τούς καλύτερους ισχυριζότανε πώς άμα χρωστάει αυτός πληρώνει τάγκα—τάγκα, μετρημένο τόν παρῆ) εύρεθείς εις τόν ιερόν άγώνα τής Πατρίδος, από τά 1821 μέχρι του 1828 έτους, όπλαρχηγός τής Πατρίδος του, έστάθη εις όλας τās κατά του έχθρου γενομένης μάχας, και όλας τās έκστρατείας και πολιορκήσεις Τριπόλεως και Κορίνθου

Αθήναις τῆ 20 Ιουνίου 1836

λος τῆς ἐπὶ τοῦ Τριζηνίου Συντάγματος Ἐπιτροπῆς, ὡς Ἐπαρχιακὸς Δημογέρον καὶ βουλευτὴς ἀντιπρόσωπος, ὡς Διοικητῆς καὶ Δήμαρχος, ὡς οικονομικὸς Ἐπίτροπος. Ἴδου ἐν συνόψει αἱ θέσεις τὰς ὁποίας αἱ κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεις καὶ ἡ Ἐπαρχία του ἐτίμησαν αὐτόν, Ἴδου αἱ ἐκδουλεύσεις ὅσαι, ὡς πιστὸν τῆς πατρίδος τέκνον ὑπὲρ αὐτῆς προσέφερε, συνεισφέρων εἰς τὰς κρίσιμους περιστάσεις καὶ ὄπλα καὶ

Ο ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΤΡΟΣ ΣΤΙΣ ΣΟΦΛΕΣ
(1899-1896)

χρήματα καὶ τόνβω-
μὸν τῆς ἱεράς ἐλευθε-
ρίας βάσεων μὲ συγ-
γενικὰ καὶ ἀδελφικὰ
αἱμάτα. Τίς ἀγνοεῖ
ὅτι ὁ συμπολίτης οὗ-
τος δικαιοῦται κατ'
ἀπόφασιν τῆς ἐν Ἄρ-
γει Δ' Ἐθνικῆς Συ-
νελεύσεως νὰ λάβῃ
Γρόσια 165.000 καὶ
ἄχρι τοῦδε δὲν ἔλα-
βεν οὐδεμίαν ἀπο-
ζημίωσιν; Τίς δὲν
γνωρίζει, ὅτι ὑπο-
φέρει ἤδη μέχρις ἀ-
μηχανίας, ὡς εἶπο-
μεν, ἐνῶ καὶ ἀξιῶ-
σεις ἀναντιρρήτους
εἰς τὴν εὐγνωμοσύ-
νην τῆς Κυβερνήσε-
ως καὶ τιμιότητα ὁ-
μολογούμενην καὶ ἰ-
κανότητα πολλὴν ἔ-
χει εἰς τὴν ὑπηρε-
σίαν; Ἐκπληροῦμεν
καθῆκον ἱερὸν συνι-
στῶντες εἰς τὴν Δι-
καιοσύνην τοῦ Ὑ-

πουργείου τὸν ἀξιοτίμον τοῦτον Ἕλληνα, τὸ δὲ κοινὸν θέλει ἰδῆ μ' εὐχαριστήσιν του εἰς τὴν ἀνήκουσαν θέσιν ἕνα ἀγωνιστήν, ἕνα εἰς τόσας τῆς Πατρίδος ὑπηρεσίας διατελέσαντα ὠφελίμως, οἷος ὑπῆρξεν ὁ κ. Δ. Ταγκοπούλος...»

Δυὸ χρόνια μετὰ τὴ δημοσίευσιν τοῦ παραπάνω λακωνικοῦ, πέθανε ὁ παλιὸς ἐκεῖνος ἀγωνιστής, χωρὶς βέβαια οὔτε ἡ Δικαιοσύνη τῆς Πατρίδος του νὰ τὸν ἐπα-
ναφέρει στὴ θέσιν του, οὔτε νὰ πάρει λε-
φτὸ τσακιστὸ ἀπὸ τῆς 165.000 γρόσια!

Τὰ τρία ἀρσενικά του παιδιὰ, Θεμιστο-

κλῆς, Λεωνίδα καὶ Παναγιώτης, παραγ-
γείλανε σὲ μεγάλο μέγεθος τὸν Ἅγιον Δη-
μήτρη, ἀφιερωμένον στὴ μνήμη τοῦ πατέ-
ρα τους, ποὺ τόνε βλέπεις καὶ σήμερα νὰ
ὑπάρχει στ' ἀριστερὰ τῆς Ὁραίας Πύλης
στὸν Ἅγιον Τρύφωνα τῆς Βυτίνας.

Παιδί τοῦ Παναγιώτη Ταγκοπούλου καὶ
τῆς Πολυξένης, τὸ γένος Ἀθανασίου, εἶναι
ὁ Ἴδρυτής τοῦ Νομᾶ.

Ὁ Παναγιώτης Δ. Ταγκοπούλος, — γιὰ
νᾶρθομε στὴν κα-
τοπινὴ γενιὰ — ὑπῆρ-
ξε ἄνθρωπος ἐξαιρε-
τικὰ μορφωμένος, φι-
λόκαλος καὶ φιλο-
πόδοτος. Ὅπως θυ-
μᾶμαι ἀπὸ λόγια
τοῦ πατέρα μου —
γιατὶ ἐγὼ δὲν εἶχα
τὴν τύχη νὰ τονὲ
γνωρίσω — εἶτανε κά-
τοχος τῆς Γαλλικῆς
Γλώσσας, πρᾶγμα
σημαντικὸ γιὰ τὴν
Ἐποχὴ του, ποὺ οἱ
ξενόγλωσσοι μετρίον
τουσαν στὰ δάχτυ-
λα, καὶ δυὸ τρεῖς με-
ταφράσεις του δημο-
σιευτήκανε ἀργότερα
σὲ περιοδικὰ, καὶ μά-
λιστα στὴν «Ἀτ-
τικὴ Ἴριδα» τοῦ
Κονταξάκη, ἂν δὲν
κάνω λάθος. Κατὰ
τὸ Μᾶη τοῦ 1860,
ποὺ βρισκότανε στὴν
Ἀθήνα, κατόρθωσε
μέσω τοῦ Ἀναστ.

Μανάκη καὶ σταλθῆκανε γιὰ τὴ Σχολὴ τῆς
Βυτίνας πάνω ἀπὸ ἕκατὸ τόμοι σπάνια καὶ
σπουδαῖα συγγράμματα, ὅπου ἀνάμεσα σ'
αὐτὰ ξεχώριζε ἡ «**Βυζαντινὴ**», καθολικὴ
ἐκδοσιμὴ σειρὰς Βυζαντινῶν ἱστορικῶν συγ-
γραφέων, «συγκειμένη ἐκ τεσσαράκοντα ὀκτώ
τόμων, καλῶς δεδεμένων»*, ὅπως ἀναφέρει
μ' ἐπαινετικὰ σχόλια γιὰ τὸν Π. Ταγκοπούλου,
δημοσιεύοντας καὶ σχετικὴ δική του ἐπι-
στολή, ὁ μακαρίτης Σχολάρχης καὶ «Βι-
βλιοφύλαξ» Π. Παπαζαφειρόπουλος στὶς

* Ἀργότερα ἐκδοθῆκανε κι' ἄλλοι τόμοι. Στὰ
1878 ὁ 49ος.

σελίδες 48 - 50 τῆς «**Μεθυδριάδας**» του.

Ὁ Π. Ταγκοπούλος ἀκολούθησε τὸ στά-
διο τοῦ πατέρα τοῦ τὸ Διοικητικὸ κλάδο,
ὅπου καὶ διακρίθηκε σὲ πολλὰς ἀνώτερες
θέσεις. Ὅταν εἶτανε Ἐπαρχος στὰ 1867
στὴν Ὑδρα, γεννήθηκε τὴ μέρα τοῦ Ἁγίου
Σπυρίδωνα, 12 τοῦ Δ' βρη, τὸ πρῶτο του
παιδί, ὁ μετέπειτα Διευθυντὴς τοῦ Νομᾶ.
Μωρατῆς λοιπὸν ἀπὸ καταγωγὴ καὶ νη-
σιώτης, Ὑδραῖος, ἀπὸ γενέτειρα πατρίδα

Ὁ μικρὸς Ταγκό-
πούλος, ὁ Τάκης, ὅ-
πως τόνε λέγαμε καὶ
τόνε ζαίρουμε οἱ στε-
νοί του φίλοι, ἀνα-
τράφηκε στὴν Ἀθή-
να, στὴν πατρίδα τῆς
μητέρας του, μέσα
σ' ἕνα σπίτι ποὺ ζού-
σανε κι' ἐκεῖ πέρα ὅλο
ζώντανε οἱ θυμῆσες
τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων.
Γιατὶ κι' ἀπὸ τὴ μη-
τέρας του βρέθηκε σὲ
ἴδιο περιβάλλον, — ἀνά-
μεσα σὲ ἱερολοχίτες
προγόνους, ἀνάμεσα
σὲ συμπολεμιστὰδες
τοῦ Φαβιέρου καὶ
τῆς μάχης τοῦ Χαϊ-
δαριῦ. Εἶχε ὅμως τὸ
ἀτύχημα νὰ χάσῃ
πολὺ μικρὸς τὸν πα-
τέρα του, σὲ ἡλικία
μόλις ὀχτῶ χρόνων,
κι ὁ πόνος ποὺ τότε
τοῦ πρωτοχτύπησε
τὴν ἀπληρὴ παιδικὴ
ψυχὴ, ἤρθε πολὺ βα-
ρύτερος ἀργότερα νὰ
τοῦ τὴν φαρμα-
κώσῃ. Ἐχασε μέσα
σ' ἐλάχιστο διά-
στημα τὸν ἀδελφὸ του
Ἀριστείδη, τελειό-
φοιτο τῆς φαρμακευτικῆς,
καὶ μετὰ τὸ μο-
νάκριβό του, τὸ Νίκο,
δικηγόρο ἀπὸ τοὺς
πιο καλοὺς, καθὼς δει-
χονταν ὅτι θὰ γινό-
τανε, ποὺ πνίγηκε
κολυμπώντας στὸ
Φάληρο.

Ἔμεινε λοιπὸν γρήγορα στὴ ζωὴ ὁλο-
μόναχος, μαζὶ μὲ τὴ
χαροκαμένη μητέρα
του καὶ τὸν καπετὰν
Νικολάκη Ἀθανασί-
ου, τὸν παπποῦ του,
στὸ σπιτάκι τὸ ἰδιο-
κτητο τῆς ὁδοῦ Ἀρείου
Πάγου, ἐκεῖ κοντὰ

στοὺς Ἅγιους Ἀπόστολους, ὅπου δὲν εὔ-
ρισκε ἄλλη χαρὰ παρὰ
νὰ μελετᾶται τὴν Ἐπι-
στήμη του — εἶτανε
φοιτητὴς τῆς ἱατρικῆς
— καὶ πολὺ περισσό-
τερο ἀπ' αὐτὴ τοὺς
ποιητῆς τοῦ καιροῦ
ἐκείνου, τοὺς Παρά-
σχους, Βασιλειάδη,
Παπαρηγόπουλο,
κ.τ.λ. ποὺ τοὺς εἶχε
ἀποστηθίσει. Εἶτανε
ἀληθινὸς Τραγουδοφάγος,
καθὼς μᾶς ἐξομολο-
γεῖται στὰ «Φιλολογικὰ
Πορτραῖτα» του.

Στὰ 1886 ἔκανε τὴν
πρῶτὴ ἐμφάνισή
του στὴν Ποίησιν,
δημοσιεύοντας στὴ
φιλολογικὴ «Ἐστία»
τοῦ Πολίτη καὶ Δρο-
σίνῃ μιὰ παράφραση
τοῦ Ἀνακρεοντείου
«Ρόδον εἶαρος μέ-
λημα» μὲ τὸ ψευδὸ
νυμο «Οἰνόμας»,
καὶ στὸ «Ραμπαγᾶ»
ἕνα τραγούδι ἀφιερ-
ωμένο στὸ Δροσίνῃ.

Ἄρχισε τότε λοι-
πὸν νὰ σχετίζεται
μὲ τοὺς φιλολογι-
κοὺς κύκλους τῆς
Ἐποχῆς καὶ νὰ συ-
νεργάζεται ταχτικὰ
στὸ «**Ἄστυ**» μὲ πε-
ζὰ καὶ μὲ στίχους.
Τὶς πρώτες αὐτῆς
γνωριμίες, ποὺ τοῦ
ἀφήσανε ζωηρότατα
σημάδια σὲ ὅλη τὴν
κατοπινὴ του ζωὴ
καὶ ποὺ σ' αὐτὲς κυ-
ρίως χρωστᾶται τὴ φι-
λολογικὴ του ἀνατροφή,
μαζὶ μὲ τὴ σάτυ-
ρα καὶ τὸ σπιρτόζικο
πνεῦμα τοῦ «Μὴ
Χάνεσαι» καὶ «Ραμπαγᾶ»,
ποὺ κληρονό-
μησε καὶ μᾶς τόφερε
τόσο δροσερὸ στὰ
«Ἐπιγράμματα τοῦ
Νομᾶ», τίς ἔχε
ἀπαθανάτισε σὲ μιὰ
σειρὰ γοργὰ καὶ πε-
ταχτὰ στίχιστα «στὰ
Φιλολογικὰ Πορτραῖ-
τα» του. Ἀξίζει νὰ
τὰ διαβάσουν οἱ ση-
μερινοί, — καὶ μάλιστα
οἱ ἀγνωστοὶ τοὺς
πάντας καὶ τὰ πάντα
κριτικοὶ τοῦ καιροῦ
μας!

Στὰ 1890 ἐπῆρε τὸ
δίπλωμά του ὡς
γιατρός καὶ τὴν ἴδια
χρονιὰ τύπωσε τοὺς

Ο ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ (1899-1901)

«*Πρώτους Στίχους*». Τη συλλογή αυτή την έκριναν ευνοϊκά ο Παλαμάς, ο Μητσάκης, ο Σουρής και άλλοι και την κατέκρινε ο Γαβριηλίδης στην «*Ακρόπολη*» που βρισκόταν τότε στην... κριτική του περίοδο. Αυτή είχε η μοναδική συλλογή στίχων που έβγαλε. Στο «*Νουμά*», όταν δημοσίευσε στίχους δικούς του, ποτέ δεν τους υπέγραφε με τὸν ὄνομά του. Έβγαζε διάφορα ψευδώνυμα. Ίξίονας, Ἀλκαῖος, Μοίρας, κτλ. Δεν ήθελε νὰ ποζάρη ὡς... ποιητής. Ἄφηγε γιὰ μᾶς τοὺς νεώτερους, τὸν τρομερὸν αὐτόνε τίτλο.

Στὰ 1891 παντρεύτηκε τὴν Κατίνα Γεωργ. Κυπαρίσση, τῆς γνωστῆς Ἀθηναϊκῆς οἰκογένειας καὶ ὕστερ' ἀπὸ ἓνα χρόνο (ἀφοῦ κλείστηκε νύπαντρος μελετώντας γιὰ νὰ πάρη τὴν ἄδειά του) ἐπήγε στους Σοφάδες τῆς Θεσσαλίας ὅπου ἔκανε τὸ γιατρὸ ἴσαμε τὰ 1896. Κι ἀπὸ καὶ πέρα ὅμως δὲν ξεχνοῦσε τὴς παλιές του ἀγάπες. Βρισκότανε σὲ στενή ἀλληλογραφία μὲ τὸ Μητσάκη καὶ τοὺς λοιποὺς φίλους κι' ἔστειλε συνεργασία στὰ περιοδικὰ καὶ στὸ Ἡμερολόγιό τοῦ Σκόκου.

Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ στάθηκε ἡ πιὸ τυραννισμένη τῆς ζωῆς του—τυραννισμένη γιατί εἴταν ὑποχρεωμένος νὰ ἐξασχῆ ἓνα ἐπάγγελμα πού δὲν τ' ἀγαποῦσε διόλου καθὼς καὶ νὰ ζῆ σ' ἓνα περιβάλλον ξένο στὴν ἰδιοσυγκρασία του, ἀνάμεσα σὲ Καραγκούνηδες πού ἐρχόντουσαν μὲ σπασμένα κεφάλια καὶ μὲ τὰ σπλάγγνα πεταμένα ἔξω νὰ τοὺς τὰ ράψῃ. Καὶ βρίσκονταξάφορμῃ ἓνα τυχαῖο ἐπεισόδιο, ἄφησε κατὰ μέρος καὶ τὸ ἰδιόχτητο σπίτι καὶ φαρμακεῖο πού εἶχε (τὰ χρόνια ἐκεῖνα οἱ γιατροὶ εἴταν καὶ φαρμακοποιοὶ στὴς μικροπολιτεῖες) καὶ ξαναγύρισε στὴν Ἀθήνα τὴ σπαρμένη, γεμάτη φῶς καὶ μάγια, στὴν Ἀθήνα τὴ ζαφειρόπετρα, στῆς γῆς τὸ δακτυλίδι, κατὰ τὸ στίχο τοῦ Παλαμά.

Στὰ 1898 τύπωσε τὰ τραγοῦδια τοῦ Ραμπαγᾶ—ἓνα βιβλιαράκι δυσέρετο σήμερα—καὶ στὰ 1899 τὴ «*Νέα Λαϊκὴ Ἀνθολογία*», πού ἐξακολοθεῖ νὰ μένη ἡ καλύτερη ἀπ' ὅσες ἔχουμε ὡς τὰ τώρα.

Δυὸ ἢ τρία χρόνια ἐργάστηκε ὡς ἀρχισυντάκτης τῆς «*Ἐστίας*» ὅπου ἔγραφε τὰ «*Φαινόμενα καὶ Πράγματα*» τοῦ «*Νουμά*»—εἴταν αὐτὸ τὸ ψευδώνυμό του—πού τὰ ἔβγαλε στὰ 1900 σὲ βιβλίο, ἀφιερωμένο στὸ μακαρίτη Ἀδωνὴ Κύρου, τὸν πατέρα τῶν

σημερινῶν διευθυντῶν τῆς «*Ἐστίας*».

Πρὶν βγάλει τὸ «*Νουμά*» εἴτανε ὁ ἀγαπημένος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας, ὅλοι οἱ μετέπειτα θανάσιμοι ἐχθροὶ του, ὑπὲρ ὅσους φίλοι του ἐγκάρδιοι, μὲ κανένα δὲν εἶχε δευτεροῦσι λόγο. Ἀνοιχτόκαρδος, γλεντζές, ἀληθινὸς μποῦεμ καὶ στὴν ψυχὴ καλλιτέχνης, γκεβεζές πού λένε κ' οἱ Ἀνατολίτες, μ' ἓνα φίνο τσακπίνικο πνεῦμα, ἄκακος καὶ φαρσέρ δεινός, ὅπως ἀνάφερε καὶ φέτος σ' ἓνα χρονογράφημά του στὴν «*Πρωτὰ*» ὁ «*Ἀπόμαχος*», παιδί μὲ μιὰ λέξη τῆς Παληᾶς Ἀθήνας, βέρος Ἀγιοποστολίτης, μετροῦσε περισσότερα χαμόγελα στὸ δρόμο του παρὰ βλοσυρὰ καὶ θυμωμένα μούτρα. Χαρακτηριστικὸ τόσο τοῦ φιλικοῦ δεσμοῦ πού τότε συνέδεε ὅσο καὶ τῆς ἐποχῆς γενικώτερα ἐκείνης, εἶναι τὸ παρακάτω γράμμα τοῦ Μιχ. Μητσάκη, πού τὸ πρωτοδημοσίεψα στὸ «*Νουμά*» τοῦ 1924 (ἀριθ. 785) καὶ πού δὲ μ' ἀφήνει ὁ πειρασμός νὰ μὴν τὸ μεταφέρω ἔδω πέρα, πλουτίζοντας καὶ ὁμορφαινοντας ἔτσι μὲ λόγια τοῦ μάγου κι ἀσύγκριτου στυλίστα τῆς «*Θλίψης τοῦ Μαυράκου*» τὴς φτωχῆς κι ἀδύνατες ἐποῦτες γραμμῆς:

Ἀθήναι, 28 Φεβρουαρίου 1895

Ἀδελφὲ Τάγκη, προσεπιλεγόμενε
Τοκόπουλε

Ἐλαβα τὸ δροσερόν, τὸ ζωντανόν, τὸ φλογερόν, τὸ χαριτωμένο γράμμα σου καὶ σ' εὐχαριστῶ, ἀδελφέ, πού μ' ἐθυμῆθηκες καὶ σὺ ἐμένα καὶ δὲν ἐβραρέθηκες νὰ κάτσης νὰ μού γράψῃς μιὰ σχεδὸν κόλλα ἐνῶ ἐγὼ ἡμέρας τώρα παλεύω μὲ τὴν τεμπελιά μου γιὰ ν' ἀποφασίσω νὰ σοῦ γράψω τρεῖς ἀράδες.

Τώρα, γιὰ ὅσα μού γράφεις γιὰ τὰ περίφημα αὐτὰ «*Δίγα λόγια*» τί θέλεις νὰ σοῦ πῶ; Ἐγὼ συχαίνομαι πού τὰ γράφω, συχαίνομαι πού τὰ δημοσιεύω, συχαίνομαι πού τὰ διαβάζω, συχαίνομαι ὅπου ζῶ, συχαίνομαι πού ὑπάρχω, συχαίνομαι καὶ συχαίνομαι!

Τι τζοπάνος καὶ τί γλίτσα, τί σκόρπισμα καὶ τί μάζευμα! Κοπάδι ἀπὸ ντουβαροκέφαλα ἀγριόγιδα μαζεύεται ἔτσι εὐκολα νομίζεις;

Δὲ βαρύνεσαι!... Τὰ γράφουμε γιὰ νὰν τὰ γράφουμε ἐν πλήρει πεποιθῆσαι ὅτι πᾶνε στὰ χαμένα. Δὲν εἶδες πῶς μού τὰ ψέλνει εἰς ἀπάντησιν ἓνας Πέτρος Ζητουιάτης εἰς τὴν «*Ἐπιθεώρησι*»;»

Κι' ἄφησε πλέον τί τραβοῦμε ὡστόσο πεισθούν νὰν τὰ βάλουν καὶ κατόπιν καὶ νὰ μᾶς τὰ πληρώσουν, μὲ καμμιά πενηνταριά ψωροδραχμῆς (ὅσα γὰρ ἔδωκε τὸ Ἄστου, οὔτινος τὴν γενναϊότητα περὶ τὰς πληρωμᾶς καλῶς γνωρίζεις!)

Ἐγὼ σὲ ζηλεύω πού γιατρεύεις καραγκούνηδες, καὶ σὺ μού λές!... Ἐέρεις, τί ὑψηλὸν εὐτύχημα εἶναι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν νὰ ζῆ κανεῖς ἐν Σοφάδες; Δὲ μού βρῖσκεῖς λέω γὰρ καμμιά δουλειὰ σὲ κανένα τσελιγκᾶτο νάρθη μὲ τὰ τέσσαρα; Δὲ μουντζόνεις! Εἰς φυλλάδιον ἀμφιβάλω ἀνθὰ βγῆ, παράδες γὰρ ταῦτα δέονται. Πιστεύω ὅμως νὰν τὸ διάβασες ὅλο εἰς τὸ «*Ἄστου*»! Ἴσως ἀργότερα. Τὰ τῆς Ἀκροπόλεως «*Ταξειδιώτικα*» εἶδες; Πῶς σοῦ φάνηκαν;

Γράφεις τίποτα φοῦ πέρα ἢ ὅλο κοπροσκυλᾶς στὸν καφενὲ παίζων σκαμπίλι μὲ κανένα πάρεδρο; Γράφε ὀρέ καὶ μὴν ἔχεις ἀνάγκη κανένα.

Γυνὴ σου εὐ ἔχει; Παιδιά ἔτεκες; Πεκούνια βγάλεις; ἄγνωσ' τὰ κατὰ σέ.

Τὸ γράμμα σου ἔλαβα ἔδω, ἐπιστραφὲν ἐκ Κερκύρας διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἔφυγα ἐκεῖθεν.

Ἄν θέλεις νὰ μού ξαναγράψῃς (ὅπερ ποητὸν) διευθύνον τὸ γράμμα Πειραιᾶ—ὁδὸς Ἀλκιβιάδου 19, ὅπου ἐπὶ τοῦ παρόντος μένω παρὰ τῆ μητρὶ καὶ γιατρῷ φεῦ!... Πάνο τῷ γνωστῷ σου.

Σὲ φιλῶ ὁ σὸς
Μιχ. Μητσάκης

Στὴς γλωσσικῆς του πεποιθήσεις, προτοῦ σφεντονίσει στὸ φιλολογικὸ στερέωμα τὸ

«*Νουμά*» εἴτανε μᾶλλον μικτός, «*μετριοπαθῆς*» ὅπως λέει στὸν πρόλογο τῆς «*Ἀνθολογίας*» (σελ. 4-5) ἐξηγώντας τὴς διαφορῆς γλωσσικῆς αἰρέσεις «*τίς ὁποῖες δὲν ἔλα-*

βεν ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ συντάκτης ἢ μᾶλλον ὁ συλλέκτης τοῦ ὕλικου τοῦ βιβλίου ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς ὕλης του» Εἶχε ὅμως σωστὴ ἀντίληψη τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ωραίου ἀπὸ τότε, σημειώνοντας παρακάτω πῶς «ὁ γράφων τὰς γραμμᾶς ταῦτας συγκαταλέγεται μετὰξὺ τῶν μετριοπαθῶν ἐκείνων, πού διαβάζουν καὶ ἐκτιμοῦν κάθε ἔργο πλησιάζον πρὸς τὴν ἀληθῆ ἰδέαν τῆς τέχνης, χωρὶς νὰ ἐξετάζον ἀν τοῦτο ἐγγράφη ὑπὸ Μαλλιάρου ἢ Κουρεμένου ἢ καὶ... φαλακροῦ ἀκόμη!»

Πού νὰ τὸ προαισθανόταν πῶς θὰ τοῦ κάθιζε σὰν ρετσίνα σὲ λίγο καιρὸ τὸ συχαμερὸ αὐτὸ ἐπίθετο, καὶ τόσο μάλιστα πού νᾶναι γιὰ ὅλο τὸν κόσμον—σὰ νὰ τὸχε ἐπάγγελμα!—ὁ Μαλλιάρος ὁ Ταγκοπούλος. Ξανασάνανε κάπως οἱ γύρω στὸ περιοδικὸ «*Τέχνη*» λόγιοι (Πορφύρας, Γρυπάρης, Μαλακάσης, Ραμᾶς, Νιρβάνας, Ἐπαχτίτης κ.τ.λ.), πρῶτα θύματα, κατὰ τὴν Κοινὴ Γνώμη, τῆς Μαλλιαρσίνης, Παλαμά, Ψυχάρη καὶ Πάλλη.

Ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἐφημ. Ἐστία ἐργάστηκε στὴν Ἀστραπὴ καὶ στὸ

Σκρίπ γιὰ μερικὸς μῆνες, κάνοντας στὸ μεταξὺ πότε-πότε καὶ τὸ γιατρὸ. Μὰ ἐπειδὴ οὔτε στὸ αἶμα του μέσα τὸχε νὰ γιατρέψῃ τίς πληγῆς ἄλλων, οὔτε νὰ ἐγχειρίζῃ ξένα χειρόγραφα, μουντζωσε καὶ γιατρίλι καὶ βασανισμένο δημοσιογραφικὸ ἐπάγγελμα καὶ

Ο Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐργο τοῦ Γαλάνη ἀπὸ τὰ πρῶτα του.

βάλθηκε νά βγάλει δικό του φύλλο πού θ' αγωνιζότανε «ὕπὲρ τῶν ἔργων καὶ κατὰ τῶν λόγων», ὅπως τὸ γράφε καὶ στὴν ἀγγελία.

Γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτὴ εἶχε ἀρκετὰ ἱκανὰ ἐφόδια, γνώση τῆς ζωῆς καὶ τῆς Τέχνης, ἀπαραίτητη δημοσιογραφικὴ πείρα, ὠριμὴ ἡλικία, τριανταπέντε περίπου χρονῶν, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα τὴν ἠρωϊκὴ παράδοση τῆς γενιᾶς του, νὰ θυσιάζεται γιὰ ἰδεολογικοὺς ἀγῶνες, παίζοντας ὅλα γιὰ ὅλα, κορῶνα ἢ γράμματα. Δὲν ἤξερε βέβαια, οὔτε τὸ περίμενε πὼς τὸ φύλλο πού θ' ἀβγαζε θὰ γινότανε ὄργανο μιᾶς τόσο πλατειᾶς καὶ ριζοσπαστικῆς ἰδέας, μὰ εἶχε τὸ ἔδαφος καλλιεργημένο γιὰ νὰ δεχτῆ κάθε γόνιμο σπόρο, ἐπαναστατικὸ. Μήπως ἀπὸ τὰ 1898 αὐτὸς ὁ μετριοπαθής (!) δὲν εἶχε γράψει ἐπαινετικὰ γιὰ τὸν Καμπύση καὶ δὲν τοῦ εἶχε τυπώσει

μὲ δικὰ του ἔξοδα μετάφραση τῶν «Διθυράμβων» τοῦ Νίτσε; Ὁ Καμπύσης δὲ εἶτανε γιὰ νάτανε ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀρχιμαλλιαροὺς τοῦ «Διόνυσου» καὶ τῆς «Τέχνης»!

Τὴν κατοπινὴν ξαστεράδα τῆς λογοτεχνικῆς μορφῆς τοῦ Δ. Ταγκοπούλου—τί ἔγραψε στὸ «Νουμᾶ», πὼς ἐδέχτηκε τὸν ὀρθόδοξο Δημοτικισμό, τοὺς φλογεροὺς τοῦ ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς ζωντανῆς γλώσσας, τὰ ἔργα ὅσα τύπωσε στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ καὶ ὅσα βγήκανε ξεχωριστὰ σὲ βιβλίον, κάθε τι πού σχετίζεται μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του—θὰ τὴν παρακολουθήσουμε σύγχρονα μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας τοῦ Νουμᾶ. Εἴκοσι ὀλίκα χρόνια Ταγκοπούλου καὶ Νουμᾶ εἶταν ἕνα.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΖΑΧΡΕ

Τὸ πλᾶνο κρυφομίλημα
Τὸ ζαχαρένιο φίλημα,
Στὴ συκαμινὰ ἀπὸ κάτω,
Θυμᾶσαι; Πές μου νὰ χαρῆς
Τρελλὸ ζαρκάδι τῆς Ἀδύης,
Ζαχρὲ καμαροφρούδα!

Πὼς σύγκορμος ἐρίγησα
Κὶ ἀπὸ τὰ δυὸ σου ἐτρίγισα
Γαρύφαλλα, ὡς τὸν πάτο,
Τὴ γλύκα καὶ τὴν ἠδονὴ
Τῆς νιότης σου, καὶ τὴ στερνὴ
Πικρὴ δροσοσταλίδα!

Γλυκὸ κι' ἀνατολίτικο,
Κὶ ἄχ πόσο σεβνταλίτικο
Μεσ' τὰ πυκνὰ τὰ φύλλα καὶ τὴ δροσο
Τὸ μαλακὸ σου χᾶδι,
Ποῦ ἔτσι μ' αὐτὸ ἕνα βράδι
Χαρά μου τὴν ψυχὴ νὰ παραδώσω!

Μὰ ὅταν δειλὰ στὸ χάραμα,
Στὰ δυὸ σου μάτια μάλαμα
Τὸ φῶς ν' ἀπαλοστάζη εἶδα τῆς Νιότης,
Γονάτισα εὐλαβητικὰ
Κ' ἐνοιῶσα δέος στὰ σωθηκὰ
Σὰ ν' ἄσμιγε ἢ ψυχὴ μὲ τὸ θεὸ τῆς!

ΓΙΩΣΦ ΕΛΙΓΙΑ

ἈΓΑΠΗ

Σὰ θάλασσα εἶν' ἡ ἀγάπη σου πὺν ἐντὸς μου ἀναταράζει
Σὰν κῆμ' ἀνασηκώνεται πὺν δίχως χαλινὸ
Ἀπ' τὸ βαθὺ τὸ πέλαγο πρὸς τὴν ἀκτὴ στενάζει
Κι' ἅπαντα κλαίει καὶ βογκᾷ σὲ σπήλαιον σκοτεινὸ.
'Ἡ τρικυμιὰ πὺν ἐπόθησα ἐνάντια ν' ἀρμενίσω
Παιχνίδι τώρα μὲ τραβᾷ—τ' ἀρμενα, τὸ ἴσθ—
'Ω! τί μὲ μέλλει ἂν σὲ γυαλὸ ποτὲ δὲ θὰ προμνίσω
Κι' ἂν στὸ βαθὺ τὸ πέλαγος θὰ καταπονηθῶ.

ΒΑΣΙΟΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ

... Ο ΑΕΡΑΣ ΩΡΜΟΥΣΕ ΑΝΑΜΕΣΟ ΤΟΥΣ

ΕΙΝ ΠΕΛΙΝ ΟΔΟΜΟΝΑΞΗ

Παχὸ στρώμα μαλακὸ χιόνι σκεπάζει
τὸ χωριὸ Σανίνο, τὸν κάμπο, τὰ βουνά,
ὄλον τὸν κόσμον καὶ ὀλοένα ἀδιάκοπα καὶ
γρήγορα χιονίζει σὲ χοντρές νιφάδες, ρί-
χνει, ρίχνει ἀσυλλόγιστα. Τρελλὸς βορ-
ριάς, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ χυμᾶει στὸν
κάμπο, κνηγᾶει τὶς χοντρές νιφάδες, τὶς
κλώθει σὲναν ἄσπρο στρόβιλον καὶ χάνεται.

Τὸ παλιὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ, γέρον-
τας κάτω ἀπὸ τὸ ἀπέλπιδο βᾶρος του,
καπνίζει ἀπὸ τὸ πεσμένο του τζάκι. Μέσᾳ
βουίζουν σὰ μελίσει οἱ μαθητῆς καὶ τὸ
ζωηρὸ κι' ἀδιάκοπο βουΐσμα τους χύνεται
ὄξω σὲ χαρούμενα κύματα. Στὸ διάλ-
λειμμα ὁ ἀέρας ὀρμαίνει ἀνάμεσόν τους, τοὺς
ἀρπάζει, τοὺς θάβει μὲς στὰ χιόνια, τοὺς
κλώθει μὲς στοὺς χιονένιους στρόβιλους,
τοὺς πνίγει καὶ φεύγει. Μὰ ὕστερ' ἀπ'
αὐτὸ, ξαναζωντανεύουν καὶ πάλι καὶ χα-
ρούμενα καὶ παιχιδιάρικα γελοῦν: Α-α,
α-α, α-α!..

Ἡ δασκάλα κάθεται μπρὸς στὸ τρα-
πέζι στὸ δωμάτιόν της, βλέπει τὸ χιόνι
μέσᾳ ἀπ' τὰ σκοτεινὰ τζάμια ἐνὸς μι-
κροῦ παραθυριοῦ καὶ βροίσκεται θυθη-

σμένη σὲ σκέψεις. Στὸ στεγνὸ κι' ἀρρω-
στιάρικο πρόσωπό της ἀπλώνεται ἡ κου-
ραση. Τὸ βούισμα τῶν μαθητῶν, πὺν
ἐρχεται ἀπὸ τὴν τάξη, δέρνει τὰ λεπτά
τῆς νεῦρα καὶ τὴν κουράζει. Ὁ ἀέρας
σφυρίζει μὲς ἀπ' τοὺς σωλήνες τῆς θερ-
μάστρας καὶ τυλίγει τὶς σκέψεις της σὲ
ἀρρωστημένους στρόβιλους. Γύρω στὴ
φωτιὰ τῆς θερμάστρας, κάθεται καὶ νυ-
στάζει, ἀκουμπισμένος στὸν τοῖχο, ὁ ὑπη-
ρέτης, γέρο-Κόλας. Στὸ χέρι του καπνί-
ζει μωρουδάτη πίπα, ἀπὸ τὸ ἀκάθαρτο
καὶ κομμένο, ὅπως πάντα, στὰ στήθια,
ποκάμισό του, προβάλλει ἡ μεγάλη του
κοιλιά. Τὰ γέρικά του στήθια φονάζουν
σὲ διάφορους τόνους, σὰν ξεκουρδισμένη
λατέρνα, μὲ συνοδεία τὸν ἀέρα πὺν τρα-
γουδάει στοὺς σωλήνες τῆς θερμάστρας.
'Απὸ τὸν τοῖχο θλιμμένα καὶ νυσταγ-
μένα κοιτοῦν δυὸ σκοτισμένες εἰκόνες.
Πίσω ἀπ' τὴν ντουλάπα ροκανίζουν καὶ
παίζουν κνηγητὸ τὰ ποντίκια.

—Σήμερα Παρασκευὴ εἶνε; Ρώτησε
ἡ δασκάλα, χωρὶς νὰ κουνηθῆ ἀπ' τὴ θέ-
ση της.

Ὁ Γερο-Κόλας ξυπνάει κιάνοιγει τὰ νυσταλέα μάτια του.

— Τί λές, κυρά δασκάλα;

— Σήμερα εἶνε Παρασκευή, δὲν εἶν' ἔτσι;

— Παρασκευὴ εἶνε... Για τὴν πόστα... Νωρὶς εἶνε ἀκόμα, ὁ διανομέας ἔρχεται στὶς τρεῖς καὶ μισή, ἔχει δά...

Ὁ ὑπηρέτης πάλι νυστάζει.

Ἡ δασκάλα ἔπεσε στὶς ἀχαρὲς σκέψεις της. Εἶνε μικρὴ κι' ὄμορφη κοπέλλα. Ὁρφανή, μεγαλωμένη σὲ μακρινοὺς συγγενεῖς. Εἶνε ἡ πρώτη της χρονιά στὸ ἐπάγγελμα, μὰ τῆς φαίνεται βαρὺ κι' ἀνυπόφορο. Νοιώθει αὐτὴ πὼς δὲ θὰ μπορέσει νὰ ὑποφέρει πιότερο καὶ πὼς θὰ παραιτηθῆ. Δὲν ξέρεי τί θὰ κάνη κατόπι. Μὰ ἔχει αὐτὴ μιὰ μακρινὴ ἐλπίδα. Σὰν τέλειωσε τὶς σπουδὲς της, τὴν ἀγάπησε ἕνας ἀνθυπολοχαγὸς, ὄμορφος, ἀνοιχτόκαρδος κι' ἐκείνη τοῦ ἔδωσε ὅλην τὴν καρδιά. Ὁ ἴδιος τὴν ἔφερε καὶ τὴν δώρισε στὸ χωριὸ αὐτὸ, σὰν ξάδερφός της τάχα καὶ στὶς πρώτες δυὸ-τρεῖς βδομάδες ἀλλάξαν θεομῶτα γράμματα, γιομάτα ἀγάπη καὶ τρυφερότητα. Μὰ ὕστερα ἐκεῖνος δὲν ἔδειξε σημάδια ζωῆς καὶ δὲν ἀπάντησε οὔτε σένα της γράμμα. Αὐτὸ τρομερὰ βασάνιζε τὴ Μαρίνκα, μὰ δὲν ἤθελε νὰ πιστέψη πὼς ἐκεῖνος τὴν ἐγκατέλειψε. Ἄν τὸ ἔκανε αὐτὸ, θὰ τῆς τὸ ἐγνώριζε, εἶνε τόσο καλὸς ἐκεῖνος, πὼς δὲ θὰ τὴν ἀφήσει σὲ τέτοια ἀγωνία. Μπορεῖ καὶ νὰ χάνωνται τὰ γράμματά του. Ἡ πόστα τοῦ χωριοῦ εἶνε τόσο ἀταχτὴ καὶ τόσο λίγο σίγουρη. Καὶ κάθε Παρασκευὴ καὶ Τρίτη, ὅταν περνοῦσεν ὁ ἀγροτικὸς διανομέας ἡ Μαρίνκα περνοῦσε τὸν καιρὸ της ὄνειροπολῶντας, βυθισμένη σὲ σκέψεις, ἀφηρημένη, χωρὶς ὄρεξη γιὰ δουλιὰ. Συχνὰ ὁ Γερο-Κόλας τὴν ἔβλεπε νὰ κλαίη.

Σήμερα ξύπνησε γιομάτη ἐλπίδες, πὼς θὰ περνε γράμμα. Στὸνειρό της ἀκουσε κρότο τουφεκιοῦ.

— Γερο-Κόλα, σὲ τί βγαίνει, σὰν ἀκούσης τουφέκι στὸνειρο; Ρώτησε τὸ Γερο-Κόλα.

— Θάχης γράμμα, ἀπάντησε κείνος, ξαίροντας πὼς ἀπὸ καιρὸ ἡ δασκάλα περιμένει κάποιον γράμμα.

— Καὶ ὁ ὄνειροκορὴς λέει ἔτσι...

— Αὐτὸ τὸ ξαίρω ἀπὸ παιδί, βεβαίως ὁ Γερο-Κόλας. Ὅταν ὁ δικὸς μας ὁ Ἰβάν ἦταν στρατιώτης, ἡ μητέρα του συχνὰ ἔλεγε στὰ παιδιὰ: Παιδιά, σήμερα θάχουμε ἀπὸ τὸν ἀδερφό σας γράμμα, ἀκουσα τουφέκι. Κι' ἂν ὄχι μ' αὐτὴ τὴν πόστα, μὲ τὴν ἄλλη τὸ γράμμα φτάνει...

Ἡ Μαρίνκα δὲν πιστεύει στὰ ὄνειρα, μὰ μέσα της νιώθει κάποια θέρμη. Νοερὰ διαβάζει καὶ φιλάει τὸ γράμμα, πὼς τώρα κάποιον, ἀνάμεσα ἀπ' τὰ χωμένα στὰ χιόνια βουνά, φέρνει ὁ διανομέας. Ὁ Στέφανός της ζητάει συγχώρεση, λέει, γιατί ἦταν ἄρρωστος καὶ δὲν ἤθελε νὰ τῆς τὸ γράψῃ, γιὰ νὰ μὴν τὴν κάνη νὰ ὑποφέρει, σὰν τὸ μάθαινε. Ἡ Μαρίνκα νοερὰ τοῦ ἀπαντάει. Τὸν σιγνάει αὐτὴ, αὐτὴ πὼς δὲν ἔχει κανένα στὸν κόσμον, κανένα οὔτε νὰ τοῦ ἀνοιξῆ τὴν καρδιά της, οὔτε νὰ μοιραστῆ μαζί του τὶς σκέψεις της, τὶς χαρὲς καὶ τὶς θλίψεις της, αὐτὴ ἔχει αὐτὸν μονάχον, τὸν ὄραϊον, τὸν ὄμορφον, τὸν ζωηρό, ἀνοιχτόκαρδον...

Αὐτὴ τὸ φιλάει, χαίρεται καὶ τὸν ἀκατοραῖε κάθε μέρα νάρθῃ, νὰ ἰδωθοῦν...

Ὀλοένα χιονίζει καὶ σωριάζεται τὸ χιόνι στὰ τζάμια τοῦ παραθυριοῦ. Ὁ ἀγέρας ξακολουθεῖ τὸ τραγοῦδι του στὶς σωληνὲς τῆς θερμομάστρας, κι' ἡ λατέρνα τοῦ Γερο-Κόλα ἀνηχεί καὶ πάλι.

Τὰ παιδιὰ ἀφημένα ὀλομόναχα στὴν τάξη κάνουν τρομερὸ θόρυβον. Ἐνα ἐδῶ τραγουδάει, ἕνα ἄλλο κλαίει, ἕνα τρίτον διαβάζει στὴ σάλα, παίζον κνηρητὸ ὄξω στὰ χιόνια καὶ φωνάζουν, μ' ὅλες τὸς τὶς δυνάμεις, μὲ τὶς φωνὲς τοῦς, πὼς μοιάζουν καραμουζες. Μὰ ἡ Μαρίνκα δὲν ἀκούει τὸ θόρυβον. Αὐτὴ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτὴ...

Ξαφνικὰ ἀκούγεται ἡ ραγισμένη σάλπιγγα τοῦ διανομέα. Ἡ δασκάλα τινάζεται ἀνυπόμονη.

— Γερο-Κόλα, τρέξε στὸ κοινοτικὸ γραφεῖο. Ὁ διανομέας ἦρθε. Μοῦ ἔφερε τὰ γράμματα... Μὰ μὴν ἀργεῖς, σὲ παρακαλῶ... Ἀμέσως νάρθῃς!...

Ὁ Γερο-Κόλας σηκώνεται καὶ σιγὰ-σιγὰ πηγαίνει μουμουρίζοντας κἀτι γιὰ τὴν κακοκαιρία.

Ἡ Μαρίνκα ἀνυπόμονα περπατάει στὴν κάμαρα καὶ κοιτάει ὄξω ἀπὸ τὸ παράθυρον.

— ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΥΡΑ ΔΑΣΚΑΛΑ...

Ὅστερα ἀπὸ λίγο ὁ Γερο-Κόλας γυρνάει, ὀλόασπρος ἀπ' τὰ χιόνια.

— Δὲν ἔχει, κυρά δασκάλα!

Ἡ δασκάλα κτρινίζει, δαγκάνει τὰ χεῖλιά της, κάθεται ἀπελπισμένη στὸ τραπέζι σκεπάζει τὸ πρόσωπό της μὲ τὰ χέρια καὶ γιὰ πολὺν καιρὸ μένει στὴ στάση αὐτὴ. Ὁ Γερο-Κόλας τὴν κρυφοκοιτάει καὶ χαμηλώνει τὸ κεφάλι θλιμμένα καὶ μ' ἀπορία.

— Μὴν κλαῖς, δεσποινίς... Θὰ πάρης ἴσως μὲ τὴν ἄλλη πόστα!...

Σὰν ἔκλαψε ἡ δασκάλα παίρνει τὴν πένα καὶ γράφει: «Ἀγαπημένε μου Στέφανε, εἶναι τὸ δεκατοπέμπτον γράμμα αὐτὸ, πὼς σοῦ γράφει ἡ ξεχασμένη σου πιά Μαρίνκα. Τί γίνεσαι; Γιατὶ δὲ φαίνεσαι; Μιὰ λεξούλα τοῦλάχιστο. Γιὰ μένα κι' αὐτὴ εἶναι ἀρκετὴ, γιατί κανένας δὲ μοῦ γράφει, δὲν ἔχω κανένα. Ἐδῶ χωμένη μὲς στὰ χιόνια, ἀνάμεσα στὰ βουνά, μακριὰ, ἀπὸ τὴν πόλη, ἀνάμεσα στοὺς ξένους αὐτοὺς κι' ἀγροίκους ἀνθρώπους,

περιμένω ἐγὼ τὸ γράμμα σου, τὴν ἀγάπη σου, νὰ μὲ σώσῃ, νὰ μὲ βοηθήσῃ... Στέφανε, ὑπάρχεις, βρίσκεσαι στὴ ζωὴ ἡ εἶσαι γιὰ μένα τὸ ἀγαπημένο μου ὄνειρον τῶν παιδικῶν χρόνων, πὼς διαλύθηκε;»

Ἀπὸ τὰ μάτια της κολοῦσαν χοντρά καὶ ζεστά δάκρυα. Ἐνοιωθε πὼς ἦταν ἀδύνατο νὰ ξακολουθήσῃ νὰ τοῦ πῆ τὸν πόνο της ἀφήνει τὴν πένα καὶ κλαίει γιὰ πολλὴν ὥρα, μὲ τὸ πρόσωπο κρυμμένο στὴν ποδιά. Καὶ στὰ πνιγερά της ἀναφυλητὰ ἀκούει τὸν πρόεδρον τῆς κοινότητος καὶ τὸν γραμματέα νὰ μπαίνουν στὸ δωμάτιο καὶ θυμωμένα, χοντρά κι' ἄγρια νὰ φωνάζουν:

— Ὑπάρχει ἐδῶ δάσκαλος ἢ ὄχι;... Τὰ παιδιὰ θὰ σκοτωθοῦν ὄξω! Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀρχὴ νὰ τὰ ἡσυχάσῃ!... Καὶ καμμιά ἐπίβλεψη, οὔτε διαπαιδαγώγησι!.. Ἄλλοίμονο καὶ τρισαλλοίμονο!...

Μετάφρ. ΤΑΣΣΟΣ ΒΡΑΦΕΙΔΗΣ

Σημ. Ἀπὸ τὸν 2ο τόμον τῶν διηγημάτων τοῦ Ἐλιν-Πελίν. Ἐκδοσις «Χαίμους» 1926—Σόφια.

GIOVACCHINO FORZANO

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗΑ

ΜΙΑ ΠΡΑΞΗ

Θὰ κάνουμε τὴ γνωριμία τῶν προσώπων καθὼς θὰ παρουσιάζονται γιὰ νὰ μιλήσουν. Βρισκόμαστε σὲ μιὰ ἐξοχὴ τῆς Γαλλίας, στὸ σπίτι ἐνὸς χωρικοῦ, πὸν βρίσκεται σὲ ἀπόσταση δύο ἡμερῶν μὲ τ' ἀμάξι ἀπ' τὸ Παρίσι. Ἐίπε τὸ βράδυ τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1812. Τὸ τζάκι τοῦ σπιτιοῦ εἶπε ἀναμμένο. Ὁ Σάβλ, ἓνα παιδάκι ὀχτὼ χρονῶν, εἶπε καθισμένο μπροστὰ σ' ἓνα τραπέζι πὸν βρίσκεται στὴ μέση τοῦ δωματίου καὶ γράφει ἀργὰ καὶ μὲ κόπο σ' ἓνα τετράδιο. Ὅταν γράφῃ μιὰ γραμμὴ, τὴν κοιτάει καλά, κλινοντας τὸ κεφάλι πρῶτα ἀριστερὰ καὶ μετὰ δεξιὰ.

ΣΑΡΛ (γράφοντας). Γι' αὐτὸ σήμερα... θὰ ποῦμε τὴν ἱστορία μιᾶς ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες καὶ πιεὸ σπουδαῖες προσωπικότητες τῶν κάμπων μας: τὶς πατάτες. Οἱ πατάτες γεννήθηκαν στὴν Ἀμερικὴ...» (διακόπτεται ἀφίνει τὴν πέννα καὶ σιγοτραγουδάει). Δὲν βλέπω πειὰ... δὲν βλέπω πειὰ. Πρέπει ν' ἀνάψω τὸ λυχνάρι. (Πέρνει ἓνα λυχνάρι ἀπ' τὴν ντουλάπα, πηγαίνει στὸ τζάκι καὶ τὸ ἀνάβει μ' ἓνα κομμάτι χαρτί. Ἐπειτα τ' ἀκουμπάει ἀπάνω στὸ τραπέζι καὶ ἀρχίζει πάλι νὰ γράφῃ)... ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ τὶς ἔφεραν στὴν Εὐρώπη.

(Ἀκούεται ἀπ' ἔξω ὁ κρότος μιᾶς ἀμαξας πὸν σταματᾷ μπροστὰ στὸ σπίτι. Ὁ Σάβλ τρέχει στὸ παράθυρο).

Ἐδῶ ἔσταμάτησε τ' ἀμάξι!

(Ἐνῶ ὁ μικρὸς προσφέρει αὐτὰ τὰ λόγια ἀκούεται χτύπος στὴν πόρτα, πὸν σχεδὸν ἀμέσως ἀνοίγει).

Ἐνας μαῦρος ἀνθρῶπος!

(Εἶναι ὁ μαμελοῦκος Ρουστάν, πὸν στέκεται στὴν μισανοιγμένη πόρτα καὶ φωνάζει πρὸς τὰ ἔξω):

ΡΟΥΣΤΑΝ. Μεγαλειότατε, εἶνε ἓνα παιδί.

(Μπαίνει ὁ Ναπολέων. Εἶνε τυλιγμένος

στὴ γούνα του καὶ φαίνεται πὼς κρυώνει. Κάνει τώρα τὸν πρῶτο σταθμὸ στὴ Γαλλία, ἐπιστρέφοντας ἀπ' τὴν ἐκστρατεία τῆς Ρωσίας. Ταξιδεύει χωρὶς καμμιὰ ἐπισημότητα. Πρὶν ἀπ' αὐτὸν μπῆκε στὸ Παρίσι ἓνας ἀξιωματικὸς, πὸν ἐδημοσίευσε στὸ «Μονιτέρ» μιὰ σύντομη εἰδηση, γνωστοποιώντας ὅτι στὶς 5 Δεκεμβρίου ὁ αὐτοκράτορας εἶχε συγκεντρώσει τοὺς στρατηγούς του στὸ Σμοργόνι, ὅτι ἐμπιστεύτηκε στὴν Α. Μ. τὸν Ἰωακείμ Μυράτ τὴν ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ γιὰ ὅλον τὸν καιρὸ πὸν τὸ ὑπερβολικὸ κρῦο δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ καμμιὰ κίνηση, καὶ ὅτι τέλος ὁ αὐτοκράτορας ἐπέστρεψε ἀπ' τὸ δρόμο Βαρσοβία—Βαϊμάρη στὸ Παρίσι, γιὰ ν' ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος τὴ διεύθυνση τῶν ὑποθέσεων τῆς Αὐτοκρατορίας).

ΣΑΡΛ. (Βλέποντας τὸν Ναπολέοντα). Γιατὶ μπαίνετε σ' ἓνα ξένο σπίτι χωρὶς νὰ ζητήσετε τὴν ἄδεια;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Γιατὶ ἡ πόρτα ἦταν ἀνοιχτή.

ΣΑΡΛ. Ἦταν ἀνοιχτὴ γι' αὐτοὺς πὸν μένουν μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, καὶ ὄχι γι' αὐτοὺς πὸν περνοῦν ἀπ' τὸ δρόμο. Προτοῦ μπῆ κανεῖς σ' ἓνα σπίτι πὸν δὲν εἶνε δικό του, ρωτᾷει πρῶτα: Ἐπιτρέπεται;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. (σιγά, χαμογελώντας καὶ πηγαίνοντας πρὸς τὸ τζάκι): Μία φορὰ μονάχα ἐζήτησα μιὰν ἄδεια στὴ ζωὴ μου, ὅταν ἤθελα νὰ διοργανώσω τὸν τουρκικὸ στρατό, καὶ μοῦ τὴν ἀρνήθηκαν. (δυνατά). Ἀπὸ τότε ἐμπῆκα πάντα στὰ ξένα σπίτια χωρὶς νὰ ζητήσω τὴν ἄδεια.

ΣΑΡΛ. Καὶ δὲν εὐρήκατε ποτὲ κανέναν νὰ σᾶς βγάλῃ ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μὲ τὸν χειρότερο τρόπο;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ναι. Στὴ Ρωσία, τὸ θερμομέτρο. Ποιὸς εἶνε στὸ σπίτι;

— ΠΩΣ ΜΠΑΙΝΕΤΕ ΣΕ ΞΕΝΟ ΣΠΗΤΙ ΔΙΧΩΣ ΝΑ ΧΤΥΠΗΣΕΤΕ;

ΣΑΡΛ. Ἐγώ.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καὶ σύ, ποιὸς εἶσαι;

ΣΑΡΛ. Ὁ Σάβλ.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καὶ ἡ οἰκογένειά σου;

ΣΑΡΛ. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα μου ἐπῆγαν στὴ πόλι καὶ θὰ ἐπιστρέφουν σὲ λίγο. Ὅταν ἔρθουν ὁμως θὰ τοὺς πῶ ὅτι ἐμπῆκα στὸ σπίτι χωρὶς νὰ ρωτήσετε κανέναν.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καλὰ (κοιτάει στὸ τραπέζι). Τί ἔκανες τώρα;

ΣΑΡΛ. Ἐγραφα τὴν ἱστορία.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἐγραφες ἐσὺ τὴν ἱστορία;

ΣΑΡΛ. Ναι.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ποιὰν ἱστορία ἔγραφες;

ΣΑΡΛ. Τὴν ἱστορία πὸν με μαθαίνει ὁ πατέρας μου. Ὁ πατέρας μου τὴν λέει κι' ἐγὼ τὴν γράφω.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καὶ ποιὰν ἱστορία ἔγραφες τώρα; (πλησιάζει στὸ τραπέζι καὶ διαβάζει) «Σήμερα θὰ ποῦμε τὴν ἱστο-

ρία μιᾶς ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες καὶ πιεὸ σπουδαῖες προσωπικότητες τῶν κάμπων μας...» Τί θὰ πῆ αὐτό; Καὶ ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ προσωπικότης τῶν κάμπων σας;

ΣΑΡΛ. Ἡ πατάτα.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἡ πατάτα; (ἔξακολουθεῖ νὰ διαβάζῃ). Ὅστε γράφεις τὴν ἱστορία τῆς πατάτας; Ὁ πατέρας σου σὲ μαθαίνει τὴν ἱστορία τῆς πατάτας;

ΣΑΡΛ. Ὅχι μονάχα τῆς πατάτας, ἀλλὰ καὶ τοῦ σταριοῦ, τοῦ καλαμποκιοῦ... Τὸ καλαμπόκι, φαίνεται πὼς ἦταν γνωστὸ καὶ στοὺς αἰγυπτίους καὶ μπῆκε στὴν Εὐρώπη στὰ 1520. Τώρα βρίσκεται σ' ὅλο τὸν κόσμο...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Πολὸ καλά. Θαυμάσια!

ΣΑΡΛ. Σεῖς τὸ ξέρατε αὐτό;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἐγώ, ὄχι.

ΣΑΡΛ. Ὁ πατέρας σας δὲν σᾶς τὸ ἔμαθε. Ὁ δικός μου λοιπὸν εἶνε ποιὸ ἀξιὸς ἀπὸ τὸν δικόν σας.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἴσως. Καὶ τὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων δὲν σοῦ τὴν μαθαίνει ὁ πατέρας σου;

ΣΑΡΛ. Τί πράγμα;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Τὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων.

ΣΑΡΛ. Δὲν καταλαβαίνω.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. (Ξαναγυρίζει σιμὰ στὸ τζάκι, κάθεται καὶ σκαλίζει τὴ φωτιά μὲ μιὰ τσιμπίδα). Πῶς; δὲν καταλαβαίνεις; Τὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἱστορία τῆς Γαλλίας λόγου χάριν.

ΣΑΡΛ. Δὲν ξέρω, δὲν καταλαβαίνω.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Μὰ ἐσὺ δὲν εἶσαι Γάλλος;

ΣΑΡΛ. Εἶμαι ἄνθρωπος, εὐρωπαῖος καὶ Γάλλος. Αὐτὸ μ' ἔμαθε ὁ πατέρας μου.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὁραῖα: εἶσαι Γάλλος. Λοιπὸν δὲν ξέρεις ποιὸς βασιλεύει τώρα στὴ Γαλλία.

ΣΑΡΛ. Τί θὰ πῆ ποιὸς βασιλεύει;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ποιὸς κυβερνάει, ποιὸς εἶνε ἀρχηγὸς ὅλων μας.

ΣΑΡΛ. Ὁ καλὸς θεός.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Naί, καλά... ὁ καλὸς θεός... ἐκείνος ποὺ βρίσκεται στὸν οὐρανό. Ἄλλὰ μετὰ ἀπ' αὐτόν, ποιὸς κυβερνάει στὴ γῆ;

ΣΑΡΛ. Ὁ χωρικός.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Πῶς ὁ χωρικός;

ΣΑΡΛ. Ὁ πατέρας μου μ' ἔμαθε ὅτι ὁ χωρικός εἶνε ὁ ἄνθρωπος ποὺ βρίσκεται πιὸ σιμὰ στὸν θεό, γιατί ἐργάζεται σύμφωνα μὲ τὴ θέλησή Του καὶ τὴ δόξα Του. Ὁ χωρικός ρίχνει τὸ σπόρο στὰ χωράφια, τὸν σκεπάζει μὲ τὸ χῶμα, ὁ θεὸς τοῦ ρίχνει ἀπὸ πάνω τὸ νερὸ καὶ τότε μεγαλώνουν τὰ στάχια καὶ ὅλη ἡ γῆ ἀνθίζει γιατί τὸ θέλει ὁ θεός καὶ ὁ χωρικός ποὺ συνεργάζονται. Αὐτὰ μ' ἔμαθε ὁ πατέρας μου.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἐσὺ ὅμως ποὺ ξέρεις τόσο καλά τὴν ἱστορία τοῦ καλαμποκιοῦ καὶ τῆς πατάτας, δὲν ξέρεις ἀκόμη ὅτι στὴ Γαλλία ὑπάρχει ἓνας αὐτοκράτορας;

ΣΑΡΛ. Ποιός;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὁ αὐτοκράτορας.

ΣΑΡΛ. Τί εἶνε αὐτός ὁ αὐτοκράτορας;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Θὰ ἀκουσες νὰ μιλάνε γὰρ τὸν Ναπολέοντα.

ΣΑΡΛ. Εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀκούω αὐτὴ τὴ λέξη.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὅστε δὲν ἀκουσες ποτὲ νὰ μιλάνε γιὰ τὸν Ναπολέοντα;

ΣΑΡΛ. Ὁχι.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὁ πατέρας σου εἶνε δημοκρατικός;

ΣΑΡΛ. Ὁ πατέρας μου εἶνε ἓνας χωρικός.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Μὰ ποῦ ζῆς ἐσὺ, τέλος πάντων;

ΣΑΡΛ. Ἐδῶ, στὰ χωράφια.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Δὲν πηγαίνεις ποτὲ στὴν πόλι;

ΣΑΡΛ. Naί, ὅταν πηγαίνω ν' ἀκούσω τὴ λειτουργία.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἴσως νὰ βρίσκωμαι στὸ σπίτι ἐνὸς βασιλικοῦ. Μήπως εἶνε ἐδῶ ἓνα κομμάτι τῆς Βανδέας; Ὁ πατέρας σου θὰ σοῦ μίλησε ἴσως γιὰ τὸν βασιλέα...

ΣΑΡΛ. Ὁχι.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὅστε δὲν ἀκουσες ποτὲ νὰ γίνεται λόγος οὔτε γιὰ τὸν Λουδοβίκο ΙΣΤ΄;

ΣΑΡΛ. Ὁχι.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὁ πατέρας σου ποὺ σὲ μαθαίνει τὴν ἱστορία τῆς πατάτας καὶ δὲν σοῦ λέει τίποτε γιὰ τὸν Ναπολέοντα, εἶνε τρελλός.

ΣΑΡΛ. Γιατί βρίζετε τὸν πατέρα μου; Ἄν ἤμουν ἄντρας σὰν καὶ σὰς, θὰ σὰς ἐμπάτσινα.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (χαμογελῶντας). Ὁ πρῶτος Γάλλος μὲ τὸν ὁποῖον μιλάω, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τῆς Ρωσίας, εἶνε ἓνα παιδί ποὺ θὰ ἤθελε νὰ μὲ μπατίσει. Δὲν εἶνε καλὸς οἰωνὸς αὐτό.

ΣΑΡΛ. Φερνόσατε ἔτσι μαζί μου ἐπειδὴ ἔχετε πειότερη δύναμι ἀπὸ μένα, καὶ γι' αὐτὸ μπήκατε σ' ἓνα ξένο σπίτι χωρὶς νὰ ζητήσετε τὴν ἄδεια. Αὐτὲς εἶνε δυὸ πράξεις πολὺ κακές.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἡ ἠθική μου εἶνε πολὺ διαφορετική, ἀγαπητέ μου Σάρλ.

ΣΑΡΛ. Αὐτὸ τοῦλάχιστον μ' ἔμαθε ὁ πατέρας μου.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Τὸν ἀγαπᾷς πολὺ τὸν πατέρα σου;

ΣΑΡΛ. Naί.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καὶ τὸν ὑπερασπίζεσαι σὰν ἥρωας. Μοῦ ἀρέσει αὐτό. Πόσων χρονῶν εἶσαι;

ΣΑΡΛ. Ὁκτώ.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Θὰ ἤθελα, ὅταν τὸ παιδί

μου φτάση στὴν ἡλικία σου νὰ ὑπερασπιστῇ κι' ἐμένα ὅπως ἐσὺ ὑπερασπίζεσαι τώρα τὸν πατέρα σου. Ἐλα ἐδῶ Σάρλ νὰ συμφιλιωθοῦμε. Δός μου τὸ χέρι σου.

ΣΑΡΛ. Πρῶτα πρέπει νὰ μοῦ πῆτε: Δὲν εἶνε ἀλήθεια ὅτι ὁ πατέρας σου εἶνε τρελλός. Ἐκαμα λάθος καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (χαμογελῶντας). Δὲν εἶνε ἀλήθεια ὅτι ὁ πατέρας σου εἶνε τρελλός,

ἔκαμα λάθος καὶ μὲ συγχωρεῖς πολὺ, ἀγαπητέ μου Σάρλ.

Ἄλλὰ γιατί τὸν ἀγαπᾷς τόσο πολὺ τὸν πατέρα σου;

ΣΑΡΛ. Γιατί; Για πολλοὺς λόγους. Πρῶτα ἐπειδὴ μένει πάντα μαζί μου, πάντα, καὶ ὅταν περάσει μιὰ ὥρα χωρὶς νὰ τὸν ἰδῶ, νομίζω πὼς πέρασε ἓνας χρόνος...

ΝΑΠΟΛ. Μένει πάντα μαζί σου.. Για νὰ μᾶς ἀγαπήσουν τὰ παιδιά μας πρέπει νὰ μένουνε πάντα μαζί μας...

ΣΑΡΛ. Ἐπειτα ἐπειδὴ μοῦ μαθαίνει τόσα ὠραῖα πράγματα...

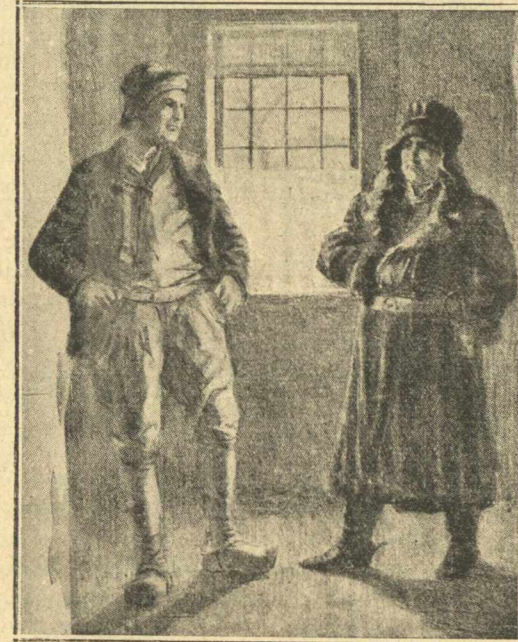
ΝΑΠΟΛΕΩΝ (ἀπότομος). Δὲν σ' ἔμαθε ὅμως ποιὸς εἶνε ὁ Ναπολέων. Ἐὰν σὲ εἶχε μάθει ποιὸς εἶνε ὁ Ναπολέων, ἡ συζήτησή μας θὰ εἶχε πάρει ἄλλη τροπή. (Ἀπὸ μιὰ μικρὴ πόρτα, πρὸς τὰ δεξιά, μπαίνει ἓνας χωρικός 26 χρονῶν, ὁ Φρανσοᾶ, μὲ τὴ γυναικα του Μαρία. Εἶνε οἱ γονεῖς τοῦ Σάρλ. Στέκονται γιὰ μιὰ στιγμή στὴν πόρτα, γιατί παραξενεύονται ποὺ βλέπουν τὸ παιδί τους νὰ κουβεντιάζη μὲ ἓναν ἄγνωστο). Θὰ σὲ μάθω λοιπὸν ἐγὼ τί εἶνε ὁ βασιλῆας καὶ ὁ αὐτοκράτορας. Ὁ βασιλῆας λοιπὸν...

ΦΡΑΝΣΟΑ. (τρέχει σιμὰ στὸν ἄγνωστο καὶ τοῦ φωνάζει). Κύριε γιὰ τὴ μόρφωση

τοῦ παιδιοῦ μου φροντίζω ἐγώ, ὅπως θέλω καὶ μοῦ ἀρέσει (ὁ Ναπολέων σηκώνεται ἀπότομα καὶ στρέφεται. Ὁ Φρανσοᾶ τὸν παρατηρεῖ γιὰ μιὰ στιγμή, τρέχει στὴν πόρτα τοῦ βάρους γὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ὁ ἄγνωστος εἶνε αὐτὸς ποὺ ὑποπιεύθηκε, καὶ βλέπει τὸ ἀμάξι μὲ τὸν μαμελοῦκο. Γιὰ μιὰ στιγμή φαίνεται ὅλη ἡ ταραχὴ καὶ ἡ συγκίνησί του, ἀλλ' ἀμέσως συγκρατεῖται). Γιατί εἴσατε ἐδῶ; Ποιὸς εἴσατε σεις, κύριε; Τί θέλετε στὸ σπίτι μου;

ΝΑΠΟΛ. Ἐρχομαι ἀπὸ μακρὰν καὶ πηγαίνω στὸ Παρίσι. Ἦθελα νὰ ξεκουρασθῶ λιγάκι ἀπὸ τὸ ταξεῖδι καὶ νὰ ξεσταθῶ. Γιατί ἐδικαίωκατε τόσο ἀπὸ τοματὴ συζήτησή μου μὲ τὸ παιδί σας;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Δὲν ἔχω νὰ σὰς δώσω καμμιά ἐξήγηση. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀνώτατος κύριος ἐδῶ μέσα: ἔχω δυὸ ὑπηκόους μονάχα, μὲ ἀγαποῦνε καὶ τοὺς ἀγαπῶ. Ἐχω τὶς κτήσεις μου τέσσερα χωράφια, ποὺ τὰ διασχίζω κάθε μέρα καὶ τὰ

— ΣΑΣ ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΑ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΕ

γνωρίζω ἀρκετὰ καλά. Δίνω τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, δηλαδὴ τοὺς φόρους, εἶμαι ἐν τάξει ἀπέναντι τῶν νόμων καὶ ἐδῶ μέσα κυβερνάω ἐγώ. Ἐδῶ λέγονται μονάχα οἱ λέξεις ποὺ θέλω ἐγὼ νὰ προφερθοῦν, καὶ ὑπάρχουν μερικὲς λέξεις ποὺ δὲν πρέπει ν' ἀντηχῆσουν κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου, ἐπειδὴ τὸ παιδί μου δὲν πρέπει νὰ μαθαίνει λέξεις ποὺ δὲν ἔχουν καμμιά σημασία...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Εἶπα ἐγὼ καμμιά λέξη χωρὶς σημασία;...
ΦΡΑΝΣΟΑ. Naί: αὐτὴ ποὺ ἠθέλατε νὰ ἐξηγήσετε τώρα στὸ παιδί μου, τὴν τὴν στιγμή ποὺ εὐτυχῶς ἐμπήκα καὶ σὰς πρόλαβα.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Τίς λέξεις αὐτο. . .
ΦΡΑΝΣΟΑ (γρήγορα γιά νά τόν διακόψῃ). Ἀκριβῶς.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (κοιτάζει γύρω του κατάπληκτος κι' ἔπειτα φωνάζει σάν τρομαγμένος): Ρουστάν! (μπαίνει ὁ Ρουστάν). Φοβοῦμαι ὅτι ἔτυχα σ' ἓνα σπίτι τρελλῶν.

ΦΡΑΝΣΟΑ (μέ εἰρωνία). Εἴσαστε στό σπίτι ἑνός καλοῦ Γάλλου, κύριέ μου.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καί γιά νά εἶναι τὸ παιδί σας ὑπερήφανο σάν Γάλλος, περιορίζαστε μονάχα νά τοῦ μαθαίνετε τήν ἱστορία τῶν δημοκρατικῶν; Ἄγνοεῖτε λοιπόν καί σεῖς, ὅπως αὐτός, ποιός εἶναι ὁ Ναπολέων;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Δέν τὸ ἀγνοῶ...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Αὐτὸ εἶνε πολύ!

ΦΡΑΝΣΟΑ. ...ἀλλά δέν μ' ἐνδιαφέρει.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (θυμωμένος). Δέν εἶδατε ποτέ μιάν εἰκόνα του;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Θά εἶδα πολλές, ἀλλά δέν μ' ἐνδιαφέρουν.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὡστε αἰσθανόσαστε ἕνα αἰσθημα οἴκτου γιά τὸν αὐτοκράτορα;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ὁχι. Ἐνα αἰσθημα βαθυτάτου οἴκτου!

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Οἴκτου; Πιστεύουν λοιπόν στή Γαλλία ὅτι ἡ ἐκστρατεία τῆς Ρωσσίας ἔκαμεν τὸν αὐτοκράτορα ὥστε νά προκαλέσῃ τὸν οἶκτο τῶν Γάλλων; Ἄ, σὲ λιγάκι νέα στρατεύματα. . .

ΦΡΑΝΣΟΑ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὁ οἶκτος μεγαλώνει. . .

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καί σεῖς πού μιλάτε ἔτσι γιά τὸν Ναπολέοντα, μοῦ λέτε ὅτι εἴσαστε ἕνας καλὸς Γάλλος; . . . Τί ἐκάματε ἐσεῖς γιά τήν Γαλλία, γιά νά πάρετε τὸν τίτλο τοῦ καλοῦ Γάλλου;

ΦΡΑΝΣΟΑ (σὴν γυναῖκα του), Μαρία, ὁ Σάρλ εἶνε κουρασμένος. Πάρτον μέσα καί νά με περιμένετε ὡς πού νά φύγῃ ὁ κύριος. Καληνύχτα, Σάρλ.

ΣΑΡΛ. Καληνύχτα, πατέρα, (πηδάει στὸν λαιμό του καί τὸν φιλεῖ γιά πολλήν ὥρα. Ἡ Μαρία καί ὁ Σάρλ βγαίνουν ἀριστερά).

ΦΡΑΝΣΟΑ (στὸν Ναπολέοντα, δείχνοντας τὸν Ρουστάν). Δέν λέγετε στὸν ὑπηρέτη σας νά πάῃ στὸ ἀμάξι;

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (κοιτάει τὸν Ρουστάν καί διστάζει). Ἐπειτα παρατηρεῖ τὸν Φρανσοᾶ. Ρουστάν, περιμένε με σιμὰ στό ἀμάξι.

ΦΡΑΝΣΟΑ ἀνοίγει τὴν πόρτα ἀριστερά,

γιά νά βεβαιωθῇ ὅτι ἡ γυναῖκα του καί τὸ παιδί του βρίσκονται στήν κρεβατοκάμαρα, καί τὴν ξανακλείνει μέ προσοχή. Ἐπειτα κλείνει καί τὴν πόρτα τοῦ βάρους, ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ Ρουστάν δέν στέκεται ἀπ' ἔξω γιά ν' ἀκούσῃ).

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (παρακολουθεῖ τίς κινήσεις αὐτῆς τοῦ Φρανσοᾶ καί κάνει μιὰ χειρονομία ἀνησυχίας).

ΦΡΑΝΣΟΑ. Μὴν ἔχετε κανένα φόβο, Μεγαλειότατε.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἄ! Ὡστε με εἶχες ἰδῆ καί ἄλλες φορές, μέ ἀνεγνώρισεις... κι' ἐτόλμησες...

ΦΡΑΝΣΟΑ. Δέν σᾶς εἶχα ξαναἰδῆ ποτέ, Μεγαλειότατε, ἀλλά σᾶς ἀναγνώρισα ἀμέσως. Ἐσεῖς με εἶδατε ἄλλες φορές, ἀλλά δέν με ἀναγνώρισάτε.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Σὲ εἶδα ἐγὼ ἄλλη φορὰ;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ἴσως πολλές φορές, ἀλλά μιὰ θετικά καί μάλιστα αὐτὴ τὴ φορὰ ἐπροσβάλατε τὸν πατέρα μου...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἐπρόσβαλα ἐγὼ τὸν πατέρα σου;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Naί, μέ μιὰ ἰταλική λέξη, ἀρκετὰ κοινῇ.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Δέν καταλαβαίνω. Μίλησε ποῖο καθαρά, ἂν δέν θέλεις νά πιστέψω ὅτι βρέθηκα στό σπίτι ἑνός τρελλοῦ.

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ἐνα σπίτι στό ὁποῖον δέν προφέρονται λέξεις πού ἔχουν σχέση μέ τὴν βασιλεία, ἕνα σπίτι ὅπου ἡ βασιλεία προκαλεῖ τὸν οἶκτο ἢ τὸν τρόμο, δέν εἶνε τὸ σπίτι ἑνός τρελλοῦ, ἀλλά ἑνός πολὺ γνωστικοῦ, πού ἀπόκτησε τὴν πείρα αὐτὴ ἀπὸ γνώση ἀρκετῶν αἰῶνων.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Τώρα σὲ καταλαβαίνω λιγώτερο ἀπὸ πρῖν.

ΦΡΑΝΣΟΑ. Θά με καταλάβετε καλά ὅταν σᾶς πῶ πού καί πὼς με εἶδατε ἐκείνη τὴ φορὰ. Σεῖς εἴσαστε ὁ μόνος ἄνθρωπος στὸν κόσμο πρὸς τὸν ὁποῖον μπορῶ νά πῶ ὅ,τι κανεῖς δέν ξέρεῖ καί οὔτε πρέπει νά μάθῃ ποτέ. Θά τὸ πῶ σὲ σᾶς, γιατί ἔχετε συμφέρον νά τὸ κρατήσετε μυστικό, ὅπως τὸ κράτησα καί ἐγώ, ἀκόμη καί ἀπὸ τὴν γυναῖκα μου καί τὸ παιδί μου.

Θά εἶμαστε λοιπόν δύο στὸν κόσμο πού θά γνωρίζουμε αὐτὴν τὴν ἀλήθεια πού πρόκειται νά σᾶς ἀποκαλύψω.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. (κοιτάει τὸν Φρανσοᾶ μέ κατάπληξη κι' ἀπορία).

ΦΡΑΝΣΟΑ. (ἀργά). Μὲ εἶδατε τὸ πρωτὶ τῆς 10ης Αὐγούστου 1792, στὸν κῆπο τοῦ Τοῦλερί, ἐνῶ ἐπήγαινα μέ τὸν πατέρα, τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφὴ καί τὴ θειά μου, στήν αἴθουσα τοῦ Μανέξ, γιά νά ἐμπιστευθοῦμε τὴ ζωὴ μας στήν Ἐθνοσυνέλευσι καί γιά νά σωθοῦμε ἀπὸ τὴ μαγία τοῦ πλήθους, πού εἶχε ἐπιτεθῆ κατὰ τοῦ σπητιοῦ μας, τῶν Τοῦλερί. Τότε ἤμουν, ἑπτὰ χρονῶν.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ (ἀναπηδῶντας) εἶστε τρελλός!

ΦΡΑΝΣΟΑ (συνεχίζει ἤρεμα)— Ὁ κύριος Ρόντερο εἶχε πῆ στό βασιλιᾶ ὅτι μονάχα στήν Ἐθνοσυνέλευσι μποροῦσε νά βρῆ τὴν σωτηρία του. Καθὼς περνούσαμε ἀπ' τὸν κῆπο, ὁ πατέρας μου εἶπε: «Τὶ γρήγορα πού πέφτουν ἐφέτος τὰ φύλλα!» Σὲ μιὰ στιγμή πού τὰ πλήθη μᾶς ἔζωσαν πεῖο στενά, ἕνας στρατιώτης μέ σήκωσε στὰ χέρια, φωνάζοντας: «Τόπο νά περάσῃ ὁ Δελφίν!» Ἡ μητέρα μου φοβήθηκε πὼς ἤθελαν νά με ἀπαγάγουν καί ἄρχισε νά φωνάζῃ. Λένε ὅτι σεῖς Μεγαλειότατε—λοχαγὸς τότε τοῦ πυροβολικοῦ—ἐπαρακολουθήσατε αὐτὴ τὴ σκηνὴ καί βλέποντας ὅτι ὁ βασιλιᾶς πατέρας μου ἄφινε χωρὶς καμμιάν ἀντίστασιν τὸ παλάτι στὴ διάθεση τῶν ἐπαναστατικῶν πού θά τὸ λεηλατοῦσαν, ἐσχολιάσατε τὴν πράξι του αὐτὴ μέ μιὰ προσβλητικὴ ἰταλικὴ λέξη.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Σᾶς ξαναλέω πὼς εἶστε τρελλός! Τὸ παιδί τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', ἀπέθανε στὴ φυλακὴ τοῦ Τάμπλ στὰ 1795. Ὑπάρχει τὸ πιστοποιητικὸ τοῦ θανάτου του καί ἡ ἔκθεσι τῆς αὐτοψίας.

ΦΡΑΝΣΟΑ. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ πιστοποιητικὸ αὐτὸ καί ἡ αὐτοψία ἀφοροῦν ἕνα ἄτομο πού ἀγνοῶ ἐντελῶς καί μέ τὸ ὁποῖον ἐφρόντισαν νά με ἀντικαταστήσουν μετὰ τὴν ἀπαγωγή μου.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἐξω ἀπ' τὴ Γαλλία ἐπαρουσιάστηκαν πολλοὶ πού εἶπαν πὼς εἶνε παιδιὰ τοῦ βασιλιᾶ.

ΦΡΑΝΣΟΑ. Μὲ κοιτᾶτε ἀρκετὰ καλά καί εἴσαστε βέβαιος ὅτι σᾶς λέω τὴν ἀλήθεια. Αὐτὸ ἄλλως τε μπορεῖτε καί ὁ ἴδιος νά τὸ πιστοποιήσετε, ἂν θυμηθῆτε μερικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ διαδόχου, γιά τὰ ὁποῖα ἔγινε τόσος λόγος: ἡ βουρβονικὴ μου σιαγόνα...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Μιὰ σύμπτωση.

ΦΡΑΝΣΟΑ. . . τὰ δύο μπροστινὰ κάτου δόντια ἔχουν τὴν ἀτέλειαν αὐτὴ πού καλεῖται «δόντια τοῦ κουνελιοῦ». Στὸ ἀπάνω χεῖλος διακρίνεται ἀκόμη τὸ σημάδι τῆς πληγῆς πού μοῦ ἔκαμε ὁ ἄσπρος ἐκεῖνος ποντικός μέ τὸν ὁποῖον ἔπαιζα ὅταν ἤμουν μικρός. Γνωρίζετε καλά, ὅτι τὴν πρώτη Σεπτεμβρίου τοῦ 1785 εἰς τὸ Σαιν Κλου μοῦ ἔκαμαν ἐμβολιασμὸ γιά τὴν εὐλογία, ὁ κύριος Ζώμπερτον καί οἱ γιατροὶ Μπρυνιέ καί Λασσόν: στό ἀριστερὸ μου μπράτσο μοῦ ἔκαμαν τρία μπόλια σὲ σχῆμα τριγώνου μέ τὴν κορυφὴ πρὸς τὰ κάτω, καί μπορῶ νά σᾶς δεῖξω τὰ σημάδια ὕπαρχον καί ἄλλα ἀκόμα γιά νά σᾶς πείσω, ἀλλά εἶνε περιττό. Γιατὶ θὰ σᾶς ἔλεγα ψέμματα; Ἄν ἡ τύχη, μιὰ παράξενη σύμπτωση, δέν σᾶς ἔφερνε ὡς ἐδῶ, δέν θὰ ἔλεγα ποτέ σὲ κανέναν αὐτὸ πού ἀκούσατε τώρα σεῖς. Καί οὔτε σὲ σᾶς δέν θὰ μιλοῦσα, ἂν δέν συνέβαινε τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ πού συνέβη. Ἀναγκάστηκα νά μιλήσω ἀπὸ τὸν φόβο μήπως ἐθεωρούσατε τὸν ἑαυτὸ σας προσβαλλόμενον ἀπ' τις ἰδέες μου γιά τὴν βασιλεία, κι' ἐδιαιτάζατε τὴν ἐξορία μου, χωρὶς νά γνωρίζετε ποιὸς εἶμαι. Ἄν με βγάλετε ἀπὸ τὴν εὐτυχιμένην ἀφάνεια στήν ὁποῖαν ζῶ, θὰ ἦναι πολὺ ἐπικίνδυνο γιά μένα. Μεγαλειότατε, θυμηθῆτε τὴν παιδικὴ μου ἡλικία: ἔζησα τρία χρόνια στὴ φυλακὴ τοῦ Τάμπλ, μέ τὸν διαρκῆ τρόμο ὅτι ἀπὸ μιὰ στιγμή στήν ἄλλη θὰ με σκότωναν. Κάθε φορὰ πού ἀνοίγε ἡ πόρτα τοῦ κελιοῦ μου ἀναπηδοῦσα κι' ἐσκεπτόμουν: ἔρχονται νά με σκοτώσουν. Ὅταν ἔγινα ὀχτῶ χρονῶν ἐπέρασα μιάν ὀλόκληρη νύχτα παρατηρῶντας ἀδιάκοπα τὸ παράθυρο τῆς φυλακῆς μου κι' ἐπαναλαμβάνοντας διαρκῶς μιὰ προσευχὴ πού ἀνέβαινε αὐθόρμητα ἀπὸ τὴν παιδικὴ μου καρδιά: «Θεέ μου, κάμε αὐτὴ τὴ νύχτα νά κρατήσῃ γιά πάντα καί νά μὴ ξημερώσῃ ποτέ, γιατί τότε θὰ σκοτώσουν τὸν πατέρα μου. . . » καί εἶδα μετὰ τὸν οὐρανὸ νά φωτίζεται καί εἶδα τὰ πρῶτα φῶτα τῆς χαρῆς τῆς τραγικῆς ἐκείνης 31ης Ἰανουαρίου τοῦ 93. . . Μὲ πῆραν ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας μου καί δέν ξέρω πότε τὴν ἐσκότωσαν, ἀλλά κάθε μέρα καί κάθε στιγμή ἐσκεπτόμουν: «Ἴσως τώρα θὰ σκοτώνουν

τῆ μητέρα μου». Αὐτὰ εἶνε τὰ δῶρα ποὺ ἔκαμεν ἡ βασιλεία στὴν παιδική μου ἡλικία καὶ νὰ γιατί ἡ βασιλεία μου προκαλεῖ τὸν οἶκτο καὶ τὴ φρίκη. Αὐτὴ εἶνε ἡ αἰτία γιὰ τὴν ὁποίαν τὸ παιδί μου δὲν πρέπει νὰ μάθῃ ποτέ αὐτὰ τὰ λόγια ποὺ ἔφεραν σ' ἐμένα τόση δυστυχία.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καὶ ἐφύγατε ἀπὸ ἐκεῖ;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ἦταν τὸ ἀπόγιομα τῆς ἐνάτης Θεομιδόρου. Μερικοὶ ἄγνωστοὶ ἐμπήκαν στὸ κελί μου καὶ μ' ἐπῆγαν μέσα σ' ἓνα ἀμάξι. Ἀφοῦ ἐπροχωρήσαμε λιγάκι, ἐσταματήσαμε στὴ γωνία ἐνὸς δρόμου, ὅπου μᾶς περίμεναν ἄλλοι. Ἐκεῖνοι ποὺ μ' ἐλευτέρωσαν κάτι εἶπαν μετὸς ἄλλων χαμηλόφωνα, ἀλλὰ μετὰ τῶν βαλαν ὅλοι στὰ πόδια καὶ μαζύ τους ὁ ἀμαξᾶς. Τότε ἐκατέβηκα: ἐφοροῦσα μιὰ ἐπαναστατικὴ φορεσιά, ἐγνώριζα ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ τραγούδια ποὺ μοῦ εἶχε μάθει ὁ Σιμόν, ἐβγήκα ἀπ' τὸ Παρίσι κ' ἐπροχώρησα στὴν ἐξοχή, μακρυνά, πολὺ μακρυνά ἀπ' τὴν πρωτεύουσα. Ἐπερπάτησα γιὰ πολλὰς μέρες, μὲ μόνον σκοπὸ νὰ φύγω ὅσο ποροῦσα πειὸ μακρυνά ἀπ' τὸ Παρίσι. Ἐξοῦσα ἀπὸ ἐλεμοσύνη, κ' ἓνα βράδυ ἔπεσα ἐξαντλημένος πίσω ἀπ' τὴν αὐτὴ πόρτα. Ὁ χωρικός ποὺ ἐκατοικοῦσε ἐδῶ μέσα μ' ἐμάζεψε, τοῦ εἶπα πὼς ἦμουν ἓνας δυστυχισμένος ὄρφανὸς φευγάτος ἀπὸ τὸν κύριό μου ποὺ μ' ἐκακοποιοῦσε καὶ μ' ἐκράτησε γιὰ ψυχοπαίδι του. Ἡ θυγατέρα του Μαρία ἐμεγάλωνε μαζύ μου. Ἀγαπηθήκαμε καὶ μετὰ ἐγινε γυναῖκα μου. Ὁ πατέρας της πεθαίνοντας, μᾶς ἄφησε τὰ τέσσερα χωράφια του. Αὐτὴ εἶνε ἡ ἱστορία μου. Ἀργότερα θυμήθηκα τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον με εἶχαν λευτερώσει καὶ σκέφτηκα ὅτι κάποιος, κατὰ τὸ πολυτάραχο ἐκεῖνο ἀπόγιομα τῆς ἐνάτης Θεομιδόρου, θὰ σκέφτηκε ἴσως, ὅτι ἦταν πιθανὴ μιὰ ἀνόρθωση, ἀλλὰ κατάλαβε μετὰ πὼς ἦταν τρέλλα. Τώρα, ἐνχαριστῶ γι' αὐτὸ τὸν θεό. Στὴ ζωὴ αὐτὴ ποὺ κάνω ξαναβοῆκα τὴν ἡσυχία μου, ὅλη τὴν ἡσυχία ποὺ χρειάζεται στὴν ψυχὴ ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ πέρασε τὴν παιδικὴ του ἡλικία ὅπως τὴν πέρασα ἐγώ.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καί... δὲν σκεπτόσαστε ὅτι ἂν κάποτε πάθω καμμιά πανωλεθρία, σεις, Ὑψηλότατε, θὰ μπορούσατε ν' ἀ-

νεβῆτε πάλι στὸ θρόνο τῆς Γαλλίας;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Μεγαλειότατε, σᾶς ἰκετεύω νὰ μὴ μὲ καλεῖτε Ὑψηλότατον, γιατί δὲν θέλω νὰ θυμᾶμαι αὐτοὺς τοὺς τίτλους. Καὶ σᾶς ἀπαντῶ: ὄχι, Μεγαλειότατε. Ἡ δυναστεία τῶν Βουρβόνων τῆς Γαλλίας ἐτελείωσε τὴν ἀποστολὴ της μὲ τὸν Λουδοβίκον ΙΣΤ'. Τόγραψε ἡ μοῖρα αὐτό, ποὺ ἀνάγκασε τὸν πατέρα μου νὰ ἐξιλεώσῃ ὅλα τὰ σφάλματα ποὺ ἐγιναν ἀπ' τοὺς Βουρβόνους, ἀπ' τὸν Ἐρρίκο Δ' ὡς τὸν Λουδοβίκον ΙΕ'. Ἄν οἱ θεῖοι μου θὰ ἤθελαν κάποτε νὰ ἐπιχειρήσουν μιὰ παλινόρθωση, εἶμαι βέβαιος πὼς θ' ἀποτύχουν. Γιὰ νὰ μὴν ὑποχωρήσω λοιπὸν σ' αὐτὸν τὸν πειρασμὸ καὶ τίς πιέσεις ποὺ θὰ μοῦ ἔκαναν, ἐγκατέλειψα γιὰ πάντα ὅλη τὴν παλιά μου οἰκογένεια: δὲν θὰ ξαναἰδῶ πειὰ τὴν ἀδελφή μου Μαρία Θηρεσία ποὺ μὲ νομίζει νεκρόν, οὔτε κανέναν ἀπ' τοὺς ἄλλους. Γιὰ ὅλους, τὸ παιδί τοῦ βασιληᾶ ἀπέθανε, καὶ σεις μονάχα Μεγαλειότατε, γνωρίζετε ὅλη τὴν ἀλήθεια. Οἱ θρησκευτικοὶ μάρτυρες βρίσκουν ἀκριβῶς στὴ θρησκεία τὴ δύναμη γιὰ νὰ υποστούνε τὸ μαρτύριό τους. Ἐγὼ λοιπὸν ποὺ ἐμαρτύρησα στὰ οἰκογενειακά μου αἰσθήματα, σ' αὐτὰ θὰ βρῶ τὴν παρηγοριὰ τοῦ μαρτυρίου μου καὶ γι' αὐτὸ ἀγαπῶ τόσο πολὺ τὸ παιδί μου. Δὲν ὑπάρχει θρόνος στὸ κόσμον ποὺ θὰ μπορούσε νὰ μὲ παρηγορήσῃ στὴ σκέψη ὅτι τὸ παιδί μου, πρὸς χάριν τῆς βασιλείας, θὰ μπορούσε νὰ ὑποφέρει ὅσα υπέφερα ἐγώ. Ἐκεῖνος ποὺ ἰδρύει μιὰ δυναστεία, Μεγαλειότατε, πρέπει νὰ σκεφθῆ τὰ μαρτύρια τοῦ τελευταίου ποὺ θὰ ἐξιλεώσῃ ὅλα τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων βασιλέων τῆς δυναστείας ἐκείνης. Εἶνε φρίκη!

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Θὰ ἦταν λοιπὸν σωστό, ἐκεῖνος ποὺ ἰδρύει μιὰ δυναστεία νὰ πληρώνη ὁ ἴδιος τὰ σφάλματα ποὺ ἔκαμε;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ἴσως, Μεγαλειότατε.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Καὶ ἡ δόξα, Ὑψηλότατε; Δὲν εἶνε τίποτε γιὰ σᾶς ἡ δόξα;... Τὸ παιδί μου εἶνε βασιληᾶς τῆς Ρώμης.

ΦΡΑΝΣΟΑ. Μεγαλειότατε, τὸ παιδί μου εἶνε ἐκεῖ μέσα καὶ κοιμᾶται. Εἶμαι ὅμως βέβαιος, ὅτι δὲν θάρθῃ ποτέ ὁ λαὸς ἐξαργισμένος γιὰ νὰ τὸ ἀρπάξῃ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου. Εἶνε δικό μου.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ὅλος ὁ κόσμος γιὰ σᾶς

ΤΟ ΑΜΑΞΙ ΤΟΥ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ ΕΦΕΥΓΕ

περιορίζεται μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς τοίχους;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ὅχι: ἔξω ἔχω τὰ χτήματά μου ποὺ τ' ἀγαπᾶω καὶ τὰ δουλεύω καὶ παρακολουθῶ κάθε μέρα τὸ μεγάλωμα τῶν σπαρτῶν μου, γιὰ τὰ ὁποῖα εἶμαι ὅλος καρδιά καὶ τρυφερότητα. Ὅταν μιὰ μέρα ἡ γῆς αὐτὴ θὰ μὲ δεχτῆ, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ μὲ δεχτῆ γλυκά, γιατί τὴν ἀγάπησα πολὺ.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Χαίρετε, Ὑψηλότατε.

ΦΡΑΝΣΟΑ. Εἶνε ἡ τελευταία φορὰ, Μεγαλειότατε, ποὺ ἀκούω νὰ μὲ καλοῦν με αὐτὸ τὸ ὄνομα.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ. Ἐγὼ σᾶς ἐπῆρα ἓνα στέμμα. Ἄν μπορῶ νὰ κάμω τίποτε γιὰ σᾶς...

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ναί: νὰ μὴ μοῦ τὸ ξαναδώσετε ποτέ.

(Ὁ Ναπολεὼν βγαίνει).

ΜΑΡΙΑ. (χτυπάει ἀριστερά).

ΦΡΑΝΣΟΑ. Μαρία! (ἀνοίγει καὶ μπαίνει ἡ γυναῖκα του). Κοιμᾶται ὁ Σάουλ;

ΜΑΡΙΑ. Ναί. Ἐφυγε αὐτός;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Μόλις. (ἀκούεται τὸ ποδοβολητὸ τῶν ἀλόγων τοῦ ἀμαξιοῦ ποὺ ἀπομακρύνεται).

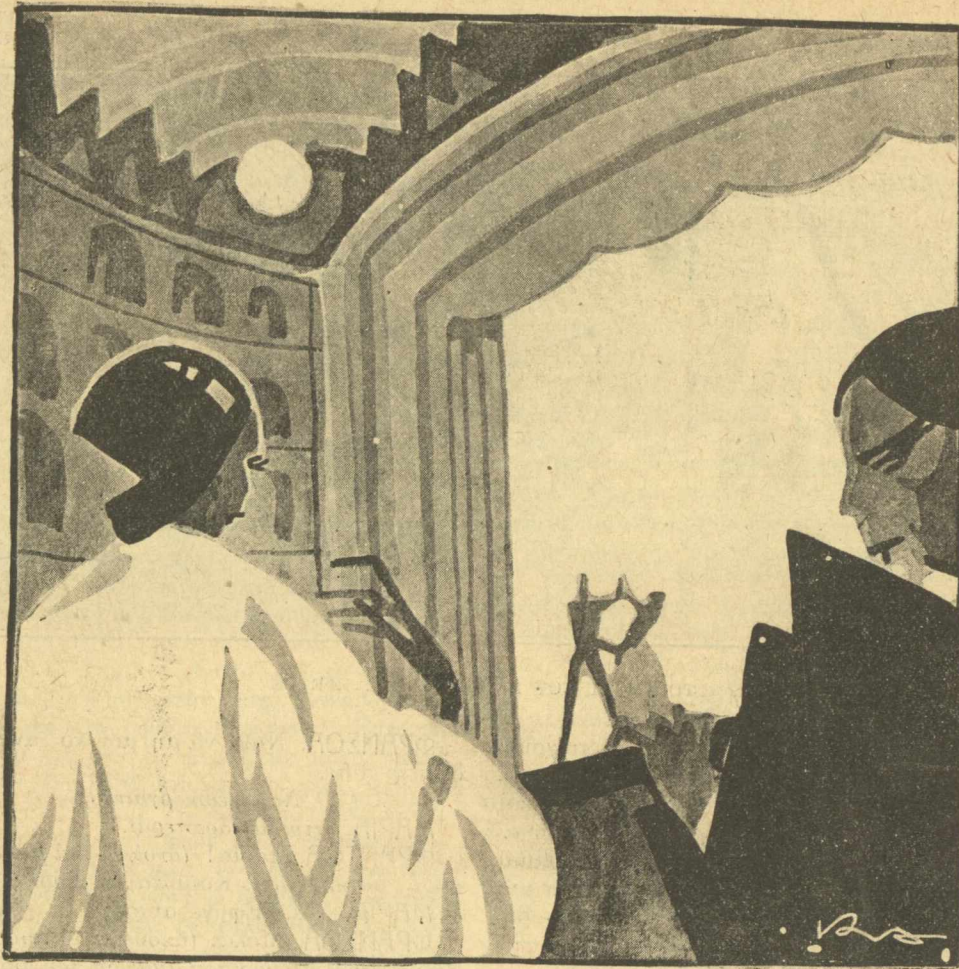
ΜΑΡΙΑ. Ποιὸς ἦταν αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος;

ΦΡΑΝΣΟΑ. Ἐνας δυστυχισμένος ποὺ ἐργάζεται γιὰ τὴ δική του δυστυχία καὶ τῶν ἄλλων. Πᾶμε, Μαρία, εἶνε ἀργὰ (φεύγουν).

ΑΥΛΑΙΑ

ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΧΟΦΦΜΑΝ

Η ΔΟΝΑ ΑΝΝΑ

Μιά βαρεία φωνή πού φώναζε: «τὸ θέαμα κύριοι ἀρχίζει!» με σήκωσε ἀπὸ τὸ γλυκὸν ὕπνο· πούχα βυθισθεῖ. Κάποια σιγαλά μουρμουρίσματα... ἕνας ἦχος σάλπιγγας... μιὰ νότα ἀπὸ αὐλό... προανακρούσματα βιολιῦ... Τρίβω τὰ μάτια μου... ὁ σατανᾶς θέλει νὰ παίξῃ μαζί μου; ὄχι, εἶμαι στὸ δωμάτιο τοῦ ξενοδοχείου ὅπου ἔφθασα χθὲς τὸ βράδυ κατατασμένος ἀπὸ τὴν κούραση. Σιμά μου εἶναι τὸ κορδόνι τοῦ κουνδουνιῦ· τὸ τραβῶ, ἕνα γκαρσόνι παρουσιάζεται. «Γιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ· τί εἶναι λοιπὸν αὐτὴ ἡ μουσικὴ; Ὑπάρχει κανένα κονσέρτο στὸ σπίτι;

— Ἡ ἐξοχότητά σας (εἶχα πιεῖ στὸ γεῦμα σαμπάνια) δὲν ξέρει ὅτι τὸ ξενοδοχεῖο αὐτὸ συνορθεύει μετὰ τὸ θέατρο; Αὐτὴ ἡ ταπετσαρισμένη πόρτα ἀνοίγει σ' ἕνα μικρὸ διάδρομο πού καταλήγει στὸ νούμερο 23, τὸ θέατρο τῶν ξένων.

— Τί; ὑπάρχει θέατρο, θεωρεῖο, τῶν ξένων!

— Ναί, ἕνα μικρὸ θεωρεῖο γιὰ δύο ἢ τρία άτομα τὸ πολὺ, τὸ πιὸ διακεκριμένο. Εἶναι κιγκλιδόφρακτο, ταπετσαρισμένο, πολὺ κοντὰ στὴ σκηνή. Ἄν ἤθελε ἡ ἐξοχότητά σας—δίνουνε σήμερα τὸ Δὼν Ζουὰν τοῦ περίφημου Μότσαρτ. Ἡ θέση

χοστίζει ἐνάμισον τάλληρο—θὰ τὸ βάλουμε στὸ λογαριασμό.

Εἶπε τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια ἀνοίγοντας τὴ θύρα τοῦ θεωρείου—γιατί ἀκούοντας τὸ ὄνομα τοῦ Δὼν Ζουὰν, εἶχα ὀρμήσει πρὸς τὸ διάδρομο.

Ἡ σκάλα ἦταν πλατεῖα, διακοσμημένη μετὰ γούστο καὶ φωτισμένη καλὰ· τὰ θεωρεῖα καὶ ἡ πλατεῖα γεμάτα θεατές. Οἱ πρώτες μελωδίες τῆς εἰσαγωγῆς μουῦδωσαν μιὰ καλὴ ἰδέα γιὰ τὴν ὀρχήστρα, κι' οἱ φωνὲς τῆ βοηθούσανε κάπως θὰ χαίρομουν ὅπως ἄξιζε τὸ ἀριστούργημα τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ. Στὸ andante ἡ φρίκη τοῦ σκοτεινοῦ καὶ τρομεροῦ regno alle pronto ἔχυσε στὴν ψυχὴ μου ἕνα φόβο ἀόριστο καὶ βαθύ. Τὸ χαρμόσυνο ἄσμα τοῦ τρίτου ἄσματος τοῦ ἀλλέγκρο ἀντήχησε σὰ φωνὴ ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ κριματος· νόμισα πὼς εἶδα νὰ βγαίνουν μέσα ἀπ' τὰ σκότη πνεύματα πύρινα μετὰ νύχια φλογερά, ἔπειτα ἄνθρωποι πού χόρευαν ἀλλόφρενα στὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου. Ἡ πάλῃ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μετὰ τὴς ἀγνωστες δυνάμεις πού τὴν περιβάλλουν καὶ ζητοῦν νὰ τὴν καταστρέψουν παρουσιάσθηκε στὸ πνεῦμα μου.

Τέλος ἡ τρικυμία γαληνεύει κι' ἡ αὐλαία σηκώνεται. Τρεμουλιάζοντας ἀπὸ τὸ κρῦο μέσα στὸ μανδύα του καὶ μετὰ τὴν ὄψη θλιμμένη, ὁ Μπορέλλο προχωρεῖ μετὰ τὴ νύχτα καὶ μουρμουρίζει: *Noite e giorno fatigar*. Ἔτσι λοιπὸν, ἰταλικά, λέγω μέσα μου *Ah! che piacere*. Ὁ ἀκούσω λοιπὸν ὅλα τὰ ρετσιτατίβα, ὅπως ὁ συνθέτης τὰ ἐννοοῦσε, καὶ μᾶς τὰ κληροδότησε.

Ὁ Δὼν Ζουὰν ὀρμᾶ στὴ σκηνή, ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὴ Δόνα Ἄννα, πού κρατεῖ τὸν ἔνοχο ἀπὸ τὸν μανδύα του. Τὶ θέαμα! θὰ μπορούσε νὰ ἦταν πιὸ ψηλὴ, πιὸ λιγερό, πιὸ μεγαλοπρεπὴς στὸ βᾶδισμά της, ἀλλὰ τί κεφάλι! τί μάτια ἀπ' ὅπου ξεπετιοῦνταν, σὰν ἕνα μάτσο ἤλεκτρικὲς φωτιές, σὰν ὑγρὸ πῦρ πού τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σβύσῃ, ἡ ὀργή, ὁ ἔρωτας, τὸ μῖσος, ἡ ἀπελπισία· κύματα μαύρων μαλλιών κυματίζουν στους ὤμους της. Μιὰ ρόμπα λευκὴ τὴ σκεπάζει κι' ἀποκαλύπτει συγχρόνως θέληγτρα πού ποτὲ δὲν τὰ εἶδε κανεὶς χωρὶς κίνδυνο. Ἡ καρδιά της πού τὴν ἀνετάραξε μιὰ πράξη φρικαλέα, χτυπάει δυνατὰ... Καὶ τώρα

τί φωνή! *Non sperar se non m'uccidi...*

Μέσα στὸ θόρυβο τῶν ὀργάνων ἡ φωνὴ τῆς ξεσπᾷ σὰν ἀστραπή. Μάταια ὁ Δὼν Ζουὰν θέλει νὰ ξεφύγῃ. Τὸ θέλει πραγματικά; Γιατί δὲν ἀπωθεῖ μετὰ χεῖρι σιβαρὸ τὴν ἀδύνατη αὐτὴ γυναῖκα; Γιατί δὲ φεύγει; Τὸ κρῖμα του τοῦ πῆρε τὴ δύναμι ἢ ἡ πάλῃ τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ δένουν τὴν ἀπόφασή του;

Ὁ γέρο πατέρας πλήρωσε μετὰ τὴ ζωὴ του τὴν τρέλλα του ν' ἀγωνισθῇ μετὰ στὸ σκοτάδι μετὰ τὸν τρομερὸ αὐτὸν ἀντίπαλο. Ὁ Δὼν Ζουὰν καὶ ὁ Λεπορέλλο προχωροῦν καὶ συνομιλοῦνε μπροστὰ στὴ σκηνή. Ὁ Δὼν Ζουὰν πετᾷ τὸ μανδύα καὶ παρουσιάζεται μ' ἕνα περίφημο κοστοῦμι ἀπὸ βελούδο ἀσημοκέντητο, ἕνα εὐγενικὸ καὶ μεγαλοπρεπὲς παράστημα, πρόσωπο ἀνδρικό, μάτια μετὰ βλέμμα βαθύ, χεῖλη ἀγχογραμμένα.

Ἡ κίνηση τῶν φρυδιῶν του δίνει κάποτε στὴ φυσιογνωμία του μιὰ σατανικὴ ἔκφραση, πού γεννᾷ ἕναν ἀκούσιο τρόμο καὶ χωρὶς ν' ἀλλάξῃ τὴν ὁμορφιά τῶν ἀδρῶν χαρακτηριστικῶν. Θᾶλεγε κανεὶς ὅτι ἀσκεῖ μιὰ τέτοια μαγικὴ δύναμη γοητείας, ὥστε οἱ γυναῖκες ὅπου κοιτάζει νὰ μὴ μποροῦν πιά ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπ' αὐτὸν καὶ νὰ ὑποκύπτουν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν στὴν μυστηριώδη αὐτὴ δύναμη πού τις σέφνει στὴν ἄβυσσο.

Ψηλὸς καὶ λιγνός, ντυμένος μ' ἕνα φόρεμα μετὰ κόκκινες καὶ ἄσπρες χαρακιές, καὶ μ' ἕνα μακρὸν μανδύα, μετὰ τὸ κεφάλι σκεπασμένο μ' ἕνα μικρὸ ἄσπρο καπέλλο μετὰ κόκκινα φτερά, ὁ Λεπορέλλο τρέχει γύρω ἀπὸ τὸν ἀφέντη του. Στὸ πρόσωπό του ἕνα παράξενο συγκέρασμα ἀγαθότητος, δόλου, εἰρωνείας καὶ τόλμης. Βλέπει κανεὶς ὅτι ὁ γέρο κολασμένος αὐτὸς ἀξίζει νᾶναι ὑπὸ τῆς τοῦ Δὼν Ζουὰν. Φεύγουν κι' οἱ δύο πηδώντας ἀπ' τὸν τοῖχο... Φαίνονται φῶτα... Ἡ Δόνα Ἄννα καὶ ὁ Δὼν Ὀκτάβιος παρουσιάζονται ἕνας μικρὸς ἀνθρωπάκος, κομψοῦς, εἰκοσιενὸς περίπου ἐτῶν. Σὰν ἀρραβωνιαστικὸς τῆς Ἄννας θὰ καθόταν ἀναμφίβολως μέσα στὸ ἴδιο σπίτι γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ παρουσιασθῇ ἔτσι γλήγορα. Μετὰ τὸν πρώτο θόρυβο πού ἀκούσε θὰ μπορούσε νὰ προστρέξῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸν πατέρα τῆς Ἄννας· ἀλλ' ἔπρεπε πρώτα νὰ κάμῃ τὴν

τουαλέττα του, κι' άλλως τε δὲν τοῦ πο-
λυαρέση νὰ διακινδυνεύη μέσα στὰ σκο-

ΤΑ ὈΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΨΙΘΥΡΙΖΟΥΝ Τ' ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑ

τάδια. Ma che mai s' offre, ὁ Dei, spettacolo funesto agli occhi miei! Στους φριχτούς καὶ σπαραχτικούς τόνους τοῦ διαλόγου αὐτοῦ καὶ τοῦ ρετσιτατίβου, ὑπάρχει κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀπελπισία. Δὲν εἶνε ἡ πράξη τοῦ Δὸν Ζουάν κι' ὁ θάνατος τοῦ γέρον πὺν μποροῦν νὰ βγάλουν τόνους παρόμοιους: εἶναι πρὸ παν- τὸς μὴ πάλι ἐσωτερική, μὴ πάλι φρι- κώδης. Ἡ ψηλόλιγνη Δοννα Ἐλβίρα, πὺν διατηρεῖ ἀκόμα τὰ ἴγνη μιᾶς ὁμορ- φιάς διάσημης, ἀλλὰ μαραμένης, παραπονεῖται γιὰ τὸν ἄπιστο Δὸν Ζουάν, καὶ ὁ πονηρὸς Λεπορέλλο παρατηρεῖ δικαιοῦτα ὅτι μιλεῖ σὰ βιβλίον. Τῆ στιγμῆ αὐτῆ νόμισα πὺς κάποιον ἄκουσα πίσω μου. Μποροῦσε εὐκόλα νὰχε ἀνοίξει κάποιος τὴ θύρα τοῦ θεωρεῖ- ου καὶ νὰ γλιότρησηε στὴ θέσι τοῦ βάνου. Ἄλλ' ἦταν γιὰ μὲ μιὰ δυσάρεστη ἀποκάλυψις. Ἡμουνα τόσο εὐτυχῆς πὺν βρι- σκόμουνα μόνος μέσα στὸ θεωρεῖο, κι' ἔχαι- ρόμουνα μ' ὄλημου τὴνάνεση τὸ ἀριστοῦρ- γημα αὐτό, ἀφημένος σὲ μιὰ ἀνεκλάλητη ἔκ- σταση· θ' ἀρ- κοῦσε μιὰ λέξις μονάχα, μιὰ λέ- ξις κοινὴ γιὰ νὰ μ' ἀποσπάση πρὸς μεγάλη μου λύπη ἀπὸ τὸν ποιητικὸ καὶ μουσικὸ ἐνθου- σιασμὸ πὺν δο- κίμαζα. Ἄπε- φάσισα νὰ μὴ δόσω καμμιά προσοχὴ στὸ

προσοχὴ στὸ γείτονά μου, ν' ἀποφύγω κάθε κουβέντα, κάθε βλέμμα τοῦ ἀκόμα, καὶ νὰ βυθιστῶ στὴς γοητείες τῆς παραστάσεως. Μὲ τὸ κεφάλι στηριγμένο στὸ χέρι μου γυρίζοντας τὴ ράχι πρὸς τὸν ἄγνωστο, ἔξακολουθοῦσα νὰ κοιτάζω πρὸς τὸ μέρος τῆς σκηνῆς. Ἡ μικρὰ Ζερλίνα, τρελλοκό- ρισσο ἐρωτόχαρο, παρηγοροῦσε μὲ τὰ τρα- γούδια της τὸ φτωχὸ κι' ἀφελῆ Ματσέττο. Ὁ Δὸν Ζουάν ἐξέφραζε τὴν ταραχὴ τῆς ψυχῆς του καὶ τὴν περιφρόνηση γιὰ τοὺς ὁμοίους του, πὺν δὲν ἦταν γι' αὐτὸν παρὰ παιγνίδια καὶ μέσα ἡδονῆς ἢ χαρᾶς, καὶ τόνιζε μὲ δύναμη τὴν τραχειὰ καὶ ἀπό- τομη αὐτῆ ἄρια: Fin ch' han dal vino. Ἡ κίνηση τῶν φωνῶν ἦταν τότε ζωη- ρότερη.

Οἱ προσωπιδοφόροι ἐφάνηκαν—τὸ τρίο ἦταν μιὰ προσεχη ἀρμονίας ὑψωνόμενῃ πρὸς τὸν οὐρανό. Ἐπειτα τὸ βάθος τοῦ θεάτρου ἀνοίγεται, ξεπαῖ μιὰ χαρὰ δυνα- τή, τὰ ποτήρια ἀντηχοῦν τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο· χορευταὶ καὶ προσωπιδοφόροι στριφογυρίζουν χαρούμενοι, παρασυσρόμε- νοι ἀπὸ τὴν ἐορτὴ τοῦ Δὸν Ζουάν. Ἐπει- τα οἱ τρεῖς προσωπιδοφόροι πὺν ὠρρί- σθησαν ἐκδίκηση, πλησιάζουν. Ἡ σκηνὴ πέρνει χαρακτήρα μεγαλοπρεπή. Ἡ Ζερ-λίνα ἔχει σωθεῖ, καὶ ὁ Δὸν Ζουάν προχω- ρεῖ ἄφοβος, μὲ τὸ ξίφος γυμνὸ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του. Τινάζει τὸ ξίφος ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀντιπάλου του κι' ἀνοίγει δρό- μο ἀνάμεσα στὸ πλῆθος.

Πολλὲς φορές, εἶχα νομίση πὺς ἐνοιω- θα πίσω μου μιὰ καθαρὴ καὶ θερμὴ ἀνά- σα· εἶχα νομίσει πὺς ἄκουα τὸ θροῖσμα μιᾶς μεταξωτῆς ρόμπας. Σκέφτηκα πὺς κάποια γυναίκα θάταν ἐκεῖ· ἀλλ' ὅπως ἤμουνα βυθισμένος ὅλος στὸν ποιητικὸ κόσμον μου, δὲν ἔδωκα προσοχὴ. Ὅταν ἔπεσε ἡ αὐλαία ἐγύρισα πίσω μου. Κανέ- νας λόγος δὲν ἔμπορεῖ ν' ἀποδώσει τὴν ἐκπληξὴ πὺν δοκίμασα· εἶδα τὴ Δόνα Ἄν- να, ντυμένη ὅπως τὴν εἶχα δεῖ στὴ σκη- νῆ, νὰ μὲ κυττάζει μ' ἓνα βλέμμα ἀστρα- φτερὸ καὶ γεμάτο ἔκφραση. Ἐμεινα ἄφω- νος κυττάζοντάς τὴν μὲ θαυμασμό, καὶ στὰ χεῖλη της πλανήθηκε ἓνα ἑλαφρὸ χα- μόγελο, πὺν μέσα του νόμιζα πὺς ἔβλεπα καθρεφτισμένη τὴν ἀνόητη φάτσα μου. Ἐνοιωθα τὴν ἀνάγκη νὰ τῆς μιλήσω, ἀλλ' ἡ κατάπληξη ἢ μᾶλλον ὁ τρόμος, πα-

ρέλυε τὴ γλῶσσα μου. Τέλος τὰ λόγια αὐτὰ μοῦ ξέφυγαν, ἀθέλητα σχεδόν, ἀπὸ- τὰ χεῖλη μου: «Σεῖς ἐδῶ, πὺς εἶνε δυνα- τόν;» Μ' ἀπάντησε σὲ καθαρὰ τοσκάνικα. ὅτι ἂν δὲν μιλοῦσα ἰταλικά, δὲν θὰ μπο- ροῦσε νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστηση νὰ μιλήσῃ μαζί μου, γιὰτὶ δὲν ἤξερε παρὰ μονάχα αὐτὴ τὴ γλῶσσα. Ὁ λόγος της ἀντηχοῦσε σὰν τραγοῦδι ἀρμονικὸ τὰ βλέμματά της ἐγίνοντο ὀλοένα πὺν ἐκφραστικά, κι' ἡ ἀστραπὴ πὺν ξεποτοῦσε ἀπὸ τὰ μακρὰ της βλέφαρα ἀνάβε μὲσ' τὸ στήθος μου· μιὰ αἰφνίδια φωτιὰ, κι' ἔκανε νὰ χτυποῦν ὀλοένα πὺν δυνατώτερα ὅλες μαζί οἱ ἀρ- τηρίες μου. Εἶτανε δίχως ἄλλο, ἡ Δόνα Ἄννα ἢ ἴδια. Δὲ σκέφτηκα καθόλου νὰ τὴ ρωτήσω πὺς ἦταν δυνατό νᾶναι συγ- χρόνως στὴ σκηνὴ καὶ στὸ θεωρεῖο μου. Τὸ ἴδιο, ὅπως ἓνα εὐτυχισμένο ὄνειρο πραγματοποιεῖ τὶς μεγαλύτερες ἀπιθανό- τητες, καὶ μιὰ φλογερὴ πίστη ὑψώνεται σὲ σφαῖρες ὑπερφυσικῆς, ἀπ' ὅπου κυριαρ- χεῖ τὰ συνηθισμένα γεγονότα τῆς ζωῆς, τὸ ἴδιο βρέθηκε μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ γυ- ναῖκα σ' ἓνα εἶδος ἐκστάσεως ὑπνοβάτου, τέτοιο, ὅστε κι' ἂν τὴν ἔβλεπα τὴν ἴδια στιγμῆ ἐπάνω στὴ σκηνὴ δὲ θ' ἀποροῦσα καθόλου. Πὺς ν' ἀφηγηθῶ τὴ συνομιλία μου μαζί της; Δοκιμάζοντας νὰ τὴν πῶ, κάθε λέξη μοῦ φαίνεται χλωμὴ καὶ ψυχρὴ, καὶ κάθε φράση πολὺ ἄξεστη γιὰ νὰ ἀπο- δώσῃ τὴ χάρι τῆς τοσκάνικης γλῶσσας.

Ἐνῶ μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ ρόλο της καὶ γιὰ τὸν Δὸν Ζουάν, μοῦ φαινόταν ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ ἀριστοουργήματος αὐτοῦ ἀπεκαλύπτετο στὴ σκέψη μου γιὰ πρώτη φορὰ, κι' ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ ἐμυστα- γαγοῦμην σὲ σφαῖρες γεμάτες θαύματα, ἐνὸς παράδοξου κόσμου. Μοῦπε ὅτι ἡ μουσικὴ ἦταν ὀλόκληρη ἢ ζωὴ της, κι' ὅτι συχνὰ ἐνῶ τραγουδοῦσε ἐνοιωθε νὰ ξυπνοῦν στὴν ψυχὴ της συγκινήσεις ἄγνω- στες πὺν κανένας λόγος δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὶς περιγράψῃ. «Ναί, φώναξε μὲ φωνὴ παλλομένη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ μ' ἓνα βλέμμα ὁποῦ σπιθοβολοῦσε, τότε καταλα- βαίνω τὸ πᾶν, ἀλλ' ὅλα εἶναι ψυχρὰ καὶ ἄψυχα γύρω μου, κι' ἐνῶ μὲ χειροκροτοῦν σὲ κάποιο δύσκολο μέρος, μοῦ φαίνεται πὺς σιδερένια χέρια μοῦ σφίγγουν τὴν καρδιά. Ἄλλὰ μ' ἐννοεῖτε, γιὰτὶ ξέρω ὅτι γιὰ σᾶς εἶν' ἀνοιγμένο τὸ θαυμάσιο αὐτό-

βασίλειο, ο ρωμαντικός αυτός όπου άντη-
χοῦν οἱ μαγικὲς ἀρμονίες.

— Πῶς, ὦ ἀξιολάτρευτη γυναίκα, με
ξέρετε;»

Μίλησε γιὰ κάποια ἀπὸ τὶς ὄπερές μου
καὶ πρόφερε τ' ὄνομά μου.

Ἀκουστικὴ τὸ κουδοῦνι τοῦ θεάτρου,
καὶ μιὰ ξαφνικὴ χλωμάδα χύθηκε στὸ
πρόσωπο τῆς Δόνα Ἄννας· ἔβαλε τὸ χέρι
στὴν καρδιά της, σὰ νὰ δοκίμαζε ἕναν
αἰφνίδιο πόνο, καὶ ψιθύρισε μὲ μιὰν ἀδύ-
νατη φωνή: «Δυστυχισμένη Ἄννα! αὐ-
τὲς εἶναι οἱ τρομερότερες στιγμὲς σου».
Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ἔξαφάνισθη.

Ἡ πρώτη πράξι μ' εἶχε συναρπάσει·
ἀλλ' ἔλειπα ἀπὸ τὴν παράδοξη αὐτὴ ἐμ-
φάνιση, ἢ μουσικὴ μοῦ προξένησε μιὰ ἐν-
τύπωση ἀπερίγραπτη. Ἦταν ἡ πολυανα-
μενομένη πραγματοποιήσει τῶν ὠραιοτέ-
ρων μου ὀνειρών, σὰν νᾶχαν ἀναπαραχθῆ
ὅλα τὰ μυστικὰ προαισθήματα τῆς ψυ-
χῆς μου σὲ παναρμόνιους ἤχους. Στὴ
σκηνὴ τῆς Δόνα Ἄννας, ἔνοιωσα τὸν
ἑαυτό μου νὰ συναρπάζεται σὲ μιὰ θερμὴ
κι' ἠδονικὴ ἀτμόσφαιρα· τὰ μάτια μου
ἔκλεισαν ἄθιστα καὶ νόμισα πῶς ἔνοιωσα
ἐπάνω στὰ χεῖλη μου ἕνα φιλὶ φλογερό·
ἀλλὰ τὸ φιλὶ αὐτὸ ἦταν γλήγορο κι' ἀλα-
φρὸ σὰ μελωδικὸς ἤχος.

Ἀκούω ν' ἀντηχῆ φαιδρὰ τὸ πολυτά-
ραχο φινάλε: *Gia la mensa e prera-
rata*. Ὁ Δὼν Ζουὰν καθισμένος ἀνά-
μεσ' ἀπὸ δύο νέες γυναῖκες ἐρωτοτροποῦσε
πότε μὲ τὴν μιὰ, καὶ πότε μὲ τὴν ἄλλη,
κι' ἔκανε ν' ἀναπηδοῦν τὰ πόματα ἀπὸ
τις μπουκάλες γιὰ νὰ δώση ἐλεύθερη διέ-
ξοδο στὰ θερμὰ πνεύματα ποῦσαν κλει-
σμένα μεσ' στὸ κροστάλλι. Ἦταν μιὰ
αἴθουσα στενὴ, πού στὸ βάθος της ἐφαί-
νοντο ἀνάμεσα ἀπὸ γοθτικὸ παράθυρο
οἱ ἴσκιοι τῆς νύχτας. Ἐνῶ ἡ Ἐλβίρα
θύμιζε στὸν ἄπιστο τοὺς ὄρκους του, ἔξω
τρεμόλαμπεν ἡ ἀστραπή, κι' ἄκουαν ὑπό-
κωφους βρυχηθμοὺς ποῦδειχναν τὴ θύ-
ελλα ἔτοιμη νὰ ξεσπάσῃ. Τέλος ἐκτύπη-
σαν στὴν πόρτα δυνατὰ: Ἡ Ἐλβίρα κι' οἱ
νέες ἔφυγαν, καὶ μέσα στὴν τρομερὴ συμ-
φωνίαν τῶν καταχθονίων πνευμάτων, ὁ
μαρμάρινος κολοσσὸς προχωρεῖ καὶ στέκετ'
ἀπέναντι στὸ Δὼν Ζουὰν, πού, μπροστά
του φαντάζει πιά σὰ νᾶνος. Τὸ δῶμα
τρέμει κάτω ἀπὸ τὰ βήματα τοῦ γίγαντος.

Μέσα στὸ σάλο τῆς τρικυμίας μέσα
στὸν πάταγο τοῦ κερανοῦ, καὶ στὶς κραυ-
γὲς τῶν δαιμόνων, ὁ Δὼν Ζουὰν προφέ-
ρει τὸ τρομερὸ του ὄνομα. Ἡ μοιραία
ὥρα εἶχε φθάσει· τὸ ἄγαλμα ἔξαφνίζεται,
ἕνας πικρὸς καπνὸς γεμίζει τὴ σάλα ἀπὸ
τὸν καπνὸ αὐτὸ ἀναπηδοῦνε φρικώδεις
μορφές. Δὲν βλέπει κανεὶς πιά παρὰ ἀπὸ
καιρὸ σὲ καιρὸ τὸ Δὼν Ζουὰν ν' ἀγωνί-
ζεται μὲ τοὺς δαίμονες. Ξαφνικὰ ἀκούε-
ται ὁ κρότος μιᾶς ἐκρήξεως· ὁ Δὼν Ζουὰν
καὶ τὰ πνεύματα τῆς κολάσεως ἔχουν ἔξα-
φανισθῆ. Κανεὶς δὲν ξέρεει πῶς ὁ Λεπορέλ-
λο εἶναι λιποθυμισμένος σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς
κάμαρας. Τὶ ἀνακούφιση αἰσθάνεται κα-
νεὶς βλέποντας τᾶλλα πρόσωπα νὰ ἀναζη-
τοῦνε τὸν Δὼν Ζουὰν. Φαίνεται πῶς ἐξέφι-
γαν τὴν τρομερὴ λεγεῶνα τῶν Δαιμόνων.
Ἡ Δόνα Ἄννα ξαναφαίνεται ἀλλὰ πῶς ἔ-
χει ἀλλάξει, μιὰ νεκρικὴ χλωμάδα τῆς σκε-
πάζει τὸ πρόσωπο, τὰ μάτια της εἶναι σβυ-
σμένα, ἡ φωνὴ της τρεμουλιασμένη καὶ
ἄρρυθμη, ἀλλ' ἔτσι εἶναι περισσότερο γο-
ητευτικὴ, πρὸ πάντων στὸ μικρὸ νουέττο
μὲ τὸν γλυκὸν ἀρραβωνιαστικὸ, πού θέλει
νὰ ἐρωτάσῃ ἀμέσως τοὺς γάμους των,
εὐτυχισμένος π' ἀπολυτρώθηκε ἀπὸ τὸ ἐπι-
κίνδυνον καθήκόν του νὰ ἐκδικηθῆ.

Ὁ χορὸς εἶχε συμπληρώσει τέλεια τὸ
ἔργο, κι' ἔτρεξα στὸ δωματιό μου μεθυ-
σιμένος ἀπὸ ἐνθουσιασμό. Ὁ ὑπηρετῆς
ἦρθε νὰ με καλέσῃ νὰ δειπνήσω· τὸν ἀκο-
λούθησα μηχανικά. Ἡ συντροφιά ἦταν
πολυάριθμη κι' ἡ παράστασις τοῦ Δὼν
Ζουὰν ἀπασχολοῦσε ὅλο τὸν κόσμον, ὅλοι
γενικῶς ἐπαινοῦσαν ἐκ συμφώνου τὸ τρα-
γοῦδι τῶν Ἰταλῶν καὶ τὸ παίξιμό των
ἀλλὰ κάποιες μικρὲς παρατηρήσεις ἀπὸ
δῶ κι' ἀπὸ κεῖ, μὲ πνεῦμα σκαπτικὸ καὶ
κακόβουλο μ' ἔπεισαν ὅτι κανένας δὲν
εἶχε καταλάβει, οὔτε ὑλόπτεινε κἄν τὸ
βαθὺ νόημα τοῦ ἀριστοῦργήματος αὐτοῦ.
Ὁ Δὼν Ὀκτάβιος εἶχεν ἀρέσει πολὺ, ἡ
Δόνα Ἄννα τοὺς εἶχε φανεῖ κάπως ὑπερ-
βολικὰ παθητικὴ: «Ἐπρεπε, εἶπε κάποιος
ἀπὸ τοὺς συνδαιτυμόνες, νὰ ξέρη νὰ συγ-
κρατηθῆ στὴ σκηνὴ καὶ νὰ μὴν παρα-
σύρεται σὲ πολὺ ζωντὲς συγκινήσεις». Κα-
νοντας τὴν παρατήρηση αὐτὴ ὁ κριτικὸς
ροῦφηξε μιὰ «πρόξ» ταμπάκο, κι' ἐκίτ-
ταξε μὲ ὕφος δυσαρσεκείας κι' ἱκανοποιή-
σεως, τὸ διπλανό του, πού δήλωνε ὅτι ἡ

Ἰταλίδα ἦταν τοῦλάχιστον μιὰ ὠρατό-
τατη γυναίκα, δὲ φρόντιζε ὅμως πολὺ γιὰ
τὴν τουαλέτα της, γιὰτί, κάποια στιγμὴ
στὸ μεγάλο της ὀρολό, μιὰ μποῦκλα ἀπὸ
τὰ μαλλιά της τῆς εἶχε πέσει στὸ πρόσωπο.
Ἐνα ἄλλος ἄρχισε νὰ σιγοτραγουδᾷ τὴν
ἄρια. *Fin ch' han dal vino*, καὶ μιὰ
κυρία εἶπε ὅτι δὲν εἶναι καθόλου εὐχα-
ριστικὴ ἀπὸ τὸ παίξιμο τοῦ Δὼν Ζουὰν,
ὅτι τῆς εἶχε φανεῖ πολὺ βαρὺς, ἐνῶ ἔπρεπε
νὰ εἶχε κάποιον ἀέρα ἐλαφρὸ κι' ἐπι-
πόλοι. Τέλος ὅλοι ἐν γενεῖ ἐπαίνεσαν
πολὺ τὴν ἐκρηξὴ τοῦ φινάλε.

Κουρασμένος ἀπ' αὐτὲς τὶς μάταιες συ-
ζητήσεις, κατέφυγα στὴν κάμαρά μου...

Ἐνοιωθὰ τὸν ἑαυτό μου στενοχωρη-
μένο, κι' ἡ ζέστη στὴν κάμαρά μου ἦταν
ἀφόρητη. Πρὸς τὰ μεσάνυχτα νόμισα πῶς
ἄκουσα νὰ προφέρουνε τὸνομά μου, κον-
τὰ στὴν ταπετσαρισμένη πόρτα. «Τί μ'
ἐμποδίζει, εἶπα, νὰ ἐπισκεφθῶ ἀκόμα μιὰ
φορὰ τὸ μέρος όπου μοῦ συνέβη τὸ πα-
ράδοξο αὐτὸ περιστατικὸ; Ἴσως τὴν ξα-
ναδῶ πάλι αὐτὴ πού κατέχει τὴ σκέψη
μου. Μοῦναι εὐκόλο νὰ μεταφέρω ἐκεῖ
ἕνα τραπέζι, δυὸ λαμπάδες κι' ἕνα καλά-
μари». Τὸ γκαρσὸν ἦρθε νὰ μοῦ σερβί-
ρη τὸ πόντζ πού εἶχα ζητήσῃ. Βρίσκει
τὴν κάμαρά μου ἀδειανή, τὴν ταπετσα-
ρισμένη πόρτα ἀνοιγμένη· μ' ἀκολουθεῖ
στὸ θεωρεῖο, καὶ μὲ κυττάζει μὲ ἐκπληξη.
Σ' ἕνα μου νεῦμα, ἀφίνει τὸ δίσκο ἐπάνω
στὸ τραπέζι κι' ἀπομακρύνεται κυττάζον-
τάς με ἀκόμα, μὲ τὴν ἀπορία ζωγραφι-
σμένη στὰ χεῖλη του. Ἀκουμπῶ στὰ κάγ-
κελα τοῦ θεωρείου, καὶ κυττάζω μὲ θαυ-
μασμό τὴν ἔρημη σάλα, πού ἡ ἀρχιτεκτο-
νικὴ της μισοφωτισμένη ἀπὸ τὶς δυὸ λαμ-
πάδες μου, παρουσιάζει ἀλλόκοτες ἀνταύ-
γειες καὶ φανταστικὸς ἴσκιους. Ὁ ἄνε-
μος σαλεύει τὸ παραπέτασμα τῆς σκηνῆς.
Ἔ! ἂν ἡ Δόνα Ἄννα, λέγω, ἔξανασα-
ρουσιάζετο μεσ' στὸ φρικτὸ συγκλονισμό...
ἡ Δόνα Ἄννα!... Ἡ φωνὴ μου χάνε-
ται μεσ' τὰ βάθη τῆς σάλας, ἀλλὰ ξυπνᾷ
τὰ ὄργανα τῆς ὀρχήστρας, καὶ βγάζουν
ἕναν ἦχο ἀβέβαιο· μοῦ φαίνεται πῶς ψιθυρί-
ζουν τ' ἀγαπημένο της ὄνομα. Δὲν μπορῶ
ν' ἀποφύγω κάποιον φρυσιτὸ τρίμο πού με κυρι-
εύει καὶ προξενεῖ μέσα μου μιὰν ἠδονικὴ τα-
ραχὴ. Συνέροχομαι ἐπὶ τέλους καὶ γράφω τὶς
ἐντυπώσεις μου γιὰ τὸ ἀριστοῦργημα αὐτὸ

τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ καὶ γιὰ τὴ βαθεῖα
σύλληψή του. Πόσες ὥρες ἐπέρασαν ἔτσι;...

Χτυπήσανε δύο, καὶ μιὰ ἠλεκτρικὴ πνοὴ
γλύστρησεν ἐπάνω μου· ὀσφραίνομαι τὴν
εὐωδιὰ τῶν γλυκῶν ἰταλικῶν ἀρωμάτων
πού με ἔκαμαν χθὲς νὰ ἐνοήσω τὴ πα-
ρουσία πλάι μου τῆς Δόνα Ἄννας. Νοι-
ώθω ἕνα αἶσθημα εὐτυχίας πού δὲν θὰ
μποροῦσα νὰ τὸ ἐκφράσω παρὰ μὲ ἤχους
ἀρμονικούς: ὁ ἄνεμος φρυσιτὸ δυνατώτερα
μέσα στὴ σάλα, οἱ χορδὲς τοῦ πιάνου τῆς
ὀρχήστρας σαλεύουνε κι' ἀντηχοῦν Θεέ
μου μοῦ φαίνεται πῶς τὴν ἀκούω νὰ τρα-
γουδᾷ *Non mi dir bell idol mio*. Ἄ-
νοιξε, ὦ τόπε μακρυνὲ καὶ ἄγνωστε, βα-
σίλειο τῶν ψυχῶν, όπου ἕνας πόνος οὐ-
ράνιος κι' ἀνεκλάλητος πραγματοποιεῖ, σὲ
μιὰν ἀπέραντη χαρὰ, γιὰ τὶς μαγεμένες
καρδιὲς ὅλες τὶς ὑποσχέσεις αὐτοῦ τοῦ κό-
σμου. Ἀφῆσέ με νὰ μῶ στὸν κύκλο τῶν
ὑψηλῶν ὀραμάτων σου. Εἶθε τὰ ὄνειρα
πού στέλνει στους ἀνθρώπους, ἄλλοτ' εἰ-
ρηγοφόρα, καὶ ἄλλοτε τρομερὰ, νὰ μπο-
ροῦσαν νὰ ὀδηγήσουν τὸ πνεῦμα μου
στὶς αἰθέριες σφαίρες ὅταν ὁ ὕπνος κρα-
τεῖ τὸ κορμί μου μὲ σιδερένια δεσμὰ.

(Τὴν ἄλλη μέρα, διάλογος στὸ τραπέζι
τοῦ ξενοδοχείου).

Ὁ Δογικὸς Ἄνθρωπος, χτυπώντας
στὸ κούπομα τῆς ταμπακιέρας του:

— Εἶνε κοῦμα πιά νὰμὴ μποροῦμε νὰ δοῦ
με μιὰ ὄπερα νὰ παίζεται καλά. Κι' αὐτὸ προ-
έρχεται ἀπὸ τὶς μοιραίες αὐτὲς ὑπερβολές.

Ἐνας ἄνθρωπος μελαψός. Ναι, ναί,
δὲ σοῦ τῶχα πεῖ; Ὁ ὀρόλος τῆς Δόνα
Ἄννας τὴν εἶχε συναρπάσει πολὺ. Ἐκανε
σὰν δαιμονισμένη. Σ' ὅλο τὸ διάλειμμα
ἔμεινε λιπόθυμη, καὶ στὴ σκηνὴ τῆς δευ-
τέρας πράξεως, εἶχε μιὰ νευρικὴ κρίση.

Ἐνας ἀσήμαντος. Ἔ! Πέσ' τε μου
λοιπόν!

Ὁ Μελαψός. Ἐ, ναί! Εἶχε κάποια
νευρικὴ κρίση, καὶ δὲν μπόρεσαν νὰ τὴ
μεταφέρουν ἔξω ἀπὸ τὸ θέατρο.

Ἐγώ. Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! ἐλπίζω
οἱ κρίσεις αὐτὲς νὰ μὴν εἶνε ἐπικίνδυνες
καὶ νὰ ξαναδοῦμε σὲ λίγο τὴ σινιόρα.

Ὁ Δογικὸς Ἄνθρωπος. Δύσκολα,
γιὰτί ἡ σινιόρα ἀπέθανε αὐτὴ τὴ νύχτα,
στὶς δύο ἀκριβῶς τὰ μεσάνυχτα!

ΓΙΑΤΙ ΓΡΑΤΙΑ DELEDDA ΑΜΑΡΤΗΣΕ

Δ. ΔΟΝΤΗΟΝΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤ
ΚΑΙ ΚΑΛΩΝΗΣ ΣΧΕΔΙΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ.— Ο Ήλιος Πόρτολο βγαίνει από τη Φυλακή. Τόν υποδέχεται η οικογένειά του και όλο το Νουόρο. Στο σπίτι του όμως μερικά πράγματα έχουν αλλάξει. Δεν άντικρύζει μόνο τα γνωστά συγγενικά του πρόσωπα, αλλά και την άραβωνιαστικά του αδελφού του του Πέτρου την όμορφη Μανταλένα. Από την πρώτη στιγμή που συναντήθηκαν οι δύο νέοι έννοιωσαν πως κάτι σπρώχνει τόν ένα κοντά στον άλλον. Ο Ήλιος ξέρει πόσο άμαρτωλός είναι ό έρωτας που άρχίζει να ζυτνά μέσα του. Άγωνίζεται μ' όλους τους τρόπους να ξεφύγει, να διώξει την κακήν σκέψη από τόν νού του, δέν κατορθώνει όμως παρά να πείση τόν έαυτό του πως άγαπή παράφορα την Μανταλένα, που κι' αυτή, άντι να τόν έμποδίση τού τονώνει τόν αίσθημά του και τού δείχνει πως δέν άγαπή τόν Πέτρο. Έκτός όμως από την ένδιάθετη κλίση της Μανταλένας προς τόν Ήλία, ένα φοβερό ριζικό δέν άφίνει τόν Ήλία ν' άπαλλαγή από τόν άμαρτωλό αίσθημά του. Σ' ένα πανηγύρι ό Ήλιος έχει πολύν κοντά του την Μανταλένα. Νοιώθει τόν ζεστό χέρι της, την άναστροφή της και δέν βαστά πειά τόν πειρασμό. Πάλι όμως παρακαλεί τόν άγιο να τόν γλυτώση. Η Μανταλένα είναι η άραβωνιαστικά του αδελφού του, δέν μπορεί να γίνη δική του. Και τή φορά αυτή συγκρατήθηκε και δέν έκαμε τόν άμαρτωλό βήμα.

IV

Ο Ήλιος ζούσε επί τέλους μέσα στην άπέραντη μοναξιά της στάνης, που την άντίσκοβαν μονάχα οι φωνές και τὰ σφυρίγματα των τσοπάνηδων, τὰ κουδούνια των άρνιών, τόν μούγκρισμα των βοδιών. Πυκνά δάση από φελλοβαλανιδιές κλείνανε δλόγγρα τόν όρίζοντα.

Τὰ λιβάδια της στάνης τὰ είχανε ξεχερσώσει από πολλά χρόνια πριν και τώρα άπλωνόντανε πλατειά, ευρύχωρα, ηλιόλουστα. Μονάχα που και που, ανάμεσα στη γλόη, στά χαμόκλαδα και στά βάτα, ύψωνόντανε ακόμα μερικές φελλοβαλανιδιές. Τώρα που η άνοιξη έπαιρνε να τελειώση, τὰ παχιά βοσκοτόπια είχανε άρχισει να χουσοπρασινίζουνε και μόνο κάτω απ' τὰ δέντρα και όπου εΐτανε ύγρασία, η βλάστηση εΐτανε ακόμα πράσινη, άπαλή, δροσερή, ευωδιασμένη απ' τόν θυμάρι και τόν δυόσμο. Ανάμεσα από κάτι κουφοξυλιές, όπου ό ήλιος μόλις κατώρθωνε να περάση, ένα ρυάκι κυλούσε, σχηματίζοντας κάτι μικρές, γεμάτες μυστήριο λίμνες, περιτριγυρισμένες από βράχια, όπου τόν νερό έσπαζε παφλάζοντας. Τόν πολυάριθμο κοπάδι τού Πόρτολου έβροσκε με άνεση σ' αυτά τ'άπέραντα λιβάδια. Τὰ πρόβατα με τόν πυκνό και μπερδεμένο μαλί τους φαινότανε πελώρια, τὰ άρνάκια είχανε κι' όλας μεγαλώσει και παχύνει. Σέ λίγες μέρες θά τὰ πηγαινάνε στον κούρο.

Ο Ήλιος, μέσα στην άγρια κι' όμορφη αυτή φύση όπου είχε μεγαλώσει και είχε περάσει τὰ παιδικά του χρόνια, έννοιωθε

τόν έαντό του πολύν καλά. Κάθε μέρα έψαχνε και ξανάβρισκε όλες τις κουφές γωνιές, όλα τὰ έρημικά μέρη της στάνης.

Τὰ σκυλιά ένα μαντρόσκυλο μαύρο μ' άγρια μάτια, έαπλωμένο άτάραχα στη ρίζα ενός δέντρου που τώχανε δεμένο, και ένα άλλο μικρό, με άγριο πυρρό μαλλί άναγνωρίζανε άμέσως τόν Ήλία, κι' αυτός δάκρυσε σχεδόν καθώς τὰ χείδευε.

Έκτός απ' τὰ σκυλιά ύπήρχανε στη στάνη ένα ήμερο και πονηρό γουρουνάκι, με ζωηρά και γλυκά μάτια, που είχανε κάτι τόν ανθρώπινο, ένας μεγάλος μαύρος γάι, κι' ένα όμορφο άσπρο κασικάκι, που χρησίμασε για όδηγός στα πρόβατα, άνοιγόντας τους χαρούμενα τόν δρόμο, όταν έπρεπε να πηδήσουν κάνα χαντάκι ή να περάσουν μέσ' απ' τόν νερό. Όταν δέν έβροσκε, καθότανε κοντά στο Μάτια, τόν ακολουθούσε κατά βήμα, έτρεχε ζοπίσω του, πήδαγε άπάνω του, τούκανε ένα σωρό παιχνίδια. Έμπαινε στην καλύβα, έπαιζε με τόν γουρουνάκι και τόν μικρό σκυλί, βασάνιζε τόν γότο και κοιμότανε στα πόδια τού άφεντικού του.

Η ζωή στη στάνη των Πόρτολου κυλούσε άπλή και πρωτόγονη. Δέ σηνάζανε άλλοι παρά οι τριγυρινοί τσοπάνηδες και κάνας διαβάτης. Οι ύποπτοι και οι φυγόδικοι δέν πατάγανε εκεί. Ο μπάμπια-Πόρτολου ήτανε τίμος άνθρωπος, ό Μάτια λιγάκι άγαθός και ό Ήλιος δέν είχε καμιά όρεξη να ξαναρχισή τις παλιές φιλιές ή να πιάση καινούργιες.

Τώρα άγάπαγε τή μοναξιά. Τις

πρώτες μάλιστα μέρες άπόφευγε και τούς δικούς του, όταν δέ τόν χρειαζόντανε. Τριγυρούσε έδώ κι' εκεί, κι' όταν άντάμωνε τοποθεσίες που τού θυμίζανε τὰ παιδικά του χρόνια, τόν κυριεύε συγκίνηση. Συγκινιότανε εύκολα με τόν κάθε τι, μόλις όμως περνούσε ή πρώτη αυθόρμητη συγκίνηση της ψυχής του τόν έπιανε θυμός που ήτανε μεγαλειτερος άν τύχαινε να τόν δη ό Μάτια και πρό πάντων ό πατέρας του, γιατί τόν άρχίζανε στην κοροϊδεία.

— Άχ! Άλιάμου! πώς κατάντησες έτσι μωρέ παιδί μου— τού λεγε ό μπάμπια-Πόρτολου. Για τόν παραμικρό κτρινίζεις σά γυναικούλα. Πρέπει νάμαστε άντρες, λιοντάρια. Να μη συγκινιόμαστε για τίποτα, να μην αλλάζουμε πρόσωπο, να μην κλαίμε. Ο άντρας που κλαίει είναι γελοίος. Δες τόν άδερφό σου τόν Μάτια. Δέν είναι βέβαια άητός και παραξενεύεται για πολλά πράγματα, αλλά τούλάχιστον δέν αλλάζει χρώμα. Έ! μη τόν κοιτάς έτσι τόν άδερφό σου, είνε πιό πονηρός από σένα.

Υστερα από κάθε τέτοια κουβέντα ό Ήλιος αποφάσιζε να γίνη κι' αυτός πονηρός και δυνατός, μα τί τὰ θέλετε; Μερικές σκέψεις, μερικές άναμνήσεις, μερικές έντυπώσεις τόν κυριεύανε τόσο άποτομα, ώστε δέν ήτανε πια κύριος τού έαυτού του και άρχιζε πάλι να συγκινιέται, να σκυλιάζει, να ντρέπεται.

Είχε φέρει μαζί του όλα του τὰ βιβλία: τόν βιβλίον της μεγάλης εβδομάδας

... ΣΥΛΛΟΓΙΖΟΤΑΝ ΣΤΙΣ ΜΟΝΑΞΙΕΣ

μερικά μικρά θρησκευτικά βιβλία που τούς τώχανε μοιράσει «έκει κάτω», τή μάχη τού Benevento, συλλογές απ' τὰ τραγούδια της Σαορηνίας και μιá παλιά εικονογραφημένη Βοτανική. Πήγε και τάρκρηψε σ' ένα σίγουρο μέρος, κάτω από ένα βράχο, κοντά σε κάτι κουφοξυλιές, που ήτανε τόν άγαπημένο του μέρος, όταν ήθελε να ήσυχάση.

Μα κι' μπάμπια-Πόρτολου κι' ό Μάτια (αυτός ήξερε άνάγνωση) είχανε κι' αυτοί τή βιβλιοθήκη τους: τόν Guerino detto il Meschino και τὰ Fioretti τού άγιου Φραγκίσκου. Πόσες φορές ό Μάτια τώχε

διαβάσει στον πατέρα του και στους φίλους τους τους τσοπάνηδες! Και τι παιδική συγκίνηση που δοκιμάζανε αυτοί οι δυνατοί άνθρωποι, κάθε φορά που διαβάζανε ή ακούγανε τις περιπέτειες του Guerino ή τα λόγια των Fioretti.

Το αγαπημένο βιβλίο του Ήλίας ήταν η μεγάλη εβδομάδα. Είχε μάθει κι' όλα απ' έξω όλα τα ευαγγέλια. Την ώρα που τελειώνανε οι δουλειές στη στάνη πήγαινε και καθότανε στη δροσιά, κάτω από της κουφοξυλίες, κοντά στο ρυάκι που μουρμούριζε και διάβαζε το θείο λόγο. «Ο Μάτια καβάλλαγε τη φοράδα κι' έφευγε τρεχάλα για το Νουόρο, με το δισάκι γεμάτο μυτζήθρα και χλωρό τυρί. Ο μπάρμπα-Πόροτολου, καθισμένος στο κατώφλι της καλύβας, σκάλιζε και χάραζε με ύπομονη απάνω σε μια κολοκύθα κάποιου επεισόδιο του Guerino. Ένω δουλευε κάτι μουρμούριζε μέσ' απ' τα δόντια του. Κουβέντιαζε με την κολοκύθα, με το σουγιά, με τα δάχτυλά του, με το μελάκι που μεταχειριζότανε. Τα πρόβατα σταλίζανε στον Ίσκιο, κάτω απ' τα φουντωτά χαμόδεντρα. Όλη η στάνη ήσυχάζε μέσ' στην κάψα του μεσημεριού, κάτω απ' τον ξάστερο μεταλλίνο ουρανό. Φύλλο δεν σειότανε.

Ο Ήλίας ξαναδιάβαζε το βιβλίο του και το μουρμούρισμα του ρυακιού τον νανούριζε. Όμως, μέσα σ' αυτή την άπειρη ήσυχία, ή καρδιά του ήτανε ανήσυχη. Συχνά, κει που διάβαζε, κάποια θύμηση πέρναγε σαν άστραπη από το μυαλό του κι' άρχιζε να τον τυραννή. Και η θύμηση αυτή δεν ήτανε καλή, ά! όχι, δεν ήτανε καλή, δεν ήτανε καλή.

Καμμιά φορά, μέσ' στην απόλυτη μεσημεριάτικη γαλήνη, τον έπερνε ο ύπνος και τότε έβλεπε πάντα στ' όνειρό του τη Μανταλένα. Και ήτανε όνειρα που τον ταράζανε και τον ερεθίζανε, αφίνοντάς του μιαν άσχημη έντύπωση για όλη την ημέρα. Είχε έλπίσει πως, μακριά της, στη μοναξιά της στάνης, θα ήσυχάζε και θα λησμονούσε, μα οι άναμνήσεις απ' το πανηγύρι του άγιου Φραγκίσκου, ήτανε ακόμα φρέσκες. Το αίμα του έκαιγε ακόμα και η θέλησή του ήτανε άνισχυρη να σβύση αυτή τη φωτιά. Η μοναξιά, το καθιστό και οι σωματικές του δυνάμεις που ξα-

ναγεννιόντανε, μεγαλώνανε το πάθος του.

Μα εκείνο που του μεγάλωνε το πάθος πιο πολύ απ' όλα, ήτανε η άνάμνηση του γυρισμού απ' το πανηγύρι που δεν του έφευγε ποτέ απ' το νου του. Πάντα σχεδόν στα όνειρά του ξαναζούσε εκείνη τη σκηνή με όλη της την ένταση, γιατί οι πλάτες, ή μέση και το χέρι του διατηρούσαν ζωηρή την αίσθηση απ' το άγγιγμα του κορμιού και του χεριού της Μανταλένας. Αναθυμιότανε τα λόγια της και το μυαλό του ζαλιζότανε από ευχαρίστηση και άγωνία. Θύμωνε, τάβαζε με τον εαυτό του, τον φόρτωνε βροσιές, θάθελε να τον τιμωρήσει, μα του ήτανε άδύνατο να επιβληθί στον εαυτό του.

«Έχει δίκιο ο πατέρας μου—σκεφτότανε, είμαι νερόβραστος, κτήνος, ήλίθιος. Τι άνάγκη έχω να σκέπτομαι τις γυναίκες και πρό πάντων τη γυναίκα που έχω χρέος να μην κοιτάζω; Δεν μπορεί κανένας να ζήσει άλλοιώς; Πρέπει νάμαστε άντρες, λιοντάρια κι' εγώ είμαι ψοφίμι, τι φταίω όμως εγώ γι' αυτό;... Ποιός ξέρει, ίσως με τον καιρό να μου περάση αυτή η τρέλλα».

Τέτοιες σκέψεις έκανε, μα δεν έπερνε κουράγιο, γιατί αισθανότανε πως η τρέλλα του θα βάσταγε πολόν καιρό ακόμα.

Έν τούτοις ένας ζωηρός πόθος μεγάλωνε μέρα με την ημέρα μέσ' στο βάθος της καρδιάς του: Να ξαναϊδή τη Μανταλένα. Μα σ' αυτό τουλάχιστο το σημείο η άπόφασή του ήτανε σταθερή. Κι' όχι αυτό μονάχα, μα φοβότανε ακόμα και την ημέρα που η Θειά-Άννέτα, ή Μανταλένα και ο Πέτρος θα ερχόντανε για τον κοῦρο. Και όμως λογάριάζε τις ώρες που τον χωρίζανε ως εκείνη τη στιγμή και, στη σκέψη πως ή μέρα αυτή πλησίαζε, δοκίμαζε μιá ήδονική άνατριχίλα, άνακατεμένη με φόβο.

Την παραμονή αυτής της ημέρας, κατά το βράδυ, καταγινότανε να φράξη μιá σχισμάδα στον τοίχο της στάνης. Πάνω από κει άπλονότανε ή στάνη που τη φύλαγε ο μπάρμπα-Μαρτίνο Μόννε «το στοιχείο του δάσους». Που να βρισκότανε άραγε, ο μπάρμπα-Μαρτίνο; Ο Ήλίας δεν τον ξανάχε δεί άν και είχε πάει και τον είχε γυρέψει δυό-τρεις φορές.

Ξαφνικά ο μπάρμπα-Μαρτίνο πρόβαλε

ΚΑΘΗΣΑΝΕ ΚΑΙ ΚΟΥΒΕΝΤΙΑΣΑΝΕ ΠΟΛΛΗ ΩΡΑ

απ' το δάσος και ζύγωσε κοντά στον τοίχο. Ήτανε ένας πελώριος γέρος, ίσιος ντρίτος, γερά θεμελιωμένος, με μακριά ξανθά μαλλιά, πυκνά ψαρριά γένεια. Το πρόσωπό του καταζαρωμένο από ρυτίδες έμοιαζε σα νάτανε από μπρούντζο. Τα σκούρα ρούχα του του δίνανε μεγαλοπρέπεια. Στον ώμο του είχε ρίξει ένα πέτσινο σακκάκι χωρίς μανίκια, άλειμμένο με ξύγκι. Θα μπορούσες να τον πάρης για άνθρωπο της προϊστορικής εποχής. Ο Ήλίας πέταξε απ' τη χαρά του μόλις τον είδε, πήδησε τον τοίχο, άπλωσε το χέρι του στο γέρο.

— Δόξα σοι ο θεός! τί έγινες; μπάρμπα-Μαρτίνο. Σε ζήτησα τόσες φορές. Πώς τα περνάς;

— Καλώς σε βρήκα! Και ο θεός να σε φυλάη από άλλη συφορά! Τι κάνεις;

Εγώ είμαι καλά. Αναγκάστηκα να λείψω κάμποσες μέρες απάντησε ο μπάρμπα-Μαρτίνο ήρεμα, με δυνατή φωνή, προφέροντας άργά τα λόγια του.

Καθίσανε απάνω στον τοίχο και κουβεντιάσανε πολλή ώρα. Είχανε τόσα πράγματα να πούνε.

— Την πρώτη βραδυά που γύρισα σπίτι—είπε ξαφνικά ο Ήλίας—σε όνειρεύτηκα. Καθόμουνα έξω στην αυλή. Ήμουνα κουρασμένος, είχα πιει λιγάκι και αποκοιμήθηκα. Και σε είδα στον ύπνο μου. Είδα, λέει, πως καθόμαστε έδω σε τούτο τον τοίχο, έτσι όπως και τώρα. Πώς βγαίνουν άληθινά τα όνειρα!

— Ω! ω!—είπε ο γέρος, χωρίς την παραμικρή έκπληξη.

Ο Ήλίας δεν του διηγήθηκε άκριβώς το όνειρό του, μα τον ρώτησε.

— Έσύ, πιστεύεις στα όνειρα, μάρμα-Μαρτίνο;

— Τί νά σοῦ πῶ; Για νά μιλήσουμε σωστά, δέν εἶναι τά όνειρα πού ἀληθεύουν, ἀλλά τυχαίνει πολλές φορές νά προαιστανθούμε, νά σκεφτοῦμε ἐπίμονα κάτι τι κι' ἔτσι τὸ βλέπουμε στὸν ὕπνο μας, κι' ὅταν ὑστερώτερα πραγματοποιηθῆ μάς φαίνεται πὼς ἀλήθευε τὸ όνειρό μας, ἐνῶ ἀπλούστατα ἦτανε κάτι πού ἔπρεπε νά συμβῆ.

Ἐἰς τὴν ἡμέραν αὐτήν, ὁ Ἡλίας θαύμασε ἀκόμα μιὰ φορά τὴ σοφία τοῦ μάρμα-Μαρτίνο, μὰ κούνησε τὸ κεφάλι. Συλλογιζότανε τὸ όνειρο πού εἶδε στὸ Ἰζάλε. Εἶχε ἴσως προαιστανθῆ καὶ ἐπιθυμήσῃ ὅσα εἶπανε κατόπιν μὲ τὴ Μανταλένα; Ὁχι, τοῦ φαίνοντανε πὼς ὄχι...

— Αὔριο, εἶπε ὕστερα ἀπὸ λίγο—αὔριο θὰ κουρέψουμε τὰ πρόβατα μάρμα-Μαρτίνο. Θαρθῆς κατὰ κεῖ, δέν εἶναι ἔτσι; Θάρθῃ καὶ ἡ μάννα μου, μὲ τὸν ἀδερφό μου καὶ τὴν ἀραβωνιαστικιά του.

— Ἄ! ναι, ἀκουσα πὼς παντρεύεται ὁ ἀδερφός σου. Εἶναι καλὸ κορίτσι ἡ ἀραβωνιαστικιά του;

— Ναι, καλὸ κορίτσι φαίνεται. Εἶναι ὁμορφη.

— Ἐ! δὲ φτάνει ἡ ὁμορφιά. Τὰ κάδρα εἶναι ὁμορφα καὶ τὰ κρεμάνε στὸν τοῖχο γιὰ στολίδι. Τὸ σπουδαῖο εἶναι νά ναι καλὴ ἡ γυναίκα, ἀφοσιωμένη στὸν ἄντρα της καὶ νά μὴν ἀγαπᾷ ἄλλον ἄνθρωπο στὸν κόσμο.

Ἐἰς τὴν ἡμέραν αὐτήν, ὁ Ἡλίας ἔπεσε σὲ σκέψεις καὶ δέν ἀποκρίθηκε. Ἄλλωστε ἦτανε ἀργά, ὁ οὐρανὸς ἄρχισε νά χλωμαίνῃ, τὸ δάσος βυθιζότανε στὴν ἐπίσημη γαλήνη τοῦ βραδυοῦ. ἦτανε ὥρα νά γυρίσουν στὴν καλύβα.

— Λοιπόν, θάρθῃς μάρμα-Μαρτίνο; θὰ σὲ περιμένουμε. Κοίτα μὰ καὶ δέν ἔρθεις;

— Θάρθῃ.

— Νάρθῃς τὸ χωρὶς ἄλλο! Ξανάπε ὁ Ἡλίας δρασκελώντας τὸ φράκτη.

— Ὅταν δίνω τὸ λόγο μου τὸν κρατάω, Ἡλία Πόρτολου. Χαιρέτα μου τὸν πατέρα σου.

— Καλὴ νύχτα.

— Καλὴ νύχτα.

Ἐἰς τὴν ἡμέραν αὐτήν, ὁ μάρμα-Μαρτίνο κράτησε τὴν

ὑπόσχεσή του. Πῆγε μάλιστα στὴ στάνη, πολὺ πρὶν φέξει καὶ βοήθησε τοὺς τοοπάνηδες νά ἐτοιμάσουν ὅ,τι χρειαζότανε: γιὰ αὐτὴ τὴν ἀγροτικὴ γιορτή. Ἡ αὐγὴ ἄρχισε νά ροδίζῃ πυρπολώντας τὴν ἀνατολή, ρίχνοντας χρυσορόδινες λάμπες στὰ χορτάρια καὶ τίς πέτρες, τῆς στάνης.

Ἐἰς τὴν ἡμέραν αὐτήν, ὁ μάρμα-Μαρτίνο καταγινότανε νά πυρώσῃ στὴ φωτιά ἕνα λιθάρι. Ὁ Ἡλίας μαζί μὲ τὸν μάρμα-Μαρτίνο σφάξανε ἕνα μεγάλο ἀρνί, τὸ γδάρανε, τὸ ξεκιλιάζανε καὶ βγάλανε τὰ ἐντόσθια πού ἀχνίζανε.

Λίγο μετὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλιοῦ ἔφτασε ὁ Πέτρος μὲ τίς γυναῖκες. Ἐρχόντανε ἀργά πάνω σ' ἕνα κάρρο πού τὸ ὠδηγοῦσε ὁ Πέτρος. Κανένας δέν κουνήθηκε γιὰ νά πάῃ νά τοὺς ὑποδεχθῆ, μὰ ὁ Ἡλίας ἔνοιωσε νά χτυπήῃ δυνατὰ ἡ καρδιά του.

Ἡ Μανταλένα πήδησε πρώτη, σβέλτη καὶ ἀλαφρὰ, τίναξε τὴ φούστα της, βοήθησε τὴ θειά— Ἀννέτα καὶ τὴ μητέρα της νά κατέβουν.

Ἐνῶ ὁ Πέτρος ξεφόρτωνε τὸ κάρρο, οἱ γυναῖκες πήγανε στὴν καλύβα. Ἡ Μανταλένα ποτὲ δέν ἦτανε τόσο δροσερὴ καὶ τόσο χαριτωμένη. Τὸ κάτασπρο κολλαριστὸ πουκαμισάκι της, τὸ σκούρο τσίτινο φουστάνι της μὲ τὸ γαλάζιο ρέλιασμα, τονίζανε πρὸς πολὺ τίς ὁμορφες γραμμὲς τοῦ κορμιοῦ της. Μόλις ὁ Ἡλίας τὴν εἶδε κοντὰ του κι' ἔνοιωσε τὰ φλογερά της μάτια νά τὸν κοιτᾶζον, κατάλαβε πὼς ἦτανε χαμένος. Μέσα ὅμως σ' αὐτὴ τὴ ζάλη τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγωνίας μπόρεσε καὶ σκέφτηκε: «Δέν πρέπει νά βρεθῶ ποτὲ μόνος μαζί της, γιατί ἀλλοιώτικα χάθηκα. Σὲ κάποιον πρέπει νά τὸ πῶ τὸ μυστικό μου, γιὰ νά μὲ παρακολουθῆ πάντα καὶ νά μὴ μ' ἀφήσῃ οὔτε στιγμὴ μόνο μαζί της, ἂν παρουσιαστῆ εὐκαιρία. Ἄ! φοβάμαι πολὺ!.. Μὰ σὲ ποιὸν νά τὸ πῶ; Στὴ μάννα μου; Στὸν πατέρα μου; Ὁχι, αὐτὰ δέν γίνονται. Στὸ Μάτια; Δὲ θὰ καταλάβῃ τίποτα. Ἄ, ναι, θὰ μιλήσω στὸν μάρμα-Μαρτίνο!»

Ἐἰς τὴν ἡμέραν αὐτήν, ὁ μάρμα-Μαρτίνο κοίταξε σοβαρὸς τὴν ἀραβωνιαστικιά ἐνῶ ὁ μάρμα-Πόρτολου ἔκανε τίς συστάσεις, γελῶντας μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ του γέλοιο.

— Ἐ, ἔ, τὴ βλέπεις τὴν ἀραβωνιαστικιά τοῦ Πέτρο, γερο-λύκε; Τὴ λένε Μανταλένα! Ξέρει νά γνέθῃ καὶ νά ράβῃ καὶ ποτὲ ἄνθρωπος δέν εἶπε τίποτα εἰς βάρος της. Κοίτα τὸ περιστεράκι. Δέν μοσκοβολᾷ σὰν τριαντάφυλλο; Κι' ἀπὸ δῶ ἡ Ἀρρίτα - Σκάντα, ἡ μητέρα της. Τὴ βλέπεις Μαρτίνο-Μόννε;

— Τὴ βλέπω.

— Καλὴ μέρα, εἶπε ἡ θειά Ἀρρίτα, γυρίζοντας μὲ περιέργεια στὸ γέρο. Εἶσατε ἀπ' τὸ Ὄροῦνε, δέν εἶνε ἔτσι; Μένετε στὴ στάνη τοῦ Χ.

— Ναι, εἶμαι ἀπ' τὸ Ὄροῦνε καὶ μένω στὴ στάνη Χ.

— Θὰ τὰ πῆτε ἀργότερα! φώναξε ὁ μάρμα-Πόρτολου. Τώρα πᾶμε νά πιού-

με ξυνόγαλα καὶ νά φᾶμε ἀνθότυρο. Ἐλάτε, ἐλάτε, γρήγορα! — Μὰ μόλις βγήκε ὁ ἥλιος, δέν εἶναι ἀκόμη ὥρα γιὰ νά πιούμε ξυνόγαλα, εἶπε ἡ Μανταλένα γελώντας.

— Κόρη μου—εἶπε ἡ θειά Ἀρρίτα μὲ ὕφος ἀξιοματικὸ—νά τρώς ὅταν σὲ προσκαλοῦν, χωρὶς νά προσέχῃς ἂν ὁ ἥλιος βρῖσκεται ψηλὰ ἢ χαμηλά.

— Ἐ, ἔ, τὴν ἀκουσες, Μαρτίνο-Μόννε; Δέν σοῦ εἶπα πὼς τάχει τετρακόσα;

Μπήκανε στὴν καλύβα ὅπου βρῆκανε τὸ Μάτια νά παίζῃ μὲ τὸ γάτο καὶ τὸ κατσιάκι. Ὑστερα ἀπὸ λίγο ἦρθε κι' ὁ Πέτρος κι' ἔτσι μαζεύτηκαν ὅλοι. Οἱ γυναῖκες καθίσανε σὲ σκαμνιά. Ὁ Ἡλίας,

ἀμίλητος μὰ ὄχι θλιμμένος, μοίρασε τὰ ξύλινα «χουλιάρια» καὶ ὁ μάρμα-Πόρτολου ξεσκέπασε τίς καρδάρες μὲ τὸ ξυνόγαλα καὶ τὰ καλαθάκια μὲ τὸ ἀνθότυρο. Ὁ μάρμα-Μαρτίνο, παρατηροῦσε ἐπίμονα τὴν Μανταλένα. Φάγανε καὶ ἤπιανε μπόλιχο.

Ἀμέσως μετὰ τὸ κολατσιὸ ἄρχισε ὁ κοῦρος. Πιάνανε τ' ἀρνιά, τὰ δένανε, τὰ ξαπλώνανε στὰ χόρτα, χωρὶς αὐτὰ νά φέρνουν καμμιὰ ἀντίσταση καὶ ὁ Ἡλίας μὲ τὸ Μάτια τὰ κουρεύανε ἐπιδέξια μὲ κάτι μεγάλα ψαλίδια. Τὸ μπερδεμένο καὶ βρώμικο μαλὶ στοιβαζότανε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ χάμου στὴ γῆ, καὶ τὰ πρόβατα, μόλις τὰ λευτερώνανε ἀπ' τὴ θηλειά, ξαναγυρίζανε στὴ βοσκή, λιγνὰ καὶ ἤσυχα.

H ΜΑΝΤΑΛΕΝΑ ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΗΤΑΝ ΤΟΣΟ ΔΡΟΣΕΡΗ ΚΑΙ ΧΑΡΙΤΩΜΕΝΗ

Οἱ γυναῖκες ἐτοιμάζανε τὸ φαῖ ἀφίνοντας στὸν μάρμα-Πόρτολου τὴ φροντίδα γιὰ τὸ ψήσιμο τοῦ ἀρνιοῦ. Ἡ Μανταλένα παρακολούθησε ἐπίμονα τὸν Ἡλία σὰν νά τὴν τραβοῦσε κάποια μαγικὴ δύναμη, καὶ κάθε φορά πού

ἐκεῖνος σήκωνε τὰ μάτια του, ἀντίκριζε τὰ μάτια της καρφωμένα ἀπάνω του, σὰν νάθελαν νά τὸν γητέψουν.

Κάποια στιγμὴ μέινανε μόνοι. Ὁ Πέτρος εἶχε πάει στὴν καλύβα, ὁ Μάτια κυνηγοῦσε ἕνα ἀνυπόταχτο πρόβατο καὶ ὁ μάρμα-Μαρτίνο πῆγε νά τὸν βοηθήσῃ.

Μόλις ό Ήλιός βρέθηκε μόνος με τη Μανταλένα, ανάμεσα στα χόρτα και στα λουλούδια, τόν έπιασε για μιá στιγμή άνέκφραστη χαρά και φόβος μαζί. Ή καρδιά του άρχισε να χτυπά δυνατά, κιόταν τα μάτια του άντικρούσανε τó παθητικό και ίκετευτικό βλέμμα της Μανταλένας ζαλιστήκε από έρωτικό πόθο.

«Σώσε με, σώσε μας!» τού έλεγε αυτό τó βλέμμα. «Μ° αγαπάς, σ° αγαπάω! Ήρθα να σου ζητήσω να με σώσης, να μάς σώσης! Ήλία, Ήλία!...

Μά αυτός νόμιζε πώς θα καταστρεφότανε και θα την κατάστρεφε κι' αυτή, άν εξακολουθούσε να την κοιτάζει άκόμα. Βίασε τόν έναντό του κι' έροίξε άλλου τά βλέμματά του. Ό μπάριμπα-Μαρτίνο κι' ό Μάτια κνηγουσανε τ' άρνι και πασχίζανε να τó στριμώξουν μέσα σε κάτι χαμόδεντρα.

—Βρέ τούς κουτούς!—είπε ό Ήλιός άν—είχα πάει έγώ, θα τόχαμε κι' όλας κουρέψει.

Και ώρησε κατά κεϊ, άφίνοντας τη Μαν-

ταλένα μονάχη μέσ' τόν ήλιο, μέσ' στα χόρτα, μονάχη με τά ματόκλαδα χαμηλωμένα σαν λυπημένη και καρτερική Παναγία.

— Μπάριμπα-Μαρτίνο, είπε ό Ήλιός στο γέρο, ενώ ό Μάτια πήγαινα μπροστά, σέρονοντας τó πρόβατο, κάνε μου τη χάρη, καλέ μου μπάριμπα-Μαρτίνο, μη μ' αφήνεις ούτε στιγμή μονάχο με τη Μανταλένα.

Μιλούσε σιγά, στενοχωρημένος, ντροπιασμένος, με τά μάτια κάτω. Ό μπάριμπα Μαρτίνο τόν κοιτάξε πολύ ώρα και βαθεία. Κατάλαβε και δέν άποκρίθηκε τίποτα.

— Θα σου έξηγήσω... άπόψε τó βράδυ. Μη βάζεις κακό με τó νοϋ σου, μπάριμπα Μαρτίνο! είπε ό Ήλιός σηκώνοντας τά μάτιά. Σε σένα έχω μεγαλύτερη έμπιστοσύνη κι' άπ' τόν πατέρα μου.

Πάλι ό μπάριμπα-Μαρτίνο δέν άποκρίθηκε, δέ συγκινήθηκε, δέ χαμογέλασε. Τόν χτύπησε μονάχα στην πλάτη με τó χέρι, και τόν άκολούθησε σαν σκιά όλη την ήμέρα. (Άκολουθεί)

ΧΕΙΜΩΝΙΑ

Οι κάμποι ως πέρα εθάμπωσαν και τά βουγά βαραίνουν.
Κι' οι πάχρες τά διασίδια τους υφαίνουν και ξεφαινουν.
Για χειμαδιά οι ισοπάνηδες μ' άποθυμιά μιλάνε.
Και τά κοπάδια για μαντι με βιά τά σαλαγάνε.

Φτωχό καλύβι μοναχό σε μιá κορφοϋλα άσπρίζει.
Μιά βλάχα στη γωνίτσα του τη θράκα σαδανλίζει.
Φωτιά μεγάλη εκόρωσε και πύρα γύρα άπλώνει.
Ή φαμελιά μαζώχτηκε, την τάβλα ή μάνα στρώνει.

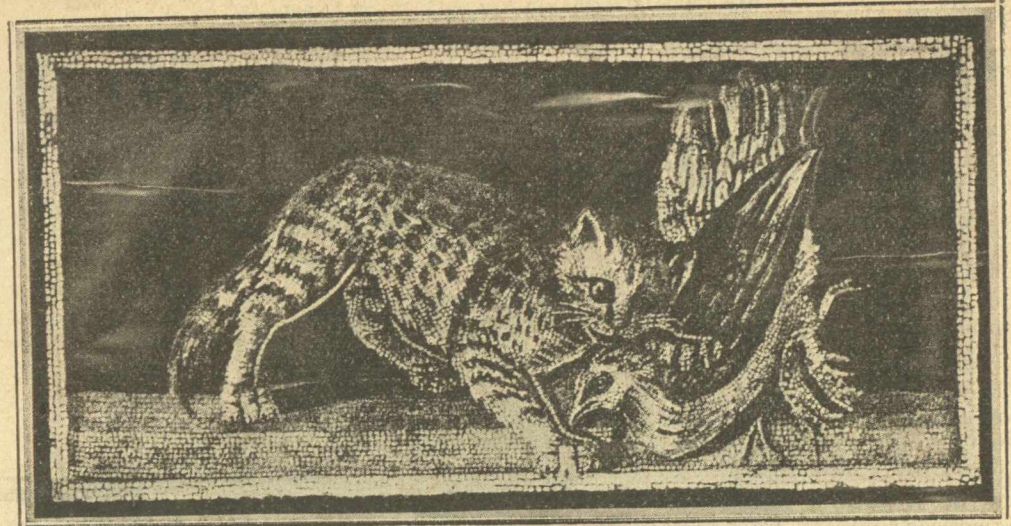
Τρινό κακάβι στη φωτιά φουσκώνει από τη βράση.
Ή νύφη ή χειροδόναμη τριφτάδα έχει έτοιμάσει
Και σε γαβάθες βαθουλές, άράδα τά κενώνει
Κερνάει και τσουκαλόκαφτο, πού γέρους μερακώνει.

Πήρε ό παππούς έσταύρωσε κι' έκοψε τη λαγάνα
Κι' εϋλόγησε τó γέννημα πούν της ζωής ή μάνα.
Λιγνή βροχοϋλα σιγανά κι' άνάρια ψυχάλίζει
Φτερά ό άγέρας άνοιξε και τά κλαριά σαστίζει.

Τό νιζάκι βουίζει, τά παιδιάτριγύρω κολουμώνουν
Παραμυθάκι θέλονε και τόν παππού λιγώνουν
Τό νοϋ του εκείνος ψάχνοντας για τά παλιά μιλάει
Πότε δακρύζει λέγοντας, πότε χαμογελάει.

Και τά παιδιά πού του θωροϋν του τρέμει τó σαγόνι
Σκάζουν τά γέλοια και βροντοϋν χαρές στο παραγόνι.

ΦΡΟΣΩ Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ

Ο ΓΑΤΟΣ ΠΟΥ ΠΝΙΓΕΙ ΤΟ ΠΟΥΛΙ

(Μωσαϊκό της Πομπηίας - Μουσείον Νεαπόλεως)

Τ. ΜΠΑΡΩΑ

Η ΓΑΤΑ ΣΤΗ ΤΕΧΝΗ & ΣΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Παραγνωρισμένη από την κλασική τέχνη, και άδοξη ως τά χθές, ή χαριτωμένη αυτή μινιατούρα της τίγρεως, πού συνταριάζει την άτίθαση εϋλυγισία του πάνθηρος με την ύποβλητική πλαστικότητα της σφιγγός, άριθμεί σήμερα μεταξύ των ποιητών και των συγγραφέων, του παρελθόντος ιδίως αιώνας, τούς ένθερμότερους φίλους και τούς ζωηρότερους θαυμαστές. Έχει καταλάβει, μεταξύ των συναδέλφων της του ζωϊκού βασιλείου, την εκλεκτότερη θέση στο πεζό και την ποίηση, στις μεγάλες πινακοθήκες, στη γλυπτική και τη διακοσμητική. Έχει έμπνεύσει στίχους λαξεντούς εις τούς μεγαλείτερους ποιητάς, σελίδες εκλεκτές εις τούς πεζογράφους, μωσαϊκά και άνάγλυφα εις τούς καλλιτέχνες της σμίλης και του ψηφιδωτού, άπαράμιλλα έργα ζωγραφικής, άριστοουργήματα τέχνης. Έχει ακόμη την ιδιαίτερη άνθολογία της, τά «εκλεκτά άποσπάσματα της»—τá morceaux choisis—ένα τόμο πολυτελή και όγκώδη, όπου μιá Γαλλίς λογοτέχνις, ή Σακελίνα Φαλλέζ, συνεκέντρωσε τις εκλεκτότερες των σελίδων πού άφιέρωσαν οι γνωστότεροι συγγραφείς και οι μεγαλείτεροι καλλιτέ-

χναι, κατά την διάρκειαν των τελευταίων ετών, στο παράδοξο και εϋλύγιστο αυτό πλάσμα.

«Είνε δύσκολο ν' άποκτήση κανείς τη φιλία μιās γάτας, έγγραφε ό Θεόφιλος Γκωτιέ, είνε ζήφο φιλοσοφικό και παράδοξο πού δε διαθέτει άπερίσκεπτα τη φιλία του' θα γίνη φίλη σας μονάχα άν τ' αξίζετε, σκλάβος σας ποτέ». Άλλά ποιός αξίζει περισσότερο τη φιλία της από ένα μυστικοπαθή καλλιτέχνη ή από ένα λεπταίσθητο ποιητή, σαν τó Πρόσπερο Μεριμέ, τόν Βερολιν ή τόν Μπωντελαίρ;... Πλάσμα μυστηριώδες κι' έξωτικό, όλο οϋτος και όργασμό, πού ή εϋπάθεια της σπονδυλικής του στήλης, εκλεπτυσμένη ως τά ακρότατα όρια, συλλαμβάνει τις λεπτότερες φρικιάσεις, δονείται στις πλέον άνεπαίσθητες άνατριχίλες, φρίσσει σαν χορδή «Στραντιβάριους», ως τις όξύτερες, τις πλέον ασύλληπτες νότες της κλίμακος των αισθήσεων,—πέραν από τη γκάμα του άνθρωπίνου συνειδητού—εϋρε στη λεπτή τους αισθαντικότητα, στη μυστικοπαθή διάθεσή τους, στη ραφιναρισμένη τους ψυχοσύνθεση, ιδιοσυγκρασίες συγγενικές, και τούς χάρισε άφειδώλευτα την

έμπιστοσύνη και τη φιλία της, πού τις κρατούσε απρόσιτες για τους άλλους. Φίλη και αυτή της σκιάς και του σεληνόφωτος, της σιωπής και της μοναξιάς, υπαρκτός ήδονοχαρής και όνειροπόλος, όργιαστική και ρομαντική, φιλόρημη και ρεμβώδης, όλη στοχασμό και άναφροζίαση, εύρε στους άπόκοσμους έραστάς των λεπτών αισθητικών άπολαύσεων, ψυχικές γνώριμες πού μπορούσε επί τέλους να άποκαταστθή μεταξύ τους μία συννέοησις πλήρης, έγκάρδιος και μύστικη. Έτσι ή έρημική και παρρηγορισμένη της ύπαρξις, χάρις στην άμοιβαίαν αυτή φιλία, χάρις στις έκλεκτές αυτές σχέσεις π' άπέκτησε, έγνώρισε τη δόξα και την άθανασία, όχι μόνο ως

Η ΓΑΤΑ ΤΟΥ BARBEY D' AUREVILLE
(Έργο του ζωγράφου Ostrowiky)

είδος, σε άθάνατους στίχους, άλλ' άκόμη κι' ως..... άτομο -όπως οι γάτες του Μπαρμπύ Ντ' Όρεβίλντ και του Πρόσπερου Μερμιέ — σε άθάνατους πίνακες, πού κοσμούν τις όνομαστώτερες συλλογές και τις μεγαλείτερες, πινακοθήκες του κόσμου. Οι σελίδες πού άφιέρωσαν οι διασημότεροι λογοτέχναι, στο παράδοξο αυτό πλάσμα, θά μπορούσαν ν' άποτελέσουν δλόκληρους τόμους, και οι πίνακες των διασήμων ζωγράφων πινακοθήκη άπέραντη. Έπάργει μία δλόκληρη καλλιτεχνική γεννεά, πού θά μπορούσε, όπως οι φυλές των πρωτόγονων έποχών, πού θεοποιούσαν ως γεννάρχη τους ένα ζώο, να υίοθετήση ως συμβολό της τόν μικροσκοπικό αυτόν πάνθηρα της έστίας, πού ή νοχέλειά του πέρνει τη στάση των άγαλμάτων, και ή ρέμβη, μέσ' στα κατάφωτα μάτια του, την έκφραση των βαθύτερων στοχασμών...

Την πρώτη θέση μεταξύ των ένδρόζων

της φίλων κατέχει άσφαλώς ό ποιητής των «Λουλουδιών του Κακού», ό Κάρολος Μπωντελαίρ. Ό έξωτισμός του, ή ραφιναρισμένη του ήδυπάθεια, ή ροπή του προς τόν μυστικισμό, τόν ασύλληπτο ρίγος πού διαπερνά τόν τραγουδι του, ή λεπτή μαγγανεία πού διαποτίζει την ποιήσή του, έξηγοούν την άγάπη του προς τόν ζώο αυτό, πού του ένέπνευσε τους ωραιότερους στίχους του, στίχους ύποβλητικούς και παιητικούς.

Άλλος ποιητής, κολασμένος και μυστικοπαθής, ό Παύλος Βερλαίν, «φαύλος και σάτυρος» όπως τον έχαρακτήρισεν ό Άνατόλ Φράνς, κατά τόν ήμισον θεός και κατά τόν ήμισον κήνος, πού έτρομάζε

σαν δύναμη της φύσεως άνυπότακτη σ' όποιοδήποτε νόμο», άναξίωσε στο μοναδικό σύντροφο της μοναξιάς και της δυστυχίας του, στο άτίθασσο πλάσμα πού μοιάζει κι' αυτό με τά στοιχεία της φύσεως, όπως έμοιαζε και εκείνος, ένα από τά ωραιότερα ποιήματά του. Παραθέτομεν τά ποιήματα και των δύο ποιητών.

ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΩΝΤΕΛΑΙΡ Η ΓΑΤΑ.

Έλα στην έρωτιάριχη καρδιά μου έπάνω [ώραίο γατί,

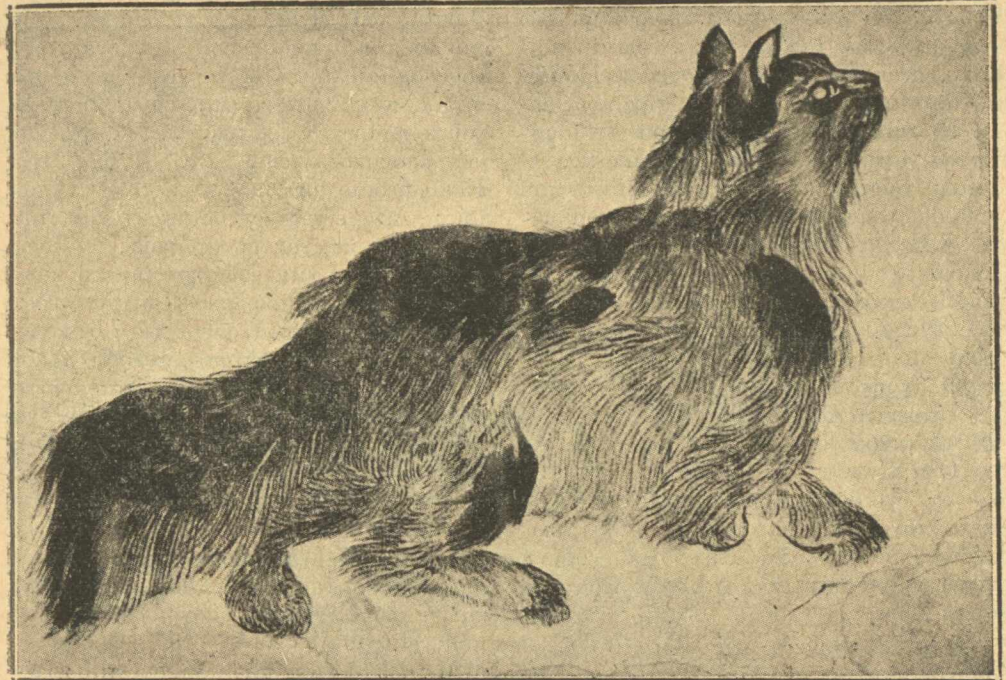
Τών άνυχιών σου τις άρπάγες κράτει, [ώραίο γατί,
Κι' άσε ή ψυχή μου, στα λαμπρά τά μάτια [σου να θυβιστή,

Τ' άνάμιχτ' από μέταλο κι' άγάπη. [ώραίο γατί,
Την κάρα, όταν με δάχτυλα μακάρια σου χαι- [δέω,

Γλυκά τόν ραχοκόκκαλο τόν έλαστικό, [ώραίο γατί,
Και μεθυμένο από ήδονή ψηλαφητά άνα- [δέω,

Τόν χέρι μου στο σώμά σου τόν ήλεκτρικό, [ώραίο γατί,
Στό πνεύμα τη γυναίκα μου φέρνεις πού βαθύ, [ώραίο γατί,
σαν τόν δικό σου ζώο άγαπημένο,

Και κρύο είναι τόν βλέμμα της, και κόβει σά [ώραίο γατί,

ΕΝΑΣ ΙΑΠΩΝΙΚΟΣ ΓΑΤΟΣ

Κι' από τά πόδια ως την κορφή χυμένο,
Άέρι είν' απαλότατο, έπίφοβο ένα μύρο.
Είναι, στο μελαψό κορμί της γύρα.

ΠΑΥΛΟΥ ΒΕΡΛΑΙΝ Η ΓΑΤΑ ΚΑΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Έταίρι με τ' άσπρο της γατάκι
Κι' ήτανε χαρά να της κυττώ—
Τόν λευκό τ' άρπάγι, τόν λευκό χεράκι
Νά παλεύουν στο σκοτάδι τόν πηχτό.

Τόν άτιμο, κρημμένα έκράτει
Στά χερσόνιά του τά μαύρα, πονηρά,
Νύχια δολοφονικά άπ' άγάτη,
Σάν ξυράφι λαμπερό και κοφτερό.

Η άλλη πάλε, όλη γλύκα κι' όλη νάζο,
Έταίρι τ' άνύχι της σά λάζο,
Πώ καλά κι' από τόν μικρό της έωσφόρο.

Και στο μουντουόρ, όπου σαν τέλια,
Τ' άερίνά της άντηχούσαν γέλια
Λάμπαν τέσσαρα σημάδια από φωσφόρο.

Άκόμη ωραιότερη είναι ή μακρά κατα-
νυκτική όδη πού άφιερώνει στη γάτα, άλλ-
λος ποιητής, παρνασιακός και αυτός—ό
Ρολλινέ— μαθητής και θανμαστής, του
Μπωντελαίρ, έπηρεασμένος ως τόν μεδούλι
από τόν ποιητή των «Λουλουδιών του
Ίανου». Άπό τόν τραγουδι του αυτό, πού
συμπεριλαμβάνεται στην συλλογή του
«Nénroses» άποσπώμεν τους έπιγραμ-
ματικούς αυτούς στίχους:

Γυναίκα, φίδι, πίθηκος, περιστέρα στη χάρι
Τή λιγεράδα τ' άγριμού και τού πουλιού έχει [πάρει,

Κι' όταν τη νύκτα άσάλευτη ρεμβάζει πλάι στη [σόμπα,
Είναι ή κλασική όμορφιά σε βελουδένια ρόμπα.

Στίχοι λεπτοδιαλεγμένοι και μουσικοί,
εφάμιλλοι του μεγάλου του διδασκάλου...

**

Η πεζή βιβλιογραφία της γάτας είναι
άκόμη πλουσιωτέρα από την ποιήσιν. Με-
ταξύ των σελίδων πού άφιέρωσαν στη
γάτα οι πεζογράφοι, ξεχωρίζει ή ωραία
μονογραφία της Μισσελέ, της συζύγου
του μεγάλου γάλλου ιστορικού, του συγ-
γραφέως της μοναδικής τετραλογίας «Τόν
δάσος. — Η θάλασσα. — Τόν έντομο. —
Τόν πουλί».

Ίδου ένα χαρακτηριστικό κεφάλαιο από
τη μονογραφία αυτή, έπιγραφόμενο:

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ

... Έχει κάποια ευγένεια και δειλία,
άνθρωπινη σχεδόν, τόν ζώο αυτό, ιδίως
στο μυστήριο του έρωτος, πράγμα βαθύ
όπου έπιζητεί τόν σκοτάδι της νύχτας. Έ-
τσι είναι δύσκολο να γνωρίση κανείς τόν

ἔρωτα τῶν γάτων, ἔρωτα ἠρωϊκὸ ἐπάνω στὶς στέγες δέκα μέτρα ψηλά, ἔρωτα κρυμμένο, στὸν ἥσκιό τῶν ὑπογείων. Θέλουν τὸ ἀπόμερο πὸν ἐξευγενίζει τὴν πράξη.

Ἡ γάτα εἶναι περισσότερο ἐνδιαφέρουσα, στὸν ἔρωτα, ἀπὸ τὸν ἄρρονα. Ὁ γάτος ἐρωτεύεται σὲ ἄγριες κρίσεις πὸν τὸν ἀφήνουν ἐκμηδενισμένο καὶ σκνιρωπό. Ἡ γάτα, ἔπειτα, ὅταν γίνῃ μῆτέρα, ἐπανακτᾷ μία νέα χάρι. Εἶναι πάντα παιδί, παίζει σιγνά, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐγκυμοσύνης της, μὲ φρενίτιδα νευρική.

Ὁ ἄρρον σὲ καμμιὰ στιγμή δὲν ἔχει τὴ λατρευτὴ χάρι τοῦ θήλεος ὅταν γαλουχεῖ τὰ μικρά του.

Ὅλα εἶναι πόνος, γιὰ τὴ γάτα, στὸν ἔρωτα, ὄχι μονάχα πόνος στὸν τοκετό, ἀλλὰ πόνος ἀπὸ ὑπερβολικὸ πόθο πρωτιέτερα, πόνος ἀπὸ ὑπερβολικὴ ὀδύνη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐρωτικῆς ἱεροτελεστίας.

Στὴν Προβηγκία, ὅταν βρουχᾶται ὁ κεραιανός, καὶ λαμποκοπᾷ ἡ ἀστραπή, ἀκούτε τις μικρές, ἀβυσσαλέες φωνές τῶν μικρῶν μας τίγρων. Εἶναι ἀνήσυχες, προτοῦ δούνη νὰ πέφτῃ βροχή. Μέσ' στὸν ἄνεμο πὸν στεναίνει, σφυρίζει, ἢ κατεβαίνει ὡς τὸ μπάσσο-προφόντο, σμίγουνε κ' αὐτές, τὴ νότα τῆς ἀγωνίας τῶν ἢ ταραχῆ τῶν στοιχείων ἔξω, μεταδίδεται μέσα τους. Ὁ ἠλεκτρισμός τρέχει ἐπάνω στὴν ὄργανική συσκευή τους. Ὑποφέρουν, εἶνε σὰν ἄλλοφρονες. Δὲν εἶναι ἢ ἐπίκληση μιᾶς εὐκολῆς ἡδονῆς, εἶναι τὸ μαρτύριο. Ὅταν ὁ ἔρωτας εἶναι θορυβώδης καὶ φωνακλᾶς θὰ πῆ ὅτι εἶναι μαρτύριο, καὶ ἔχει ἐκ τῶν προτέρων τὴν αἰσθησιμότητα τῶν πόνων πὸν θὰ τὸν συνοδεύουν. Ἐκεῖθε, μιὰ στιγμή ἀντιφατική, πὸν φαίνεται δαιμονική καὶ διαβολική, στιγμή λύσης στὸν ἔρωτα, ἡδονῆς ὀδονηρᾶς καὶ ἀγρίας, καὶ τόσο περισσότερο ἀπληστα ἀποδεκτῆς.

Λένε ὅτι ἔπειτα ἀποχωρίζονται μὲ φρίκη. Εἶναι, γιατί, ὅταν σβύσῃ ὁ πόθος, τὸ θῆλυ δὲ θέλει πιά νὰ ὑποταχθῇ, νὰ δεχθῇ τὴν ὀδύνην τῆς ἐνώσεως. Ὅπως ὄλα τὰ θῆλα, ἢ γάτα εὐρίσκει στὴν ἐρωτικὴ ἐπιθυμία τῶν ἄρρένων μιὰ στιγμή ὑπεροχῆς. Ὅταν μαζεύονται ἀκίνητοι γύρω της, αὐτῆ, ἀξιοπρεπῆς, νοιώ-

θοντας ὅτι εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῶν πόθων τους, παρατηρεῖ ἕναν ἕνα τοὺς ἐραστὰς καὶ πηγαίνει νὰ χωθῇ μέσα στὰ πόδια τους γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐρωτικὸν τους καυγᾶ, καὶ νὰ ἀποκρυσταλλώσῃ τὴν ἐκλογὴ της. Εἶναι βέβαιο, ὅτι μένει, ὅπως λέει, ἀπαθής; Δὲν εὐχεται ἐνδομύχως γιὰ τὸν ὠραιότερο καὶ τὸν δυνατώτερο; Ὁ ἔρωτας εἶναι τυφλός, μιὰ ἐρωτοχυτημένη καρδιά ἀγνοεῖ τις διακρίσεις. Εὐτυχῶς, ἐδῶ, δὲν εἶναι ὅπως στὸ φλέρτ τῶν λεόντων. Ὁ ἀντίζηλος δὲν πέφτει νεκρός. Ἀλλὰ κ' ἂν τὸν ἔβλεπε νεκρό, θὰ ἑταράσσετο τάχα; Στὴν ἀπασχόλησίν της γιὰ τὸν ἕνα καὶ μόνο, εἶναι ἀναίσθητη γιὰ τὴν τύχη τῶν ἄλλων πὸν δὲν ὑπολογίζονται...».

Ἀξιομνημόνευτο ἐπίσης μεταξὺ τῶν σελίδων τῶν ἀφιερωμένων στὴ γάτα εἶναι τὸ κεφάλαιο «**Ὁ θάνατος τοῦ Γάτου**» ἀπὸ τὸ «**En gate**» τοῦ Οὐτίμανς, καθὼς καὶ τὸ χαριτωμένο ἠθογραφικὸ παραμῦθι «**Le maître chat**» τοῦ Περόω.

Μεταξὺ τῶν διασημῶν γάτων, πὸν κατέκτησαν τὴν ἀθανασία, ἐκτὸς τῶν γάτων τοῦ Μπαρμπέ, Ντ' Ὁρεβιλὺ καὶ τοῦ Μεριμέ, π' ἀναφέραμε, συγκαταλέγεται καὶ ὁ γάτος τοῦ Ἀνατόλ Φράνς, τοῦ συγγραφέως τοῦ «**Κήπου τοῦ Ἐπικούρου**» καὶ τοῦ «**Κόκκινου Κρίνου**», ὁ περίφημος Ἀμιλλάρ.

«... Ἀμιλλάρ! Ἀμιλλάρ, πρίγκιπα ὑπνῆλε τῆς Πολιτείας τῶν Βιβλίων, ἀγρυπνε νυκτοσκοπῆς, ὅμοιος μὲ τὸ θεϊκὸ γάτο πὸν κατετρόπωσε, τὴ νύχτα τῆς μεγάλης μάχης τοὺς ἀνοσίους στὴν Ἐλιούπολι, ὑπερασπίσσαι ἐναντίον τῶν χυδαίων τρωτικῶν τὰ βιβλία πὸν ὁ γέρω-σοφὸς τὰ ἀπέκτησε μὲ τις μικρές του οικονομίες καὶ μ' ἕνα ζῆλο ἀκάματο.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ γάτο τοῦ Μεριμέ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίφημη ἀκουαρέλλα, πὸν μᾶς διέσωσε, καμωμένη ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέα, τὴν ἐκφραστικὴν του φυσιογνωμία, εὐρέθηκε στὰ χειρόγραφα του, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ ἡ ἐξῆς χαριτωμένη ἐπιστολή, ἀπευθυνομένη ἀπὸ τὸν συγγραφέα ἐκ μέρους τοῦ... γάτου του στὴ φίλη του Ὀλγα Ντὲ Λαγγρενέ.

Δεσποινίς,

«Ὁ γάτος μου, ἂν δὲν ἦταν τόσο ὀκνηρός, θ' ἄβαζε τὸ πόδι στὴν πέννα, γιὰ νὰ σᾶς

εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴν ἐγγενικὴ προσφορά καὶ τὴν τιμὴν πὸν θελήσατε νὰ τοῦ κάμετε. Μὲ ἐπιφορτίζει νὰ σᾶς διαβιβᾶσω τὰ ταπεινότερα σέβη του καὶ νὰ σᾶς πῶ ὅτι δέχεται ἀομῶς. Φοβᾶται μονάχα μήπως ἢ σοβαρότης τοῦ χαρακτήρος του, πὸν εἶναι τόσο ἀσορτὶ μὲ τὸ χρώμα τῆς ὀμπρας του, σᾶς κάμῃ νὰ ἀνιάσετε γρήγορα. Οἱ κακὲς γλώσσες τοῦ μίλησαν γιὰ τὴν κοκκεταρία σας καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη πὸν ἔχετε νὰ εὐρίσκεσθε σὲ ἀέννη κίνηση. Τοῦ εἶπαν

Ο ΓΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΠΕΡ ΜΕΡΙΜΕ

Ἐ^ακουαρέλλα τοῦ ἴδιου.

ὅτι ἐπιζητεῖτε νὰ ἀρέσετε σὲ ὄλο τὸν κόσμον καὶ ὅτι τὰ καταφέρνετε θανμάσια. αὐτὸς ὅμως, πὸν εἶναι ἕνα πρῶσοπο σοβαρόπὸν ζυγίζει δεκαπέντε κιλόγραμμα καὶ ἀχώριστος σύντροφος μιᾶς χελῶνας, φοβᾶται μήπως τοῦ διαταράξετε τις στοχαστικὲς του συνήθειες χάρις στὶς ὁποῖες ἔχει κατακτήσει μιὰ μεγάλη ἐκτίμηση σὲ ὄλες τις στέγες τῆς γειτονίας. Προσφέρει στὴ μέλλουσά του «**νὰμ ντὲ κομπανί**» τις ὀδρὲς ἀπ' ὄλα τὰ σπαράγγια πὸν θὰ πέρνε μισθό, ἀλλ' ἀπατεῖ νὰ τοῦ δανείξῃ τὰ γόνατά της χωρὶς νὰ σαλεύῃ, ἐπὶ δύο τουλάχιστον ὄρες, ὅταν ἔχει ἐπιθυμία νὰ κοιμηθῇ. Φοβοῦμαι πολὺ ὅτι ὑπὸ τοὺς ὄρους αὐτοὺς αἱ διαπραγματεύσεις θὰ ναυαγήσουν, γιατί τοῦ εἶπα ὅτι ποτὲ δὲ σᾶς εἶδα δὴν λεπτὰ ἀκίνητη. Μόλις τᾶκουσα αὐτό, σηκώθηκα οἱ τρίχες τοῦ μουστακιοῦ μου, καὶ πῆγε νὰ κοιμηθῇ στὸ προσκέφαλο, ὅπου βρίσκεται ἡ φίλη του ἢ χελῶνα»

***

Ἀξιόλογα ἔργα ἐπίσης, καθὼς εἶπαμε ἤδη, ἔχει ἐμπνεύσει ἢ γάτα στὶς εἰκαστικὲς τέχνες, τὴ ζωγραφικὴ καὶ τὴ γλυπτική. Στὸ Μουσεῖο τοῦ Βατικανοῦ, στὴν

αἴθουσαν τῶν ζώων, ὑπάρχουν πλεῖστα χαριτωμένα ἀγαλματίδια, παριστάνοντα γάτες, ἀπὸ μάρμαρο καὶ χαλκὸ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ, παρουσιάζει τὴ μικροσκοπικὴ αὐτὴ τίγρι τρομαγμένη, σὲ μιὰ θανμασία στάση, ἐκφραστικώτατη. Ἐνα παλαιότερο μωσαϊκὸ τῆς Πομπηίας, πὸν διατηρεῖται στὸ Μουσεῖο τῶν Μελετῶν, στὴ Νεάπολι, μᾶς τὴ δείχνει σὲ μιὰ ἀντίθετη στάση, τὴ στιγμή πὸν κατασπαράζει ἕνα ὄρνυκι. Μεταξὺ τῶν καλλυτέρων ἀναπαραστάσεων

τῆς γάτας πὸν μᾶς προσφέρει ἢ σύγχρονη τέχνη, ἀναφέρουμε τὴ «**Μάχη τῶν γάτων σὲ μιὰ κουζίνα**» ἔργο τοῦ Πῶλ ντὲ Βῶ στὴ πινακοθήκη τῆς Μαδρίτης, τὸ θανμάσιο πίνακα τοῦ Ἀμιλτον «**Ἡ γάτα πὸν κλέβει τὸ κυνήγι**», τὸ «**Κονσέρτο τῶν γάτων καὶ τῶν πιθήκων**», περίφημη σύνθεση τοῦ Τενιέ, τῆς πινακοθήκης καὶ τὰ δύο τοῦ Μονάχου, — μιὰ πε-

ρίεργη στάμπα τοῦ ἀγγλοῦ ζωγράφου **Μπάρλωφ**, «ὁ Ἄετός καὶ ὁ γάτος» (μιὰ σκηνὴ παρμένη ἐκ τοῦ φυσικοῦ, στὴ Σκωτία, ὅπου ἕνας ἄετός, τυφλωμένος ἀπὸ τὸ γάτο πὸν ἄρπαξε, ξαναπέφτει μαζί του στὸ χῶμα) καὶ τέλος τὸ μαρμαρίνο γροῦπο τοῦ Φρεμί «**μιὰ γάτα ὀδοῦ θηλάζει τὰ μικρά της**». Ἐς ἀναφέρουμε ἀκόμα τις πολυάριθμες ὅσο καὶ πρωτότυπες συνθέσεις τοῦ **Δαμπιέρ**, πὸν ἐπωνομάσθη ὁ «**ζωγράφος τῶν γάτων**», τοῦ Ρενουάρ καὶ τοῦ Στάνλεϊν.

***

Ὁ Πλούταρχος, πὸν εἶχεν ἐπισκεφθῇ καὶ μελετήσῃ τὴν Αἴγυπτον, εἶναι ὁ μόνος ἴσως ἀρχαῖος Ἕλληνας συγγραφεὺς, πὸν ἀναφέρει τὴν γάτα, παρεμπιπτότως ἐννοεῖται, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ κεφάλαια τῶν

Ἡθικῶν του, στή μελέτη του «Ἴσις καί Ὅσιρις».

«... Ἡ γάτα, γράφει, μέ τήν ποικιλία τοῦ τριχώματός της, τή νυκτερινή της δραστηριότητα καί τήν γονιμότητά της παριστᾷ τήν σελήνη. Λένε πράγματι ὅτι τὸ ζῷο αὐτὸ γεννᾷ ἕνα στήν ἀρχή, δίδυμα ἔπειτα, τρίδυμα, τετράδυμα καί οὕτω καθέξης, φθάνουσα μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ εἴκοσι ὀκτώ, πού ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης. Αὐτὸ φυσικά, δὲν εἶναι παρὰ ἕνας θρύλλος. Ἄλλὰ φαίνεται, ἐν τούτοις, ὅτι στὰ μάτια τῆς γάτας, οἱ κόρες γεμίζουν καί διαστέλλονται στήν πανσέληνο, ἐνῶ ἀπεναντίας συστέλλονται, ὅσο τὸ ἄστρο μικραίνει...»

Παρατήρησις λεπτή καί ἀληθινή. Τὸ ζῷο αὐτὸ εἶναι γέννημα καί θρόμμα τοῦ σεληνόφωτος. Ἐχει κάτι ἀπὸ τὴν μαγανεία τῆς φεγγαροβραδυᾶς. Ἡ σελήνη εἶναι ἡ μυστικὴ του θεοῦ, τὸ εἶδωλο τῆς θορυβώδους λατρείας του. Κουλουριασμένο στὸ τζάκι, περιμένει ρεμβῶδες καί ξέγνοιαστο, τὴν ὥρα τῆς μεγάλης χαρᾶς, νὰ ἀμοληθῇ στή σκεπή, νὰ ξεφωνίσῃ, νὰ ἀστράψῃ ἀπὸ καμάρι ψηλά, στὰ οὐράνια πέρατα.

Καί ὅταν προβάλλει εἰς τὸ στερέωμα ὁ πελώριος φανὸς τοῦ θεοῦ— ὁποῖος πανηγυρικός συναγερομός! Οἱ στρατιῆς τῶν εὐλύγιστων τετραπόδων πετιοῦνται εἰς τὰ κεραμίδια νὰ τὴν ἰδοῦν, καί γιὰ νὰ τὴν χαιρετίσουν βάζουν ὅλην τὴν δύναμιν τῶν φωνητικῶν τῶν ὀργάνων. Καί ὅταν φθάσει εἰς τὸ ζενιθ τῆς ἐντάσεώς της, εἰς τὸ μεσουράνημα τῆς αἴγλης της— τίς ἡμέρες τῆς αὐγουστιάτικης ἢ τῆς γενναριάτικης γιομοφρεκαριᾶς— ὁ συναγερομός αὐτὸς μεταβάλ-

εται πλέον εἰς ἐορτὴν ἐορτῶν καί πανηγυριῶν πανηγύρεων. Καθὼς παρελαύνει ὑπερήφανα καί καμαρωτὰ μέσα εἰς τὴν ἀποθέωσιν καί τὸν θρίαμβον ἐντείνουσα μέ τὴν λάμπιν της τὸν ἀναδημιουργικὸν ζῆλον τῶν ὄντων καί τῶν πραγμάτων, τὰ εὐνοούμενα πλάσματα, τὰ προικισμένα μέ τὴν πλέον εὐαίσθητον σπονδυλικὴν στήλην, σπεύδου νὰ εὐωχηθοῦν ἀπερίσπαστα ὑπεράνω τῶν ἀνοήτων σιγῶρων τοῦ κόσμου τούτου, ὑπεράνω τῶν στεγῶν.

Καταμεσῆς τοῦ ἀπείρου, εἰς τὸ ἀνεξιχνίαστον κενὸν μεταξὺ οὐρανοῦ καί γῆς, συντελεῖται ἡ ὀλονύκτιος θεία φωταγωγία τῆς ἀναπαραγωγῆς, ἐνῶ ὑπερθεν ὁ τεράστιος δίσκος τῆς πανσέληνου καταγάζει τὴν ὀργανιστικὴν τελετὴν μέ τοὺς κρονοὺς τῆς ἐξαισίας φωτοχυσίας του...

Καί ἐνῶ διαγράφει, ἀργὰ καί θριαμβευτικά πρὸς τὴν δύσιν τὸ τόξον τῆς φωτεινῆς της πορείας, ἐπάνω εἰς τὰ κεραμίδια, οἱ λιγνοὶ καί

ὄστεῶδες καί εὐκίνητοι γάτοι τῶν συνοικιῶν ὅλης τῆς ὑδρογειοῦ, καμπουριάζουν τὴν ῥάχιν τῶν, τεντώνονται, ξελαιμιάζονται γιὰ νὰ τὴν ἀνυμνήσουν μέ ἕνα παρατεταμένον νιάου-νιάου-νιάου... μέ μίαν ὀξεῖαν καί πολύφωνον ἰαχὴν, μέ τὴν ἰαχὴν αὐτὴν πού ἔθελγε τὸν Κάρολον Μπωντελαῖο, καί πού δὲν ὑπῆρχε, καθὼς λέει, στὸν κόσμον δοξάρι πού νὰ δαγκώνῃ βαθύτερα τὴν καρδιά του, πού νὰ διεσδύῃ βαθύτερα στήν ψυχὴ του, ὡς τοὺς σκοτεινότερους μυχοῦς:

Ὡς τοὺς μυχοῦς τοὺς σκοτεινότερους σταλάζει
Καθὼς φιλτράρεται βαθειὰ μεσ' στήν ψυχὴ,
Σὰ φίλτρο θεϊκὸ μ' ἀναγαλλιᾶζει
Κι' ὡς στίχος πολυσύλλαβος ἤχει...

Φωτ. Ι. Σανθᾶκη

TR. BERNARD

Ο ΕΔΜΟΝΔΟΣ

— Ζαίρεις Γκοντώ, ἂν εἶνε νὰ πᾶμε μέ τὰ πόδια ἴσαμε τὴ λεωφόρο Σαιντ-Ουέν γιὰ νὰ πάρουμε τὸ τραῖνο, πρέπει νὰ τοῦ δίνουμε. Κοιττεῖ μεσάνυχτα.

— Ἄς περιμένουμε τὸν Ἐδμόνδο.

— Θὰ μοῦ πῆς τέλος πάντων τί πρᾶμμα εἶνε αὐτὸς ὁ Ἐδμόνδος σου; Θαρρεῖς πὼς δὲ θὰ τὰ καταφέρουμε χωρὶς τὴν ἀφεντιά του;

— Ἄκου πού σοῦ λέω, Μπουκέ. Σὰν τότε γνωρίσεις λίγο δὲ θὰ μιλάς ἔτσι πιά. Εἶνε παιδί πολὺ σπουδασμένο καί ἐξαιρετικά ζυπνὸ.

— Μὰ εἶνε ντίπ ἀσυνεΐθιστος.

— Θὰ συνειθίσῃ μέ τὸν καιρὸ. Αὐτὸ μονάχα τοῦ λείπει. Μέ τὰ ἐφόδια πού ἔχει, ἂν εἶχε καί τὴ συνήθεια, τί μᾶς ἤθελε τότε ἐμᾶς. Σὰ θάχουμε τὸ παιδί αὐτὸ μαζί μας καί μπεῖ καλά στή «δουλειά», ὁ νοῦς σου δὲ χωράει Μπουκέ τί συνδυα-

σμούς μπορεῖ νὰ σκαρώσῃ. Ἐεῖς, δὲν εἶνε καί μικρὸ πρᾶμα νᾶσαι σπουδασμένος. Κι ἂς εἶσαι σὺ μαγγιόρος, θὰ δῆς πὼς θὰ μᾶς σταθῇ χρήσιμος.

— Μπᾶς καί σοῦπε παραμύθια πὼς εἶνε σπουδασμένος, γιὰ νὰ τὰ καταφέρῃ νὰ τὸν πάρουμε μαζί μας;

— Αὐτὸς; Λέξῃ δὲ θὰ μοῦλεγε. Ἐγὼ τοῦ τὸ πρότεινα. Οὔτε τόχε στὸ νοῦ του τὸ παιδί. Καί δὲ θὰ τὸ δεχόταν ποτέ, ἂν δὲν ψόφας τῆς πείνας.

— Τέλος, τί; Εἶνε μεσάνυχτα παρὰ δέκα. Καί πρέπει, ἀδέρφι, νὰ τοῦ δίνουμε μέ, ἢ καί χωρὶς τὸν Ἐδμόνδο.

— Ποῦ νᾶνε κακοχρονιάχῃ ὁ βλάκας; Νά τον! ποῦρχεται. Ἐλα τὸ λοιπὸν Ἐδμόνδο!

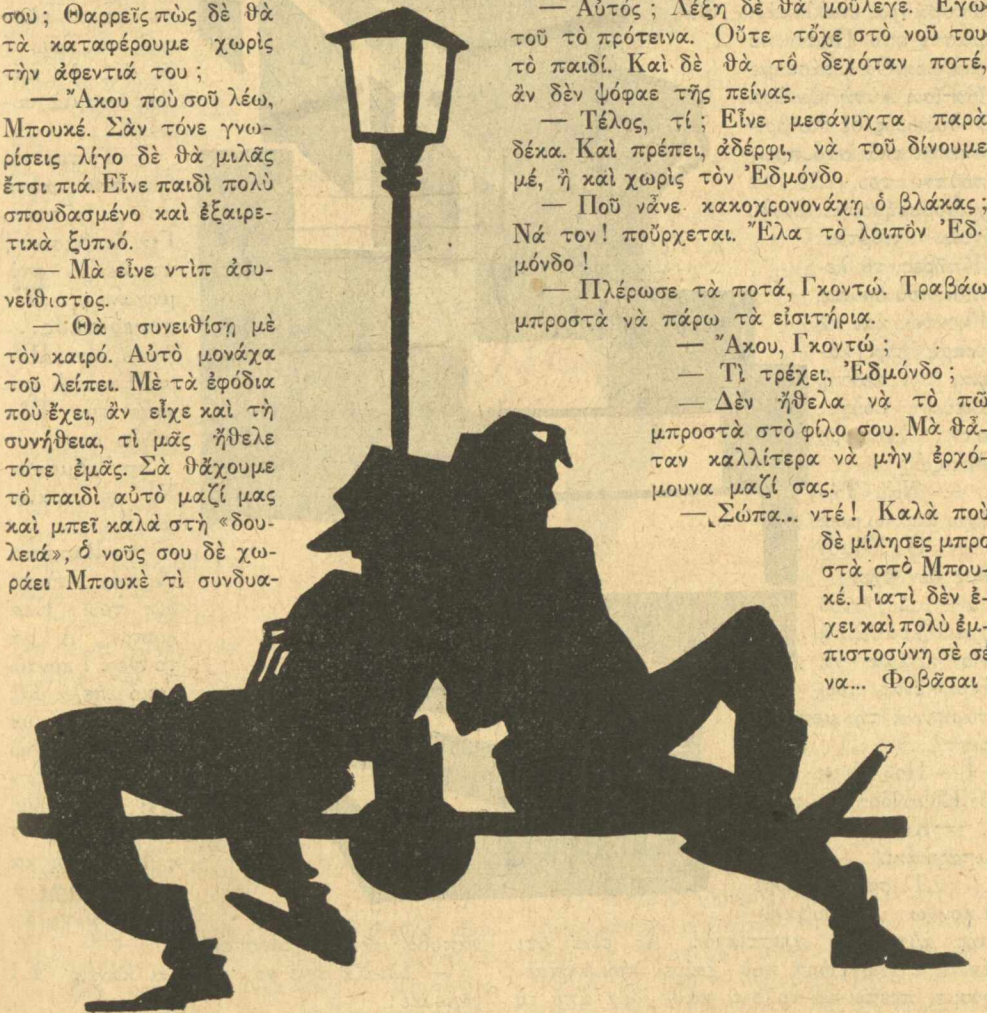
— Πλήρωσε τὰ ποτά, Γκοντώ. Τραβάω μπροστὰ νὰ πάρω τὰ εισιτήρια.

— Ἄκου, Γκοντώ;

— Τί τρέχει, Ἐδμόνδο;

— Δὲν ἤθελα νὰ τὸ πᾶ μπροστὰ στὸ φίλο σου. Μὰ θάταν καλλίτερα νὰ μὴν ἐρχόμουν μαζί σας.

— Σῶπα... ντέ! Καλὰ πού δὲ μίλησες μπροστὰ στὸ Μπουκέ. Γιατί δὲν ἐχει καί πολὺ ἐμπιστοσύνη σὲ σέ να... Φοβᾶσαι;

— Όχι άκριβώς.

— Δέ θέλω νά φοβάσαι, άκούς ;

Και θέλω νάρθης μαζί μας κι άς φοβηθείς τις δυό-τρεις πρώτες φορές.

— Μά θά σάς είμαι βάσανο. Δέν έχω γερή καρδιά. Πιθαίνω συχνά διαλείψεις... ναι, διαλείψεις... λιγοθυμώ τέλος πάντων.

— Τό λοιπόν! θά φροντίσης νά μή λιγοθυμήσης τούτη τή φορά. Τί πράγματα είνε τούτα πάλι! Σούτ, νά ό Μπουκέ πού γυρίζει πίσω. Τώρα νά σταθής καλά μπροστά του... Λοιπόν, Μπουκέ μου, πήρες τά εισιτήρια ;

— Ναι. Τό τραίνο φεύγει στις δώδεκα και είκοσιπέντε. Άίντε νά βγούμε στή άποβάθρα, παλλικάρια. Θάμαστε στό Πασόν σέ μιá ώρα. Θά φτάσουμε ίσα-ίσα. Αύτή τήν ώρα ό θυρωρός δέ θά βρίσκεται πιά στό πρωτούπι του. Δέ θά χασομερήσουμε πολύ στην πόρτα... Έπήρες τό λεπίδι πού σουπα, Γκοντώ, και τή μικρή τήν κάμα, τήν κοντή, εκείνη πούχες στή λεωφόρο Μπιζώ ;

— Ναι. Τήν έχω άπάνω μου.

— Ό Έδμόνδος δέν έχει ;

— Δέ τού χρειάζεται. Σπάνιο πράμα νά ξέρη ένας πρωτάρης νά τή μεταχειριστή.

— Πού πήγε πάλι ό Έδμόνδος σου ;

— Κάθησε εκεί στό μπαγκάκι.

— Τι σουρθε μωρέ Γκοντώ νά κουβαλί-

σης αυτόν τό χριστιανό! Άς είνε ότι έγινε, έγινε. Τώρα πού ξαίρει πού πηγαίνουμε, πρέπει νά τούβγη κάθε ιδέα άπό τό

νού νά φλυαρήση γι' αυτό είνε άπαραίτητο νά είνε στή «δουλειά» μαζί μας.

— Κι' εγώ τό λέω πώς πρέπει νάρθη, μά όχι γιά τό λόγο πού λές εσύ. Ό Έδμόνδος είνε παιδί πού δέ θά πη ποτέ του τίποτε.

— Δέ τό ξέρεις, Γκοντώ. Μήν μπιστεύσαι σέ κανένα. Άκούς; Κράτα το καλά αυτό πού σου λέω ά δέ θές νά πάθης καμμιά σφοδρά.

— Τό τραίνο, δέν είνε αυτό πού έρχεται; Γιά διάβασε τή ταμπέλα στή μηχανή: **Περιφερειακός...** Αυτό είνε. Πάμε, Γκοντώ, φώναξε τόν Έδμόνδο σου.

— Έδμόνδο; Νά τό τραίνο μας!

— Βχριέται νά πάρη τά πόδια του. Έλα λοιπόν... Ά! μά τό Θεό! Γκοντώ κακό μπελά μάς φόρτωσες με δαύτον... Έδω νά μπορούμε, δέν έχει παρά δυό άνθρώπους... Ό κ. Έδμόνδος καλά θά κάνη νά μήν καθίση ά-

νάποδα μήπως ζαλιστεί.

— Ωραία είνε νά κάθεται κανείς. Έ! Μπουκέ ;

— Τι λές Γκοντώ; Μίλα δυνατότερα δέν άκούω.

— Δέ μπορώ νά τά ξεφωνίζω αυτά. Θυμάσαι πού είχαμε πάρει έτσι δά τόν περιφερειακό σιδηρόδρομο όταν βγήκαμε γιά πρώτη φορά μαζί, και πήγαμε νά «κανονίσουμε» ένα γεροντάκο και μιá γρηούλα εκεί πέρα κοντά στό γεφύρι ;

— Πάει πόσος καιρός ;

Κοντεύουνε τέσσερα χρόνια.

— Ωχ! βρέ άδερφέ, μή με ρωτάς τό τι συνέβηκε έδω και τέσσερα χρόνια.

— Δέν κάνει και πολύ ζέστη, Μπουκέ. Θαρρώ πώς είμαστε καλλίτερα στού κυρ' Πάνου, κάτω άπ' τά βαρέλια. Γιατί δέν ήρθες τις προάλλες νά φάς εκεί τό βράδυ ;

— Αύτά κάθεσαι και σκέφτεσαι χριστιανέ μου! Έγώ συλλογιέμαι εκείνα πού πάω νά κάνω. Πρέπει κανείς νά τό σκέφτεται άπό τά πριν. Γιατί άλλοιώς πάντα κάτι ξεχνάει.

— Έγώ τό συλλογιέμαι μονάχα σά βρεθώ εκεί.

— Έσύ είσαι εσύ, κι' εγώ είμαι εγώ. Άν δέν είχες σύντροφο σάν έμένα, θά τήν είχες πάθει έδω και καιρό.

— Πούσαι, Μπουκέ, γιά κοίτα τόν Έδμόνδο μούτρα πού τάχει, κάτι θά συλλογιέται.

— Με παρασκοτίζει ό Έδμόνδος σου. Φτάνουμε... Έμπρός! Έδμόνδο! φτάσαμε. Δέ μου φαίνεται βιαστικός ό Έδμόνδος. Άπ' έδω ή έξοδος, Γκοντώ. Περάστε μπρός,

δίνω εγώ τά εισιτήρια... Τρία άτομα... Ά! έχει ωραία δροσιά... Βάστα μή γελαστώ: είνε άριστερά άπ' τό σταθμό. Γκοντώ, νά ό Έδμόνδος πού θέλει νά σου μιλήση.

— Θέλω νά μιλήσω και σ' έένα Μπουκέ. Νά τ' ήθελα νά πώ και στους δυό, πώς θάταν καλλίτερα νά μή ρθώ μαζί σας. Δέν έχω τή συνήθεια. Δέ θά μπορέσω νά σάς βοηθήσω σέ τίποτε.

— Όχι, Έδμόνδε, θάρθης. Ό Μπουκέ θέλει νάρθης.

— Τό δίχως άλλο πρέπει νάρθη, μιá και ξέρει γιά πού πάμε. Δέ λέω, Έδμόνδε, πώς δέ σέ μπιστεύουμε, μά δέ μπιστεύομαι σέ κανένα. Πρέπει νάσαι στή «δουλειά» μαζί μας, τώρα πειά. Έτσι είμαστε πιό σίγουροι πώς δέ θά φλυαρήσης. Είμαι βέβαιος πώς δέ θά μάς βοηθήσης και πολύ, μά ούτε και βασίστηκα διόλου σέ σένα. Ό Γκοντώ τό θέλησε νά σέ πάρη μαζί. Τό μόνο, μιá κι'είσαι έδω, θά μείνης μαζί μας. Και κάνε μου τή χάρη νά περπατάς μπροστά... Ά! Μά τό Σταυρό, Γκοντώ τά κάναμε ρόιδο! Άλλη φορά άμα θάχης

προσκλημένους μπορείς νά τούς άφήνης σπίτι σου.

— Είμαστε ακόμα μακριά, Μπουκέ ;

Ό δεύτερος δρόμος δεξιά. Δέν έχει και πολύ κόσμο σ' αυτόν τό δρόμο. Παναπή πώς δέ βρίσκεται ψυχή... Νά σου! κι' ό Έδμόνδος πού σκοντάφτει. Τήρα νά περπατάς ίσια Έδμόνδε... Έτσι γιόκα μου.

Βλέπεις πώς περπατάς ντρίτα άμα θέλεις; Προσοχή. Έφ' ενός ζυγοῦ δεξιά. Έδώ εἶνε, τὸ ἔκτο... ἔβδομο... ὄγδοο σπίτι. Ἐγὼ θὰ χτυπήσω τὸ κουδοῦνι. Ὁ θυρωρὸς θὰ νοιζῆ. Ὅθ πῶ ἕνα ὄνομα* περνώντας στήν εἴσοδο. Ὅθ μὲ ἀκολουθήσετε, τὰ δέρφια, στή σκάλα σάμπως μὲ παντοῦφλες. Δὲν ἔχουμε παρὰ δυὸ πατώματα ν' ἀνεβοῦμε. Ἐκεῖ ἀπάνω εἶμαι ὅπως στὸ σπίτι μου: Ἐχω τὸ κλειδὶ τῆς γρηοῦλας πού μοῦ πάσαρε ἡ παραδουλέφτρα.

— Καὶ τί θὰ κάνῃ ὁ Ἐδμόνδος;

— Ὅθ κάτση νὰ μᾶς περιμένη στὸν προθάλαμο. Προσοχή... Φτάσαμε... Χτυπῶ... Δὲ θὰ νοιζῆ, τὸ χτῆνος;

— Μὰ νά! ἡ πόρτα ἀνοίξε.

— Ἀλήθεια... τὴν Παναγία μου!.. Σιγὰ παιδιά, φωνάζω ἕνα ὄνομα... Μαρέλ!.. Βαστάτε με, νά! εἶμαστέ πάνω στή σκάλα... Μαρέλ εἶνε τὸνομα ἐνοῦ πού τότε λένε ἔτσι, νοικάτορα τοῦ ἔχτου πατώματος πού σπάνια γυρνᾷ νὰ κοιμηθῆ... Δεκαεφτά... δεκαοχτώ... Ἐχει εἰκοσιδυὸ σκαλοπάτια... Πρῶτο κατώφλι... Τόνο βασιτάς τὸν Ἐδμόνδο, Γκοντώ;

— Τόνο βασιτά.

— Μπορεῖ νάνεβαίνῃ μοναχός του;

— Ἀνεβαίνει ἀρετὰ καλά.

— Δεκαεφτά... Δεκαοχτώ... Εἰκοσιένα. Φτάσαμε. Δὲν ἔχει παρὰ μιὰ πόρτα... Ἄσε τὸν Ἐδμόνδο στὸν προθάλαμο... Ἐμπα ἀπ' ἐδῶ Γκοντώ Ἀγγιξέ με χωρὶς νὰ μὲ κρατᾶς...

— Ὡ Θεέ μου! Θεέ μου! Ποιὸς εἶνε αὐτό;

— Φίλοι, κυρία μου... Τῆς κρατῶ τὸ λαιμό... Δὲν ἔχει φόβο νὰ φωνάξῃ. Μόνο πάτα της κάτω τὰ πόδια, Γκοντώ, κι' ἄσε τὴν κάμα σου. Προτιμῶ νὰ τῆ «σφίξω», θὰνε παστρικώτερα... Δὲ θὰ χασομερήσουμε περισσότερο ἀπὸ δυὸ λεφτά. Μέτρα, γίονκα μου, ἦσυχα-ἦσυχα ἴσαμε τὰ ἑκατὲν εἰκοσι.

— Μετρῶ... Ἐνα... Δύο... Ἐτσι;

— Κάτι γρηγορώτερα... Πόσο ἀργεῖ ἕνα

* Στὴ Γαλλία οἱ ἐξωπορτες τῶν σπιτιῶν (πολυκατοικιῶν) ἔχουν κλειδαριές πού λειτουργοῦν μόνον ἐσωτερικά, μ' ἕνα κορδόνι πού κρέμεται ἀπὸ πάνω ἀπ' τὸ κρεββάτι τοῦ θυρωροῦ. Ὅσοι γυρίζουν ἀργὰ τὴ νύχτα εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ φωνάξουν δυνατὰ τὸ ὄνομά τους στὸ θυρωρὸ ὅταν τοὺς ἀνοίξῃ τὴν πόρτα.

λεφτό!... Δὲ μοῦ λές, μὰς και μᾶς κάνει κανένα ἀστεῖο ὁ Ἐδμόνδος;

— Ὅχι! Τὸν κάθισα σ' ἕναν καναπέ, πού ἔνοιωσα κεῖ χάμου.

— Καλό... Μέτρα... Τύχη πού τὴν εἶχα νὰ πετύχω τὸ λαιμό στὸ σκοτάδι, μὲ τὸ πρῶτο... Μ' εἶχαν καλὰ πληροφορημένο πού βρισκόταν τὸ κρεββάτι... Ἐχεις σπέρτα, Γκοντώ μου;

— Νά, ἔχω... Μὰ μοῦ μιλάς, και μὲ κάνεις νὰ χάσω τὸ μέτρημα.

— Πού εἴσουνα;

— Στὰ ἐνενηταδύο.

— Τὰ πόδια εἶνε τσιτωμένα;

— Νά, μὰ δὲν ἀντιστέκονται σχεδὸν πιὰ.

— Ἐγινε. Καλησπεροῦδια τῆς κυρίας.

Ὅμως προσοχή, θὰ τὴν κρατήσω ἀκόμα λίγο. Ἄναψε ἕνα σπέρτο, Γκοντώ... Νά... Βλέπεις τῆ χαρὰ τῆς μέρας;... Βλέπεις ἕνα κρεμαστάρι ρωλοιοῦ πάνω στὸ τζάκι; Τὸ κλειδὶ τοῦ ἐπιπλοῦ εἶνε μέσα.

— Νά το.

— Τί σοῦ εἶνε τέλος πάντων αὐτὴ ἡ παραδουλέφτρα! Ὁ ἀνοίξω. Νὰ χαρτιά, ὁμολογίες ἐγγλέζικες. Χαρτονομίσματα! Τὰ μετράμε αὐτὰ σπίτι μας... Ναπολεόνια... Πᾶρε, Γκοντώ... Δυὸ ἀσημένια τάλλαρα.

— Αὐτὰ θὰνε γιὰ τὸν Ἐδμόνδο... Ποῦσαι, Ἐδμόνδο; Πάει τελειώσαμε ἀδέρφι! Γιὰ ἰδὲς Μπουκέ, κοίτα τὸν Ἐδμόνδο. Δὲ κουνιέται πιὰ.

— Πῶς; Δὲν κουνιέται πιὰ;

— Λιγοθύμησε... Δὲ θὰ μπορέσουμε νὰ τὸν φορτωθοῦμε...

— Γιὰ φαντάσου! Δὲν μποροῦμε ὅμως νὰ τὸν ἀφήσουμε κι' ἐδῶ!... Γκοντώ, ψάξτε τίς τσέπες του. Ἄν ἔχει τίποτε χαρτιά, πᾶρ' τα. Κάνε γρήγορα... Τώρα πρέπει νὰ τὸν μποδίσουμε νὰ φλυαρήσῃ.

— Τί κάνεις Μπουκέ;

— Τοῦ βάζω ἕνα φουλάρι στὸ λαιμό.

— Ὅθ νοιαστῶ βλέπεις! Καὶ τοῦ λόγου σου, τσιμουδιά! Δὲν εἶχες παρὰ νὰ μὴν κουβαλήσῃς ἕναν τέτοιο μουστερῆ... Γιὰ πιὸ σίγουρα, θὰ τ' ἀνοίξω μιὰ μικρὴ «κουμπότρυπα», προσεχτικὰ ὅμως γιὰ νὰ μὴ λερωθῶ... Πᾶμε! Ἐβγα σιγά... Καὶ κλείνω ἐγὼ τὴν πόρτα... Βρῆκες τὴν κουπαστή; Ἐν τάξει, νά! εἶμαστέ στὸ πρῶτο... Σκοτάδι πού κάνει... Προχώρα ντέ, Χριστέ!... Κορδόνι* παρακαλῶ;... Τὸν πῆρε

*) Γιὰ νὰ βγῆ κανεὶς ἀπὸ ἕνα σπίτι στὴ Γαλλία

πάλι τὸν ὕπνο γερά, τὸ χτῆνος!... Κορδόνι! Σκασίλα μὲ πιάνει σ' αὐτὴ τὴν εἴσοδο...

— Δὲν ἀκούς πού φωνάζουν ἀπὸ πάνω;

— Ὅχι ρε κολοῦθα... Κορδόνι... Νά-την, ἀνοίξε!... Ἄ! τί ὠραῖα πούν' ἔξω!...

— Εἶμαι μούσκεμα.

— Ἀκουσες νὰ φωνάζουν, Γκοντώ;

— Σὰ νὰ μοῦ φάνηκε.

ἀργὰ τὴ νύχτα πρέπει νὰ φωνάξῃ στὸ θυρωρεῖο «Κορδόνι παρακαλῶ» ὡς πού νὰ τὸν ἀκούσει ὁ θυρωρὸς πού κοιμάται και τραβῆξῃ τὸ κορδόνι πού λειτουργεῖ τὴν κλειδαριά. Ἄλλοιὸς τοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ βγῆ.

Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΠΩΣ ΠΟΜΠΕΥΟΥΝ ΟΙ ΛΑΟΙ

Π

Δεύτερη κατηγορία παραβίσεων πού προκαλοῦσαν τὴν τιμωρία τοῦ πομπέματος, ἦσαν τὰ ἐγκλήματα ἐσχάτης προδοσίας ἢ καλύτερα, κάθε πράξη πού μποροῦσε νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Στὴ Σπάρτη ὁ Κινάδων πού ἀποπειράθηκε νὰ κάνῃ συνωμοσία κατὰ τοῦ Ἀγησιλάου, ὅταν πιάστηκε, «δεδεμένος και τὴν χεῖρα και τὸν τράχηλον ἐν κλιῶν μαστιγούμενος και κεντούμενος αὐτός τε και οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν πόλιν περιήγοντο». Παραδείγματα ἀφθονα πομπέματος γιὰ τέτοιο λόγο στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, δὲν ἔχουμε. Ἀντίθετα, στὸ Βυζάντιο, τὸ πομπέμα γιὰ πολιτικούς λόγους ἦταν στὴν ἡμερησία διάταξη και οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ και χρονολογοὶ εἶνε γεμάτοι ἀπὸ σχετικὲς περιγραφές. Ὁ ἀναφέρουμες τίς σπουδαιότερες.

Ὅταν τὸ 602 ἐκθρονίστηκε ὁ Μαυρικίος ἀπὸ τὸν Φωκά, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ ὄχλος τοῦ Βυζαντίου «ἄμορφα και ταχτικά» πῆγε μὲ «κεῖνον πού νικᾷ» ξεχύθηκε στοὺς δρόμους και ἄρχισε νὰ τὸν χλευάζῃ ἀπόντα. Σὲ λίγο «εὐρόντες ἄνδρα προσομοιοῦντα τῷ Μαυρικίῳ και βαλόντες αὐτῷ σαγίον μαῦρον και ἀπὸ σκόρδων πλέξαντες στέφανον και εἰς ὄνον τοῦτον καθίσαντες διέπαιζον» τραγουδώντας:

— Ἐγὼ ἤμουν ἡσυχος. Ἐταράχτηκες Γκοντώ μου! Πῶς τόπαθες ἐσὺ πού δὲν ταράζεσαι ποτέ;

— Εἶμαι σικλετισμένος, Μπουκέ. Ἐγὼ εἶχα πεῖ ἐκεῖνο τοῦ Ἐδμόνδου νάρθη...

— Καλὸ ψούνιο ἔκανες!

— Ἄς εἶναι, τί θὰ ποῦναι, σὰν τότε βροῦνε αὔριο ἐκεῖ δά! Κανεὶς δὲ θὰ καταλάβῃ τίποτα.

— Αὔριο, Γκοντώ, σηκώνουμαι τὸ μεσημέρι, ψουρίζω ἕνα ψαδάκι πρώτης, και κάθε βράδυ μιὰ γκόμινα στὸ ὕψος μου, βδομάδα ὀλόκληρη!

εὔρηκε τὴν δαμαλίδα ἀπαλὴν και τρυφερὰν και ὡς τὸ καινὸν ἀλεκτόριν οὕτω αὐτὴν πεπήδηκε και ἐποίησε παιδία, ὡς τὰ ξυλοκούουδα· και οὐδεὶς τολμᾷ λαλῆσαι, ἀλλ' ὅλους ἐφίμωσεν. Ἄγιέ μου, ἀγιέ (μου), φοβερὸ και δυνατὸ δὸς αὐτῷ κατὰ κρανίον ἵνα μὴ ὑπεραίρηται καγὼ σοι τὸν βοῦν τὸν προσαγάγω εἰς εὐχὴν⁸⁰

κοροῖδεύοντας ἔτσι τὸν γάμο του μὲ τὴν θυγατέρα τοῦ Τιβερίου Κωνσταντίνου.

Τὸ 704 εἶχε κατορθώσει ν' ἀναβῆ στὸ θρόνο τοῦ Βυζαντίου ὁ στρατηγὸς Ἀψίμαρος διώχοντας τὸν Ἰουστινιανὸ τὸ Β'. Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς ξαναπῆρε τὴν ἐξουσία στὰ χεῖρα του, «τὸν Ἀψίμαρον και Λεόντιον (ἦταν κι' αὐτὸς στρατηγὸς και συνέννοχος) ἀλύσσει δεδεμένους, εἰς πᾶσαν πόλιν πομπεῦσαι πεποίηκε· και τοῦ ἵππου ἀγομένου και ἐν τῷ σένζῳ καθιζόμενου ἤχθησαν συρόμενοι δημοσίᾳ και ἐρρίφθησαν ὑποταγάνδην αὐτῷ (τῷ Ἰουστινιανῷ)· και ἐπάτησε τὸν τράχηλον αὐτῶν ἄχρις ἀπολύσεως, τοῦ πρώτου βαῖου τοῦ δήμου βοήσαντος ὅτι ἐπ' ἀσπίδα και βασιλίσκον ἐπέβησεν και ἐπάτησας λέοντα και δράκοντα»⁸¹.

Στὰ χρόνια Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ξέσπασε μιὰ συνωμοσία τοῦ Ἀνεμᾶ Μιχαήλ «τῆς βουλῆς κορυφαίου» ἐναντίον του. Ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς (1084) «τὸν Ἀνεμᾶν και τοὺς σὺν αὐτῷ πρωταίτιους και τὴν ἐν χρῶ κοῦρᾶν τῆς κεφαλῆς και τοῦ πώγωνος φιλώσας διὰ μέσης πομπεῦσαι τῆς ἀγορᾶς

παρεκελεύσαντος εἶτα ἐξορυχθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς· παραλαβόντες οὖν τοῦτον οἱ σκηνηκοὶ καὶ σάκκοις περιβαλόντες, τὴν δὲ κεφαλὴν ἐντοσθίοις βουῖδων καὶ προβάτων ταινίας δίκην κοσμήσαντες ἐν βουσὶν ἀναγαγόντες καὶ ἐγκαθίσαντες, οὐ περιβάδην ἀλλὰ κατὰ θατέραν πλευρὰν τούτους διὰ τῆς βασιλικῆς ἦγον ἀυλίδος· ραβδούχοι δὲ ἔμπροσθεν τούτων ἐφαλλόμενοι καὶ ἀσμάτιόν τι γελοῖον καὶ κατὰλληλόν τῇ πομπῇ προσάδοντες ἀνεβόων... καὶ ἅπανα ἡ ἡλικία εἰς τὴν τοιαύτην θῆαν συνέτρεχε...»³².

Ὅταν στὰ 1185 ὁ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς ἀνέβηκε στὸ θρόνο σκότωσε τὸν Ἀνδρόνικο ὕστερα ἀπὸ μύριους ἐξευτελισμούς. Ὁ Νικήτας Χωνιάτης ἔχει μιὰ πολὺ ζωντανὴ περιγραφή τῶν βασάνων στὰ ὁποῖα ὑποβλήθηκε ὁ Ἀνδρόνικος.

Στὸ λαιμὸ τοῦ βάλαν βαρεῖες ἀλυσίδες καὶ κλιοὺς ἀπ' ἐκείνους ποὺ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὰ λεοντάρια στὰ θηριοτροφεία· τὰ πόδια τοῦ τὰ δέσανε μὲ σιδερένιες πέδες· ἔμψανθησθεῖς δὲ οὕτως ἔχων καὶ παραστάς Ἰσαακίῳ τῷ βασιλεῖ ὕβρεσι βάλλεται, κατὰ κόρης ῥαπίζεται, τοὺς γλουτοὺς ἐπικρούεται, τὴν γένυον τίλλεται τοὺς ὀδόντας ἐκτριζοῦται, τὴν κεφαλὴν ψιλοῦται τριχῶν, εἰς κοινὸν ἐκδίδεται παίγιον πᾶσι τοῖς συνελθούσι, ἐμπαραινῆται καὶ ὑπὸ γυναικῶν καὶ τύπεται πυγμαῖς κατὰ στόματος... Ἐπειτα τὴν δεξιὰν χεῖρα πελέκει ἀποκιπεῖς παρρηριπτεῖται αὐθὶς τῇ φυλακῇ, ἄσιτος ἄποτος, ὅπ' οὐδενὸς μεταλαγχάνων τῆς οἰασσοῦν μετακομιδῆς. Μεθ' ἡμέρας δὲ τινος καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξορύττεται καὶ καθεσθεις ἐπὶ καμῆλου ψωριώσης διὰ τῆς ἀγορᾶς θριαμβεύεται, κατὰ γεράνδρουον ἄφυλλον, ὡς ψιλότερον ἀκαλυφές τε παντάπασι κρανίον προφαίνων καὶ βραχεῖ ρακίῳ τὸ σῶμα σκεπομένο, θέαμα ἐλεεινόν... [Ἄλλοι] κατὰ κεφαλῆς κορώναις αὐτὸν ἐπληττον, οἱ δὲ βολβίτοις τὰς ἐκείνου ρίνας ἐμόλυον, ἄλλοι διὰ σπόγγων λύματα γαστέρων βοείων καὶ ἀνθρωπιῶν τῶν ὄψεων ἐκείνου κατέχρον· ἕτεροι αἰσχρορρημονοῦντες ἐκακολογοῦν εἰς τὴν μητέρα καὶ τὸν λοιπὸν τῶν τοκέων, ἦσαν οἱ καὶ ὀβελίσκοις ἔπειραν αὐτοῦ τὰς πλευράς· οἱ δ' ἀναιδέστεροι λιθολευστοῦντες κύνῃ ὀνόμαζον λυσσσητῆρα· μιὰ δέ τις πορνικὴ γυνὴ καὶ ἀκόλαστος, κεράμιον θερμοῦ ὕδατος πλήρες ἀρπασαμένη ἐξ ὀπτανείου, τῶν ἐκείνου κα-

τέχους παρειῶν. Καὶ οὕτως ἀτίμως ἐπὶ τὸ θέατρον ἀπαχθεῖς μεταγελωῖδους θριάμβου καὶ τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου καὶ παιζομένου ἐπὶ καμῆλου ὑψώματος, ὅπερ ἄνωθεν κατέβη αὐτόχρομα, ἐκ ποδῶν ἀναρτάται τινῶν ἀναψάντων ἐκ φελλύρας καλωδίων... Ἄλλὰ οὐδὲ μετὰ τὴν ἐκ ποδῶν ἀπαιώρησιν οἱ ἀνούστατοι ὄχλοι τοῦ πολυπαθοῦς ἀπήσχοντο Ἀνδρονίκου ἢ φειδῶ τῶν ἐκείνου σαρκῶν ἔλαβον, ἀλλὰ περιελόντες τὸ χιτώνιον κακῶς ἐτίθουν τὰ παιδογόνα μόρια»³³. Στὸ τέλος τὸν ἐσκότωσαν μὲ σπαθιές· Ἡ ζωντανὴ καὶ διδαχτικὴ αὐτῆ περιγραφὴ μᾶς δίνει μιὰ εἰκόνα τῆς ὀμότητος ποὺ ἐπικρατοῦσε στὸ «πολιτισμένο» Βυζάντιο.

Πομπέματα γιὰ πολιτικούς λόγους στὸ Βυζάντιο ἔχουμε κι' ἄλλα³⁴. Κανένα ὅμως δὲν ξεπέρασε τὴν ἀγριότητα τοῦ πομπέματος τοῦ Ἀνδρονίκου.

Ἀπήχηση τοῦ ἐθίμου νὰ πομπεύονται οἱ συνωμότες καὶ οἱ ἐχθροὶ τῶν κρατούντων βρίσκουμε καὶ στίς πόρτες τοῦ Σαχλήκη. Ἀποφασίζουν νὰ διοικηθοῦν κι' αὐτές. Βγάζουν μιὰν ἀρχηγίνα καὶ τῆς ὀρκίζονται τυφλὴν ὑπακοή, κι' ὅποιον εὗρης πῖβουλην, τῆς λένε,

ἐκείνην νὰ ἔξορῆς
πιστάχωνα τὰ χέρι τῆς ὀπίσω νὰ γυρίσης
κι' ὀλόγυμη στὴ ροῦγα μας νὰ τὴν ἐγεβεν-
[τίσης]³⁵.

III

Μὲ πόμπεμα τιμωροῦνταν κι' ὅσοι εἶχαν διαφορετικὴ **θρησκεία** ἀπὸ κείνους ποὺ τοὺς πόμπευαν δηλαδὴ οἱ κάθε λόγοι αἱρετικοὶ καὶ ἄπιστοι. Στὰ Βυζαντινὰ χρόνια ἔχουμε ἀρκετὰ πομπέματα αἱρετικῶν³⁶ ἀπὸ ὀρθοδόξους, χριστιανῶν ἀπὸ ἐθνικούς, ἐθνικῶν ἀπὸ χριστιανούς κλπ. Ὁ Ἰουλιανός, κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦλάχιστον τῶν εὐσεβῶν χρονογράφων, ἔσφαξε τὸν χριστιανὸν ἀρχιερέα Ἀλεξανδρείας Προτέριον καὶ «σχοινίοις περισύραντες τοῦτον τὸ λείψανον, ἀπὸ τῆς ἀγίας ἐξέβαλον κολυμβήθρας καὶ πομπεύσαντες αὐτὸ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἤκιζον ἀνηλεῶς· τέλος πυρὶ κατέκαυσαν καὶ τὴν σποδὸν τῷ ἀέρι παρέπεμπον»³⁷. Ἐπίσης στὰ χρόνια τοῦ Ἰουλιανοῦ οἱ ἐθνικοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἐπίασαν τὸν ἐπίσκοπο Ἀλεξανδρείας Γεώργιο, τὸν σκότωσαν καὶ τὸ λείψανό του ἐνυβρίζοντες καὶ καμῆλω ἐπιθέντες ἐνεπόμπευον διὰ τῆς πόλεως καὶ μετὰ μερῶν ἀλόγων ὀστέων μίζαντες αὐ-

τοῦ τὸ λείψανον κατέκαυσαν καὶ ἐσκόρπισαν»³⁸. Ὅταν ἀργότερα ὀξύνθησαν τὰ πάθη μὲ τὴν εἰκονομαχία, τὰ πομπέματα τῶν ἀντιθέτων ἔγιναν συνηθισμένο θέαμα στοὺς δρόμους τῆς Πόλης. Τὸ 754 ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ε' ὁ εἰκονομάχος ἐπόμπευσε τὸν πατριάρχη Κωνσταντῖνο. Ἀποῦ διέταξε καὶ τὸν ἔδειραν τόσο ποὺ νὰ μὴ μπορῆ νὰ περπατήσῃ τὸν ἔβαλαν πάνω σ' ἕνα φορεῖο καὶ τὸν ἔφεραν «ἐν τῇ πυλαίᾳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας» ὅπου καὶ τὸν ἐκάθησαν: «καὶ ἀσηκρήτης ἦν σὺν αὐτῷ βαστάζων τόμον χάρτου, ἐνῷ ἦν γεγραμμένα τὰ τούτου αἷτια· παντὸς δὲ τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ἐν διαταγῇ βασιλικῇ ἐκείσε ἄθροισθέντος καὶ ὀρώντος ἐπανεγιγνώσκετο ὁ χάρτης εἰς ἐπήκοον παντὸς τοῦ λαοῦ· καὶ κατὰ ἐν κεφάλαιον ἔπτυνεν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ὁ ἀσηκρήτης». Ὑστερα τὸν ἀναθεμάτισαν καὶ τὸν ὀνόμασαν Σκοτιόφιν. «Τῇ δὲ ἐξῆς ἡμέρᾳ, ἵπποδρομίας οὔσης, ἐψίλωσαν αὐτὸν τὴν ὄψιν καὶ ἐγύμνωσαν αὐτοῦ τὴν γενειάδα καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας καὶ τῶν ὀφρῶν καὶ ἐνδύσαντες αὐτὸν σηκῶν καὶ ἀμωνικῶτον κονδὸν ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ ὄνου σαγματωμένου «ζανάστροφα κρατοῦντα τὴν οὐρὰν αὐτοῦ... καὶ ἐνέπτυσαν καὶ κόνιν ἀπέριπτον ἐπ' αὐτόν... καὶ ἐφόνευσαν αὐτόν. Καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκ τῶν ὤτων δῆσαντες ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐν τῷ Μιλίῳ ἐκρέμασαν εἰς ἐνδειξίν τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ θέσαντες καλωδίῳ τὸν πόδα καὶ σύραντες αὐτό... μετὰ τῶν βιοθανάτων ἔριψαν»³⁹.

Στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἔχουμε πομπέματα ἐπίσης γιὰ θρησκευτικούς λόγους. Ὁ Δαπόντης⁴⁰ ἀναφέρει πόμπεμα Χριστιανῶν ἐπειδὴ ἀρνήθησαν νὰ γίνουν Τούρκοι καὶ ἀνταμοιβῇ ἐκείνων ποὺ ἔγιναν Τούρκοι. Τὸν ἕνα τὸν ἔκαναν, λέει, «κατικεχαγιά» καὶ κιουτσόνα τευτερδάρη» αὐτὴ διὰ τὸν τουρκισμόν τοῦ δόθηκεν ἡ χάρις διότι τοὺς συντρόφους τοῦ τοὺς εἶχαν περπατήσῃ μὲ τὰ γαϊδούρια στὸ τζαφρὶ καὶ ἀποκεφαλίσῃ.

Καὶ τὸ σύρσιμο στοὺς δρόμους τῆς Πόλης τοῦ πτώματος τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', κι' αὐτὸ ἕνα εἶδος πομπέματος ἦταν, γιὰ θρησκευτικούς μαζὶ καὶ πολιτικούς λόγους.

Σχετικὴ μὲ τίς τιμωρίες γιὰ θρησκευτικὴς παραβάσεις εἶνε καὶ ἡ τιμωρία τῶν μάγων⁴¹ τῶν ἀστρολόγων καὶ ὄλων ἐκεί-

νων ποὺ ἀσχολοῦνταν ἢ νομίζονταν ὅτι ἀσχολοῦνται μὲ μυστηριώδη καὶ ἀπόκρυφα πράγματα. Ὁ Ἰουστινιανὸς ὅταν καταδίωκε τοὺς παιδεραστὰς ἐφρόντισε καὶ γιὰ τοὺς ἀστρολόγους. «Καὶ τοῖς μετεωρολόγοις χαλεπῶς εἶχε· διὸ δι' αὐτοὺς ἢ ἐπὶ τοῖς κλέπταις τεταγμένη ἀρχή... ξαίνουσα κατὰ νότου πολλὰς, ἐπὶ καμῆλων φερομένους ἐπόμπευε, ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, γέροντάς τε καὶ ἄλλως ἐπιεικεῖς ὄντας»⁴².

IV

Τελευταία κατηγορία ἀποτελοῦν ἕνα σωρὸ ἄλλες πράξεις καὶ «ἀπραξίες» ποὺ μποροῦν νὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ἴσχυρε πράξῃ ποὺ νὰ μὴ τιμωριεῖται μὲ πόμπεμα. Στὴ Σπάρτη ὅ,τι δῆποτε κι' ἂν ἔκαμνες πομπευόσουνα «Ἐν Λακεδαίμονι εἶ τις φοραθεῖν ἀμαρτάνων, ἔδει τοῦτον βωμόν τινα τῶν ἐν τῇ πόλει κύκλῳ περιέναι ψόγον ἄδοντα πεποιημένον εἰς ἑαυτόν· ὅπερ ἦν οὐδὲν ἕτερον ἢ ἐπιπλήττειν αὐτόν ἑαυτῷ»⁴³.

Στὴ Δύση συμπλήρωμα ὑπονοούμενο κάθε ποινῆς ἦταν ἡ ἐκθέσις τῶν καταδικασμένων σὲ ὀρισμένο μέρος ἐπὶ τούτῳ προωρισμένο. Τὸ κοινὸ δὲν περιοριζόταν ἀπλῶς στὸ θέαμα, ἀλλὰ καὶ δρούσε. Πολλὲς φορὲς οἱ κατάδικοι (ὕπνρητες, ἀπειθαρχοὶ στρατιῶτες, χρεωκόποι, δίγαμοι, ρουσιάνοι, φονιάδες) βγαίναν μὲ σπασμένα τὰ μούτρα, ἀπ' αὐτὴν τὴν τελετῇ⁴⁴.

Εἰδικὰ τιμωροῦνταν μὲ πόμπεμα ὅσοι **χρεωκοποῦσαν** καὶ οἱ κλέφτες. Στὴ Βοιωτία τοὺς ἔφεραν στὴν ἀγορά, τοὺς κάθιζαν καὶ κατόπιν ἔχωναν τὸ κεφάλι τους μέσα σ' ἕνα κοφίνι. Ὅποιος πάθαινε τέτοια δουλειὰ ἦταν ἄτιμος γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ⁴⁵. Στὴ Βαγδάτη, κοντὰ στ' ἄλλα, ὁ καθὴς τοὺς καταδίκαζε νὰ πομπευθοῦνε πάνω σὲ μουλάρη⁴⁶. Στὴ Δύση, τὸ μεσαίωνα, σύμφωνα μὲ τὸ ἐμπορικὸ δίκαιο τῶν πόλεων τῆς Β., ἡ πτώχευση ἔφερε καὶ ἀτιμωτικὴς συνέπειες. «Ὁ πτωχεύσας ἐξετίθετο εἰς κοινὸν ἀτιμωτικὸν στιγματισμόν, ὑποχρεούμενος μεταξὺ τῶν ἄλλων, νὰ φέρῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα λευκὸν ἢ πράσινον»⁴⁷. Στὴ Χίο καὶ σ' ἄλλα μέρη, ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐπόμπευαν τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς κρεμοῦσαν στὸ λαιμὸ τὰ κλεψιμέικα⁴⁸.

Οἱ **δειλοὶ στρατιῶτες** καὶ οἱ ἀνυπόταχοι στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ἐξισώνουν-

ταν με τις γυναίκες. Ο Χαρώνδας νομοθέτησε στους Θουρίους να τους καθίζουν «ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐφ' ἡμέρας τρεῖς ἐσθῆσι γυναικείαις»⁴⁹. Στὸ Βυζάντιο ἐπίσης, ὁ Ἰουλιανὸς «τὴν μὲν ἀπὸ τῶν νόμων ὠρισμένην τιμωρίαν αὐτοῖς οὐκ ἐπέθηκεν, ἀμφίσας δ' ἐσθῆτι γυναικεία, διὰ τοῦ στρατοπέδου περιήγαγεν ἐπ' ἐξαγωγῇ, στρατιώταις ἀνδράσι χαλεπωτέραν θανάτου τὴν τοιαύτην τιμωρίαν καὶ ποινήν ἡγησάμενος»⁵⁰. Ἐπίσης ὁ Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς κάποιον ἀνίκανον στρατηγόν του «γυναικείαν ἐνδεδυκὼς στολὴν διὰ τῆς ἀγορᾶς ἦγεν, ὄνω ἔποχον»⁵¹.

Ἀλλὰ καὶ οἱ «συζυγικὲς τρυφερότητες» ἀκόμα, τιμωροῦνταν με πόμπεμα εἰδικά στὴ Γερμανία. «Ὅποιος ἔδεχνε τὴ γυναίκα του ἐμουντζουρώνετο, στὸ πρόσωπο μὲ καπνιά καὶ κάρβουνο κι' ἔτσι μουτζουρωμένος πήγαινε καβάλλα στὸ γάϊδαρο· τὸ ἴδιο πάθαινε καὶ ἡ γυναίκα ποὺ ἔδειρε τὸν ἄντρα της. Πολλὲς φορὲς ὁ δαρμένος σύζυγος εἶχε τὴν τύχη νὰ ὀδηγῇ ὁ ἴδιος τὸ γάϊδαρο ποὺ κρατοῦσε τὴν ἀμαζόνα γυναίκα του»⁵².

Οἱ **συκοφαντίες**—ἄφθονο φρούτο σ' ὅλες τῆς κοινωνίας—καταδικάζονταν σὲ διαρκὲς πόμπεμα. Ὁ Χαρώνδας εἶχε θεσπίσει «τοὺς ἐπὶ συκοφαντίᾳ καταγνωσθέντας, περιπατεῖν ἐστεφανωμένους μυρίκη, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς πολίταις φαίνωνται τὸ πρωτεύον τῆς πονηρίας περιπεποιημένοι»⁵³. Στὴ Γερμανία τοὺς γύριζαν φορτωμένους βαρεῖα πέτρα καὶ τοὺς γουχαίζαν⁵⁴.

Ὁ Τζέτζης θεωρεῖ ἄξιο γιὰ πόμπεμα κάποιον «λεμψώδη εἰδεχθῆ, μυσαρὸν, κίναιδον, ἄφωνον, ἀμαθῆ» κατὰ τὸ λέγειν του καὶ συνιστᾷ «ἐπ' ὄνου ἢ χοίρου τιτανοχρίστου δημεῦσαι αὐτόν»⁵⁵. Ὁ ψελλὸς πάλι τὰ βάζει με τοὺς **κραιοπατεράδες** καὶ τοὺς φτεῖανει ὡδὲς ἀνάλογες με τὰ τροπάρια τῆς ἐκκλησίας: «Στεφάνους ἐξ ἀμπέλων σῆ κορυφῇ ἐπιθήσωμεν πάτερ Ἰάκωβε, καὶ τοῖς ὡσὶ βότρυας κρεμᾶσωμεν εὐφυῶς· ἀσκούς δὲ τοῦ τραχήλου σου κύκλω ἐξαρτήσωμεν οἰνηρούς καὶ κράξωμεν ἐντόνωσ: ὁ πίνων ἀνεन्दότως, οὕτως πομπεύει καταγέλαστα»⁵⁶.

Ὡς τώρα εἶδαμε νὰ πομπεύονται ὅσοι ἔκαναν κάτι. Τὰ πόμπεμα ὅμως σὰν μιὰ ποινή κατ' ἐξοχὴν ἐξευτελιστικὴ, ἀπλώθηκε καὶ σ' ἐκείνους ποὺ ἔπαθαν ἤδη κάτι τὸ ἐξευτελιστικό. Ἔτσι, σὲ μερικὲς ἐπαρ-

χίες τῆς Γαλλίας πόμπευαν τοὺς ἄντρες ποὺ ἔφαγαν ξύλο ἀπ' τὴ γυναίκα τους καὶ στὴ Νεάπολη κατὰ τὸ 1600 ἕνας ἰσπανὸς ἀντιβασιλέας καταδίκασε κάποιον ἀπατημένο σύζυγο νὰ πομπευτῆ καθισμένος ξανάστροφα πάνω σὲ γαϊδοῦρι καὶ στεφανωμένος με κέρατα!

**

Τὸ ἔθιμο τοῦ πομπέματος⁵⁷ φαίνεται ὅτι καὶ πολὺ χρησιμοποίηθηκε ἀπ' τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ καὶ ἐντύπωση τοῦ ἔκαμε. Αὐτὸ ἀποδεικνύει τὸ πλῆθος τῶν λέξεων ποὺ ἔχει παρμένες ἀπ' τὰ καθέκαστα τοῦ ἐθίμου. «Νὰ κυτᾶς τίς πομπές σου!» λέει στὴ γειτονιά ἢ μιὰ «νοικοκυρὰ στὴν ἄλλη, ὅταν τσακωθοῦν γιὰ τὸ...νερό, λόγου χάρη. «Πομπεμένος» λέγεται κάθε ἄτιμος καὶ ἐξευτελισμένος. Οἱ γυναῖκες βρίζονται «κουρεμένες», «ἀσβολωμένες» κλπ. Διώχνουμε ἕναν καὶ τονε στέλνουμε «νὰ πάη νὰ κουρευτῆ». Ἐξευτελίζουμε κνεῖς δίκαια ἢ ἄδικα καὶ λέμε ὅτι «τὸν ἐβάνανε στὸ γαϊδοῦρι». «Ὅταν μᾶς γίνεται κανεὶς ἐξευτελισμένος φόρτωμα τοῦ πετοῦμε κατὰμουτρα: «κάθησε ἢ πομπῆ στὴν στράτα κι' ἀνεγέλα τοὺς διαβάτες»⁵⁸.

⁴⁹ Ξενοφ. Ἑλλην. III, 3, 11.

⁵⁰ Θεοφάνης σ. 437.—Θεοφιλ. Σ. σ. 331 θ.—Ἰωάνν. Ἀντιοχ. ἀπ. 218 κ. ε.—Κεδρην. 703, 13.—Ν. Γ. Πολίτου Δημ. Βυζ. ἄσμ. «Λαογρ.» τ. Γ' 638 ὅπου βλέπε καὶ ποιοὶ ἄλλοι ἀναφέρουν τὸ τραγοῦδι καὶ ποὺ ἔχει ἐκδοθῆ.

⁵¹ Θεοφάνης σ. 574.

⁵² Ἄννα Κομνην. τ. 2 σ. 158 I.

⁵³ Νικήτ. Χων. Περὶ Ἀνδρ. Κομν. III 455.

⁵⁴ Παχυμέρης. τ. 1, 394. Πόμπεμα τοῦ ρήτορα Ὀλοβόλου κ. ἄ. ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου (1260).—Καντακουζ. Ἰστορ. Γ, 29, 183: πόμπεμα τοῦ Σγουροπούλου κ. ἄ.

⁵⁵ Σαχλήμης. ἐνθ. ἀν. στίχ. 625.

⁵⁶ Θεοφάν. 208.—Ὁ Εὐθύμιος Κων/πόλεως ἀπειλεῖ Ἀναστάσιον τὸν σιλεντιάριον, ὁπαδὸν τοῦ Εὐτυχανισμοῦ «ὡς εἰ μὴ παύσοιτο, ἀποκεῖραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τοῖς ὄχλοις αὐτὸν θριαμβεύσαι».

⁵⁷ Θεοφάνης 171, 12.

⁵⁸ Θεοφάνης 72, 5.

⁵⁹ Θεοφάνης 691, 14 κ. ἔξ.

⁶⁰ C. Dapontès: Ephémérides Daces, δημ. ἀπ' τὸν E. Legrand. σ. φστ. στίχ. 23-4.

⁶¹ Παχυμέρης. τ. 1, σ. 394.

⁶² Προκόπιος. Ἀποκρ. Ἰστ. 11, 76.

⁶³ Πλουταρχ. Τὰ παλ. τῶν Ἀ. ἐπιτηδ. 9, 237 θ.

⁶⁴ βλ. στὰ Ἐγκυκλοπαιδικὰ τίς λ. carcan, priori exposition κλπ.

⁶⁵ Στὸ β. Ἀνθολ. Μ. Δ., 41 σ. 187.

⁶⁶ Ν. Γ. Πολίτου ἐνθ. ἀνωτ. σ. 345, ὅπου σχετ. παραπ.

⁴⁷ Η. Ἀναστασιάδου Ἐγχειριδ. Ἐμπορ. Δικαίου. § 369, σ. 14.

⁴⁸ Γ. Μαδισ: Ὁ δημ. βίος ἐν Καρδ. Χίου.—Λαογρ. Γ' 674.

⁴⁹ Διόδωρος. IB, 16, 1.

⁵⁰ Ζώσιμος Γ' 3, σ. 126, 8.

⁵¹ Κίναμος Α, 5, σ. 12.

⁵² Ν. Γ. Πολίτου. ἐνθ. ἀν. σ. 346.

⁵³ Διόδωρος Βιβλ. IB, 12, 2.

⁵⁴ Ν. Γ. Πολίτου ἐνθ. ἀν. σ. 346.

⁵⁵ Τζέτζης: Ἐπιστολ. 6, σ. 7 ἐκδ. Pressel. 1831.

⁵⁶ Ψελλὸς Ἀπολογία. —Σάθρα Μ. Β. τ. Ε. σ. 181 ἠδὲ ἡ'.

⁵⁷ Ν. Γ. Πολίτου: σ. 346 ὅπου καὶ σχετικὲς παραπομπές.

⁵⁸ Ἡ λ. πομπεύω ἀπαντᾷ γιὰ πρώτη φορὰ με κακὴ σημασία στὸ Δημοσθένη. Περὶ στεφ. 124 σ. 268: «ταῦτα τοῖνον αἰδῶς ἀισχύνης, οὐδὲν ἔττον ἐμοῦ πομπεύειν, ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖν εἴλετο», ὅπου σημαίνει λαιδοροῦ.

⁵⁹ Γιὰ τίς παροιμίες, τίς φράσεις καὶ τίς λέξεις ποὺ μπῆκαν μεταφορικὰ ἀπ' τὸ ἔθιμο τοῦ πομπέματος στὴ γλώσσα μας, βλέπε: Ν. Γ. Πολίτου: Ὑβριστικὰ σχήματα. Λαογρ. Σύμμικτα. Τομ. Β' σ. 317 κ. ἔξ.

Α. ΒΕΑΚΗ

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

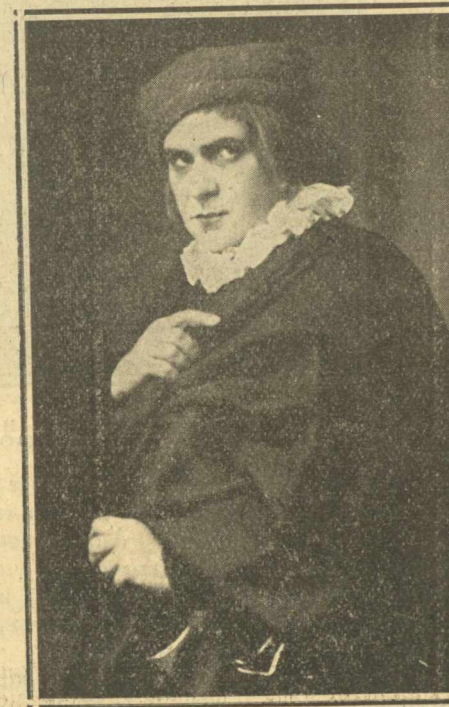
Σ' ἕνα μεγάλο θίασο ἀπὸ εἰκοσιπέντε πρόσωπα καὶ με φιομαρισμένη πρωταγωνίστρια, ἄστρο τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ποὺ δούλευε στὸ θερινὸ θέατρο τῶν Πατρῶν, βρέθηκαν συνεργάτες ἕνας πρῶην θιασάρχης, σεβαστὸς παλαίμαχος τῆς Σκηνῆς, κι' ἕνας πρωτόβγαλος θεατρονίκος.

Ὁ παλαίμαχος συμπαθοῦσε τὸ νεαρὸ φιντάνι, ὄχι βέβαια γιὰ ἦταν παιδί μορφωμένο κι' ἔδινε καλὲς ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ γιὰτι κολακεύονταν νὰ πιστεῦν πὼς ὑπῆρξε στενὸς φίλος τοῦ μακαρίτη πατέρα του, πολιτευομένου, δημοσιογράφου, μᾶς ἄλλῃ θινῆς προσωπικότητας τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνοῦρου, ἐποχῆς ποὺ εἶχε ἀφήσει στὸν Παλαίμαχο Καλλιτέχνη τίς ὠραιότερες νεανικὲς ἀγαμησεις.

Ὁ γηραιὸς πρῶην διασώχης θὰ εἶχε ἴσως ὅλα τὰ δικαιώματα σεβασμοῦ, ἀπὸ

τοὺς νεαροὺς μύστες τῆς Τέχνης τῆς Θάλειας, ἀν μποροῦσε, δίνοντας ἀκόμα κάποια δείγματα τῆς παλιᾶς φημισμένης του τέχνης, ἂν δικαιολογήσῃ τὸν ἄπειρον ἐγωϊσμό του, τὸ μισο-

νεϊσμό του, τίς τρομερὲς ἰδιοτροπίες του καὶ τὴν πεισματάρικη ἀντίδρασή του γιὰ κάθε πρόοδο τοῦ νεωτέρου Θεάτρου. Ἔτσι κινοῦσε τὴν ἀντιπάθεια, ὄχι μόνον τῶν νέων, ποὺ δὲν εἶχαν γνωρίσει, παρὰ μόνον ὡς θροῦλο, τὴν παλιὰ δράση του, ἀλλ' ἀκόμα καὶ τῶν συγχρόνων του. Τὸ μόνο ποῦ τὸν ἔσωζε σίμερα καὶ τοῦδινε ἀκόμα τὸ δικαίωμα νὰ εἰρωνεύεται, νὰ βρίζῃ καὶ νὰ ἐξευτελίζῃ κάθε καινούργιο, ἦταν ἡ στενή του συγγένεια με τὴν πρωταγωνίστρια τοῦ θιάσου ποὺ ἦταν κόρη του. Ἔτσι, ἐπειδὴ οἱ φτωχοὶ θεατροῖνοι δὲν μποροῦ-

Ο ΒΕΑΚΗΣ «ΑΜΑΛΕΤ»

σαν νὰ υποφέρουν τίς παραξενιές του, τοὺς ἐγωϊσμούς του καὶ τίς υπερβολικὲς καὶ ψευ-

τικες ιστορίες του, για θριάμβους και δόξες του παλιού καιρού, τὸν ἀπόφευγαν ὅπως ὁ διάβολος τὸ λιβάνι. Ὁ μόνος, πού εἶχε τὴν μαρτυρικὴν ὑπομονή, νὰ τὸν ἀκούη εὐλαβικά, ἦταν ὁ νεαρὸς πρωτόβγαλτος θεατρινῶκος.

— Μὰ πῶς μπορεῖς, καημένε; Τοῦλε-
γαν οἱ ἄλλοι.

— Τί νὰ κάνω; Ἦταν φίλος τοῦ πα-
τέρα μου.

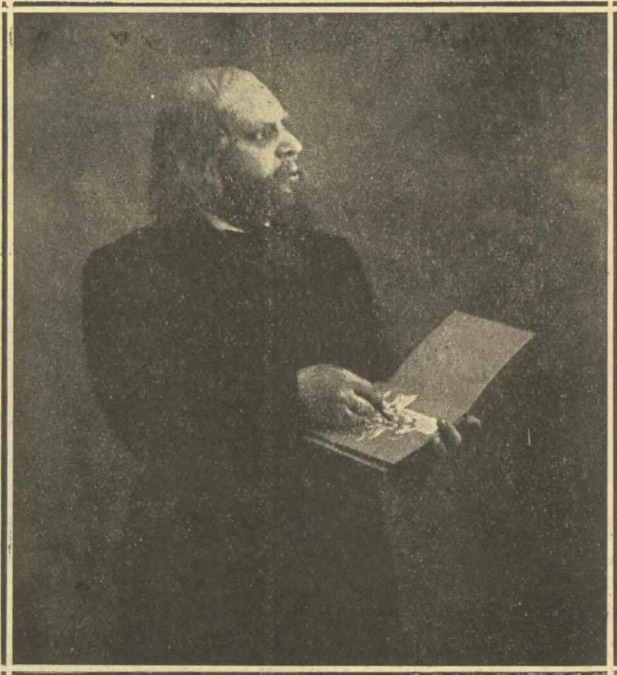
Ἐστώσο, οἱ δουλειές αὐτοῦ τοῦ μεγάλου θιάσου, πήγαιναν κατὰ διαβόλου.

Στὰ Ψηλαλώνια—τὴν ὠραία καλοκαιρινή τοποθεσία τῆς Πάτρας—εἶχ' ἐγκατασταθεῖ ὁ καραγκιοζοπαίχτης Θεοδωρέλος, μετρίαντα λεφτὰ τὴν εἴσοδο. Τοῦ κάκου ὁ Καλλιτεχνικὸς Διευθυντὴς τοῦ Θιάσου, σύζυγος τῆς πρωταγωνιστρίας καὶ γαμπρὸς τοῦ γηραιοῦ καλλιτέχνη, ἔφερε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὰ καλλίτερα ἔργα τῆς τελευταίας παραγωγῆς. Τοῦ κάκου τὰ ρεκλαμαρίζε μετρίαντα προγράμματα καὶ μετρίαντες χιλιάδες φεῖβολάν. Ὁ κόσμος περνοῦσε ἀδιάφορος κάθε βράδυ μπρὸς ἀπὸ τὸ θέατρο καὶ τραβοῦσε ἴσια στὰ Ψηλαλώνια, πού ὁ Θεοδωρέλος ἀναγγέλοντας «Ὁ Γάμος τοῦ Καραγκιοζή—θὰ μοιραστοῦν καὶ κουφέτα» ἔπιανε, μετρίαντα τέλεπτη εἴσοδό του, 200 καὶ 250 δραχμές, ἐνῶ ὁ μέγας καλλιτεχνικὸς θιάσος ἔκανε ἀναβολὴ ἀπὸ ἔλλειψη θεατῶν.

Ἡ θέση τοῦ θιάσου ἦταν τραγική. Ἡ λύση, στὸ τρομερὸ πρόβλημα μιὰ καὶ μόνη. Ἦταν ἀνάγκη νὰ πάρουν τὰ εἰσιτήρια στὸ χέρι καὶ νὰ γυρίσουν πόρτα σὲ πόρτα. Ἀποφασίστηκε, ὁμόφωνα νὰ κάνουν ἐνεργημένες παραστάσεις, μετρίαντα τιμητικὴν ἐσπερίδων. Κάθε πέντε μέρες θάδιναν ἀπὸ μιὰ τέτοια παράσταση καὶ αὐτὲς τὶς παραστάσεις, θὰ τὶς ἀναλάβαιναν ὅσοι ἦταν ἱκανοὶ νὰ τρέξουν, νὰ πουλήσουν εἰσιτήρια. Σ' αὐτὲς τὶς πέντε μέρες ἐκεῖνος πού εἶχε τὴν τιμητικὴν, θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ συντηρῇ τὸ θίασο δίνον-

τας ἀπὸ τὰ λεφτὰ πού θὰ μάζευε, πενήντα δραχμές τὴν ἡμέρα, γιὰ μίτζες τῶν ἠθοποιῶν. Ὑστερα, ἀπὸ τὴν ὀλικὴ εἴσπραξη τῆς βραδυᾶς, ἀφοῦ ἔβγαζε καὶ τὰ ἐσπερινὰ ἔξοδα, ὅ,τι περισσεύεε θάταν δικό του.

Ὅσοι γνῶρισαν τὴ ζωὴ τοῦ θεάτρου ἔξερουν πῶς δὲν ὑπάρχει δυσκολώτερο πρᾶγμα, ἀπὸ τὸ νὰ ἐνεργήσῃς παράσταση σὲ θίασο ναυαγισμένο. Χρειαίεσαι θάρρος, δραστηριότητα, πειστικότητα, πόδια γερὰ γιὰ τρέξιμο καὶ ἀρκετὴ ταπεινώση.

Ο ΒΕΑΚΗΣ ΣΤΟΝ «ΜΙΧΑΗΛ ΚΡΑΜΜΕΡ»
ΤΟΥ ΓΕΡΑΡΔΟΥ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ

Τὸ σχέδιο μπῆκε σ' ἐφαρμογή. Πρώτη ἔδωσε τὴν τιμητικὴν τῆς ἡ πρωταγωνιστρία. Ὑστερ' ἀκολούθησαν καὶ οἱ ἄλλοι. Τὰ πράγματα τώρα πήγαιναν καλὰ. Τὸ μᾶσημα ἦταν ἀσφαλισμένο καὶ ἔμενε καὶ ἡ ἐλπίδα, πῶς κάτι θὰ περισσεύεε στὸν καθέναν ἀπὸ τὴν τιμητικὴν του.

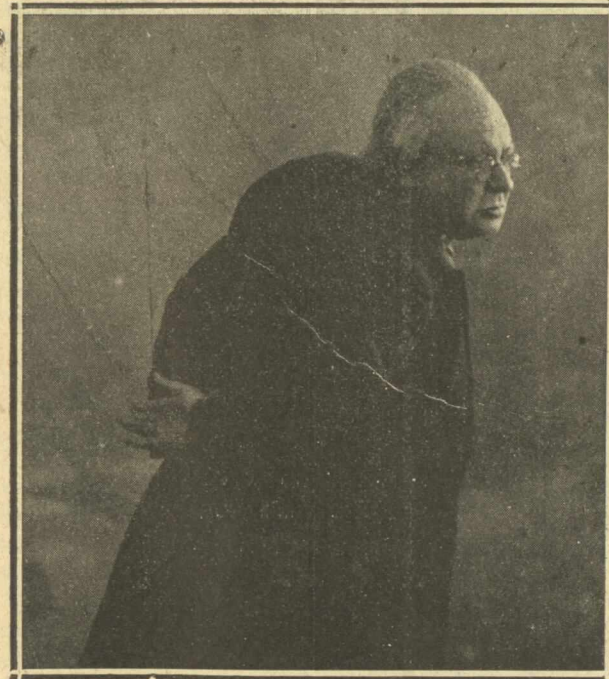
Ἀξαφνα, ὁ γηραιὸς Παλαίμαχος, πού, φυσικά, ἡ ὀλομέλεια τοῦ Θιάσου, ἀπὸ σεβασμό, δὲν εἶχε προτείνει νὰ ἐνεργήσῃ καὶ αὐτὸς παράσταση, ἀντὶ νὰ εἶνε ἐνθουσιασμένος πού οἱ ἄλλοι θὰ τὸν ἔτρεφαν τρέχοντας ἀπὸ μαγαζὶ σὲ μαγαζὶ, ἐδήλωσε

μετρίαντα ἔκατὸ προσβεβλημένων μαρκησιῶν:

— Πρέπει νὰ κάμω καὶ ἐγὼ μιὰν Τιμητικὴν! Οἱ πολυπληθεῖς θαυμασταὶ μου μετρίαντα πῶς νὰ τοὺς παίξω τὸν Ταρτούφον.

Ὁ Ταρτούφος τοῦ Μολιέρου ἦταν τὸ σεβᾶν ντε μπαταίγ τῆς παληᾶς καλῆς ἐποχῆς του.

Οἱ ἠθοποιοὶ ἦταν βέβαιοι γιὰ τὴν ἀποτυχία αὐτῆς τῆς τιμητικῆς. Ἦταν σίγουροι πῶς δὲ θάπαιρναν δεκάρα ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἐστώσο δὲν τόλμησαν νὰ μι-

Ο ΒΕΑΚΗΣ ΩΣ «ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΛΕΝΩΒ»

λήσουν. Ὁ μόνος πού ἔκανε μιὰν ἀπόπειρα γιὰ νὰ τὸν μεταπεισῃ, ἦταν ὁ γαμπρὸς του, ὁ διευθυντὴς. Μόλις ὅμως ἄρχισε νὰ τοῦ μιλήσῃ, ὁ γηραιὸς παλαίμαχος ἀγρίεψε, χτύπησε χάμω τὸ βαρὺ του ραβδί, ὅπως συνήθιζε, καὶ τὸν ἀποστόμασε, ξεφωνίζοντις:

— Πήγαινε ἀπὸ δῶ, Μπεκεκέ! Ἔτσι συνήθιζε νὰ τὸν λέη ὅταν θυμόνε. Ἔσεῖς ἔχετε ἀνάγκη νὰ τρέχετε ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα. Ἐμένα τὰ εἰσιτήριά μου θὰ γίνουν ἀνάργαστα μόλις βγάλω τὸ ἀγγελτήριο πρόγραμμά μου!

Ἐτελείωσε. Κουβέντα δεύτερη δὲ χωροῦσε. Καταστροφή. Ὁ Παλαίμαχος θάδινε τιμητικὴν καὶ ἐπὶ πέντε μέρες ὁ κάκομοιρος ὁ κοσμάκης θάμενε ἀδέκαρος. Ὅσο γιὰ τὰ ἔξοδα τῆς βραδυᾶς, ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χεράκι του.

Ἐννοεῖται πῶς ὅταν πάρθηκε ὀριστικὰ ἡ ἀπόφαση νὰ γίνῃ ἡ τιμητικὴ, ἡ ἀντιπάθεια καὶ ἡ ἀγανάκτηση τῶν ἠθοποιῶν τοῦ Θιάσου ἐναντίον του, ἔφτασε στὸ κατακόρυφο. Κι' ὅλοι ξεσποῦσαν στὸ νεαροφιντάνι, τὸν προστατευόμενό του, πού ἀνέχονταν ἀκόμα τὴν συντροφιά του καὶ δὲν τοῦ τὰ κοπανοῦσε ἐπὶ τέλους ἀπὸ τὴν καλὴν καὶ ἄς τὸν ἔστειλε στὸ διάβολο. Εἶν' ἀλήθεια πῶς αὐτὴ τὴν ἀνάγκη τὴν ἔνοιωθε καὶ ὁ θεατρινῶκος, μὰ ἔλα πάλι πού μόλις τὸν ἀντίκρυζε συγκινιοῦνταν ἀπὸ τὴ θύμησιν τοῦ πατέρα του.

— Ἐλα, Ἐλα παιδί μου. Ἐλα νὰ τὰ ποῦμε οἱ δύο μας, πού εἶχα καὶ φίλο τὸν πατέρα σου;

Καὶ ὁ καημένος ὁ μικρὸς ἀμίλητος, κάθονταν ἀντίκρου του καὶ ἀνέχονταν μαρτυρικὰ ὅλο τὸν ὑπερφίαλον ἐγωῖσμό του καὶ τὶς τερατώδεις καυχησιολογίες του.

— Θὰ δῆς, λοιπόν, τί θὰ γίνῃ μεθαύριο στὴν παράσταση τοῦ Ταρτούφου. Θὰ με ἀποθεώσουν. Θάναί ἡ μεγάλη γιορτὴ μου.

Ἐστώσο δὲν εἶχε κουνηθεῖ ἀπὸ τὸν καφενέ. Πῆρε μόνο

ἀπὸ κάπου ἕναν κατάλογο ὀνομάτων, τύπωσε ἕνα πρόγραμμα πομπῶδες καὶ φαρφόνικο, ἔβαλε τὸ γαμπρό του καὶ τοῦ ἀγόρασε καμμιὰ τρακοσαριά φακέλλους, ἀγγάρεψε ἕναν μικρὸ τοῦ θιάσου καὶ τὸν ἔβαλε νὰ γράψῃ τὶς διευθύνσεις καὶ ἔστειλε μετρίαντα ταχυδρομεῖο τὸς φακέλλους μετρίαντα γράμμα καὶ εἰσιτήρια. Στὸ πρόγραμμα εἶχε τυπώσει κάτω κάτω αὐτὴ τὴν ἐγωῖστικὴν ἀξίωση: «Βέβαιος περὶ τῆς ἐνθέρμου ὑποστηρίξεώς σας, παρακαλῶ, ἐντὸς τῆς ἡμέρας τῆς Τιμητικῆς μου καὶ τὸ ἀργότερον μέχρι τῆς 5ης μ. μ. νὰ ἀποστειλῃτε

εἰς τὸ θέατρον καὶ εἰς τὸ ὄνομά μου τὸ ἀντίτιμον τῶν ἐσωκλειστων εἰσιτηρίων».

Ὁ Διευθυντής, ὁ γαμπρός του, πού οἱ ἠθοποιοὶ τὸν τραβολογοῦσαν γιὰ λεφτά, πῆγε τῆ δευτέρῃ μέρᾳ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ εἶπε δειλὰ, δειλὰ:

— Πατέρα, οἱ ἠθοποιοὶ φωνάζουν. Δὲ θὰ δώσης τίποτα γιὰ τὶς μίτζες;

Ὁ Παλαίμαχος χτύπησε πάλι χάμω τὸ μπαστοῦνι.

— Βρὲ Θανασώτατε Θανάση! — ἄλλο εἶδος ἐκφράσεως δυσαρρεσκείας του—Τὶ νόμισες, πὼς θὰ καταδεχτῶ ἐγὼ νὰ γυρίζω καὶ νὰ μαζεύω δεκάρες, ὅπως κάνεις ἐσὺ καὶ ὄλο αὐτὸ τὸ σκυλλοῖ; Ἐγὼ τᾶστεῖλα τὰ εἰσιτήριά μου μὲ τὸ ταχυδρομεῖο καὶ τὴν ἡμέρα τῆς τιμητικῆς μου θὰ μοῦρχωνται βροχὴ τὰ ἑκατοστάρικα. Θὰ σᾶς τὰ δώσω τότε μαζεμένα νὰ χορτάσετε, πειναλέα ὀντάρια!

— Μὰ πατέρα...

— Πήγαιν' ἀπὸ δῶ! Μπεκεκέ!

Ἔτσι ὄλοι πρόσμεναν τὴν ἡμέρα τῆς παραστάσεως, πού ἐφθασ' ἐπὶ τέλους.

Ὁ Παλαίμαχος ἀπὸ τὸ πρῶτ' εἶχε τοποθετήσῃ στὴ σκηνὴ ἕνα τραπέζι καὶ τὸν μικρὸ ἀντιγραφέα, πού εἶχε ἀγκαρῆσει μ' ἕνα καλαμάρι, μιὰ πένα καὶ μὲ τὸν περίφημο κατάλογο τῶν φακέλων πού εἶχε στείλει.

— Τώρα θ' ἀρχίσουν νᾶρχωνται τὰ λεφτά. Θὰ σοῦ λέω καὶ θὰ σβύνης τ' ὄνομα κείνου πού πληρώνει. Πρόσεξε μὴν κάνης λάθος.

Τὸ παιδὶ κάθονταν κ' ὁ Παλαίμαχος ἔκοβε βόλτες στὴ σκηνή, ἀκουμπῶντας στὸ βαρὺ του μπαστοῦνι.

Οἱ ἠθοποιοὶ—μαζὺ κ' ὁ νεαρὸς προ-

στατευόμενός του—κάθονταν κάτω στοὺς πάγκους τῆς πλατείας καὶ περιμέναν μ' ἄδεια στομάχια τὴ θεόστειλη βροχὴ ἀπὸ ἑκατοστάρικα—ἄς ἦταν—καὶ δίφραγκα—πού εἶχε ὑποσχεθεῖ ὁ γηραιὸς καλλιτέχνης.

Πρῶτα, πρῶτα, ἦρθ' ἕνας κλητῆρας τῆς Τραπέζης μὲ καμιὰ εἰκοσαριά φακέλους. Ἦταν οἱ ἴδιοι φάκελλοι, πού εἶχε στείλει ὁ παλαίμαχος, μὲ μιὰ τρομερὴ λέξη γραμμένη ἀπάνω ἀπάνω: «Ἐπιστρέφεται».

— Σβύστοντες αὐτοῦς. Δὲ μοῦ φαίνεται παράξενο. Τὶ αἰσθημα τοῦ Καλοῦ μορεῖς νὰ περιμένῃς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀριθμῶν!

Προσπαθοῦσε νὰ φανῆ ψύχραιμος.

Σὲ λίγο ἦρθε ὁ Ταχυδρόμος κ' ἔφερε ἀπάνω ἀπὸ ἑκατὸ φακέλους—τόσο ἕνα μάτσο—κ' εἶχαν ὄλοι τὴ λέξι «Ἐπιστρέφεται».

— Σβῆνε! Σβῆνε! Ὅλοι αὐτοὶ εἶνε κτήνη ἀμαθῆ καὶ ἀναίσθητα.

Μὰ, ὥστόσο, μάταια προσπαθοῦσε νὰ κρατηθῆ. Ὁ θυμὸς τὸν ἐπνιγε.

Ἦρθε ὕστερα ἕνα παιδὶ ἀπὸ κάποιο ἐμπορικό. Ὑστερα μιὰ καλοντυμένη δουλίσσα. Ὑστερα ἕνας ἀμαξᾶς. Ὑστερα ἕνας ὑπηρετῆς. Ὑστερα...

Ὑστερα... Κι' ὄλοι αὐτοὶ μὲ φακέλους πού εἶχαν ἀπάνω τὴ λέξι «Ἐπιστρέφεται». Ὁ μικρὸς δὲν πρόφταινε νὰ σβῆνη.

Ὁ Παλαίμαχος ἔκοβε βόλτες ἀφορίζοντας καὶ χτυπῶντας νευρικὰ τὸ βαρὺ ραβδί του.

Οἱ φτώχοι οἱ θεατρίνοι, ἀφοῦ πέρασαν ἀπὸ τὴν ἐκπληξὴ στὴν ἀπογοήτευση κ' ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευση στὴν ἀπελπισία, πῆραν πιά τὸ προῖμα στ' ἀστεῖο κ' ἀρχίσαν νὰ κριφογελοῦν ἀναμεταξύ τους καὶ νὰ κουντίζον τὸ νεαρὸ συνάδελφό τους.

Ο ΒΕΑΚΗΣ ΣΤΗ «ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ»

— Καμάρωσε τὸνε τώρα τὸ φίλο τοῦ πατέρα σου.

Ἄξαφν' ἀπὸ τὸ δρόμο ἀκούστηκε ἦχος κουνδουνοῦ. «Ντίν - ντάν, ντίν - ντίν - ντάν».

Μιὰ συνοδεία ἀπὸ δέκα λούστρους περνοῦσε, μὲ δέκα ταμπέλες. Ὁ πρῶτος βασιτοῦσε κ' ἕνα κουνδοῦνι. «Ντίν - ντάν, ντίν - ντίν - ντάν». Οἱ ταμπέλες γράφανε:

«Ἀπόψε ὁ λαοφίλης Θεωδωρέλος ἔχει τὴν τιμητικὴν του. Ὁ «Καραγκιόζης Φούρναρης.» Θὰ καοῖν καὶ πυροτεχνήματα» — Ντίν - ντάν, ντίν - ντίν - ντάν!»

Ὁ Παλαίμαχος δὲ βασιτότανε πιά. Πέταξε κάτω μὲ ὄρη τὸ ραβδί του καὶ σηκώνοντας καὶ τὰ δύο του χέρια ἔδωσε δέκα φάσκελλα πρὸς τὸ μέρος τῆς συνοδείας.

Κεῖνη τὴ στιγμὴ τρεῖς νέες «ἐπιστροφές» ἦρθαν. Τρεῖς νέοι φάκελλοι πού τοὺς ἔφεραν ἕνας γκοροῦμ, ἕνας λούστρος κ' ἕνας μπακαλόγατος.

Οἱ θεατρίνοι ἔσκασαν πιά δυνατὰ τὰ γέλια. Ὁ Παλαί-

μαχος γύρισε καὶ τοὺς ἀγριοκοίταξε ἔτοιμος νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνω τους.

Μὰ ὁ νεαρὸς προστατευόμενός του, πού τὸν εἶχαν γιὰ καλὰ κουντισμένο οἱ συνάδελφοί του, σηκώθηκε γελῶντας κ' αὐτὸς καὶ τοῦ φώναξε.

— Χρόνια πολλὰ Δάσκαλε! Σὰν πολλὰ μπλιετάκια σοῦ στέλνονε σήμερα. Τὴ γιορτὴ σου ἔχεις;

Γιὰ μιὰ στιγμὴ ὁ παλαίμαχος ἔμεινε κατάπληκτος.

— Ἀναιδέστατε!! Καὶ εἶχα καὶ φίλο τὸν πατέρα σου! Μουρμουρίσε.

Κι' ὕστερα, ὀρμῶντας στὸ μπαστοῦνι του, πούχε κυλήσει ὡς τὸ προσκῆνιο, φώναξε:

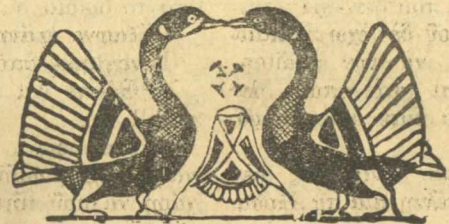
— Τώρα νὰ σᾶς δεῖξω γώ!

Κι' ἀρπάζοντας ἀπὸ χάμω τὸ βαρὺ ραβδί, τὸ πέταξε μὲ ὄρη στὸ γροῦπο τῶν θεατρίνων, πού εὐτυχῶς πρόφτασαν νὰ σκορπίσουν, ξελιγωμένοι στὰ γέλια.

Σημ. «Ἑλλ. Γραμμάτων». — Τὸ ἀνωτέρω σημεῖωμα ἀνήκει εἰς μιὰν σειρὰν θεατρικῶν ἀναμνήσεων τοῦ κ. Βεάκη ὅστις μᾶς τὰ παρέχώρησεν.

Ο ΒΕΑΚΗΣ «ΘΕΛΟΣ»

MAURICE ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΤΑΦΟ

BARING

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ.—Ἡ Ἰακίνθη στὸν γάμο της μὲ τὸν δικηγόρο Μπαζιλ Γουέικ μόνο ἀπογοητεύσεις ψυχικὰς εἶχε γνωρίσει. Οἱ σχέσεις τους εἶχον μεταβληθῆ σὲ μιὰ φιλικὴ συμβίωση πού δὲν μπορούσε φυσικὰ νὰ τὴν ταραξῆ ἢ ἐρωτικὴ σχέση τῆς Ἰακίνθης μὲ τὸν Μισέλ Γουέικ πού εἶχε γίνῃ τὸ μοιραῖο συμπλήρωμα τοῦ ζεύγους Γουέικ. Ἡ Ἰακίνθη πρόκειται νὰ συναντηθῆ μὲ τὸν Μισέλ στὸ βερνισάζ μιᾶς ἐκθεσεως καὶ θὰ ἐπιθυμοῦσε πολὺ ἀπὸ τὴν ἐκθεση αὐτὴ νὰ ἀπουσιάξῃ ὁ ἄνδρας της γιατί ἤθελε νὰ συναντηθῆ μὲ τὸν Μισέλ. Ἄτυχῶς ὁ ἄνδρας της ἦλθε γιὰ νὰ τῆς ἀναγγεῖλῃ ἀκριβῶς, ὅτι στὸ θεωρεῖο του στὴν ὄπερα κατὰ τὴν παράσταση τῆς Μπόεμ δὲν ὑπῆρχε θέση γιὰ τὸν Μισέλ. Εἶχε προσκαλέσει τὸν Τζαίμς Λάμ-σεν καὶ δὲν ὑπῆρχε μιὰ θέση γιὰ τὸν Μισέλ. Ἡ Ἰακίνθη δὲν θέλησε νὰ συζητήσῃ γιὰ νὰ μὴν δεῖξῃ τὴν ταραχὴ της καὶ ἀρκέστηκε νὰ πῆ:

—Δὲν τοὺς πέρνομε ὅλους;

—Ὅχι ἀγαπητὴ μου. Δὲν ὑπάρχει θέση γιὰ τὸν Μισέλ.—Απῆντησε ξηρὰ ὁ Μπαζιλ.

Στὴν ἐκθεση ἕνα πορτραῖτο μιᾶς νέας κυρίας τῆς Νταίρντ Ἄντεάν ἔκαμε σ' ὅλους ζωηρὰν ἐντύπωση. Μέσα στὴ σάλα ὅλοι μιλοῦν γιὰ τὴ φυσιογνωμίαν τῆς Ἄντεάν καὶ τὸ πορτραῖτο συγκεντρώνει τὸ θαυμασμό τῶν ἐπισκεπτῶν.

Τὸ βράδυ πῆγε νὰ πάρῃ τὸ τσαί του, μὲ τὴ Ἰακίνθη πού τοῦ εἶχε δώσει ραντεβού. Τὴ βρῆκε μόνη, καθισμένη στὸ μικρὸ σαλονάκι της, τὸ γεμάτο ἀπὸ λουλούδια, ἀκουαρέλλες, σκίτσα—δῶρα τῶν φίλων της. Στὸν τοῖχο ὑπῆρχον ἀκόμη κρεμασμένα: μιὰ γελιογραφία τοῦ Μὰξ Μπίρμπομ, ἕνα σχεδιάσμα τοῦ Ρόθνεσταίν καὶ μερικὲς ἀκουαρέλλες τοῦ Μπρέϊμπεζον. Ὁ Μισέλ κάθησε στὸ συνηθισμένο φωτέϊγ του, ἄναψε τὸ σιγαρέτο του καὶ συνέχισε περισσότερο, παρὰ ἄρχισε τὴν κουβέντα. Τῆς μίλησε γιὰ τὸ θεῖό του, γιὰ τὴν κηδεῖα, γιὰ τὴν κουφαμάρα καὶ τὴν ἀφρημάδα τοῦ συνταγματάρχου Ντόυλ, γιὰ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ κ. Μπρέ-στελ διάβασε καὶ σχολίασε τὴ διαθήκη, τῆς μίλησε ἀκόμη γιὰ τοὺς γείτονες καὶ γιὰ ἕνα σωρὸ μικροπράγματα. Ἡ Ἰακίνθη τὸν ἔκαμε προσεκτικόν, διακόπτοντας τὸν κάπου-κάπου, μὲ ἕλαφρὸ γέλοιο.

—Νὰ ἔμαι τέλος πάντων φορτωμένος μὲ τίς βαρεῖες ὑποχρεώσεις μιᾶς διαθήκης, μὲ μιὰ ἰδιοκτησία, πού δὲν ἔχει καμμιὰ ἀξία γιὰ μένα, ἀφοῦ δὲν ἔχω τ' ἀπαιτούμενα χρήματα γιὰ νὰ τὴν ἐπιδιορθώσω, καὶ μένα σπῆτι, στὸ ὅποιο δὲν μπορῶ νὰ καθῆσω, μὰ οὔτε καὶ μπορῶ νὰ τοῖσιάζω...

Καὶ τὸ σπουδαιότερο εἶναι πὼς δὲν ἔχω κανέναν νὰ μοῦ στέλνῃ πὰ τὰ ἔξοδα,

πού θέλω ὡς μέλος τοῦ Κοινοβουλίου καὶ δὲν μπορῶ ν' ἀντεπεξέλθω μόνος σ' αὐτά. Ξέρεις, ποιά λύση μοῦ ἐπρότεινε ἡ θεῖα Ἔστερ;

—Ποιά;

—Νὰ παντρευθῶ...

Ἔγινε μικρὴ σιγή.

—Δὲν εἶναι ἀνοησία αὐτὸ;

—Ποιὸς ξέρει, ἀποκρίθηκε ἡ Ἰακίνθη.

Ἐκεῖνο πού φαντάζομαι ἐγὼ εἶναι ὅτι μιὰ μέρα ὁ καθέννας μας θὰ καταλήξῃ στὸ γάμο... Κι' ἔπειτα εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ σοῦ προτείνῃ μιὰ τέτοια λύση ἢ θεῖα σου γιατί σὲ θεωρεῖ γιὰ παιδί της.

—Ἄλλ' αὐτὸ σημαίνει, πὼς πρέπει ὅλα νὰ τελειώσουν μεταξύ μας... Αὐτὸ δὲ θέλετε νὰ πῆτε;

Ἡ Ἰακίνθη δὲν ἀποκρίθηκε. Τὰ μάτια της κοιτάζαν χάμω. Νέα μακροσύνη σιγῆ ἀκόλουθη.

Ὁ Μισέλ ξαναρώτησε:

—Θέλετε νὰ πῆτε, πὼς ὅλα τελειώσαν.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή ἄκουσε νᾶρχωνται ἀπὸ τὸ δρόμο οἱ στροφὲς μιᾶς λατέρνας.

Ἔξαφνα φάνηκε σὰ νὰ συνερχόταν.

Τινάχθηκε ἀπὸ τὸ φωτέϊγ του.

—Θέλετε νὰ πῆτε πὼς μὲ βαρεθήκατε!..

Εἶσθε σεῖς... ναὶ σεῖς... πού ζητᾶτε νὰ μὲ ξεφορτωθῆτε... Ὡ, κάνετε μου τὴ χάρη νὰ μοῦ πῆτε τὴν ἀλήθειαν!

—Δὲν εἶμαι ἐγὼ, ἀγαπητὴ μου ἐκεῖνη, πού τὸ θέλησα... Δὲν εἶναι λάθος μου!

—Ὁ Μπαζιλ ἴσως;

—Δὲν ξέρω... Ὅ,τι ἔγινε, ἔγινε...

—Ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἀνοησίες... Ὁνειρεύεσθε... Εἶμαι βέβαιος, ἀπολύτως βέβαιος ὅτι ὁ Μπαζιλ οὔτε σκέφθηκε κἀν ἕνα τέτοιο πράγμα... οὔτε ὑποπιεθῆκε ποτὲ τίποτα...

—Γιὰ θυμηθεῖτε τὴν Ὀπερα... Καταλαβαίνετε τώρα, τοῦ εἶπε.

—Ὅχι, δὲν μπορεῖτε νὰ μοῦ ζητήσετε νὰ σᾶς ἀφήσω, ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος, χάνοντας ὀλοένα καὶ περισσότερο τὴ γαλήνη του. Δὲν μπορεῖτε....

—Δὲν ἔγινε καμμιά σκηνή, συνέχισε, ἢ Ἰακίνθη οὔτε κἀν μομφές... τίποτε... τίποτε... Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο...

Ἔδειξε μιὰ θαυμάσια ἐνάστιον... Δὲν παραπονοῦμαι γιὰ τίποτα ἐναντίον του... Ἐγὼ φέρθηκα πολὺ ἄσχημα

Ὁ Μισέλ ἔγινε ἔξω φρενῶν τώρα.

—Εἶναι τρέλλα, εἶπε, ναὶ τρέλλα. Εἶμαι βέβαιος, πὼς ὅλη αὐτὴ ἢ ἱστορία εἶναι παραφροσύνη καὶ τίποτ' ἄλλο. Δὲ θέλω, δὲν μπορῶ νὰ τὸ πιστεύσω, ὅτι σεῖς... ὅτι, τοῦλάχιστον σεῖς... κουρασθήκατε... μὲ βαρεθήκατε... καὶ θέλετε νὰ μὲ ἀπομακρύνετε. Ὑποθέτω, πὼς ὑπάρχει κάποιος. Μὰ ποιὸς;

—Τίποτ' ἀπ' ὅλ' αὐτά, Μισέλ... σᾶς παρακαλῶ, σᾶς παρακαλῶ... Μὰς μένει τόσο λίγη ὥρα ἀκόμη.

Τὸν κοιτάξε λυπητερά, μὲ συμπόνια...

—Δὲν εἶν' αὐτὸ πού φαντάζεσθε, πρόσθεσε. Μὲ ἀναγκάζετε νὰ σᾶς πῶ πράγματα πού δὲν θέλω. Αὐτὴ τὴ στιγμή λοιπὸν τὸ ξέρει, πὼς εἶσθε ἐδῶ. Κι' αὐτὸς διωργάνωσε αὐτὴ τὴ συνέντευξη. Μπορεῖ νᾶρθῃ ἀπὸ τὸ ἕνα λεπτὸ ὡς τὸ ἄλλο...

Ἐπιθυμοῦσε νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω κι' ἔπειτα... Ὡ... — ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της στὰ χέρια της— Αὐτὸ θὰ γινόταν ὅμως ἀργὰ ἢ γρήγορα. Τὸ ἔξερα ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα. Ὡ, ἀγαπητὴ μου... Μὰ ἄς μὴ μιλοῦμε πὰ γι' αὐτὸ... Ἄς μιλήσωμε γιὰ τὸ μέλλον, λογικά. Θὰ φύγωμε μὲ τὸν Μπαζιλ γιὰ τὸ ἔξωτερικό, τὴν ἐρχόμενη ἑβδομάδα, γιὰ νὰ περάσωμε τὸ Πάσχα. Σκέπτεται— ἐδῶ γέλασε— πὼς ἔχω ἀνάγκη ν' ἀλλάξω τὸν ἄερα μου. Καὶ πραγματικὰ ἔχει δίκιο. Σεῖς; Ἐχετε προστά-

σας μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ καὶ μιὰ καριέρα... Δὲν μπορῶ λοιπὸν νὰ καταστρέψω ἐγὼ καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ πράγματα, γιατί μιὰ γυναίκα, πού βρῖσκεται στὴ θέση μου εἶναι πάντα βάρος, γιὰ ἕναν ἄντρα... Ὅσο περισσότερο τὸν ἀγαπάει, τόσο περισσότερο τὸν καταστρέφει...

Τώρα λοιπὸν, νὰ πού ἔλαφρωθήκατε ἀπ' αὐτὸ τὸ βάρος, ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄλυσσιδα.

—Μὴν λέτε τέτοια πράγματα, εἶπε ἐκεῖνος σιγὰ.

—Πρέπει νὰ παντρευθῆτε.

—Ὁλος ὁ κόσμος κουβεντιάζει γι' αὐτό, σὰ νὰ ἦταν κάτι πολὺ εὐκόλο, σὰ νὰ εἶμουν ἔτοιμος νὰ παντρευθῶ... Ἔ, λοιπὸν ἡ ἰδέα τοῦ γάμου μὲ τρομάζει... εἶναι κάτι φρικτὸ γιὰ μένα...

—Ὁ γάμος εἶναι τυχερὸ πρᾶγμα...

—Καὶ ποιὸς θὰ φροντίσῃ γιὰ μένα; ρώτησε μὲ πικρία ὁ Μισέλ.

—Ἡ θεῖα σας ἢ Ἔστερ. Κι' ἔπειτα τὸ στάδιό σας ἔχει μέλλον.

—Τὸ στάδιό μου! Σκέπτεσθε, ὅτι μπορῶ νᾶχω ἀκόμη φιλοδοξίες; Ὅταν πρωτάρχισα εἶχα, ὅταν μάλιστα ἦρθα ἐδῶ ἀπὸ τὸ Κέμπριτζ, εἶχα ἕνα σωρὸ ἀπλοϊκῆς φιλοδοξίας. Ἦθελα νὰ παίξω κι ἐγὼ κάποιον ρόλο στὴν κοσμικὴ ζωὴ. Τὴν πολιτικὴ τὴ φανταζόμουν γιὰ κάτι σπουδαῖο—γέλασε. Τώρα εἶμαι βέβαιος πὼς δὲν ἔχω καμμιά φιλοδοξία. Τᾶστεϊλα ὅλα περῖπατο. Ἄλλὰ τί ἄλλο νὰ κάνω; Πρέπει ὀπωσδήποτε νᾶχω μιὰ ἀπασχόληση. Πρέπει νὰ ἐργασθῶ. Δὲν εἶμαι ἄξιος γιὰ τίποτ' ἄλλο. Κι' ὅμως εἶναι στιγμὲς, πού θὰ ἤθελα νᾶκανα ὅ,τι δὴποτε ἄλλο... μὰ ποιὰ ἢ ἀνάγκη νὰ σᾶς ζαλιζῶ μ' ὅλ' αὐτὰ τώρα;

Ἔγινε σιωπὴ. Ἐπειτα ἐκεῖνος πρόσθεσε:

—Ὑποθέσωμε, ὅτι ἔχετε δίκιο κι' ὅτι πρέπει νὰ παντρευθῶ. Γιὰ πέστε μου ὅμως, ποιά ἦταν ἐκεῖνη, πού θὰ μὲ ἤθελε;

—Μὰ ἡ θεῖα σας δὲν ἔχει κάποια, νομίζω;

—Ναί, ὑποθέτω. Μοῦ μίλησε γιὰ κάποιον κορίτσι, πού εἶδα στὴν ἐκθεση. Πόσο μακρὰ μοῦ φαίνεται αὐτό. Σὰ νὰ πέρασαν χρόνια!

—Ὡ, ἡ κόρη τῆς Γουέστον; Ναί, ναί. Αὐτὴν θὰ πάρετε; Τί παρᾶξενον πρᾶγμα. Φαντασθῆτε, πὼς προχθὲς πού τὴν εἶδα μὲ στὴν ἐκθεση, μοῦ πέρασε γιὰ μιὰ σι-

γμή μιὰ τέτοια ἰδέα ἀπὸ τὸ νοῦ: «Νά, αὐτὴ θάκανε γιὰ τὸν Μισέλ». Τί περιέργο, μὰ τὴν ἀλήθεια!

— Καὶ πῶς μπορέσατε νὰ σκεφθῆτε ἓνα τέτοιο πράγμα;

Εἶναι ὁμορφη, εἶπε ἡ Ἰακίνθη, χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴ στὴν ἀπορία τοῦ Μισέλ.

— Μὰ φαίνεται ἄστατος χαρακτήρας. Ἡ ὁμορφιά της θὰ **ἐξαρηθῆ** ἀπὸ πολλὰ πράγματα. Εἶναι μιὰ ὁμορφιά, πὺν πέρνει σὰν λουλουδι ἀνάλογες ἀποχρώσεις... Μαραίνεται ἢ ἀνθίζει, σύμφωνα μὲ τὸν

— Ἰακίνθη, εἶν' ἀλήθεια ὄλ' αὐτά;..... πραγματικῶς ἀλήθεια;.....

— Ναί, εἶν' ἀλήθεια, ὄλωσδιόλου, ὄλωσδιόλου ἀλήθεια.

— Μὰ Ἰακίνθη....

— Σούτ! Ἄκουω τὴν πόρτα τῆς εἰσόδου. Εἶναι ὁ Μπαζιλ. Εἶπε πὺν θὰ ἐρ-

ΕΚΑΘΗΣΕ ΣΤΟ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΩΤΕ'Ι'Γ

καιρὸ... μὲ τὴν ἀτμόσφαιρα... Φαντάζομαι πὺν εἶναι μιὰ πλούσια φύση.

— Πρέπει νὰ εἶσθε πολὺ καλὸς γι' αὐτήν. Ἐγὼ τὴ βρίσκω πολὺ ὁμορφη. Τὰ μάτια της, τὰ μεγάλα δλάνοιχτα μάτια της ἔχουν μιὰ τέτοια ἐξυπνάδα...

Πὺν μπορεῖτε νὰ μιλάτε ἔτσι; Νομίζετε, ὅτι εἶν' εὐκόλο νὰ παντρευθῶ μιὰ γυναίκα καὶ νὰ ὑποχρεωθῶ νὰ εἶμαι καλὸς μαζί της;

— Θὰ κατορθώσετε νὰ τὴν ἀγαπήσετε. Κι' αὐτὸ θὰ εἶναι προτιμότερο γιὰ σὰς, καὶ χειρότερο γιὰ μένα, ναί—θάλεγα τὴν ἑβδομάδα πὺν μὰς πέρασε. Τώρα ὅμως εἶμαι ἀδιάφορη.

Πάλι ἀνατινάχθηκε ἀπὸ τὴ θέση τοῦ ὁ Μισέλ, σὰ νὰ ὄνειρευόταν.

χόταν στὶς πεντέμιση... κι' εἶναι ἔξη παρὰ τέταρτο. Μὰς χάρισε κι' ἓνα τέταρτο ἀκόμη. Ἄντιο ἀγαπημένε μου. Ἄντιο, Ἄντιο!... μουρμούρισε.

Τὴν ἴδια στιγμὴ μπῆκε ὁ Μπαζιλ στὸ σαλόνι.

— Καλημέρα, Μισέλ εἶπε μ' ἓναν ἐγκάρδιο καὶ φυσικὸν τόνσ, ὅπως συνήθιζε πάντα. Ἐπειτα πῆρε ἓνα σιγαρέτο, καὶ ζήτησε ἓνα φλυτζάνι τσάι.

— Πρέπει νὰ φύγω, εἶπε ὁ Μισέλ. Ὁ συμβολαιογράφος μου θάρθη στὶς ἔξη. Ὁρβονάο, Ἰακίνθη, ὁρβονάο, Μπαζιλ.

— Φαντάζομαι πὺν θὰ ἐξακολουθῆ ἢ πλήξη σας, ὅπως πάντα ἔ; τοῦ εἶπε ὁ Μπαζιλ συνοδεύοντάς τον ὡς τὴν πόρτα. Μήπως θέλετε κανένα ἀμάξι;... Νὰ στεῖλω νὰ φέρουν;

— Ὅχι... ἀφήστε, θὰ βρῶ!

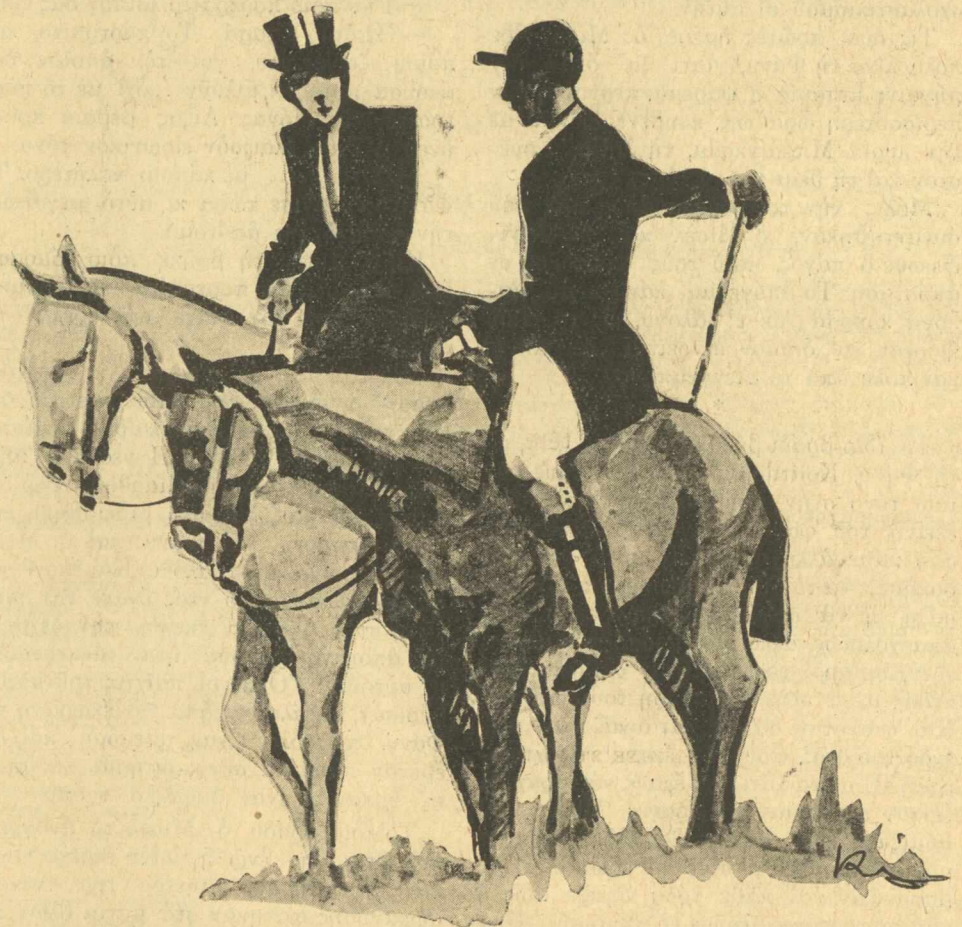
— Ὁρβονάο, εἶπε ἡ Ἰακίνθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Κυριευμένος ἀκόμη ὁ Μισέλ ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς συνηθείας, κάλεσε τὴν ἄλλη

τρωση ἀπὸ νέους. Ἡ θεία του καὶ ἡ λαίδη Γουέστον ἀντιπροσωπεύανε μόνον τὴν προχωρημένη ἡλικία.

Ὁ Μισέλ εἶδε ἀμέσως τὴ Φάνυ. Εἶν' ἀλήθεια πὺν τὴ θαύμαζε. Ἄλλὰ κι' ἐκείνη σήμερα εἶταν πολὺ διαφορετικὴ, ἀφηρη-

ΤΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΚΑΝΑΜΕ ΜΙΑ ΜΑΚΡΥΑ ΚΟΥΡΣΑ ΜΕ Τ' ΑΛΟΓΑ

μέρα τὸ πρωτὶ τὴν Ἰακίνθη στὸ τηλέφωνο. Τοῦ ἀπαντήσανε ὅτι ἡ συσκευή τοῦ τηλεφώνου εἶταν βγαλμένη ἀπὸ τὸ σπίτι της. Ἐπειτα ἔμαθε ἀπὸ κοινὸς των φίλων, ὅτι ἡ Ἰακίνθη ἔφυγε τὴν ἄλλη μέρα. Δέχτηκε μιὰ πρόσκληση τοῦ Μπραίνκσομ. Διατηροῦσε ὅμως τὶς πρώτες αὐτὲς ἑβδομάδες τὴν κατάπληξη. Ὅλα αὐτά, πὺν εἶχαν γίνει στὸ μεταξύ, τοῦ φαινόνταν σὰν ψέματα.

Στὸ Λέγκμπουργ βρῆκε μιὰ συγκέν-

μένη καὶ θορυβημένη. Γιὰ μιὰ στιγμὴ μάλιστα φαινόνταν, σὰν νὰ μὴν εἶχε συναίσθηση πὺν βρισκόταν, ἔπειτα ἔδειχνε κάποια νοχέλεια.

Τὰ μάτια της, ὅμοια μὲ σκοτεινὰ διαμάντια εἶχαν μιὰ μαγικὴ καὶ πονηρὴ λάμψη, μιὰ λίγο ξεχωριστὴ ἔκφραση. Γιὰ μερικὲς στιγμὲς τοῦ φαινόνταν ὁμορφη. Καὶ καθισμένος στὸ φαγητό, κοντά της, βρῆκε πὺν ἄνετα, ἀπ' ὅτι φαντάζοταν, τὸν τρόπο, γιὰ νὰ πιάσῃ κουβέντα μαζί.

της. Πραγματικά εΐταν πολύ **διαφορετική**. Πολλές φορές είχε σκεφθῆ, πὼς θὰ εΐταν δύσκολο νὰ κουβεντιάση κανείς με κορίτσια. Ἀκόμη εΐχε ἀκούσει, πὼς ἡ Φάνυ εΐταν πολὺ ἔξυπνη. Ἐτσι ἐξηγεῖται ἄλλωστε, πὼς δὲ βρῆκε κανένα ἴχνος σχολαστικισμοῦ σ' αὐτήν.

Τὶς δυὸ πρώτες ἡμέρες ὁ Μισέλ εἶδε πολὺ λίγο τὴ Φάνυ, γιατί κι' ὅταν δὲν πῆγαινε Ἰπασία ἢ ψάρεμα, περνοῦσε τὴν περισσότερη ὥρα της, κουβεντιάζοντας με τὴν κυρία Μπραίνκσομ, τὴ λαΐδη Γουέστον καὶ τὴ θεία του.

Μόλις τὴν τρίτη μέρα ἀπὸ τότε πού συναντήθηκαν, ὁ Μισέλ καὶ ἡ Φάνυ, ἔλυσε ὁ πάγος, πού τοὺς κρατοῦσε σὲ ἀπόσταση. Τὸ ἀπόγευμα κάνανε μιὰ μακρὰ κούρσα με τ' ἄλογα, ὡς τὸ Νιοῦ Φόρεστ, τὸ ὁποῖον ἐννοεῖται δὲν ἄπεχε καὶ πολὺ ἀπὸ τὸ Λένγκμπουργκ.

**

Τὸ ἴδιο βραδὶ βρέθηκε tête à tête, με τὴ Φάνυ. Κράτησαν κι' οἱ δυὸ τους τὸν ἴδιο τόνο στὴν κουβέντα τους· μὰ τώρα ἐκείνη τοῦ φάνηκε λιγώτερο ἀλλόκοτη, ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά. Κι' αὐτό, γιατί δὲ δοκίμαζε νὰ τὸν ἀπογοητεύση, νὰ τὸν πειράξῃ, ἢ νὰ ἀλλάξῃ τὸ θέμα, πού τοὺς ἀπασχολοῦσε, ἀλλὰ τὸν πρόσβλεπε με ἕνα εὐτυχημένο ὄφθαλμό. Κι' ἦταν ἀλήθεια θελκτική, μέσα στὴν ὀλόσπρη τουλέττα της. Καὶ φαινόταν σὰ νὰ καταναζόταν ἀπὸ ἐνδότερο φῶς, πού τὴν ἔκανε νὰ ἀχτινοβολῆ. Ἐξαφνα κάτι τὸν ἔκανε νὰ ταραχθῆ. Ἦταν τὰ μάτια της ἄραγε; Μὰ τί τοῦ θύμιζαν; Πού τὰ εἶχε ξαναδῆ; Μὲ ποιά μάτια ἔμοιαζαν; Αὐτὲς οἱ ἐρωτήσεις τὸν βασάνιζαν καὶ κάθε τόσο νόμιζε πὼς ἡ μνήμη του ἀνακαλοῦσε τὴ θύμηση. Ἀλλὰ τοῦ κάκου. Ξαφνικὰ κάτι τοῦ ἦρθε στὸ νοῦ, σὰ νὰ φώτισε μιὰ ζωηρὴ ἀχτίνα τὸ σκοτεινὸ αὐτὸ σημεῖο. Κάποιο πορτραῖτο... Ναι, αὐτὰ τὰ χέρια ἔμοιαζαν με τὰ χέρια κάποιου πορτραῖτου... Μὰ ποιοῦ; Ἐχασε πάλι τὸ νῆμα τῆς ἀνάμνησης, πού ξαναγύριζε καὶ τῆχασε ἀπότομα, σὰν νὰ κινῶταν ἡ πλάκα μιᾶς φωτογραφικῆς μηχανῆς. Καὶ δὲν ἀποδόθηκε πιά σὲ μάταιες προσπάθειες.

— Μοῦ θυμίζετε, εἶπε, ἐνῶ αὐτὲς οἱ σκέψεις περνοῦσαν ζωηρὰ ἀπὸ τὸ μυαλό του, μοῦ θυμίζετε πολὺ, ἕνα πορτραῖτο.

Ἀλλὰ δὲν μπορῶ καθόλου νὰ ξαναβρῶ ποῖο εΐταν αὐτὸ τὸ πορτραῖτο, οὔτε πού τὸ ἔχω ξαναδεῖ.

— Ἀλήθεια; Εἶναι περίεργο, γιατί κι' ὁ συνταγματάρχης Μπραίνκσομ μοῦ εἶπε τὸ ἴδιο πρᾶγμα χθές.

— Γὰ ποῖο πορτραῖτο λοιπὸν σὰς εἶπε;

— Ὡ, τὸ ἔξεχασα. Τὸ πορτραῖτο κάποιου ζωγράφου, γὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἄκουσα ποτὲ νὰ μιλοῦν... ὄχι μετὸ πορτραῖτο τῆς Μόνας Λίζας βέβαια πρόσθεσε μ' ἕνα ἑλαφρὸν εἰρωνικὸν τόνο.

— Ὁχι, ὄχι... με κάποιον καλύτερο. Ἡ Φάνυ κοκκίνισε τώρα κι' αὐτὸ μεγάλωσε τὴν ταραχὴ της ἀπότομα.

Κι' ὁ Μισέλ τὴ βρῆκε ποῖο ὁμορφῆ ἔτσι, ἀπ' ὅλα τὰ πορτραῖτα τοῦ κόσμου, πρᾶγμα πού τὸν ἔκανε σὰν τρελλὸ γι' αὐτήν.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ φαγητὸ ἡ κ. Μπραίνκσομ διοργάνωσε ἕνα μπριτζ μεταξύ αὐτῆς, τοῦ ἀνδρός της, τῆς λαΐδης Γουέστον καὶ τῆς θείας Ἐστερ. Ἡ νεολαία πῆγε στὴν αἴθουσα τοῦ μπιλιάρδου, ἐνῶ τὸ μπριτζ θὰ παιζόταν στὴ βιβλιοθήκη τοῦ συνταγματάρχου. Ἡ Φάνυ καὶ ὁ Μισέλ ἔμειναν μόνοι στὸ σαλόνι. Καὶ πρὶν γυρίσουν οἱ ἄλλοι, ὁ νέος ἔκανε τὴν πρόταση στὴν Φάνυ κι' ἐκείνη τὴν δέχθηκε. Ἡ ἀποψινὴ βραδυνὰ ἦταν ἀφιερωμένη σ' αὐτούς... Ὅταν οἱ παίχτες τοῦ μπριτζ γύρισαν, κατάλαβαν ἀπὸ τὴν ἔκφραση τῆς Φάνυ, πὼς ὅλα εἶχαν τελειώση καὶ δὲν ἔμεναν παρὰ τὰ συγχαρητήρια τὰ ὁποῖα κι' ἔγιναν μ' ἕνα σιωπηλὸ τρόπο.

Τὸ ἴδιο βραδὺ ὁ Μισέλ τὸ ἀνάγγειλε στὴ θεία του, ἐνῶ ἡ Φάνυ ἔτρεχε νὰ τὸ κἀνῃ γνωστὸ στὴ μητέρα της. Δάκρυα συγκίνησης φάνηκαν στὰ μάτια ὄλων καὶ οἱ τρεῖς γηραιὲς κυρίες, με τὰ τρία κορίτσια κουβεντιάσαν γιὰ πολλὴν ὥρα, πάνω στὸ γεγονός, πρὶν πάνε νὰ κοιμηθοῦν. Ἡ κ. Μπραίνκσομ ἤθελε νὰ τὸ πῆ στὸν ἄντρα της, ἀλλ' ἐκεῖνος ἄργησε κάτω, διαβάζοντας ἕνα βιβλίο. Ὡς τόσο τὸν περιέμενε κι' ὅταν ἀνέβηκε κι' ἔμαθε τὸ νέο, ἦταν ἀκόμη τόσο ἀφηρημένος, τόσο ἀποροφημένος ἀπὸ τὸ βιβλίο, πού εἶχε διαβάση καὶ πού ἀφοροῦσε τὸ ψάρεμα, ὡστε δὲ βρῆκε παρὰ αὐτὴν τὴν ἀπάντηση:

— Ἀ! Παντρεύετε τὴν Νταφνὲ Ἀντεάν, (ἀκολουθεῖ)

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

"ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,"
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ - ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: { Κ. ΜΠΡΑΤΣΙΩΣ
                  Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ	ΔΡΧ. 100
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	FR. 60
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ Ο ΣΤΙΧΟΣ	ΔΡΧ. 7

ΤΑ ΣΩΣΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΤΡΑΓΙΚΗ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

Δύο ἱππότες τῶν μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν, τῶν μεγάλων μαζῶν καὶ τῶν μεγάλων οἰκῶν, Ὀύλεν, Νούλεν, Μάμπρο, Χάμπρο, Πάουερ, Ἀτράξιον, Ἀρπάξιον, Φουντέσιον, ἐν πλήρει πανοπλίᾳ (δόρατα, θώρακες, ἀκόντια, καμάκια καὶ ἄλλα διασημὰ ἐργαλεῖα) εὐρέθησαν τελευταίως εἰς κατάστασιν μονομαχίας. Οἱ ἱππότες τῆς «Πατρίδος» καὶ τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος»: Ὁλο Γκερλέν, δηλαδή, Κοτὺ καὶ Ὀδμπιγκάν! Καὶ μᾶς κάλεσαν νὰ παρακολουθήσωμε τὴ μονομαχίαν— μὰ μονομαχίαν μέχρι θανάτου... τῶν θεατῶν, ἀφοῦ δὲ μοίρασαν, οἱ θεοσκοτωμένοι, οὔτε μίσκος ἀσφύξιόνων, οὔτε... ἀδιάβροχα: Ἐπὶ τρεῖς μέρες κονταροχτύπημα χωρὶς ἔλεος, φλόγμα ρουθουινῶν καὶ πισίλισμα τῶν πάντων, τύπου, κομμάτων, ὑπογυγίων, ἀνυπόπτων περαστικῶν. Καὶ κάθε βραδὺ, πληγωμένοι καὶ πασαλειμμένοι, κατάκοποι ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, ζητοῦσαν τό... δελτίο τοῦ πρακτορείου!... Ἦθελαν, τοῦλάχιστο, νὰ πεθάνουν μετὴν πρώτη κυκλοφορία.

Ἐνας γνήσιος Ἕλληνας (πού δὲ βγαίνει, δηλαδή, παρὰ σπανίας ἀπὸ τὸ καφενεῖο) ἐννοεῖ τώρα, σώνει καὶ καλά, νὰ καταστρώσῃ τὴν κριτικὴ τῆς μονομαχίας. Μὰ τί κριτικὴ, νὰ σὰς χαρῶ; Καὶ οἱ δύο ἱππότες βγαίνουν σκεπασμένοι ἀπὸ δόξα καὶ τιμὴ. Ὁ ἱππότης τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος» ἔδειξε μιὰ φοβερὴ τελειοποίησιν τοῦ ὄπλισμοῦ του: Τὸ πιστήριό του μπορεῖ νὰ βγάξῃ φωτοτυπίες ἰδιωτικῆς ἀλληλογραφίας, πού δὲν τις ξεχωρίζεις διόλου

ἀπὸ τὰ ἴδια, τ' ἀληθινὰ γράμματα! Εἶνε, πὼς νὰ σοῦ πῶ, σὰ νὰ πῆγες ὁ ἴδιος στὴ Βουδαπέστη, ν' ἀγοράσες τὰ γράμματα μονάχος σου καὶ νὰ τᾶχης νὰ τὰ γλεντᾶς. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀναγνώστης πού νὰ μὴν ἔχει ἐκτίμησιν αὐτὴ τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας τῶν μηχανημάτων τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος»—τὴ φιλότιμη προσπάθεια πού ἔχει καταβάλλῃ γιὰ νὰ προμηθευθῇ τὴν τελευταία λέξη ἀπὸ τὴν Εὐρώπη.

Ὁ κόσμος σημείωσε, μετὰ μεγάλην ἱκανοποίησιν, καὶ μιὰν ἄλλη πρόοδο: Τρεῖς χιλιάδες λίρες, σὰς λένε, μέτρησε γιὰ ν' ἀγοράσῃ λίγες ἐπιστολές! Ποιά ἑλληνικὴ ἐφημερίδα μποροῦσε, ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, νὰ διαθέσῃ τρεῖς χιλιάδες, ὄχι λίγες ἀλλὰ δραχμὲς καὶ ὄχι γιὰ ν' ἀγοράσῃ γράμματα ἰδιωτικὰ μὰ γράμματα γιὰ τὸ τυπογραφεῖο της; Καμμιά!

Καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τς ἐφημερίδες μποροῦσαν τότε νὰ τιμωροῦσαν οἱ ὑπουργοί, οἱ βουλευταί, ὁποῖος ἤθελεν, ἐνῶ σήμερον οἱ ἐφημερίδες ἀγοράζουν τοὺς βουλευτάς, τοὺς ὑπουργούς, ὁποῖους θέλουν καὶ τοὺς πλουτοῦν (μαζὶ μετὰ τὴν ἀλληλογραφίαν τους) σ' ὅποιον τοὺς καπνίσῃ! Ἐνα παράπονον ἔχει μονάχα τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸν ἀπὸ τὸν ἱππότη τοῦ «Ἐλευθέρου Βήματος». Γιατὶ νὰ παραλείψῃ τὴν ἐρωτικὴ ἀλληλογραφία τοῦ ἱππότη τῆς «Πατρίδος»; ὑπάρχουν μοδιστράκια πού δὲ θὰ τοῦ τὸ συγχορήσουν ποτέ. Περιμέναν νὰ ρουφήξουν τὰ ἐρωτικὰ του γράμματα: Εἶνε τόσο ὠραῖος! Θὰ εἶχε τρελλὴ ἐπιτυχία, ὡς ἀνάγνωσμα, πὸ μεγάλη καὶ ἀπὸ τοῦ «Λίστ», τοῦ μουσικοῦ πού

Ο κ. Σ. ΜΕΛΑΣ
(Σκίτσο τοῦ κ. Ἀλῆ Ντινο Βέη)

ἐξερέλλαινε τις γυναῖκες τῆς Εὐρώπης». Ἄλλὰ εἶνε πάντοτε σὲ καιρὸ νὰ διορθώσῃ τὸ λάθος του.

**

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἱππότη τῆς «Πατρίδος» εἶνε φανερόν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος θέλησε κ' αὐτὸς —κατὰ τὴν ἱστορικὴ φράση τοῦ κ. Μεταξᾶ, ὅταν ἀπεσῆθη ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ἐπιχειρήσεις— νὰ κάμῃ τὴ δουλειά του καὶ κατόπιν νὰ ζῆσῃ «ὡς ἄνθρωπος». Τὸ εἶχε κάνει καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ καὶ τοῦ εἶχε πετύχῃ. Γιατὶ νὰ μὴ δευτερώσῃ; Καὶ νὰ ποῦ τοῦ πετυχαίνει, ἀλήθεια, καὶ γιὰ δευτέρη φορὰ: Τώρα μπορεῖ πιά νὰ κερδίσῃ ὅ,τι θέλει. Δὲν ἔχει παρὰ νὰ κάθεται καὶ νὰ γράφῃ γράμματα, ὄχι βέβαια, πρὸς τὸ Φῶκο, ποῦ ὁ γάιδαρος δὲν ἔδωσε οὔτε μιὰ πεντάρα στὸ συγγραφέα, ἀπὸ τὶς τρεῖς χιλιάδες λίρες ποῦ πῆρε, παρὰ πάντα νόμον πνευματικῆς ἰδιοκτησίας—ἀλλὰ πρὸς κάποιον ἄλλον, μὲ τὸν ὅποιον θὰ ἔχει συνεννοηθῇ νὰ τοῦ δῖνῃ τοῦλάχιστον τὰ μισά. Αὐτὰ τοῦ ἀρκοῦν νὰ σχηματίσῃ, σ' ἐλάχιστον διάστημα, κολοσσιαία περιουσία, χωρὶς κανενὸς εἴδους μεσιτεία, μόνον ἀπὸ τὴν πέννα του. Καὶ πρέπει νὰ εἶνε περίφανερος γι' αὐτὸ. Σπανίως ἔργα λογίου—καὶ μάλιστα σ' αὐτὸ τὸ ἀγάρσιο, ἐπιστολικὸ εἶδος—ἐπολύθησαν στὴν Εὐρώπῃ ἢ τὴν Ἀμερικῇ, τόσο ἀκριβὰ, ὅσο τὰ γράμματα τοῦ κ. Σίμου! Τὶ τάλαντον! τί ὕψος!... Τὶ ἀποκάλυψις!... Αὐτὸ θὰ πῆ νὰ εἶνε κανεὶς προικισμένος ἀπὸ τὴ Φύση: Ἐνας ἄνθρωπος ποῦ δὲν εἶχε βάλῃ ποτὲ πεννία, ποῦ ἦτανε ἕνας ἀπλὸς ἀναγνώστης τῆς ἐφημερίδος του—καὶ μάλιστα ὄχι καὶ πολὺ τακτικὸς—βγαίνει ἔξαφνα στὴ λογοτεχνία καὶ σ' ἕνα εἶδος ποῦ ἐδόξασεν ὁ Σατομπριάν, ἢ Στάελ, ἢ Σεβινὸν καὶ τόσο ἄλλοι, κατάγει τὸν πῶδ ἀπίθανο θρίαμβο. Ἦμπορεῖ νομίζω, ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ, νὰ περιφρονῇ τὶς ἐπιθέσεις ἀνθρώπων ποῦ εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ πληρώσουν τὰ ἔργα του πρὸς πολλὰ ἑκατοντάδραγμα τῆ λέξῃ!

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛᾶΣ

Ο κ. ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛᾶΣ. Τὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» ἀγγέλουں στοὺς ἀναγνώστας των καὶ συνδρομητὰς των ὅτι ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ φύλλου ἀναλαμβάνει τὴν στήλην τοῦ τακτικοῦ χρονογραφῆματος ὁ διαπρεπὴς λογογράφος καὶ δημοσιογράφος κ. Σπῦρος Μελάς. Ἐκτὸς τοῦ χρονογραφῆματος ὁ κ. Μελάς ἀνέλαβε νὰ γράψῃ διὰ τὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» ἀποκλειστικῶς, διηγήματα, μελέτας καὶ κριτικὰς ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων σχετικῶν πάντοτε μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ζωὴ τόσο τὴν ἑλληνικὴν ὅσο καὶ τὴν ξένην.

Τὸ πρῶτον διήγημα τοῦ κ. Μελά θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ φύλλον τῶν Χριστουγέννων εἰκονογραφημένον ἀπὸ τὸν συνεργάτην μας κ. Κλώνην.

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ο ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ. Ὅτι ὁ παμπάλαιος νόμος περὶ τύπου δὲν ἐκπληρώνει πειὰ τὸν προορισμὸν του συμφωνοῦμε' πρέπει νὰ τροποποιηθῇ. Νὰ τροποποιηθῇ λέγοντας, δὲν ἐννοοῦμε νὰ γίνῃ ἀσθενέστερος, μὰ νὰ συγχρονισθῇ γιὰ νὰ μπορῇ νὰ ἐφαρμόζεται. Καὶ γι' αὐτὸ κρίνουμε ἐντελῶς ἀκατάλληλο τὸ σχέδιον νόμου ποῦ εἶχεν ἀφήσει ὁ μακαρίτης Δημητρακόπουλος ποῦ θὰ ἦταν ἀναχρονισμὸς σημερα. Ἐτυγχῶς τὸ παραδέχθηκε κ' ὁ κ. Ὑπουργὸς κ' ἔδεχθηκε νὰ συνταχθῇ καινούριον νομοσχέδιον. Ἐπίσης δὲν συμφωνοῦμε μὲ ὅσα στὸ λόγο του πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ εἶπεν ὁ κ. Ὑπουργός, πὼς ἡ τροποποίησις τοῦ νόμου ἐπιβάλλεται γιὰ νὰ σφιχθοῦν τὰ χαλινάρια τοῦ τύπου. Ὁ τύπος σήμερα στέκεται ψηλότερα παρὰ ἄλλοτε κ' ἂν κρίνεταί ἀκατάλληλος πειὰ ὁ νόμος, εἶναι γιὰτὶ ἂν ἐφαρμοζότανε δὲ θὰ μποροῦσε ὁ Τύπος νὰ φανῇ συνεπὴς στὸν προορισμὸν του. Σωστότερα ἀντίκρισε τὸ ζήτημα ὁ κ. Καφαντάρης ποῦ μιλώντας στὴ συνεδρίασις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐσύστησε ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ δημοσιογραφικὸ σῶμα, ποῦ ἔχει πειὰ ὄριμη τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ ἠθικὴν συνείδησιν, νὰ δημοιοργηθῇ μιὰ πειθαρχικὴ ἐξουσία ποῦ νὰ συγκατῇ στὸν ἴσιον δρόμον τοὺς πνευματικὸς ἐργάτες τοῦ Τύπου. Γιατὶ τὸ σκοπὸν αὐτὸν καλὸ ἦταν νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὸ Κράτος τὰ ὕλικά καὶ τὰ ἠθικά μέσα στὴν «Ἐνωσι Συνακτῶν» ποῦ μὲ τὴν δράσιν της ὡς τώρα ἀνύψωσε καὶ τὴν ὕλικὴ ἀνεξαρτησία καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τῶν δημοσιογράφων, εἶναι δὲ καὶ ὀργανωμένη ὥστε νὰ μπορῇ, ἂν τὴν βοηθήσῃ τὸ Κράτος, νὰ ἀσκήσῃ πειθαρχίαν, ποῦ κανένας νόμος, ὅσο τέλειος κ' ἂν ὑποτεθῇ, δὲ μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλει.

ΜΗΔΕΝ ΣΥΓΚΙΝΗΣΙΣ. Ἐνας διευθυντὴς ἐφημερίδος ἀγόρασε ἐπιστολὰς ἄλλου συναδέλφου του καὶ τὶς ἐδημοσίευσε γιὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ τελευταῖος δὲν εἶναι τίμιος. Ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτὴν κανένας φρόνιμος ἄνθρωπος δὲν αἰσθάνθηκε τὴν παραμικρότερην ἔκκλησιν. Συνειθίσασμε στὴν ἰδέαν ὅτι ἡ κοινωνία μας ὀλοκληρῆ ζεῖ πλουσιότερα καὶ πολυτελέστερα ἀφ' ὅτι τῆς ἐπιτρέπουν οἱ πραγματικὲς οικονομικὲς τῆς δυνάμεις. Τόσο οἱ πλούσιοι, ὅσο καὶ οἱ φτωχοὶ ἑοδεύουν περισσότερα ἀπὸ ὅσα εἰσπράττουν. Ὅταν λοιπὸν μιὰ κοινωνία, στὸ σύνολόν της παρουσιάζει τέτοια ἀρρώστεια, τὸ σημασία μπορεῖ νὰ ἦ χειροπιαστὴ ἀπόδειξις γιὰ τὶς ὑποπτες ἐπιχειρήσεις ἑνὸς ἀνθρώπου ἀφοῦ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ποῦ ζοῦν σὲ μιὰ τέτοια κοινωνία ἂν δὲν εἶναι ἀποδεδειγμένως βλαπτιοτόμοι εἶναι ὅμως ὑποποτι καὶ ψυχικῶς ἔτοιμοι ν'

ἀνακατευθοῦν σὲ κάθε ὑπόθεσιν μὲ πολλὴν ἢ ὀλίγην λοβιτοῦραν κτλ.

ΤΑ ΑΛΑΜΠΟΥΡΝΕΖΙΚΑ. Τώρα τελευταία ποῦ ἐφρόκειτο ν' ἀρχίσῃ τὸ ἑλληνοϊταλικὸ μελόδραμα, οἱ ἐφημερίδες ξανάγραφαν τὸ χιλοειπωμένο καὶ χιλιογραμμένο, πὼς πρέπει οἱ ἑλληνες καλλιτέχνες τοῦ μελοδράματος νὰ μάθουν νὰ τραγουδοῦν ἑλληνικὰ τὰ μέρη τους καὶ ὄχι ἄλλος γαλλικὰ, ἄλλος ἰταλικὰ καὶ ὁ καθεὶς τὴν γλῶσσαν τῆς εὐκολίας του, καὶ νὰ καταντῇ ἢ σκηνὴ Πύργος τῆς Βαβέλ. Μὰ συλλογίσθηκε τάχα κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς ποῦ θίγεται μὲ τὴν ξενογλωσσία ἡ ἐθνικὴν του φιλοτιμία, σὲ τὴν ἑλληνικὰ ἔχουνε μεταφρασθῇ οἱ περισσότερες ὀπερες; Μᾶς φαίνεται πὼς ἀπὸ τὸ:

ἢ Λουκία ἢ ἄθλια

ἔκτανε τὸν σύζυγον της...

ἀκόμα καὶ τὰ Κινεζικὰ πιδὸ καλὰ τὰ καταλαβαίνει ὁ κόσμος καὶ λιγώτερο ἔπρεπε νὰ προσβάλλουν τὴν εὐθξία μας.

ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΙΣ. Στὴν Ἑλλάδα ἐθεώρησαν ὀρεσμένες ἀνθρώπινες ἱκανότητες ἀρχετὲς γιὰ νὰ συνθέσουν ἐκεῖνο ποῦ ὀνομάζει ἡ ἱστορία «προσωπικότητα». Ἡ ἐξυπνάδα ἰδίως, ἡ ἐπιτηδειότητα καὶ κάπως ἡ πολυγνωσία σάθησαν ἰδανικὰ ποῦ ζήλησε πάντα κάθε οωμηδός. Ἐλάχιστοι εἶναι ὅμως ἐκεῖνοι ποῦ ἐκατάλαβαν ὅτι ἡ ἀληθινὴ προσωπικότητα ἑνὸς ἀτόμου ἢ καὶ ἑνὸς λαοῦ ἀπορρέει λιγότερο ἀπὸ τὰ διανοητικὰ του προσόντα καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸ χαρματῆρα του. Παράδειγμα χειροπιαστὸ ὁ τελευταῖος δημοσιογραφικὸς βόρβορος ποῦ ἐξυχῆθηκε στοὺς ἑλληνικοὺς δρόμους. Ἐξυπνοὶ καὶ ἐπιτήδειοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ χαρακτηρισταπεινοὶ καὶ τρισάθλιοι.

ΣΕΛΙΔΕΣ ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙΑΣ. Μερικοὶ ἀναγνώστες, μᾶς ἔγραψαν νὰ καθιερώσωμε καὶ μετὶ σελίδα πρωτοπορείας νέον ποιητῶν. Δὲν γνωρίζομε ποιοὶ λόγοι ἔπεισαν ἄλλους συναδέλφους νὰ δημιουργήσουν τέτοια σελίδα, ἐμεῖς ὅμως, δὲν νομίζομε πὼς ἐπιτρέπεται νὰ στιβάξωμε σὲ μιὰ σελίδα μὲ μικροῦτσικα γράμματα ἐργασίας νέον ποῦ ἔχουν ἀξία. Ἐνα ποίημα, ἢ ἀξιζεῖ καὶ τότε δημοσιεύεται ἀσχετῶς ἂν ὁ ποιητὴς του εἶναι νέος ἢ γέρος, ἢ δὲν ἀξιζεῖ καὶ τότε πανηγυρικὰ ἀπορρίπτεται. Δημιουργία ὅμως σελίδος ἐιδιχῆς καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τῶν νέον θίγει καὶ δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὸ περιοδικὸ ἐνῶ πραγματικὰ δὲν υἰοθετεῖ τὴν ἐργασία αὐτῶν τῶν νέον, τῆς ἐπιτρέπει ὡς τόσο νὰ δῇ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος σὲ μιὰ ἄσημη γωνίτσα μὲ ἕναν τίτλον ποῦ εἰδοποιεῖ τὸ κοινὸ νὰ εἶναι ἐπιεικὲς γιὰτὶ ἔχει παιδιὰ καὶ μόνον παιδιὰ ἀπεναντί του. Παρόμοιο ὅμως παρουσίασμα δὲν εἶναι προορισμένο νὰ ὀφελῆσῃ οὔτε τοὺς νέους ποῦ παρουσιάζονται οὔτε ἐκεῖνους ποῦ τοὺς παρουσιάζουν, οὔτε βέβαια καὶ τὸν ἀναγνώστη ἢ τὴν ἄμοιρον πνευματικὴν ζωὴν τοῦ τύπου μας.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ. Ὁ ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης, θέλοντας νὰ τροποποιήσῃ τὸν νόμον περὶ Τύπου ἐσημάτισε μιὰ συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ καὶ μέσα σ' αὐτὴν, ἐκτὸς ἀπὸ νομομαθεῖς καὶ πολιτικούς, ἔβαλε καὶ ἀντιπροσώπους ἐκ διευθυντῶν καὶ συντακτῶν ἐφημερίδων. Καλὰ καὶ ἅγια ἔκαμε ποῦ δὲν ἐπεριφρόνησε τὴν πείρα τῶν δημοσιογράφων. Μπράβο του! Μὰ ὄχι πάλι καὶ νὰ τὸν μιμηθοῦνε ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ, καθὼς εὐχήθησαν μερικὲς ἐφημερίδες, καὶ γιὰ τὸν κάθε νόμον νὰ καλοῦν τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ γνωμοδοτοῦνε!.. Γιὰ φαντασθῆτε νὰ κληθοῦν αὐριο οἱ λαθρέμποροι νὰ ὑποδείξουνε τὰ «δραστικώτερα» πρὸς δίωξιν τοῦ λαθρεμπορίου μέτρα» καὶ οἱ Ρεντζέοι γιὰ τὴν καταστολὴ τῆς ληστείας ἀγκαλά, στὰ παλιότερα χρόνια κ' αὐτὸ γινότανε: ἀμνήστευε τὸ κράτος τοὺς ἀξιώτερος ληστὰς, τοὺς ἔδινε γαλόνια στὴ χωροφυλακὴ καὶ τοὺς ἔστελνεν ὕστερα νὰ κληγῆσιν τοὺς χθεσινούς συντρόφους των.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ. Εἴμεθα φιλολογικὸ περιοδικὸ καὶ σὰν τέτοιον δικαιοῦμεθα νὰ βλέπωμε ὅλα τὰ πράγματα ἀπὸ τὴ φιλολογικὴν τοὺς ὄψιν. Μᾶς ἀπασχόλησε λοιπὸν σοβαρὰ ἡ γλωσσολογικὴ ἱστορία τῆς λέξεως «λοβιτοῦρα». Ἐπὶ πλέον σεβαστὸς συνεργάτης μας ἐιδιχὸς περὶ τὰ ἐτυμολογικὰ μᾶς ἀπέστειλε μακροσκελὴ ἐπίκρισιν ἐναντίον τῶν συντακτῶν τῶν ἐφημερίδων, καὶ τοῦ κ. Σίμου τοὺς ὁποίους καταγγέλλει ὡς ἀνορθόγραφους διότι γράφουν τὸ λοβιτοῦρα, μὲ ὁ μικρόν, ἐνῶ αὐτὸς φρονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ γράφεται μὲ ὀμέγα, δηλαδὴ «λωβιτοῦρα» ὡς παραγόμενο ἀπὸ τὴν λῶβα κλπ. Θὰ ἐπιθυμοῦσαμε πολὺ νὰ φέρωμε στὸ φῶς τὶς ἀπόψεις τοῦ σεβαστοῦ λογίου ἂν ὁ χώρος τὸ ἐπέτρεπε κ' ἂν τὸ θέμα δὲν εἶχε τόσο ἐιδικὸ καὶ περιορισμένον ἐνδιαφέρον. Ὡς τόσο, γιὰ νὰ μὴ χαθῇ ἡ ἀξιόλογη ἐργασία τοῦ σοφοῦ γλωσσολόγου, ἐστείλαμε τὴν ἐπίκρισίν του καὶ πρὸς τὰ δύο ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά μὲ τὴν παρακλήσιν νὰ τὴν χρησιμοποιήσουν ὅταν φθάσουν στὸ στοιχεῖο «Λ» ὀπότε καὶ ἡ λέξις «λοβιτοῦρα» θὰ ἔχη ὀριστικὰ πολιτογραφηθῇ στὴ γλῶσσαν μας καὶ μὲ ἐπίσημον ἴσως πράξιν τῆς Ἀκαδημίας.

ΚΑΤΑΝΤΗΜΑ. Δὲν ξέρομε ἂν θὰ καταδικασθοῦν, καὶ σὲ ποιά ποιῆν οἱ Ρεντζέοι, γιὰτὶ ὅλα τὰ ἐγκλήματά τους ἔχουν ἀμνηστευθῇ ἐκτὸς τῆς ληστείας τῆς Πέτρας. Μὰ κ' ἐλεύθερους νὰ τοὺς ἀφήσουν εἶναι πιά ἀκίνδυνοι, καθὼς γενήκανε στὴ Ρουμανία: σακκάκι μεσάτο, τσάρλεστον πανταλόνι, μουστάκι ψαλλιδισμένο καὶ μανδηλάκι στὴν ἀπάνω τσέπη—σὰν μπακαλόγατο μὲ τὰ Κυριακάτικα τους. Ἄν γυρίσουν τώρα στὴν Ἠπειρὸν ποῦ ὡς τὰ χθὲς τὴν τρομοκρατοῦσαν, θὰ τοὺς δέρουν καὶ θὰ τοὺς φτύνουν οἱ χωριάτες, ὅπως κατάντησαν...

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ. Οἱ συνεχῆ ἀρρώστειες, ποῦ μᾶς ἐπισκέπτονται τώρα τελευταία μᾶζι μὲ τὴν ἀνεπάρκεια τῶν ὑγειονομικῶν μέσων

δείχνουν και μίαν επιτακτική ανάγκη που έχει ο λαός: να μάθω δηλ. τη σημασία και τη σπουδαιότητα που έχει η υγιεινή γενικά, καθώς επίσης και οι όροι που είναι απαραίτητοι για μιὰ καλή διαβίωση. Βέβαια θάπρετε κανείς να περιμένη τη συστηματική διδασκαλία της υγιεινής πρώτα πρώτα στο σχολείο. Ἄλλὰ τί γίνεται ἐκεῖ; Μονάχα οἱ τελειόφοιτοι τοῦ Γυμνασίου διδάσκονται στους δύο τελευταίους μήνες ἀπὸ τὸ σχολικὸ γιὰ τὸ λίγα πράγματα, εἴτοι γιὰ νὰ ποῦμε πὼς διδάχθηκαν τὰ παιδιὰ υγιεινῆ. Κι' ἂν λάβετε ὑπ' ὄψη πὼς ἡ διδασκαλία αὐτὴ γίνεται «ἀφ' ὑψηλοῦ», χωρὶς νὰ προσέξῃ κανείς στὴν πραγματικὴν ἀνάγκη τοῦ μαθητοῦ καταλαβαίνει ποιά εἶναι ἡ μόρφωση τοῦ ἀποφοίτου τοῦ Γυμνασίου γιὰ τὰ ζητήματα τῆς υγιεινῆς. Καὶ εἶναι φυσικὸ κατόπιν ὁ νέος αὐτός νὰ λύσῃ τὰ διάφορα ζητήματα πού θὰ τὸν ἀπασχολήσουν ἢ τὸν ἀπασχολοῦν και πού θάχουν ἀμεση ἐπίδραση στὴν υγιεινὴ του κατάσταση, κατὰ τὸν δικὸ του τρόπο χωρὶς καμμιὰ διαφώτιση.

Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατόν ἡ διδασκαλία τῆς υγιεινῆς νὰ γίνεται τοῦλάχιστον ὅλο τὸ χρόνο στὴν τελευταία τάξη τοῦ Γυμνασίου, προσαρμοσμένη στις πραγματικὲς ἀνάγκες και στὴν πραγματικὴν κατάστασιν τοῦ μαθητοῦ;

Η ΕΙΚΟΝΑ ΜΑΣ. Ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι ἔργο τοῦ Τισιανού. Παριστάνει μιὰ νέα γυναίκα, πού με τὸ ἕνα τῆς χέρι ἀνασηκώνει τὰ χρυσόξανθα μαλλιά τῆς και με τὸ ἄλλο κρατᾷ ἕνα μουκαλάκι μυρουδιά. Τὸ κεφάλι τῆς γερμένο λιγὰκι πρὸς τὸν ὄμο ἔχει τὴν γαλήνη τοῦ ἀρχαίου ἰδανικοῦ και στὴν ὁμορφιά τοῦ προσώπου τῆς φαίνεται πὼς ὁ Τισιανὸς προαισθάνθηκε τὸν τύπο τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, πού ἀνακαλύφθηκε πολλοὺς αἰῶνες ἀργότερα.

Στὴ σκιά ἑνὸς ἀνδρὸς τῆς παρουσιάζει δύο καθρέφτες.

Τὸ πορτραῖτο αὐτὸ διακρίνεται γιὰ τὴ ζωιάνια του, γιὰ τὴ δύναμη τῆς ἐκφράσεώς του, γιὰ τὴν ὑπέροχη ἀρμονία τῶν χρωμάτων του, γιὰ τὴ θερμότητα τοῦ προσώπου τῆς, πού νομίζει κανείς πὼς τὸ αἷμα τρέχει ἀληθινὰ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιδερμίδα αὐτῆς τῆς γυναίκας.

Οἱ εἰδικοί λένε πὼς ὁ ἄνθρωπος με τοὺς καθρέφτες εἶναι ὁ Ἄλφόνσος Α', δούκας τῆς Φερράρας, ὁ τέταρτος ἀνδρὸς τῆς Δουκερίας Βοργία και ἡ νέα γυναίκα ἡ Laura di Dianti, εὐνοουμένη του και κατόπιν γυναίκα του.

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἐκτελέστηκε κατὰ τὸ 1515, και ἦταν φῶρος ἐγγνωμοσύνης τοῦ καλλιτέχνη πρὸς τὸν δούκα γιὰ τὴν εὐνοία και τὴν ὑποστήριξή του.

Ἡ Laura di Dianti μεταφέρθηκε ἀπ' τὴν ἀρχαία βασιλικὴ πινακοθήκη στοῦ Λοῦβρου. Φέρνει ἐπίσης και τὸν τίτλο Ἄλφόνσος τῆς Φερράρας και Λάουρα τοῦ Ντιάντι.

X.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Θέμου Ποταμιάνου.—*Τόπον εἰς τοὺς τρελοὺς και ἄλλα διηγήματα.*—Μιὰ ὥρα εὐχάριστη περνᾷ κανείς διαβάοντας τὰ μικρὰ αὐτὰ διηγήματα. Εἶναι νόστιμα. Παρουσιάζεται ἐδῶ μιὰ γνήσια διάθεση γιὰ καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Νοιώθεις τὸ συγγραφέα πού καταγίνεται σὲ κάτι πού τὸν εὐχαριστεῖ. Καμμιά τάση γιὰ φιλολογία, καμμιά προσπάθεια γιὰ ἀνώτερη σύνθεση, καμμιά ἐπιτήδευση στοῦ ὕψους, τίποτα τὸ στατικὸ και φιλάρεσκο. Ὁ διηγηματογράφος δὲν ζητεῖ νὰ ἐκφραστῇ με τεχνουργημένα μέσα, παρὰ με τὰ σίγουρα μέσα πού διαθέτει κι' αὐτὰ εἶναι φράση ἀβίαστη και τρεχούμενη, ὕψος ἀφελὲς και ζωηρὸ, νοήματα ἀπλὰ και σταρᾶτα, γενικὲς ἰδέες βγαλμένες ἀπὸ πείρα ζωῆς, ἐφευρετικὸτητα στὰ ἐπεισόδια, φυσικότητα στοῦ διάλογο. Ὅλα του δείχνουν αὐθόρμητα και πηγαῖα, ἰδίως ἡ σατυρικὴ διάθεση πού ξεπετάγεται καλόβολη ἀκόμα κι' ἀπὸ τὰ τραγικὰ μέρη αὐτῶν τῶν διηγήσεων.

Ὡστόσο πρέπει νὰ σημειώσω και τὰ λίγα ψεγάδια πού βλέπω σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, ψεγάδια, ὄχι και σπουδαία γιὰ ἕναν νέον συγγραφέα: α'. Προχειρότητα στὴ σύλληψη και βιασύνη στὴν ἐκμετάλευση τῶν θεμάτων, β'. φτώχεια και ἀναμελιὰ στὴν περιγραφή τῶν προσώπων, γ'. γραμματικὴ ἀκαταστασία στὴ γλῶσσα.

Και μιὰ συμβουλή γιὰ τὸ συγγραφέα: Νὰ γράψῃ γιὰ τὸ θέατρο Κωμωδίες. Θὰ πετύχῃ.

B. ΡΟΤΑΣ

Η ΤΕΧΝΗ

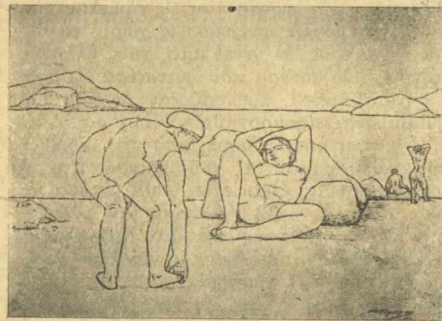
Ο ΓΛΥΠΤΗΣ Μ. ΤΟΜΠΡΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΣ

Τὸ περασμένο καλοκαίρι μιὰ ἔκθεση γλυπτικῆς-ζωγραφικῆς στὴν «Γκαλερί Στρατηγούπουλου» ἔδωσε ἀφορμὴ στους καλλιτεχνικοὺς κύκλους τῆς πρωτεύουσας, γιὰ ἕνα γενικώτερο λόγο γιὰ τὴν σύγχρονη τέχνη, τὴς τάσεις και τὴν ἐλευθερία τῆς πού πήρε τὰ τελευταῖα χρόνια. Ὁ γλύπτης Μ. Τόμπρος ὕστερ' ἀπὸ μιὰ θαρραλέα του προσπάθεια και ἐγκατάλειψη τῶν πάντων στὴν Ἀθήνα εἶχε φθάσει στοῦ Παρισι και κατόρθωσε σ' ἕνα ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα νὰ ἐπισύρῃ ἐπανειλημμένως τὴν προσοχὴ τῆς ἐκεῖ κριτικῆς (μᾶς τόνον ἀδτηρητῆς ὅσο και ἀμερόληπτῆς ὡς γνωστὸν κριτικῆς) πού μίλησε γι' αὐτὸν ἀδιστακτα και με τὰ πιὸ ἐπαινετικά ἂν ὄχι ἐνθουσιαστικά λόγια. Ἐπειτα ἀπὸ τέσσερα χρόνια κατέβαινε στὴν Ἀθήνα με εἰκοσι δύο νέα ἔργα του, ἀδρά, στιβαρὰ και καθαρῶς γλυπτικά, παρουσιάζοντας στο κοινὸ μιὰ νέα κατεύθυνση τῆς τεχνουργίας του ἀγνωρίστη, δυναμικώτερη και πρὸ παντός ἑλληνικότερη. Γιὰ τὴ νέα αὐτὴ θανασιτῆ ἐξέλιξη τοῦ Τόμπρου μίλησαν ἄλλοι εἰδικότεροι και ἀρμοδιώτεροι ἀπὸ μᾶς γι' αὐτὸ και θὰ

περιορισθοῦμε στο σημερινὸ μας σύντομο σημείωμα νὰ παρουσιάσωμε μιὰ ἄλλη πλευρὰ, ἔξ ἴσου ἐνδιαφέρουσα, τοῦ τεχνίτη (πού ἐξα-

διά του. Πόσο ἐσωτερικά εἶνε αὐτὰ τὰ σχέδια και πόσο καλὰ ἀρραγμένες οἱ στιγμὲς τῶν κινήσεών του. Ἡ γυναίκα στο τραπέζι τι

M. ΤΟΜΠΡΟΥ:—Λουόμενες

κολοῦθει τώρα ἀθόρυβα τὴν παραγωγή του στο μικρὸ του ἐργαστήριό τῆς ὁδοῦ Φιλελλήνων—και συγκεκριμένα γιὰ τὰ dessins του.

Ὁ Τόμπρος εἶναι σχεδιαστῆς και μάλιστα ἕνας δυνατὸς σχεδιαστῆς. Ὅταν βλέπετε τὸ σχέδιό του ἔχετε και τὸν γλύπτη. Στὴν Ἑλλάδα οἱ ζωγράφοι μᾶς ἔχουν συνειθίσει σ' ἕνα πολὺ διαφορετικὸ σχέδιο ἀπὸ τὸ δικό του. Ἄν ἐξαιρέση κανείς τὸν Παρθένη—και ἀναφέρωμαι μόνο στο σχέδιό του—ὁ συνειθισμένος τρόπος τῶν ἄλλων, ὕστερ' ἀπὸ πολλὲς προσπάθειες φτάνει σ' ἕνα ἀποτέλεσμα ἐκφραστικῆς γραμμῆς τὸ περισσότερο κουρασμένης και ἀδιάφορης. Ἀντίθετα, τὸ σταθερὸ χέρι τοῦ Τόμπρου ἀπλάνεται ρυθμικά στο λευκὸ χαρτί και ἀβίαστα, γιὰ ν' ἀποκαλύψῃ ἀπ' εὐθείας και σύντομα ὅλη τὴν στιγμιαία ἐκφραση τοῦ αἰσθητικῶ μέρους τῶν ἀντικειμένων του. Ἐκεῖνο δηλαδή πού ἐνδιαφέρει τὰ direct σχέδια με Σινικὸ μελάνι (δηλ. τὰ κανωμένα ἀπ' εὐθείας, με μιὰ γραμμὴ, χωρὶς διορθώματα ἢ ἀλλαγές, πού εἶναι ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα, ἀλλὰ και ἀπὸ τὰ πιὸ ἀποκαλυπτικά) εἶναι ἢ πέρα ἀπὸ τὴς σχολαστικὲς ἀναλογίες ἰσορροπία τῆς γραμμῆς και τῶν ὄγκων, ἢ πληρότητα τους ἢ συνθετικὴ, και ἀκόμα περισσότερο ἢ πέρα ἀπὸ τὴν τεχνικὴν αὐτὴν οἰκονομία και ἀπλότητα τοῦ ἐκφραστικοῦ σχεδίου, αἰσθητικὴ τῶν σημασιῶν. Δηλαδή ὁ ψυχολογικὸς τους σκοπός. Αὐτὴ εἶναι ἢ βασικὴ ἀρετηρία τῶν σχεδίων τοῦ Τόμπρου.

Οἱ γυναῖκες εἶνε τὸ θέμα του. Αὐτὲς μᾶς παρουσιάζουν ὡς τώρα στο γλυπτικὸ του ἔργο, κι' αὐτὲς μᾶς παρουσιάζει και πάλι στο σχέ-

M. ΤΟΜΠΡΟΥ:—Στὸ Καμπαρέ

ἀπλό και δυνατό σχέδιο και πόση ἐσωτερικὴ δυναμικότητα ἐκφράζουν οἱ λίγες ἀρχιτεκτονικὲς γραμμὲς του—τίποτε τὸ διακοσμητικὸ, ὅλα εἶναι αὐθόρμητα και στὴ θέση τους. Σ' ἕνα τοπίο του γίνεται παιδί λεπτολόγο, γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ πὼς στο πρώτα του συνθετικὰ ἐπίπεδα εἶναι ἕνας τεχνίτης με γνώση.

Οἱ λουόμενες ἔρχονται ν' ἀποδείξουν τὴν ἀρχιτεκτονικὴ πληρότητα τῆς συνθέσεως, καθὼς και τὴν εὐρύτητα τῆς συλλήψεως τοῦ σχεδιαστῆ. Ἡ ὅλη σύνθεση βρῖσκει τὴν ἰσορροπία τῆς σὲ μιὰ διαγώνιο. Τὰ πρώτα ἐπίπεδα ὑποχωροῦν, παρ' ὅλο τὸ δυναμισμό τους, στις ἀξιώσεις τοῦ ὑπαίθρου. Ἐκταση, πλάτος, πληρότης ὄψεως στο ρυθμὸ τῆς γραμμῆς τοῦ συνόλου Τὸ σχέδιο αὐτὸ εἶναι ἕνα ἔργο. Εἶναι τὸ Ἑλληνικὸ ὑπαίθρο. Ἐπειτα οἱ γυναῖκες τοῦ Καμπαρέ στὴν κουπαστῆ ἐνὸς θεωρείου ἢ μιὰ προφανῶς Γαλλίδα, βυθισμένη σὲ σκέψεις ἀδηλες, ἢ ἄλλη μιὰ Οὐγγαρέζα ξερή, ἀλύγιστη, τύπος μᾶλλον Βαλκανικῆς σκληρότητας. Τὸ συνθετικὸ αὐτὸ κομμάτι, ἔχει στιβαρότητα γραμμῆς, ἔχει καλὴ στιγμὴ, ἔχει μιὰ ἀνάγκη στο σχεδιαστῆ του ν' ἀποδοθῇ.

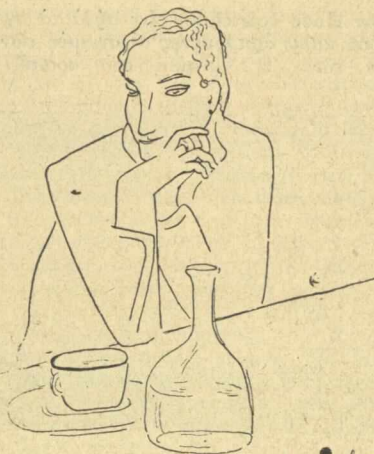
Και δὲν μορεῖ νὰ εἶναι διαφορετικὰ με τὸ σχέδιο τὸ αἰσθητικὸ. Ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει δὲν εἶναι ὁ τρόπος, ἀλλὰ τὸ ἐξαγομμένο του.

Εἶχαμε τὴν εὐτυχία νὰ πιστοποιήσωμε στο ἐργαστήριό τοῦ φίλου μας καλλιτέχνη τις ἀποψεις μας αὐτὲς γιὰ τὸ σχέδιο, καθὼς ἐπίσης, ὅτι τὸ σύγχρονο πνεῦμα στο χρόνια μας, σιγά σιγά θὰ μεταβάλλῃ ὅ,τι ἡ ἀκαδημία τῶν σχολαστικῶν θεωρεῖ γιὰ σπουδαῖο. Γ. Κ. ΚΑΤΣΙΜΠΛΗΣ

M. ΤΟΜΠΡΟΥ:—Τοπίο

Μ. ΤΟΜΠΡΟΥ: Γυναίκα

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἐθνικὸν Μελόδραμα.—Ἦρχισαν αἱ παραστάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Μελοδράματος εἰς τὰς ὁποίας συμπράττουν ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες καλλιτέχναι καὶ οἱ μετακληθέντες Ἴταλοι ἦτο τὸ ζεύγος Βέκκιο-Λάντι καὶ ἡ Δις Γαβριέλλα Γκάλι. Τὸ Ἀθηναϊκὸν κοινὸν εἶδε καὶ πάλιν ὅτι ἀγαπᾷ τὸ μελόδραμα ἀλλὰ θέλει ὅλους τοὺς καλλιτέχνας συσσωματωμένους. Τὸ παρουσιαζόμενον σύνολον τοῦ Ἑλλ. Μελοδράματος εἶναι ἀρκετὰ καλὸν καιφαίνεται ὅτι παρεσκευάσθη εἰδικῶς γιὰ νὰ ἀφίση καλὰς ἐντυπώσεις· καὶ ἐν πρώτοις ἡ ἀνδρική χορωδία τοῦ μελοδράματος ἐμφανίζεται συμπληρωμένη μετὰ καλὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα πρότερον ἦσαν διεσπαρμένα ἐν ἡ γυναικείᾳ ὑστεροῦσα κάπως εἰς ἀριθμὸν μεσοφώνων, προσπαθεῖ νὰ φανῇ ἐφ'ἀμύλλῳ τῆς ἀνδρικής. Ἀπὸ τοὺς ἀρτίστιας ὁ κ. Κουταβάς δείχνει τὸ γνωστὸν ταλέντο τῆς ἠθοποιίας του, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν παρακολουθεῖ μετ' ἐπιμονὴν ὁ βαθύφωνος κ. Μουλᾶς, συνδυάζων συγχρόνως καὶ τὸ πλεονέκτημα τῆς ὥραιας καὶ μελωδικῆς φωνῆς του. Ὁ βαρύτονος κ. Οἰκονομίδης παλαιὸς γνώριμος καὶ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς Ἀθηναίους καταχειροκροτεῖται ἰσως καὶ ἐξ αἰσθήματος ἔθνικοῦ ἐγωῖσμοῦ. Ἡ Δις Μαρία Γιαννακοῦ παρουσιάζεται πάντοτε καλλιτέρα καὶ ἐξελισσεται ταχέως. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τενόρους ὁ μὲν κ. Πετρόπουλος εἰς τὴν Αἶδα παρουσιάζεται ἐπιβλητικὸς καὶ ὀλίγον νευρικός ὁ κ. Μωραΐτης συμπαθέστατος ἂν καὶ ἐγήρασε σχεδὸν καὶ ὁ νεαρός κ. Δελένδας, ἐν ἡ ἐπιζητεῖ νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ἑκτασὴν τῆς φωνῆς του, εἶναι ὀλιγώτερον τρυφερὸς ὡς ἐραστὴς, ἀρκετὸ καλός, ὅμως εἰς τὸ σύνολον, ἀρκετὰ μουσικὸς καὶ μετ' ἐλπίδας τελειωτέρας ἐμφανίσεως εἰς τὸ μέλλον.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Ἴταλοὺς καλλιτέχναις, ὁ μὲν βαρύτονος κ. Βέκκι, παρουσιασθεὶς τὸ

πρῶτον ὡς Φίγκαρο εἰς τὴν πρώτην πράξιν ἦτο ἀρκετὰ συγκεκμημένος ὡς ἐγνώσθη, καὶ δὲν ἐπροξένησε τὴν ἐντύπωσιν πού ἐπερίμενε τὸ κοινόν· καλύτερος εἰς τὰς ἄλλας πράξεις τοῦ Κουρέως τῆς Σεβίλλης, καὶ μετ' ἐπιμονὴν συμμαζεμένην τὴν φωνὴν του εἰς τὴν Λουτοσία, ἀφίνει μᾶλλον καλὰς ἐντυπώσεις χωρὶς νὰ θεωρηθῆται καλύτερος ἐν γένει ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας βαρυτόνους. Ὁραιοτέρα καὶ λεπτοτέρα εἰς μουσικὰ συναισθήματα ἐμφανίζεται ἡ Soprana Κα Landi καταχειροκροτηθεῖσα ἰδίᾳ ὡς Λουτοσία. Ἡ κατακτήσασα ὁμοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὰς συμπαθείας τοῦ κοινοῦ ἦτο ἡ mezzo-soprano Δις Gabriella Galli ὥραία ὡς ἐμφάνισις, ἀρκετὰ καλὴ ἠθοποιὸς καὶ μετ' ἐπιμονὴν φωνήν, ἐπαρουσίασε μίαν Κάρμεν τὴν ὁποίαν δὲν ἔχομεν ἀκούσει προ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ σύμπραξις τῆς Δις Galli εἰς τὴν ἐκτελουμένην σαιζὸν εἶνε πράγματι ἡ ὥραιοτέρα ἐπιτυχία, τὴν ὁποίαν πιθανὸν νὰ ὑπερβάλλῃ ὁ ἀναμενόμενος τενόρος τῆς Σκάλας κ. Taccani.

Νεαὶ ἐμφανίσεις ἐσημειώθησαν δύο· ἐνὸς βαρυτόνου εἰς τὸν Ernani καὶ ἐνὸς τενόρου (β') εἰς τὴν Luccia. Δυστυχῶς ὅμως καὶ οἱ δύο οὗτοι καλλιτέχναι παρουσιάσθησαν ὑστεροῦντες μουσικῶς, καὶ ἐπροξένησαν δυσχερείας εἰς τὴν ὀρχήστραν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Τελειώνοντες κάμωμεν μίαν σύστασιν πολὺ ὠφέλιμον διὰ τοὺς καλοὺς Ἕλληνας καλλιτέχναις, νὰ τραγουδοῦν εἰς τὴν Ἐθνικὴν τῶν γλώσσων γιὰ τὸ ἀρχαιτέριον τῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἑλλήνας.

Π. ΓΛΥΚΟΦΡΩΔΗΣ

Μ. ΤΟΜΠΡΟΥ: Ὁ κριτικὸς κ. Ἐλευθεριάδης.

ΣΕΝΤΙΜΕΝΤΑΛΙΣΜΟΣ

Τὸ θέατρον τοῦ Στανίσλαου Βίτκιεβιτς

Ζωγράφος ἐπαναστατικὸς, μιᾶς καταναγκαστικῆς μονιότητος πού ξεπερνᾷ κάθε ὄριο φαντασίας—οἱ πίνακές του ὀριζοῦνται κατὰ χιλιάδας—προπαγανδιστῆς καινοτόμων θεωριῶν κηρύσσων τὸν ἀντιρροαλισμὸν, τὴν ἰδέαν τῆς «καθαρᾶς μορφῆς» καὶ ὑπερασπιζὼν τὴς θεωρίας του μετὰ μιᾶς καταπλήσσοῦσα δεξιότητιὰ διαλεκτικῆς, μαθηματικῆς καὶ φιλοσοφίας στὰ ἔργα του «Δοκίμια Ἀισθητικῆς» καὶ «Νέες μορφῆς στὴ ζωγραφικὴ», ὁ Στανίσλαος Βίτκιεβιτς, Πολωνὸς τὴν καταγωγὴν, συνεκίνησε ἰδίως τὸ φιλολογικὸν κόσμο καὶ κατέκτησε τὸ κοινόν μετὰ τὸ ρομάντσο του: Οἱ ἀποχαιρετισμοὶ τοῦ φθινοπώρου» μυθιστόρημα τολμῆρὸ παρ' ὅλο τὸν ἀθρόο του τίτλο.

Ἄλλ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα πάθη τοῦ προπαγανδιστοῦ αὐτοῦ τῶν νέων μορφῶν στὴ τέχνη, εἶνε ἡ σκηνη. Ἀφού τῆς ἀφιέρωσε ἓνα ἰδιαίτερο βιβλίον «Τὸ θέατρο» ἐπὶ τοῦ ὁποίου διεξήγαγε ἀγρία πολεμικὴ, ὁ Βίτκιεβιτς ἐφήρμοσε τὴς θεωρητικῆς ἀντιλήψεις του (εὐτυχῶς ὄχι πάντοτε μετ' ἀπόλυτη ἀκαμψία) σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ τριάντα περίπου θεατρικὰ ἔργα.

Τὸ πρῶτο του ἔργο ἐπαίχθη σὲ μιᾶς κομῆτολι μετ' ἐπιφύλαξιν: «ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος εἰς τοὺς νέους καὶ τοὺς στρατιωτικούς», ἀπὸ ἓνα ἐπαρχιακὸ θίασο, φιλοδοξοῦντα νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πρωτοπορείας! Ἐνα ἄλλο ἐπαίχθη σ' ἓνα προάστειο τῆς Βαρσοβίας, ἀπὸ ἓνα ἐρασιτεχνικὸν θίασο ἐργατῶν.

Μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Βίτκιεβιτς ὁ «Τρελλὸς καὶ ἡ μοναχὴ».

Μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Βίτκιεβιτς «Ἡ νέα ἀπολύτρωσις».

Ἀλλὰ τὸ τελευταῖο αὐτὸ εἶχε τόση ἐπιτυχία, ὥστε οἱ κλειστὰς θύρας τῶν ἐπισημῶν θεατρῶν τῆς Βαρσοβίας, ἀνοίξαν γιὰ τὸ Βίτκιεβιτς αὐτομάτως! Ἡ συνοφρωμένη «σοβαρὰ κριτικὴ», πού τὸν ἐχαρκτηρίζε ἐκφυλο καὶ φαρσέρ, ἀκόμη καὶ «μπολοσεβίκο» ἐξευμενίσθη καὶ ἐμαλάχθη. Ἡ φήμη τοῦ Βίτκιεβιτς, ἐπιβληθεῖσα στὴν Πολωνία ὀριστικὰ, ἐξεπέρασε γλήγορα τὰ σύνορα τῆς πατρίδος του. Πλεῖστα ἔργα του ἔχουν μεταφρασθεῖ γαλλικὰ, ἀγγλικὰ, γερμανικὰ.

Τὸ θέατρό του εἶνε παράδοξο καὶ ἰδιόρρυθμο. Τὸ παρομοιάζουν πρὸς τὸ θέατρον τοῦ Πιραντέλλο, ἀλλ' ἡ ὁμοίότης εἶνε μᾶλλον φαινομενικὴ. Ὁ Πιραντέλλο εἶνε διάνοια· ὁ Βίτκιεβιτς εἶνε δύναμις φυσικῆ. Γράφει ἓνα ἔργο θεατρικὸ σὲ τρεῖς-τέσσαρες νύκτες, ἐνῶ συγχρόνως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, ζωγραφίζει δεκάδα πορτραίτων.

Στὸ Βίτκιεβιτς, ἡ ζωγραφικὴ καὶ τὸ θέατρο εἶνε ἓνα. Τὰ ζωγραφικὰ ἔργα του, εἶνε θέατρο, καρφωμένο στὸ πανί τοῦ τελλάρου, ἓνα θέατρο μετ' ἑξῆς τόσῳ ἐντονῆ, πού ζητεῖ γιὰ νὰ κινηθῇ ἐν ἀνέσει καὶ νὰ κραυγάσῃ μεγαλοφώνως, τὸν πνεύμονες ἐνὸς ἠθοποιοῦ καὶ τὰ σανίδια ἐνὸς παλκοσένικου. Ἐξ ἀντιθέτου, μεταβάλλει τὸ θέατρό του σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ εἰκόνες ἀκίνητες, πού ἀναπαραγάγουν ἐκθαμβὰ τὸ ὄνειρο τῆς ζωῆς.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ λογικὴ στὸ θέατρο τοῦ Βίτκιεβιτς διαφέρει ριζικὰ ἀπὸ τὴ λογικὴ τοῦ «κανονικοῦ» θεατροῦ πού τὸ μουσεῖο θανασιμῶς. Ἐνίοτε ὅτε τὸ ἱρρασιοναλισμὸ του ὡς τὰ ἀκρότατα ὄρια, ἀλλὰ ἐκεῖνο ὅπου κατασταλάζει δὲν εἶνε ἡ κομφοδία ἀλλὰ ἡ τραγωδία. Τὰ πτώματα μεταφέρονται σωρῆδον εἰς τὰ παρασκήνια, ἐκτὸς ὅταν ὁ συγγραφεὺς τὰ νεκρανασταίνει, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ ἀναγλυφικώτερα καὶ μετ' ἐπιμονῆς δύναμιν τὴν πλήρη ἀνυπαρξία ζωῆς εἰς τὸ πραγματικὸν γεγονός. Τὸ συγκέραςμα αὐτὸ τοῦ κομικοῦ καὶ τοῦ τραγι-

κοῦ, πού ὑπῆρξε πάντοτε ἡ χαρὰ τῶν μεγάλων δραματογράφων, προσλαμβάνει στὸ Βίτικιεβιτς νέους συνδυασμούς μορφῶν καὶ χρωμάτων: Ὑπάρχει στὸ θέατρό του «γκινιόλ», ἕνα γκινιόλ οἱ μαριονέτες τὸ ὁποῖον διευθύνεται ἀπὸ ἕνα μεγαλοφυῆ καλλιτέχνη, γεμάτον ἀπὸ πνεῦμα σατανικό. Οἱ γυναικείες μορφές του, μὲ τὴ θελκτικὴ διαστροφή μικρῶν κοριτσιῶν μπουχτισμένων προῶως, εἶνε συνταρακτικές. Τὸ ἀνδρικό του προσωπικό, ὁ πρωταγωνιστὴς τῆς ἰδίας εἶνε προικισμένος μὲ μιὰ δύναμη ταύρου. Ὁ τόπος τῆς δράσεως εἶνε ὁ ἀπέραντος ὑποθετικός κόσμος, στανοδρομὸ ὅλων τῶν φυλῶν καὶ τῶν λαῶν, ἀφθονα ἐμποτισμένος ἀπὸ ἐξωτισμό.

Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἔργα του ὁ Βίτικιεβιτς σατυρίζει τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ φροϊντισμοῦ. Σ' ἕνα ἄλλο, ὁ ἦρωας εἶνε μιὰ σύγχρονη μαθηματικὴ μεγαλοφυΐα, ἕνα εἶδος Ἀϊνστάϊν, πού φλέγεται ἀπὸ ἔνοχον ἔρωτα γιὰ τὴν προγονή του, ἕνα κοριτσάκι διαβολομένο, δεκαπέντε ἐτῶν.

Ἡ στάσις τοῦ Βίτικιεβιτς ἀπέναντι τῆς τέχνης εἶνε καθαρῶς δραματικὴ. Εἶνε μιὰ ἀπὸ τὴς πληγωμένες αὐτῆς ψυχῆς πού ἀναζητοῦνε στὴν τέχνη, ὄχι τὴν ἐπιτυχία (ὁ Βίτικιεβιτς τὴν περιφρονεῖ) ἀλλὰ τὴν λύση τοῦ προβλήματος τοῦ ἰδίου του «ἐγώ». Τὸ μοτίβο καὶ τὸ βάθος τοῦ ἔργου του, εἶνε μιὰ βαθειὰ κατάληξη ἀπέναντι τοῦ ἐφιάλτου τῆς ζωῆς, μιὰ κατάληξη πού συμπικνώνεται, μερικὲς στιγμῆς, σ' ἕνα γέλιο σαρδωνικό, γιὰ νὰ ἀναλυθῇ μετ' ὀλίγον, σὲ μιὰ βαθειὰ ὀνειροπόληση. Θὰ ἦταν σφάλμα νὰ κρίνωμε τὸ θέατρό του ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ κώδικος τῆς κοινῆς ἠθικῆς, πρῶγμα πού συχνὰ ἐσκανδαλίσει τοὺς κριτικούς του. Ἀφηγοῦμεθα—δὲν εἶν' ἔτσι—χωρὶς τὴν ἐλάχιστη στενοχώρια καὶ χωρὶς ἔχθος τύψεως τὰ τερατωδέστερα πράγματα πού ἔχουμε ὀνειρευθεῖ—δὲν εἶνε παρὰ ἕνα ὄνειρο. Καὶ τὸ θέατρο τοῦ Βίτικιεβιτς κινεῖται στὴν περιοχὴ τοῦ ὄναιρου. Ἡ πλήρης αὐτὴ ἀνυπαξία καὶ ἔχθους ρεαλισμοῦ, ἐλαφρώνει, κάπως, στὸ θέατρό του, τὴν ἐντύπωση τῆς κτηνωδίας πού θὰ προκαλοῦσε τὸ ρεαλιστικὸ θέατρο, καὶ μ' ἕνα πολλοσημῶριο ἔστω ἀπὸ ὅ,τι λέγεται καὶ γίνεται, στὴ σκηνή, στὰ ἔργα τοῦ Βίτικιεβιτς.

Τ. ΜΠ.—Σ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

—Τὰ «Λεσβικὰ φύλλα» εἶναι ἀσφαλῶς ἕνα ἀπὸ τὰ συμπαθέστερα φιλολογικὰ περιοδικὰ τοῦ τόπου μας. Σεμνὸ στὴν ἐμφάνισή του μὲ συνεργασίες κατὰ τὸ πλεῖστο Μυτιληνῶν λογίων μᾶς κάνει γνωστὴ κάθε τόσο τὴν πνευματικὴ κίνησι στὴ Μυτιλήνη πού εἶναι ἀξιόλογη καὶ ἀξιοπρόσδεκτη. Συνεργάζονται σ' αὐτὸ ὁ Στρατῆς Μυριβίλης, ἡ Μαρία Κλωνάρη πού ἔχει συνεργαστεῖ καὶ στὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα», ὁ Πρωτοπάτης, ὁ Μάκιστος καὶ ἄλλοι. Στὸ τελευταῖο φύλλον τοὺς πού λάβαμε ἀριθ. 3 δηλοσιεῖται ἕνα ὠραῖοτατο διήγημα τῆς

Μαρίας Κλωνάρη μὲ τὸν τίτλο «Λένικο, ἕνα κομμάτι τοῦ κ. Μάκιστου: «Τὸ Σπύρο, τὸ Σαράβαλο» ἕνα σημεῖωμα τοῦ κ. Ἐλευθεριάδη γιὰ τὸν Πिकासό, σκίτσα τοῦ κ. Πρωτοπάτης καὶ ἄλλα.

***

—Στὸ τελευταῖο φύλλον τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας» πού τόσο ἀξιεῖται διευθύνει ἡ κ. Μαρ. Μινώτου δημοσιεύονται τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα περιεχόμενα. Frédéric Plessis. Hommage a Foscolo—τοῦ κ. Ἡλ. Βουτιερίδη. Τὸ τέλος τῆς μελέτης του γιὰ τὴν Γλώσσα τοῦ Κάλβου—Τετράστιχα τοῦ κ. Σίμου Μενάρδου. Στίχοι τοῦ κ. Πετμεζῆ-Λαύρα, μεταφράσεις ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ τῆς διδος Ρίτας Μπούμη κ. ἄ.

***

—Στὸ φύλλον τῆς 1ης Νοεμβρίου ἡ «Νέα Ἔστια» δημοσιεύει ἀξιόλογο ποίημα τοῦ κ. Μαμμέλη καθὼς καὶ στίχους τοῦ κ. Α. Μελαχροινού, ἕνα σημεῖωμα τοῦ κ. Π. Νιρβάνα, ἕνα διήγημα τοῦ κ. Μ. Νικολαΐδη, πέντε τραγούδια τοῦ Ζάν Μωρέας μὲ σημεῖωμα τοῦ κ. Ἀγγελομάτη κ. ἄ.

***

—Στὰ τελευταῖα φύλλα τῆς ἐφημερίδος τῶν Ἰωαννίνων «Ἡπειρος» ὁ κ. Γ. Χατζῆς-Πελλερέν εἰς σειρὰν ἄρθρων ἀσκεῖ μὲ χαρακτηριστικὴ δριμύτητα κριτικὴ τὸν τελευταῖον τεύχος τῶν «Ἡπειρωτικῶν χρονικῶν» πού διευθύνει ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων.

***

—Τὸ γνωστὸν ἀλληλοφάγωμα «Πατριδος» καὶ «Ἐλευθέρου Βήματος» καὶ ἰδίως ἡ δημοσίευση τῶν ἐπιστολῶν τοῦ κ. Σίμου ἐνέπνευσεν εἰς τὸν κ. Βλάχου ἕνα πρώτης τάξεως ἄρθρον πού ἐδημοσιεύθη στὴν «Καθημερινή». Δὲν τοῦ λείπει οὔτε ἡ κριτικὴ καυστικότητα, οὔτε τὸ χιοῦμο, οὔτε τὸ καλὸν ὕφος. Τὸ ἄρθρο ὅμως αὐτὸ ἔχει τὸ ἐλάττωμα ἐκεῖνο πού τὸ συναντᾷ κανεὶς σὲ ὅλες τὶς ἐργασίες τοῦ κ. Γ. Α. Βλάχου. Τὸν ἄγονο ρωμαντισμὸ, τὴ νοσηρὴ νοσταλγία πρὸς ἕνα παρελθὸν πού ὅπως κάθε παρελθὸν δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγευθῇ. Ἄν ἔλειπε αὐτὴ ἡ κακὴ νοσταλγία, ἂν ὁ κ. Βλάχος μαζὺ μὲ τὶς τόσες ἀρετὲς πού ἔχει τὸ γράψιμό του, προσπαθοῦσε νὰ σταθῇ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν πολιτικὴ κριτικὴ του σ' ἕνα ἐπίπεδο θετικὸ, σὲ μιὰ διαπίστωση τῶν πραγματικῶν ἀφορμῶν κάθε παρελθὸν καὶ τῶν πραγματικῶν μέσων πού μποροῦν νὰ συντελέσουν γιὰ νὰ λείψῃ αὐτὸ τὸ κακὸ, ἂν ἤθελε νὰ προσέξῃ περισσότερο τὸ σήμερα καὶ τὸ μέλλον καὶ νὰ μὴ ποθῇ ἕνα ἀποτελεσματικὸν παρελθὸν, σίγουρα τόσο τὸ ἄρθρο ἐκεῖνο, ὅσο καὶ πολλὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ κ. Βλάχου, θὰ ἐξοῦσαν γιὰ πολὺν καιρὸ στὴν κοινὴ συνείδησι. Τὸ παρελθὸν εἶναι χρήσιμο γιὰ τὰ διδάγματα πού μᾶς προσφέρει, δὲν εἶναι ὅμως ἰδανικὸ πρὸς τὸ ὅποιο μποροῦν νὰ στραφοῦν οἱ πόθοι μας, ἡ σκέψις μας καὶ ἡ πράξις μας.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

ΤΑ ΣΚΥΛΙΑ

Ἀγαπητὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα»,

Στὰ χαρακτηριστικὰ γεγονότα, πού ἀναγράφονται στὰ «Ἑλλ. Γράμματα» τῆς 1ης Νοεμβρίου 1928 μὲ τὴν ἐπιγραφή «ἕνα ποίημα δίχως ποιητὴ» γιὰ νὰ φανερωθοῦν τὰ προτερήματα τῶν σκύλων καὶ ἰδίως ὅσα γεγονότα πέρνονται ἀπὸ τὸν Πλούταρχο, ζῶηρό στέκεται καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀφοσίωσης τοῦ σκύλου τοῦ Ξανθίππου τοῦ Ἀθηναίου πρὸς τὸν ἀφέντη του σὲ ἐποχὴ πού κυριολεκτικῶς κατὰ τὴν παροιμίαν ἔχανε τὸ σκῆλι τὸν ἀφέντη του. Ἦταν ἡ ἐποχὴ πού ὁ Περσικὸς χείμαυρος κατέβαινε ὀρηκτικὸς καὶ ἀφοῦ ἔσπασε τὸ μέτωπο τῶν θερμοπυλῶν ἀπειλοῦσε μὲ τὴν ραγδαία ὀρμὴ του καὶ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴ λοιπὴ Ἑλλάδα. Ὁ Ἀθηναῖος κατὰ συμβουλήν τοῦ Θεμιστοκλέους ἔλαβον τὴν ἠρωϊκὴ καὶ πατριωτικὴ ἀπόφασι ν' ἀφήσουν τὴν ἰδιαίτη πατρίδα στὴ διάθεσι τοῦ ἔχθρου γιὰ νὰ σώσουν τὴν κοινὴ πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Πλούταρχος στὸ δέκατο κεφάλαιο τοῦ βίου τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀφοῦ μὲ λίγες ζωντανῆς γραμμῆς εἰκόνησε τὴν τραγικὴ σκηνὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῶν Ἀθηναίων—πού τὰ μὲν γυναικόπαιδα καὶ οἱ ἀδύνατοι γέροντες ἔφυγαν πρόσφυγες στὰ παρακείμενα νησιά, οἱ ἄνδρες ἔμπαιναν στὰ πλοία νὰ πολεμήσουν καὶ λίγοι γέροντες ἔμειναν στὰς Ἀθήνας—στὸ τέλος προσθέτει τὰ ἀκόλουθα: «ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων καὶ συντρόφων ζῶων ἐπικλώσα γλυκυθυμία, μετ' ὀρυγῆς καὶ πόθου συμπαραθεόντων ἐμβαίνονσι τοῖς ἐαυτῶν τροφεῖσιν. Ἐν οἷς ἰστορεῖται κύνων Ξανθίππου τοῦ Περικλέους πατρὸς οὐκ ἀνασχόμενος τὴν ἀπ' αὐτοῦ μόνον ἐναλίσθαι τῇ θαλάττῃ καὶ τῇ τριήρει παρανηχόμενος ἐκπεσεῖν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ λιποθυμήσας ἀποθανεῖν εὐθύς» οὐ καὶ τὸ δεικνύμενον ἄχρι νῦν καὶ καλούμενος Κυνὸς σῆμα τάφου εἶναι λέγουσι». Παραστατικὰ τὴν πίστιν καὶ εὐγνωμοσύνην τοῦ σκύλου τὴν ἔχει ἐκδηλώσει καὶ ὁ λαὸς μὲ τὸν ἀκόλουθο μῦθο πού ἄκουσα ἀπὸ ἕνα ἀγράμματο ἀπὸ τὸ χωριὸν Καμενιάδων τῶν Κελαβρύτων. «Ἦτανε-λέει-μιὰ φορὰ ἕνας χωντρονοικοκύρης μὲ τὶς στάνες του καὶ μὲ τὰ πολλὰ χωράφια του. Μὰ ἦρθε καιρὸς καὶ ξέπεσε, τὰ χωράφια του τὰ πήραν ἄλλοι, τὶς στάνες του μὲ τὶς τοσπάνηδες καὶ τοὺς σκύλους τὶς εἶχαν ἄλλα ἀφεντικά· αὐτὸς ἐγύριζε φτωχὸς. Μιὰ ἡμέρα ὁ δρόμος του τὸν ἔφερε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν στάνην του» στὸ πέρασμά του δὲν γύρισε κανένας ἀπὸ τοὺς τοσπάνηδες του, πού τοὺς εἶχε ταγισμένους νὰ τὸν κοιτάξῃ, οὔτε ἀπὸ τὰ γιδοπρόβατὰ του, μονάχα τὰ σκῆλια ἀπὸ μακρὰ πού τὸν μυρίστηκαν κουνούσαν τὶς νούρες». Μὲ τὸ μῦθο αὐτὸ πού φαίνεται «σάν μιὰ μακρινὴ ἀπήχησι τῶν ὄσων ἔφαλε ὁ Ὀμηρος γιὰ τὸν Ἄρχον (Ὀδυσσεύς Ρ'. στ. 290) ὁ λαὸς θέλει νὰ δεῖξῃ κατὰ

παρόμοιο μὲ ἐκεῖνο πού ὑποστήριξε ὁ Μάρκ Τουαῖν.

Καὶ σὰν τῶφερε ὁ λόγος γιὰ τὰ σκῆλια καὶ τὴν ἐξύμνησι πού χρεαστάμε σ' αὐτὰ, δὲν θὰ λησμονήσωμε κ' ἕναν ἦμον τοὺς τοῦ Ροῖδη πού τὸν βροῖκει κανεὶς πρόχειρα στὰ Νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Σαρρῆ μὲ τὴν ἐπιγραφή «ἱστορία ἐνὸς σκύλου».

Μὲ τιμὴ

Θ. ΠΑΘΗΝΑΙΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητῆς Γυμνασίου

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. Αλεξόπουλον, Βόλον. Καὶ τὰ δύο μυθιστορήματα ἄρχισαν ἀπὸ τὸ φύλλον ἀριθ. 33 τῆς 15 Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ. Φύλλον τῆς 15 Ὀκτωβρίου πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχομεν. Ἀπευθυνθῆτε πάλιν κατὰ τὰς 10 Δεκεμβρίου ὅποτε θὰ ἔχομεν τὰς ἐλαχίστας ἐπιστροφὰς ἐπαρχιῶν καὶ θὰ μπορέσωμε νὰ σᾶς στείλωμε. Ἀλλοιῶτα θὰ περιμένετε τὴν ἀνατύπωσι. — **Στέλλα Γεωργιάνη**. Ἐλάβαμε καὶ ἀναμένουμε νέα εἰδοποίησή σας. — **Κατίνα Λυριντζῆ**, Πάτρα. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν εἰδοποίησι. **Αργύρη Καραμπιττή** φοιτητὴν ἰατρικῆς, ἐνταῦθα. Ἀφοῦ ἡ ἰατρικὴ δὲν σᾶς ἀπασχολεῖ ὅλες τὶς ὥρες σας ἀλλὰ σᾶς μένει καιρὸς, ν' ἀπασχοληθῆτε καὶ μὲ τὴν ποιησιν, προσέξτε κάπως βαθύτερα τὴν ἀνθρωπίνην ἱστορίαν πού ὅσο κ' ἂν εἶναι ἀπλὴ θέλει πολὺ προσοχὴ γιὰ νὰ συλλάβῃ κανεὶς τὸ βαθύτερο περιεχόμενό της. — **Τέλην Ἀγγέρην**. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ θερμὰ Σας λόγια. Μπορεῖτε νὰ στείλετε ὅτι θέλετε. Οἱ «θλιβερῆς ὥρες» δὲν μᾶς φαίνονται τόσο κατάλληλες γιὰ δημοσίευσιν. Στείλετε κατὰ καλλίτερον. — **Τούλιον Καστοριάδη**, Θεσσαλονικῆν. Τὸ «Πτεροὶ στὸν ἄνεμο» καὶ ἡ «Ἀμαρτωλὴ» δὲν εἶναι οὔτε διηγήματα, οὔτε κἂν σκίτσα, οὔτε κἂν τίποτα. Μὲ ἐπιείκεια χρονόμενα μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν παιδικῆς προχειρολογίης. Δὲν ὑπάρχει μόνον στοιχειώδης ἀγνοία τῆς τέχνης καὶ τῆς ζωῆς ἀλλὰ ὑπάρχει στὴν «Ἀμαρτωλὴ» ἰδίως, κατὰ πού τὸ λέτε ξερὰ-ξερὰ καὶ τὸ παρουσιάζετε σάν νὰ κἀνατε ἀνακάλυψιν. . . Μιὰ ἀδελφὴ παραδόθηκε στὸν ἀδελφὸ της τὴν ὥρα πού αὐτὸς εἶναι ἐτοιμοθάνατος. . . κ.λ.π. σᾶς συνιστοῦμε νὰ πάψετε νὰ γράφετε ἐπὶ μιαν τοῦλάχιστον πενταετίαν γιὰ νὰ συνέλθετε καὶ νὰ ὀρμίσῃ λίγο ἡ σκέψις σας. — **Θ. Λυκογιάννη**, Θεσσαλονικῆν. Γι' αὐτὸ πού προτείνετε θὰ συνηνοθηθοῦμε μὲ τὸν κ. Π. Ταγκόπουλο. Εἶναι πρόβλημα χρόνου μόνον. Πάντως ἂν βροῦμε τρόπο θὰ φροντίσωμε νὰ ἰκανοποιήσωμε τὴν ἐπιθυμίαν Σας. — **Πολύβιον Μητσόπουλον**, Μεγαλόπολιν. Ὁ στίχος σας εἶναι καλὸς ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ποιήματά σας πολὺ κοινοτυπικά, θὰ προτιμοῦσαμε κατὰ ἄλλο εἶτε ἔμετρο, εἶτε πεζὸ ἀλλὰ περὶ δουλεμένο. Αὐτὸ δὲν τὸ κάνομε μόνον πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ περιοδικοῦ ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ συγγραφέως. Νομίζομε, πὸς ὅ,τι παρουσιάζει ἕνας ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι πολὺ καλὸ. Ἀλλοιῶτα δὲν ἔχει κανένα λόγο νὰ παρουσιάζεται. — **Νίκων Γκόφραν**, Ἐνταῦθα. Ἐδιαβάσαμε μὲ πολλὴ προσοχὴ καὶ τὸ Σονέτο

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ :

ΑΔΕΛΦΟΙ ΒΛΑΣΤΟΥ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΛΑΘΜΩΝΟΣ

ΟΔΟΣ ΠΑΛΛΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

“ΒΟΤΡΥΣ”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικόν και Άποθεματικόν
Δρ. 60.000.000 τήν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ :

ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, έρυθροί,
γλυκοί, μωσατικοί

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΛΛΑΣ: Έπιτραπέζιοι

έπιδόρπιοι, όρεκτικοί, τονωτικοί,

ΒΕΡΜΟΥΤ: Έκ παλαιού μωσατικού

Οίνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Άπαράμιλλος

ΠΑΛΙΩΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ”

ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

Έφάμιλλον των καλλιτέρων Γαλλικών Κονιάκ
Πωλούνται εις όλα τα κέντρα καταναλώσεως

Α. Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ 9

Έκάστη κλήρωσις του Μεγάλου Λαχείου
είναι αυτότελης 5.250 λαχνοί κερδί-
ζουν εις έκαστην κλήρωσιν
δραχμάς 5.500.000.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΡΔΩΝ

Κλήροι	1	2.000.000	πρός Δρ.	2.000.000
>	1	400.000	>	400.000
>	1	250.000	>	250.000
>	1	200.000	>	200.000
>	1	100.000	>	100.000
>	1	50.000	>	50.000
>	1	20.000	>	20.000
>	1	15.000	>	15.000
>	1	10.000	>	10.000
>	1	9.000	>	9.000
>	1	8.000	>	8.000
>	1	7.000	>	7.000
>	1	6.000	>	6.000
>	2	5.000	>	10.000
>	10	4.000	>	40.000
>	25	3.000	>	75.000
>	100	2.000	>	200.000
>	100	1.000	>	100.000
	250			3.500.000
	5.000	400		2.000.000
	5.250			5.500.000

Άριθμός τις κερδίζων εις μίαν κλή-
ρωσιν ως έκ συστήματος της διανομής
των κερδών, πλείονα του ενός κέρδη,
λαμβάνει πάντα τα κέρδη ταύτα,

Έκαστον Γραμμάτιον διαφεύγει εις 4
Έκτη κλήρωσις 27 Δεκεμβρίου

τμήματα πωλούμενα αντί 50 δραχμών
και παρέχοντα δικαίωμα εις το τέταρτον
των ως άνω κερδών

ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛ. ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 890.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισα

Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εις όλας τας πόλεις της Ελλάδος
και τας κυριωτέρας του έξωτερικού

Ταμειυτήριον μέχρι 100.000 δραχμών

μέ 7 0/0. — Έκτελεί πάσης φύσεως

Τραπεζητικας εργασίας

ΙΩΣΗΦ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ο κ. Ιωάννης Σφακιανάκης διδάκτωρ
της Ιατρικής του Πανεπιστημίου του
Βερολίνου επί 25ετίαν εν Γερμανία εκ-
παιδευθείς θεραπεύει άπαντα τα Γυναι-
κολογικά, Μαιευτικά, Ουρολογικά, Δερ-
ματικά και Μεταδοτικά νοσήματα. Έγχει-
ρίσεις γυναικολογικά επιτυχεστάτα.

Λέχεται 10—12 π. μ. και 4—8 μ. μ.

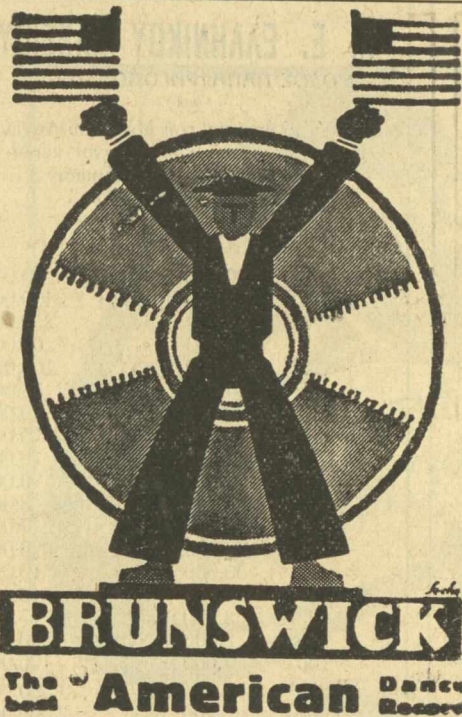
ΟΔΟΣ ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 29

Ι. ΒΑΘΗΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΠΑΡ' ΑΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ :

ΟΔΟΣ ΣΠΥΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 45
ΚΑΙ ΣΤΟΑ ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ (ΣΥΜΒΟΛ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ)

BRUNSWICK

ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ - ΔΙΣΚΟΙ

ΓΕΝ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΑΔΕΞ. ΚΟΚΟΛΗΣ & ΣΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ ΒΟΥΛΗΣ 9

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ : ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΟΥ 130

ΘΕΣ/ΝΙΚΗ : ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 3

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ : ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι — ή Έθνική Τράπεζα τής Ελλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3

Διδάσκονται άπαντα τά όργανα και μαθήματα Μονωδία, Δραματική, Άπαγγελία, Ιστορία Μουσικής, Prima Vista, Ρυθμική σύστημα Dalcroze.

ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΑ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ & Σίας Α. Άλεξάνδρας 15
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΕΜΠΡΟΥΝΗ—Άχαρών Σουρμελή
ΓΕΡ. ΣΛΑΒΑΝΟΥ—Κεραμειών—Έλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΟΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΑΛΞΑΡΟΠΟΥΛΟΥ— Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισιά—
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Πειραιά
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Πειραιά
ΜΥΡΚΟΥ και ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΦΥΛΑΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΟΣ
> > ΧΛΑΚΙΔΟΣ
> > ΚΟΡΙΝΘΟΣ
> > ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
> > ΒΟΛΟΥ

Μέσος όρος φοιτώντων μαθητών κατ' έτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTRIAN STEIN WEG NEUMEYER,
SOPH Κ.Α.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Όλα τά κλασσικά, παιδαγωγικά και νεότερα. Γίνονται δεκτά ιδιαίτεροι παραγγελία. Συνεργασία με τούς μεγαλύτερους εκδοτικούς οίκους τής Ευρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα, μανδολίνα, κιθάρες, όλα τά είδη τών πνευστών οργάνων, έξαρτήματα παντός είδους μάντακι φιλαρμονικών, ρόλοι, πιανόλες, χρονοόμετρα κλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ

Άναλαμβάνει τήν έκδοσιν μουσικών τεμαχίων και εκδόσεις έργων διαφόρων μουσουργών.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται και επισκευάζονται παντός είδους πιάνα, πιανόλες και μουσικά όργανα από άριστους τεχνίτας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ

Τῆ 19 τρέχοντος ημέρα Δευτέρα και ὠρα 11 π.μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι Ὑπουργείου Ναυτικῶν προφορικός μειοδοτικός διαγωνισμός πρὸς ἀνάθεσιν ἐκτυπώσεως τριῶν διαφόρων ἐγχειριδίων.

Οἱ ὅροι εὐρηνται παρὰ τῷ Γ' Γραφείῳ τῆς Δ/σεως Γενικοῦ Ἐπιτελείου Τμήμα Τορπιλλῶν.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Κ. ΑΡΜΑΚΟΛΛΑΣ

ΑΡΧΙΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ Π. Ν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ (9184)

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν διακηρύττει ὅτι τὴν 23 μηνὸς Νοεμβρίου ἡμέραν Παρασκευὴν και ὠραν 5 μ. μ. θὰ διεξαχθῆ ἐνώπιον τῆς κατὰ Νόμον ἐπιτροπῆς προμηθειῶν ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ ἐμπορευμάτων Πειραιᾶ, Δημόσ. διαγωνισμός διὰ τὴν προμήθειαν τῆς Ναυτικῆς Ὑπηρεσίας 10.000 χιλῶν ἐλαίου.

Οἱ σχετικοὶ ὅροι εὐρίσκονται κατατεθειμένοι παρὰ τῆς Δ/σεως προμηθειῶν και τοῖς Ἐμπορικοῖς Ἐπιμελητηρίοις.

Δημοσιευθήσονται δὲ και διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ι. ΔΕΜΕΣΤΙΧΑΣ

ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Π. Ν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ

Δ/ΣΙΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΦΟΔΙΩΝ ΥΛΙΚΟΥ

Ἄρ. Πρωτ. 8096

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ

Τὴν 25 Νοεμβρίου ἐ.ἔ. και ὠραν 11 π.μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ναυτικῶν, ἐνώπιον τῆς Ἀνωτάτης Ἐπιτροπῆς Προμηθειῶν, μειοδοτικὴ δημοπρασία δι' ἐνσφραγίστων προσφορῶν διὰ τὴν προμήθειαν τῆς Ν. Ὑπηρεσίας κασιτέρου.

Εἰς Χελῶνας μὲν χιλιόγρ. χίλια (1000) > ῥάβδους δὲ > πεντακ. (500)

Πληροφορία παρὰ τῆς Δ/σεως Προμηθειῶν Ὑπουργείου Ναυτικῶν, τοῖς κατὰ τόπους Ἐμπορικοῖς Βιομηχανικοῖς Ἐπιμελητηρίοις και Χρηματιστηρίῳ Ἐμπορευμάτων Πειραιῶς.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ

Κ. ΑΡΜΑΚΟΛΛΑΣ

ΑΡΧΙΦΡΟΝΤΙΣΤΗΣ Π. Ν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΝΑΥΤΙΚΩΝ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν διακηρύττει ὅτι, τὴν 21ην μηνὸς Νοεμβρίου ἡμέραν Τετάρτην και ὠραν 11 π.μ. θὰ διεξαχθῆ ἐνώπιον τῆς κατὰ Νόμον ἐπιτροπῆς προμηθειῶν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν δημόσ. διαγωνισμός διὰ τὴν ἐκτύπωσιν 400 ἀντύπων ἐγχειριδίου Ναυτιλίας Ε. Φλώκου.

Οἱ σχετικοὶ ὅροι εὐρίσκονται κατατεθειμένοι παρὰ τῆς Δ/σεως προμηθειῶν και τοῖς Ἐμπορικοῖς Ἐπιμελητηρίοις Δημοσιευθῆτω δὲ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ι. ΔΕΜΕΣΤΙΧΑΣ

ΠΛΟΙΑΡΧΟΣ Π. Ν.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3 (ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΣΤΗ) ΤΗΛ. 11-26 ΝΕΟΝ

Πλουτισθέν διά τών τελειωτέρων μηχανημάτων και διαθέτων όλα τὰ μέσα ἀναλαμβάνει κάθε ἐργασίαν, με ταχύτητα και καλλιτεχνίαν ἀπαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

ΤΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΡΟΚΚΟΥ

ΟΔΟΣ ΣΑΜΟΥ 76

Με τελείως καινούργη στοιχειά, ἀναλαμβάνει κάθε καλλιτεχνικήν ἐργασίαν. — Ἐκτυπώσεις ἐπιστημονικῶν βιβλίων - περιοδικῶν - και γενικῶς κάθε ἐργασίας με τιμὰς ἐκτάκτως χαμηλὰς και παράδοσιν ταχυτάτην.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ

Σύμβουλος Οἰκοδεσποίνης

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ., ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΙΓΓΟΥΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΙΔΡΥΘΕΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Πανελλήνιον ἐργαστήριον ἐλευθέρων θεωρητικῶν και πρακτικῶν σπουδῶν κοπιτικῆς γαζωτικῆς και ὄλων τῶν κλάδων τῆς ὀποδηματοποιίας.

Ο ἌΡΧΙΜΗΔΗΣ,

Διευθυντής και ἰδρυτής:

ΒΛΑΣΙΟΣ Η. ΑΡΒΑΝΙΤΙΔΗΣ

ΟΔΟΣ Β. ΟΥΓΚΩ ΚΑΙ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ (ΓΩΝΙΑ)

ΕΜΠΟΡΟΡΡΑΦΕΙΟΝ ΟΜΗΡΟΥ ΚΟΥΡΚΟΥΛΗ

ΟΔΟΣ ΜΑΡΗΝΗ 44

Πλουσία συλλογή
ὑφασμάτων

Ἐφαρμογή τελεία
και
με εύκολίαν Πληρωμῆς

ΑΝ. ΕΛΛ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΩΛΗΣΕΩΣ ΑΞΙΩΝ Η ΑΞΙΟΠΙΣΤΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 1 Β

ΠΩΛΗΣΙΣ ΛΗΧ. ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ
ΕΠΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙ

Μόνον με 50 δραχμάς μη-
νιαίως ἀποκτάτε 5-10 Λαχ.
Ὁμολογίας τοῦ Κράτους ἢ
τῆς Ἐθνικῆς.

ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΩΝ ἙΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ,

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ

ΔΡΧ. 100

ΕΚΑΣΤΟΣ

Ν° 168 - Α.

Ν° 172 - Β

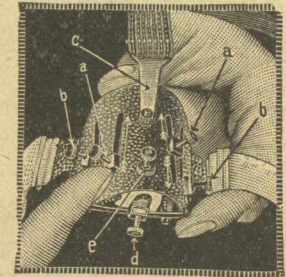
POINT-ROLLER :

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΝΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΛΑΡΚΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΒΑΓΙΝΣΚΙ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

ΜΑΣΚΑΙ και θεραπευτικά καλλυντικά κατά τῶν ρυτίδων και τῶν διαφόρων ἐλαττωμάτων τοῦ προσώπου.

ΖΩΝΑΙ κατά τῆς παχυσαρκίας και κάλτσες κατά τῆς φλεβίτιδος.
Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΗΣ ΤΗΣ ΡΙΝΟΣ "ZELLO RYNKI," ὀρθοπεδικὸν μηχανήμα τελειοποιήθην τῆ συνεργασίᾳ τῶν ἐξο-
χωτέρων Ρινολόγων τῆς Γερ-
μανίας Langenberh, Dieffen-
bach.

Ποὰν Ρολλέ διά μασσάζ τοῦ προσώπου και σώματος.

Παρακαταθήκη, Παραγγελία
και Πώλησις εἰς τὸν Γενικὸν
Ἄντιπρόσωπον Κ. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΝ
Ἑπερίδου 10

Τιμοκατάλογοι ἀποστέλλονται δωρεάν.

ΚΥΚΛΑΔΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΑΤΡΩΝ 5

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΘΑΛΑΣΣΗΣ - ΠΥΡΟΣ

Κεφάλαια και ἀποθεματικά τῆς
Ἑταιρείας ὡς και τῶν μετ' αὐτῆς
συνεργαζομένων Ἀσφαλιστῶν

Δραχ. 4.000.000.000

ΜΕΓΑ ΓΚΑΡΑΖ Γ. ΣΠΥΡΕΑ

ΟΔΟΣ ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

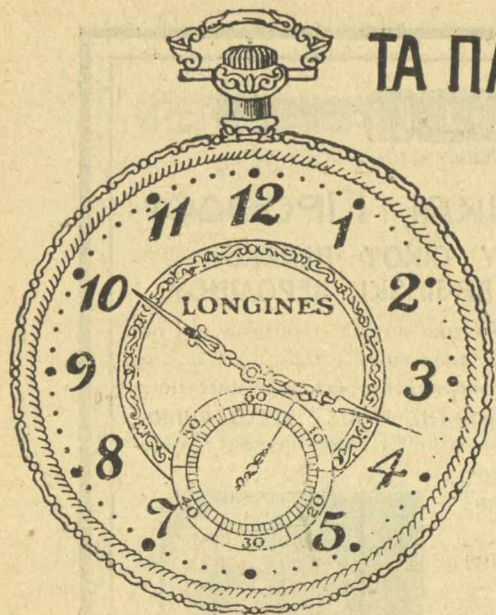
ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΩΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ

Ἐπισκευαὶ ἠγγυημέναι
:: Βουλκανιζᾶρισμα ::
::::: Ρεμίζαι ::::::
Ἄνταλλακτικά διάφορα

ΤΜΗΜΑ

ΑΓΟΡΩΝ & ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΑΣ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

ΤΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΦΗΜΗΣ

CHRONOMETRES

Longines
LONGINES
9 GRANDS PRIX
309 ΠΡΟΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΑΔΕΛΦΟΙ Π. ΖΕΝΕΤΟΥ
ΑΔΑΜΑΝΤΟΠΩΛΛΙ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

Ι. ΛΟΥΪΖΙΔΗΣ

ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΣ ΤΗΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡ. ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΡΙΣΙΩΝ Ε.Α.Ρ.

Ἐπί τετραετίαν εἰδικῶς ἐκπαιδευθεὶς ἐν Παρισίῳ. Ἐργασθεὶς ἐπ' ἀρετὸν ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῶν Παρισίων SANBOISIER ST. ANTOINE καὶ PITIÉ. Ὀλιγοήμερος ἀνώδυνος ἐγγυημένη θεραπεία παθήσεων στόματος καὶ ὀδόντων.
Ἐπιστημονικὴ ἐφαρμογὴ Γεφυρῶν καὶ ὀδοντοστοιχιῶν.

ΧΛΑΚΟΚΟΝΔΥΛΗ 44 ΟΜΟΝΟΙΑ

Σ. ΛΟΥΪΖΙΔΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ
ΣΥΦΙΛΙΔΟΛΟΓΟΣ - ΟΥΡΟΛΟΓΟΣ - ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΟΣ

Σπουδάσας ἐπὶ μακρῶν ἐν Παρισίῳ, εἰς τὰ τελειότερα Νοσοκομεία (ST. LOUIS, NECHER SARI-BOISIÈRE) τὰ σφιλιδολογικὰ, Οὐροποιογεννητικὰ, Γυναικολογικὰ νοσήματα.

ΔΕΧΕΤΑΙ 9 π. μ. — 1½ μ. μ.
καὶ 4½ — 8½ μ. μ.

58 ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΟΜΟΝΟΙΑ

ΓΑΛΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΜΕ ΤΙΜΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΕΙΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΚΑΟΥΦΜΑΝ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 24

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΥΛΙΤΙΔΟΣ

Η ΟΥΛΙΤΗΣ Πυώδης ούλιτις, στοματίτις ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ παθήσεις τῶν οὐλῶν καὶ τῶν ὀδόντων θεραπεύονται ἀσφαλῶς διὰ τοῦ

SANOGYLE

Τοῦ ἐν Παρισίῳ ἰνστιτούτου "LA BIOTHERAPIE,"
Εἶναι ἡ μόνη ἐπιστημονικὴ ὀδοντόπαστα ποὺ καθαρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ προλαμβάνει τὰς παθήσεις τῶν οὐλῶν
Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ Φαρμακεία. Δείγματα δωρεάν ζητήσατε παρὰ τῶν κ. Γ. ΚΑΤΑΠΟΔΗ ΜΑΚΡΑΣ ΣΤΟΑΣ 47, ΠΕΙΡΑΙΑ

N° 168 - Α.

N° 172 - Ε.

POINT-ROLLER :

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ

ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΝΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΛΑΡΚΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΒΑΓΙΝΣΚΙ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

ΜΑΣΚΑΙ καὶ θεραπευτικὰ καλλυντικὰ κατὰ τῶν ρυτίδων καὶ τῶν διαφόρων ἐλαττωμάτων τοῦ προσώπου.

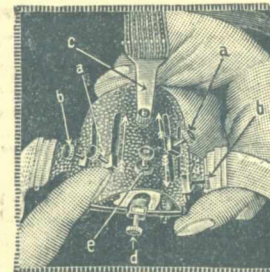
ΖΩΝΑΙ κατὰ τῆς παχυσαρκίας καὶ κάλτσες κατὰ τῆς φλεβίτιδος.
Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΓΙΑΜΟΡΦΩΤΗΣ ΤΗΣ ΡΙΝΟΣ "ZELLO PUNKI," ὀρθοπεδικὸν μηχανήμα τελειοποιηθὲν τῇ συνεργασίᾳ τῶν ἐξοχωτέρων Ρινολόγων τῆς Γερμανίας Langenberh, Dieffenbach.

Ποὰν Ρολλέ διὰ μασσάζ τοῦ προσώπου καὶ σώματος.

Παρακαταθήκη, Παραγγελία καὶ Πώλησις εἰς τὸν Γενικὸν

Ἀντιπρόσωπον **Κ. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΝ**
Ὑπερίδου 10

Τιμοκατάλογοι ἀποστέλλονται δωρεάν.

ΕΝΑ ΚΟΔΑΚ
ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

ΑΠΟΚΤΗΣΑΤΕ ΤΗ ΣΥΝΗΘΕΙΑ
ΝΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΕΤΕ
Για Έπεισόδια της ζωής σας